

Kurumlarda ve Sermaye Piyasasında Vergilendirme

*Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Sınavı
Türev Araçlar Sınavı*

17	18	19
24	25	26
31		

Sermaye Piyasası
Lisanslama Sicil ve
Eğitim Kuruluşu

Kurumlarda ve Sermaye Piyasasında Vergilendirme

Ders Kodu: 1013

- Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Sınavı
- Türev Araçlar Sınavı

30 Haziran 2025

Bu çalışma notu Prof. Dr. Barış SİPAHİ ve Prof. Dr. Serhat YANIK tarafından hazırlanmıştır.

Bu kitabın tüm yayın hakları Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş.'ye aittir. Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş.'nin izni olmadan hiçbir amaçla çoğaltılamaz, kopya edilemez, dijital ortama (bilgisayar, CD, vb) aktarılamaz.

SINAV ALT KONU BAŞLIKLARI**KURUMLARDA VE SERMAYE PİYASASINDA VERGİLENDİRME**

1. Kurumlar Vergisi Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurumlarının Vergilendirilmesi
 - 1.1. Vergi Hukukuna İlişkin Temel Kavram ve Tanımlar
 - 1.2. Kurumlar Vergisi Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurumlarının Vergilendirilmesi
2. Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi

İÇİNDEKİLER

1. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU VE SERMAYE PİYASASI KURUMLARININ VERGİLENDİRİLMESİ.....	1
1.1. Vergi Hukukuna İlişkin Temel Kavram ve Tanımlar.....	4
1.2. Kurumlar Vergisi Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurumlarının Vergilendirilmesi	14
1.2.1. Tam Mükellef Kurumlar	14
1.2.1.1. Kurumlar Vergisi Mükellefleri	14
1.2.1.2. Kurum Kazancı ve İstisnalar	14
1.2.1.3. İndirimler	28
1.2.1.4. İndirilecek Giderler	31
1.2.1.5. Kanunen Kabul Edilmeyen İndirimler	31
1.2.1.6. Türev Ürünlerden Elde Edilen Kurum Kazançlarının Tespiti	32
1.2.1.7. Dar Mükellef Kurumlarca Yapılan Türev İşlemlerde Vergi Kesintisi	35
1.2.1.8. Zarar Mahsubu	35
1.2.1.9. Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi	36
1.2.1.10. Örtülü Sermaye – Örtülü Kazanç	37
1.2.1.11. Sermaye Azaltımında Vergilendirme	46
1.2.1.12. Beyan ve Ödeme	56
1.2.2. Dar Mükellef Kurumlar	56
2. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ.....	58
2.1. Finansal Araçlar	58
2.2. Finansal Araçlardan Elde Edilen Gelirlerin Sınıflandırılması	58
2.3. Menkul Sermaye İratları	59
2.3.1. Tanımı	59
2.3.2. Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi	59
2.3.3. Menkul Sermaye İradı Sayılmayan Gelirler	60
2.3.4. İndirim Oranı Uygulaması	60
2.3.5. İndirilecek Giderler	60
2.3.6. GVK Geçici 67 nci Madde Kapsamında Menkul Sermaye İratları	61
2.4. Değer Artışı Kazançları	61
2.4.1. Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi	61
2.4.2. Elden Çıkarma	61
2.4.3. Değer Artışının Tespiti	61
2.4.4. İndirilecek Giderler	61
2.4.5. ÜFE Endekslemesi	62
2.4.6. Zarar Mahsubu	62
2.4.7. GVK Geçici 67 nci Madde Kapsamında Değer Artışı Kazançları	62
2.5. Uygulanacak Vergileme Rejimi	62
2.6. Olağan Vergileme Rejimi Kapsamında Finansal Araçlardan Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	63
2.6.1. Tam Mükellef Gerçek Kişiler	63
2.6.1.1. Hisse Senetlerinden Elde Edilen Gelirler	63
2.6.1.2. Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarından Elde Edilen Gelirler	68
2.6.1.3. Kira Sertifikalarından Sağlanan Gelirler	72
2.6.1.4. Ters Repo İşlemi Sonucunda Elde Edilen Gelirler	74
2.6.1.5. Mevduat Faiz Gelirleri	74
2.6.1.6. MKYF Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kâr Payları	77
2.6.1.7. Borsa Yatırım Fonlarının Alım Satımından Elde Edilen Kazançlar	78
2.6.1.8. MKYO, RSYO, GYO'dan Elde Edilen Kâr Payları	78
2.6.1.9. Varantların Vergilendirilmesi	79
2.6.2. Dar Mükellef Gerçek Kişiler	79
2.6.2.1. Hisse Senetlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	82
2.6.2.2. DT, ÖST ve Özel Sektör Bonolarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	82
2.6.2.3. Kira Sertifikalarından Sağlanan Gelirler	85
2.6.2.4. Ters Repo İşlemi Sonucunda Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	86
2.6.2.5. Mevduat Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	86
2.6.2.6. MKYF Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kâr Paylarının Vergilendirilmesi	86

2.6.2.7. Borsa Yatırım Fonlarının Alım Satımından Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi	87
2.6.2.8. MKYO, RSYO, GYO'dan Elde Edilen Kâr Paylarının Vergilendirilmesi	87
2.6.2.9. Varantların Vergilendirilmesi	88
2.6.2.10. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Vergilendirilmesi	88
2.7. Kurumlar Tarafından Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	88
2.7.1. Tam Mükellef Kurumlar	89
2.7.2. Tam Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlar Tarafından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	89
2.7.3. Dar Mükellef Kurumlar	92
2.8. Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elden Çıkarılması ve Elde Tutulması Sürecinde Elde Edilen Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat	92
2.8.1. Tevkifat yapmakla sorumlu olanlar	92
2.8.1.1. Saklamacı Kuruluşların Tevkifat Sorumluluğu	93
2.8.1.2. İzlenecek Yöntem	93
2.8.1.3. Başka Saklamacı Kuruluşa Virman	94
2.8.1.4. Tahsiline Aracılık Ettikleri Gelirler	94
2.8.1.5. Tezgâh Üstü İşlemlerde Tevkifat	94
2.8.1.6. Takasbank-MKK Dışındaki Saklamacı Kuruluşlardan Saklama Hizmeti Alan Yatırımcı Talimatlarını Yerine Getiren Banka ve Aracı Kurumların Yapacağı İşlemler	95
2.8.1.7. Ödünç İşlemlerinden Elde Edilen Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat	95
2.8.1.8. Beyan ve Ödeme	96
2.8.2. Gelirleri Üzerinden Tevkifat Yapılacaklar	96
2.8.3. Tevkifata Tabi Gelirler	97
2.8.3.1. Genel Düzenleme	97
2.8.3.2. Genel Düzenlemenin İstisnaları	97
2.8.4. Tevkifat Matrahının Tespiti	98
2.8.4.1. Alım-Satım İşlemlerinde Tevkifat Matrahı	98
2.9. Yatırım Fon ve Ortaklıklarının Vergilendirilmesi	122
2.9.1. Türkiye'ye Yerleşik Olan Yatırım Fon ve Ortaklıklarının Vergilendirilmesi	122
2.9.2. Dar Mükellefiyete Tabi Yatırım Fonlarının Vergilendirilmesi	123
2.9.3. Yabancı Fon Kazançlarının ve Bu Fonların Portföy Yöneticiliğini Yapan Şirketlerin Vergisel Durumu	124
2.9.4. MKYF ile MKYO'ların Portföy Kazançları Üzerinden Yapılacak Vergi Tevkifatı	126
2.9.5. MKYF ile MKYO'ların Gelirleri Üzerinden Yapılacak Vergi Tevkifatı	128
2.9.6. MKYF ve MKYO'larda Giderlerin Dağıtımı	128
2.10. Hazine Tarafından Yurt Dışında İhraç Edilen Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	129
2.10.1. Yasal Düzenlemeler	129
2.10.2. Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	130
2.10.2.1. Tam Mükellef Gerçek Kişiler	130
2.10.2.2. Dar Mükellef Gerçek Kişiler	131
2.10.3. Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi	131
2.10.3.1. Tam Mükellef Gerçek Kişiler	131
2.10.3.2. Dar Mükellef Gerçek Kişiler	132
2.10.4. Konu ile İlgili Özellik Arz Eden Hususlar	132
2.11. Darphane Sertifikaları Üzerinden Elde Edilecek Kazançların Vergilendirilmesi	133
2.12. GVK Geçici 67 nci Madde Kapsamındaki Vergileme Rejimi	133
2.12.1. Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elden Çıkarılması ve Elde Tutulması Sürecinde Elde Edilen Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat	133
2.12.1.1. Tevkifat Yapmakla Sorumlu Olanlar	134
2.12.1.2. Gelirleri Üzerinden Tevkifat Yapılacaklar	136
2.12.1.3. Tevkifata Tabi Gelirler	136
2.12.1.4. Genel Düzenlemenin İstisnaları	136
2.12.1.5. Tevkifat Matrahının Tespiti	137
2.12.1.6. Geçici 67 nci Madde Kapsamında Tevkifata Tabi Tutulan Gelirlerin Beyanı	153
2.12.1.7. MKYF ve MKYO'ların Vergilendirilmesi	154
2.12.1.8. 01/01/2006 Tarihinden Önce İhraç Edilen Tahvil ve Bonolardan Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	158

2.12.1.9. 01/01/2006 Tarihinden Önce İktisap Edilmiş Olan Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elden Çıkarılmasından Veya Elde Tutulma Sürecinde Elde Edilen Gelirler...	159
2.12.1.10. Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmalarının Uygulanması.....	159
2.12.2. Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlardan Yapılacak Vergi Tevkifatı	160
2.12.3. Geçici 67 nci Maddenin (1) Numaralı Fıkra Hükümlerinin Uygulanmayacağı Gelirler	160
2.12.4. Portföy Kazançları Üzerinden Yapılacak Vergi Tevkifatı	161
2.12.5. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri	161
2.12.6. Yetki.....	162
EK 1: 2024 YILINDA TAM MÜKELLEF KURUMLAR TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ	163
EK 2: 2024 YILINDA DAR MÜKELLEF KURUMLAR TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ	170
EK 3: 2024 YILINDA TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİLER TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ	175
EK 4: 2024 YILINDA DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİLER TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ	181
EK 5: VERGİLERDE BEYAN (TARİH) VE ÖDEME ZAMANLARI.....	185

1. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU VE SERMAYE PİYASASI KURUMLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Giriş

Türk Vergi Sistemi vergi kaynakları açısından dört ana grup üzerine oturtulmuştur. Buna göre; (i) kişilerin elde ettiği *gelirler* ve kurumların elde ettiği *saftı kurum kazançları* üzerinden, (ii) *mal teslimleri ve hizmet ifalarından*, (iii) *işlemlerden* ve (iv) *servet* üzerinden vergi alınmaktadır. Vergi, bugünkü anlayışa göre dört unsur üzerinden alınmaktadır. Doktrinde servet ve servet transferleri bir grup olarak da değerlendirilmektedir. Bunun yanında, Belediye Gelirleri Kanununda yer alan yerel yönetim vergileri gibi söz konusu tasnifin dışında vergiler de söz konusudur. Ancak asıl sınıflandırma, gelir, harcama ve servet (ve servet transferi) şeklindedir. Bunlar,

1-Gelir

2-Harcama (Gider)

3-Servet

4-Servet Transferi

Temel Esaslar

Gelişmiş ülkelerin çoğunda olduğu gibi¹, ülkemizde de kural olarak gelir üzerinden alınan vergilerde yıllık safi (net) kazancın *beyan* esasında² vergilendirilmesi prensibi geçerli olmakla birlikte, bazı mükellefler ve bazı gelirler için *kaynakta kesinti* suretiyle tahsil edilen vergi (vergi tevkifatı – vergi kesintisi – stopaj) nihai vergi olmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde finansal araçlardan elde edilen gelirlerde ilke, safi kazancın beyan esası ile vergilenmesi olmakla birlikte, bazı ülkelerde *gelir* üzerinden vergileme yerine *işlem* üzerinden vergileme esası benimsenmiştir. Ülkemizde finansal araçlardan elde edilen gelirlerde de kural olarak yıllık safi kazancın beyan esası ile vergilendirilmesi prensibi geçerlidir.

Ancak, 31.12.2004 tarihinde Gelir Vergisi Kanunu'na (GVK) 5281 sayılı Kanunun³ 30'uncu maddesiyle eklenen ve 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlükte olan Geçici 67 nci maddesi (bundan böyle "Geçici 67 nci madde" olarak anılacaktır) ile bazı finansal araçlardan elde edilen bazı gelirlerde %0, %10 ve %15 nispetinde ve bazı mükellefler için *nihai vergileme* olacak şekilde bir *stopaj* uygulaması getirilmiştir. Bu uygulama, yukarıda da söylediğimiz gibi, sadece bazı finansal araçlar için ve bazı tür gelirlerle ilişkindir. Ayrıca, bu vergileme tüm mükellefler için nihai vergileme mahiyetinde değildir. Nihayet, anılan hüküm "31.12.2015 tarihine kadar geçerli olmak üzere" getirilmiştir. Ancak 17.11.2020 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan değişiklikle, Geçici 67 nci maddenin yürürlük süresi 31.12.2025 tarihine kadar uzatılmıştır.⁴ **Bu maddenin uygulanmadığı hallerde Gelir Vergisi Kanunu (GVK) ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) normal (geçici olmayan) hükümleri geçerlidir.** Bu nedenlerle ülkemizde halen gelir üzerinden alınan vergilerde yıllık safi (net) kazancın *beyan* esasında *vergileştirilmesi* prensibinin geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

Gerçek kişilerin vergilendirilecek gelirleri ve vergilendirme esasları Gelir Vergisi Kanunu'nda, bazı *tüzel* kişilerin vergilendirme esasları ise Kurumlar Vergisi Kanunu'nda tanımlanmıştır. Bunun yanında iş ortaklıklarının vergilendirilmesi söz konusu olduğundan, bu genellenmenin, kurumlar vergisi yükümlülerinin tamamını kapsamadığı söylenmelidir. Gerçek kişilerin *yıllık beyanname* ile beyan ettikleri gelirleri Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan *Gelir Vergisi tarifesi* üzerinden vergilendirilir.

Ücretler için ayrı tarifeye son verilerek *tek tarife* uygulamasına geçişi öngören düzenleme

¹ Faruk SABUNCU – Filiz KESKİN, *Gerçek Kişilerde Para ve Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi*, Beta Yayınları, İstanbul, 2005, syf. 247-259.

² Gelir Vergisi Kanunu'nun 85 inci maddesi hükmü gereği olarak, yükümlüler, söz konusu kanunun ikinci maddesinde yazılı kaynaklardan bir takvim yılı içerisinde elde ettikleri kazanç ve iratları için, kanunda aksine hüküm olmadıkça yıllık beyanname vermek zorundadırlar. Bu bağlamda bir yıl içerisinde elde edilen ve yıllık beyannameye dâhil edilmesi gereken gelirler bu beyanname üzerinde toplanır.

³ Ayrıca bu kanun ile Gelir Vergisi Kanunu'nun bazı hükümlerinde de önemli değişiklikler yapılmıştır.

⁴ 11.11.2020 tarih, 7256 sayılı Kanun, Madde: 19 (17.11.2020 tarih, 31307 sayılı RG).

Anayasa Mahkemesi nezdinde iptal davasına konu edilmiş ve Anayasa Mahkemesi 2010 yılında söz konusu yasal düzenlemeyi, Anayasaya aykırı bularak iptal etmiştir.⁵

Buna göre; Gelir Vergisi Tarifesi 2024 takvim yılı gelirlerinin vergilendirilmesinde uygulanmak üzere aşağıdaki şekilde yeniden belirlenmiş olup, 1.1.2024 tarihinden itibaren için geçerli olacak tarife şu şekildedir:

110.000 TL'ye kadar	% 15
230.000 TL'nin 110.000 TL'si için 16.500 TL, fazlası	% 20
580.000 TL'nin 230.000 TL'si için 40.500 TL (ücret gelirlerinde 870.000 TL'nin 230.000 TL'si için 40.500 TL), fazlası	% 27
3.000.000 TL'nin 580.000 TL'si için 135.000 TL (ücret gelirlerinde 3.000.000 TL'nin 870.000 TL'si için 213.300 TL), fazlası	% 35
3.000.000 TL'den fazlasının 3.000.000 TL'si için 982.000 TL (ücret gelirlerinde 3.000.000 TL'den fazlasının 3.000.000 TL'si için 958.800 TL), fazlası	% 40

1.1.2025 tarihinden itibaren için geçerli olacak tarife ise aşağıdaki şekildedir:

158.000 TL'ye kadar	% 15
330.000 TL'nin 158.000 TL'si için 23.700 TL, fazlası	% 20
800.000 TL'nin 330.000 TL'si için 58.100 TL (ücret gelirlerinde 1.200.000 TL'nin 330.000 TL'si için 58.100 TL), fazlası	% 27
4.300.000 TL'nin 800.000 TL'si için 185.000 TL (ücret gelirlerinde 4.300.000 TL'nin 1.200.000 TL'si için 293.000 TL), fazlası	% 35
4.300.000 TL'den fazlasının 4.300.000 TL'si için 1.410.000 TL (ücret gelirlerinde 4.300.000 TL'den fazlasının 4.300.000 TL'si için 1.378.000 TL), fazlası	% 40

Öte yandan, 2017 yılına kadar %20 olarak uygulanmakta olan Kurumlar Vergisi (KV) oranı, 05.12.2017 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 7061 sayılı Kanun (Kısaca Torba Kanun) ile, 2018, 2019 ve 2020 yıllarına ait vergilendirme dönemleri için %22 olarak uygulanmıştır.⁶ Ancak Kurumlar Vergisi Kanunu Geçici Madde 10'da öngörülen süre sona erdiği için 2021 yılının başından itibaren kurumlar vergisi oranı tekrar %20 olarak uygulanacakken 22.04.2021 tarihli 31462 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7316 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 11. maddesi ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen Geçici Madde 13, %20 olan kurumlar vergisi oranının 2021 yılı vergilendirme dönemine ait kurum kazançları için %25, 2022 yılı vergilendirme dönemine ait kurum kazançları için %23 oranında uygulanacağını düzenlemiştir. Aynı zamanda 15.04.2022 tarihli 31810 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7394 sayılı Kanun ile oranın %20 olarak düzenlendiği Kurumlar Vergisi Kanununun 32. maddesine "Şu kadar ki bankalar, 6361 sayılı Kanun kapsamındaki şirketler, elektronik ödeme ve para kuruluşları, yetkili döviz müesseseleri, varlık yönetim şirketleri, sermaye piyasası kurumları ile sigorta ve reasürans şirketleri ve emeklilik şirketlerinin kurum kazançları üzerinden kurumlar vergisi %25 oranında alınır." cümlesi eklenmiştir. Hal böyle iken kanundaki özel

⁵ Konuyla ilgili yasal düzenlemeyi de içeren 6009 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ("6009 Sayılı Kanun") 23.07.2010 tarihinde TBMM'de kabul edilerek yasalaşmış olup 01.08.2010 tarih ve 27659 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁶ "Bazı Vergi Kanunları ile Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" (Kısaca Torba Kanun) Kabul tarihi: 28.11.2017, Kanun No: 7061, 05.12.2017 tarihli RG, Madde: 91.

düzenlemeler dışarıda tutulduğunda, kurumlar vergisi kanuni oranı %20 iken, sayılan kurum ve kuruluşlar için bu oran %25'e yükseltilmiştir.

15.07.2023 tarihli ve 32249 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7456 Sayılı "6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremlerin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpların Telafisi İçin Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi İhdası ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" kapsamında kurumlar vergisi oranı %25'e çıkarılmış, bankalar, 6361 sayılı "Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu" kapsamındaki şirketler, elektronik ödeme ve para kuruluşları, yetkili döviz müesseseleri, varlık yönetim şirketleri, sermaye piyasası kurumları ile sigorta ve reasürans şirketleri ve emeklilik şirketleri için ise %30'a yükseltilmiştir.

Bununla birlikte 17.11.2020 tarih ve 31307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7256 sayılı Kanun'un 35. maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 32. maddesine "Payları Borsa İstanbul Pay Piyasasında ilk defa işlem görmek üzere en az %20 oranında halka arz edilen kurumların (bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri, ödeme ve elektronik para kuruluşları, yetkili döviz müesseseleri, varlık yönetim şirketleri, sermaye piyasası kurumları ile sigorta ve reasürans şirketleri ve emeklilik şirketleri hariç) paylarının ilk defa halka arz edildiği hesap döneminden başlamak üzere beş hesap dönemine ait kurum kazançlarına kurumlar vergisi oranı 2 puan indirimli olarak uygulanır. İndirimden yararlanılan hesap döneminden itibaren beş hesap dönemi içinde pay oranına ilişkin bu fıkrada belirlenen şartın kaybedilmesi hâlinde, indirimli vergi oranı uygulaması nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler vergi ziyai cezası uygulanmaksızın gecikme faizi ile birlikte tahsil edilir." düzenlemesi eklenmiştir. Halka arzları özendirmek amacı taşıyan bu hüküm ile, en az %20 oranında halka arz edilen kurumların paylarının ilk defa halka arz edildiği hesap döneminden başlamak üzere beş hesap dönemine ait kurum kazançlarına kurumlar vergisi oranı 2 puan indirimli olarak uygulanacağı öngörülmüştür.

Bu düzenlemenin yanı sıra, 22.01.2022 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7351 sayılı Kanun⁷'un 15. maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanununa yapılan ekleme neticesinde *ihracat yapan kurumların münhasıran ihracattan elde ettikleri kazançlarına kurumlar vergisi oranı 1 puan indirimli uygulanması*, aynı zamanda sanayi sicil belgesini haiz ve fiilen üretim faaliyetiyle iştigal eden kurumların münhasıran üretim faaliyetinden elde ettikleri kazançlarına da kurumlar vergisi oranının 1 puan indirimli uygulanması öngörülmüştür. Ancak bu kazançların ihracata isabet eden kısmı için yedinci fıkra hükmüne göre ayrıca indirim uygulanmayacaktır. Diğer taraftan, yine Kurumlar Vergisi Kanunu'nda 15.07.2023 tarihinde yapılan değişiklik kapsamında ihracat yapan kurumların münhasıran ihracattan elde ettikleri kazançlarına uygulanan 1 puanlık indirim 5 puana yükseltilmiştir. Düzenleme uyarınca bu indirimden yararlananlara imalat faaliyetinden elde ettikleri kazançlara ilişkin 1 puanlık indirim ayrıca uygulanmayacaktır. İmalat faaliyeti nedeniyle yurt içinden elde edilen kazançlara uygulanan 1 puanlık indirim ise devam etmektedir.

İlgili hüküm, indirimli oranların, KVK 32. madde kapsamındaki diğer indirimler uygulandıktan sonraki kurumlar vergisi oranı üzerine uygulanacağını da belirtmiştir. Bazı gelir unsurlarına sahip bulunan gelir vergisi yükümlüleri ile kurumlar üçer aylık dönemler halinde yılda dört kez *geçici vergi* ödemekle yükümlüdürler. Ocak-Şubat-Mart birinci geçici vergilendirme dönemi olup beyannamesi, üçüncü ayı takip eden ikinci ayın 17'sine kadar verilir, geçici vergisi yine 17'sine kadar ödenir. Yani birinci geçici vergilendirme döneminin üçüncü ayı mart olduğundan, takip eden ikinci ay mayıstır, 17 mayıs beyan, ve ödeme için son gün olarak belirlenmiştir. İkinci dönem nisan-mayıs-haziran olup beyanı 17 ağustos beyan ve ödeme için son gün; üçüncü dönem temmuz-ağustos-eylül olup beyanı 17 kasım, ödemesi ise 17 kasım; son yani dördüncü dönem ekim-kasım-aralık olup beyanı 17 şubat, ödemesi ise yine 17 şubat olacaktır. Gelir vergisinde geçici vergi oranı %15, kurumlar vergisinde ise 2018-2019-2020 yılları için %22 olarak uygulanmış, 2021 yılında %25, 2022 yılında %23, 2023 ve 2024 yıllarında ise % 25 olarak uygulanmıştır. Geçici vergiler yıllık beyanname üzerinden ödenecek olan gelir ve kurumlar vergilerinden indirilebilmektedir.

Aynı şekilde, tevkifat suretiyle vergilendirilenler de kendilerinden kesinti suretiyle alınan

⁷ Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

vergileri, eğer bu gelirlerini beyan etmek zorundalar ise, beyanname üzerinden hesaplanacak olan gelir vergisinden indirebilme olanağına sahiptirler. Ancak bazı hallerde *kesinti* yani *stopaj* (tevkifat) suretiyle ödenen vergiler, bu vergiye muhatap olanların üzerinde kalabilmekte, yani *nihai* (son) *vergi* haline dönüşebilmektedir.

“Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler” içerisinde yer alan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) yasal tanımlama ile bu vergiye tabi olanların “lehlerine kalan paralar” üzerinden alındığından, bazı kurumlar vergisi yükümlülükleri ayrıca BSMV’nin de muhatabı olmaktadır.

Sermaye Piyasasına Yönelik Vergisel Teşvikler

Zaman içerisinde bazı uygulamalar açısından vergisel yönden sağlanan bağışıklıklar tasarruf sahiplerine belli ve geçici fırsatlar yaratırken, yine zaman zaman getirilen düzenlemeler bu alandaki gelişmeleri çok yönlü etkileyebilmektedir.

Tasarrufların güvenli bir şekilde ekonomik yaşama katkı sağlar hale getirilebilmesi için sermaye piyasalarının oluşması ve gelişmesi kaçınılmaz bir hedef olmalıdır. Bu bağlamda sermaye piyasasının oluşumunu ve gelişimini olumsuz etkileyecek düzenlemelerden kaçınılması gerekmektedir. Özellikle küreselleşen bir ekonomik düzenin giderek güçlenmekte olduğu günümüzde sermaye piyasası işlemlerinin vergilendirilmesinde, uluslararası uygulamalarla uyumlu bir vergileme rejiminin mevcudiyeti son derece önemlidir.

Bu nedenle sermaye piyasası işlemlerinde vergisel istikrarın sağlanması, bu alanın oynak vergi uygulamalarına muhatap edilmemesi ve vergileme rejiminin diğer ülkelerin vergi mevzuatından önemli farklılıklar göstermemesi gelişmenin temel unsurlarındandır.

Ülkemizde de sermaye piyasasının oluşturulması ve geliştirilmesi için çalışmaların başladığı 1981 yılından bugüne kadar geçen zamanda, piyasanın gelişmesini teşvik etmek amacıyla arz ve talep yönlü çeşitli vergi teşvikleri uygulanmıştır. *Arz yönlü teşvikler* halka açık şirketlerin sayısını artırarak daha fazla (çeşit ve miktarda) sermaye piyasası aracının sermaye piyasasından temin edilebilmesini amaçlarken, *talep yönlü teşvikler* doğrudan yatırımcılara yöneliktir. Sermaye piyasalarının gelişiminde arz yönlü teşvikler özellikle piyasanın gelişme sürecinin başlarında ve ortakların hisse senedi veya tahvillerini halka arz etmede isteksiz oldukları dönemlerde önemli olmuştur. Söz konusu teşvikler sermaye piyasalarının sağlıklı bir şekilde oluşabilmesi ve gelişebilmesi için önemli etkiye sahip olmuşlardır. Tasarrufların sermaye piyasası araçlarına yatırılarak küçük tasarruf sahiplerinin iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamaya yönelik vergisel teşvikler yanında, küçük tasarruf sahiplerinin daha etkin korunabilmesi için yatırım fon ve ortaklıkları gibi kolektif yatırım araçları teşvik edilmiş, kurumsal portföy yatırımlarının Türk sermaye piyasalarına yönlendirilebilmesi ve ülkemiz sermaye piyasalarının rekabet halinde bulunduğu diğer gelişmekte olan ülkeler ile bu alandaki rekabetini sürdürebilmesi için, diğer ülkelerde olduğu gibi, çeşitli vergi politikaları uygulanmıştır.

Ancak, Geçici 67 nci madde ile farklı finansal araçlar üzerindeki vergi yükü farklılığı giderilerek bütün araçlar üzerindeki yükler eşitlenmiş, *kolektif yatırım araçlarının teşvik edilmesi* yönündeki politika önemli ölçüde terk edilmiş, *para* ve *sermaye* piyasası araçları üzerindeki vergi yükleri eşitlenmiştir. Böylece, ülkemizde sermaye piyasasının geliştirilmesi için uygulanagelen vergi politikasında önemli bir değişiklik meydana gelmiştir.

1.1. Vergi Hukukuna İlişkin Temel Kavram ve Tanımlar

Vergilendirme başlığı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın siyasi haklar ve ödevler bölümünde, “vergi ödevi” kenar başlığı altında 73 üncü maddesinde dört fıkra halinde düzenlenmiştir: **MADDE 73-** Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

(Değişik: 16/4/2017-6771/16 md.) Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir.

Vergilendirme konusunun ve Anayasal vergi ödevinin tam olarak anlaşılabilmesi için konuyla ilgili bazı temel tanım ve kavramlar ile hukuki düzenlemelerin bilinmesi gerekmektedir.

Gelir vergisi modeli vergilemede evrensel olarak benimsenmiş ilkelerin başında “**mali güce göre vergilendirme ilkesi**” yer almaktadır. Mali güce göre vergilendirme ilkesi, sosyal devlet ve eşitlik ilkeleriyle de yakın ilişki içinde olduğundan yatay ve dikey adaletin sağlanmasını gerektirmektedir. **Yatay adalet** (*Horizontal equality*); aynı ekonomik koşullarda olan kişilerin aynı oranda vergilendirilmesi olarak tanımlanabilir. Ülkemizde kurumlar vergisi oranının bütün işletmeler için aynı oranda uygulanması yatay adaletle örnek olarak verilebilir.

Hangi kaynaktan elde edilmiş olursa olsun 100'er liralık kazanca sahip olan iki mükellefin aynı miktarda vergi ödemeleri yatay adaleti sağlarken, buna karşılık farklı ekonomik güce sahip olanların farklı oranlarda vergilendirilmesi **dikey adalet** (*vertical equality*) sağlar. Diğer bir ifadeyle, çok geliri (ödeme gücü) olanın çok, az geliri olanın az vergi ödemesi, adil bir vergileme sistemi ve verginin **dengeleyici bölüşüm işlevi** için gerekli görülür. Bu nedenledir ki, günümüzde dünyada gelir vergilemesinde yaygın biçimde “**artan oranlı vergi tarifes**i” (*prograssive tax rate*) uygulanmaktadır. Bu ilke vergide adaleti sağlamak amacıyla düşünülmüştür.⁸ Gelir Vergisi Kanunu'nun 103 üncü Maddesinde yer alan tarife, *dikey adalet* ilkesine örnek olarak verilebilir.

Temel Kavramlar ve Tanımlar

Verginin Konusu: Vergi, kamu giderlerini karşılamak üzere devletin, vergileme yetkisine dayanarak ve tek taraflı olarak kişilerin gelir ve servetlerinden aldığı ekonomik değerdir. *Verginin konusu*, üzerine konulduğu ve doğrudan veya dolaylı olarak kaynağını oluşturduğu iktisadi unsurlardır. Bu unsurlar bazen gelir (örneğin, GV, KV), bazen bir işlem (örneğin, BSMV), bazen de bir kâğıt/belge (örneğin, Damga Vergisi) olarak karşımıza çıkar.

Verginin Türleri:

- Dolaylı-Dolaysız vergiler
 - Dolaysız vergi – Gelir vergisi ve kurumlar vergisi gibi
 - Dolaylı vergi – KDV gibi
- Gelir üzerinden alınan vergiler
- Harcamalar/İşlemler/Kâğıtlar üzerinden alınan vergiler
 - KDV
 - BSMV
 - Damga Vergisi
 - Harçlar
- Servet üzerinden alınan vergiler
 - Veraset ve İntikal Vergisi

Matrah: Verginin üzerinden hesaplandığı değer ve miktardır. Diğer bir deyişle, vergi ölçüsünün veya nispetinin uygulandığı iktisadi veya teknik bir varlıktır. Gelir Vergisi için, *gelire giren her türlü kazanç ve iratlar*, Kurumlar Vergisi için, *her türlü kurum kazancı*, Katma Değer Vergisi için; *her türlü mal ve hizmet teslimlerine ilişkin bedel*, verginin matrahını teşkil etmektedir.

Mükellefler (Yükümlü): Vergi yasalarına göre kendisine vergi borcu yüklenebilen gerçek ve tüzel kişilere mükellef denilmektedir. Başka bir deyişle, mükellef; *gelirin gerçek sahibi olan kişi veya kurumdur* (*beneficial owner of income*). Mükellefiyette Anayasa'daki eşitlik ilkesi de göz önünde bulundurularak din, dil, ırk ayrımı söz konusu değildir.

Vergi Sorumlusu: *Verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişiler* vergi sorumlusudur. Birden fazla kişinin borçtan sorumlu tutulması halinde bu duruma *zincirleme*

⁸ Umurcan GAGO, “Tax and the City”, *Dünya Gazetesi*, 3 Ekim 2007.

(müteselsil) sorumluluk denir.

Vergi Ehliyeti: Mükellefiyet ve vergi sorumluluğu için yasal ehliyet şart değildir. *Medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip* olmak yeterlidir. Bu konuda ayrıca medeni hakları **kullanma** ehliyetine sahip olmayı aramaya gerek yoktur. Örneğin; anne karnında bulunan bir **bebek** dahi, sağ olarak doğmak şartıyla, vergi mükellefi olabilir. Aynı biçimde, temyiz kudreti olmayan kişiler de vergi mükellefi olarak kabul edilir.

Vergiye Doğuran Olay: Vergi alacağı, vergi yasalarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü (oluşumu) ile doğar. İdare açısından vergi alacağı, mükellef bakımından vergi borcunu oluşturur. Vergiyi doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz.

Vergilendirme İşlemleri: Aşağıda açıklanan tarh-tebliğ-tahakkuk-tahsil aşamalarından oluşmaktadır. Tarh, tebliğ ve tahakkuk aşamaları Vergi Usul Kanunu kapsamında gerçekleşir, ancak vergi borcunun ödenmemesi durumunda kamu alacağını tahsile yönelik olarak devletin zor alım yetkisi devreye girmektedir. Bu durumda vergilendirme işlemlerinin tahsil aşaması 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamında gerçekleşecektir.

Tarh: Verginin tarhı, vergi alacağının yasalarda gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibarıyla tespit eden idari işlemdir.

Beyana Dayalı Tarh: Matrah, mükellef tarafından tespit edilir ve tespit edilen matrah bir beyanname ile vergi dairesine verilir. Bu tür beyan üzerine alınan vergilerde tarh işlemi, vergi dairesi tarafından yapılır.

İkmâlen Vergi Tarhı: Her ne şekilde olursa olsun bir vergi tarh edildikten sonra, bu vergiye ilişkin olarak meydana çıkan defter, kayıt ve belgelere veya kanuni ölçülere dayanılarak miktarı tespit olunan matrah veya matrah farkı üzerinden alınacak verginin tarh edilmesidir.

Re'sen Vergi Tarhı: Vergi matrahının tamamen veya kısmen *defter, kayıt ve belgelere veya kanuni ölçüleri dayanılarak tespit edilememesi hallerinde* yapılır. Bu durumlarda tarhiyat, takdir suretiyle tespit edilmiş matrahlar üzerinden yapılır. İlke olarak, *resen takdir* yetkisi takdir komisyonlarına aittir. Takdir komisyonlarının yanında, vergi inceleme elemanlarının da takdir yetkisi bulunmaktadır.

Verginin İdarece Tarhı: *İkmâlen* ve *resen* tarhiyat kapsamına girmeyen hallerde ve zamanında normal şekilde tarh edilemeyen vergilerin idarece belirli matrahlar üzerinden tarh edilmesidir. Bu tarh usulünün uygulama alanı oldukça sınırlıdır.

Tebliğ: Vergilendirmeyi ilgilendiren ve hüküm ifade eden hususların yetkili makamlar tarafından *yükümlüye* veya *ceza sorumlusuna* yazı ile bildirilmesine “Tebliğ” denilmektedir.

Tahakkuk: Verginin tahakkuku, tarh ve tebliğ edilen bir verginin ödenmesi gereken safhaya gelmesidir. Vergi kanunlarına göre, *beyan üzerinden* alınan vergiler *tahakkuk fişi* ile tarh ve tahakkuk ettirilir. Tahakkuk bir idari işlem olmadığından dava konusu edilemez. Ancak verginin ödenebilir aşamaya gelmesini ifade ettiğinden vergilendirme işlemleri bakımından dikkate alınması gereken bir aşamadır. Mükellefler haklarındaki tarh işlemine karşı dava açma süresi içinde dava açmadıklarında veya açtıkları dava reddedildiğinde vergi tahakkuk etmiş olur. Bir başka deyişle artık ödenebilir aşamaya gelmiş olur.

Tahsil: Verginin tahsili, VUK ve 6183 sayılı Kanuna uygun surette ödenmesidir.

Vergi Kesenlerin Sorumluluğu: Yaptıkları veya yapacakları ödemelerden vergi kesmeye mecbur olanlar, verginin tam olarak kesilip ödenmesinden ve bununla ilgili diğer ödevleri yerine getirmekten sorumludur. Bu sorumluluk, bunların ödedikleri vergilerden dolayı asıl mükelleflere rücu etmek hakkını kaldırmaz. (Vergi Usul Kanunu Madde: 11) *Dar mükellefiyette*, mükellefin daimi temsilcisi mevcut değilse, kazanç ve iratları yabancı kişiye sağlayanlar “tarhiyatın muhatabı” olacaktırlar. (Gelir Vergisi Kanunu Madde: 107/4)

Tevkifat (stopaj): Gelir Vergisi Kanunu’nun 94 üncü maddesinde sayılan gelir türleri üzerinden, kanun maddesinde yer alan ve Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmiş oranlarda yapılan

kesinti, *gelir vergisi tevkifatı* olarak adlandırılır. Menkul sermaye iratları (MSİ) genellikle gelir vergisi tevkifatına tabi tutulmaktadır.

Muafiyet: Elde ettiği kazanç ve iratlar nedeniyle vergi yükümlüsü olması gereken kişi ve kurumların, ilgili vergi kanunlarında yer alan özel hükümlerle vergi dışı bırakılmasıdır. Muafiyet, *mükellefiyete* uygulanır.

İstisna: Vergiye tabi olması gereken bir *olayın* veya bir *gelirin*, ya tamamen ya belli bir miktar (tutar) yahut oransal olarak hesaplanan kısmının vergi dışı bırakılmasıdır. İstisna, *işlem* veya *olaya* uygulanır.

Tam Mükellef (Yükümlü): Mükellefler, *vergilendirilme şekilleri* açısından TAM ve DAR mükellef olmak üzere ikiye ayrılırlar. Tam mükellefler; Türkiye içinde ya da dışındaki *tüm gelirleri Türkiye’de* vergilendirilirken, dar mükelleflerin sadece *Türkiye’de elde ettikleri gelirleri Türkiye’de* vergilendirilir.⁹

Vergi yükünü önemli ölçüde etkilemesi nedeniyle tam ve dar mükellef ayrımı önem kazanmaktadır. Vergi yasalarında tam ve dar mükellefiyet ayrımı “yerleşme esasına” dayanılarak yapılır.

Gerçek kişilerde

GVK’nın 3 üncü maddesinde yer alan düzenleme gereği, aşağıda yazılı gerçek kişiler, Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

- Türkiye’de yerleşmiş olanlar,
- Resmi Daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye’de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup söz konusu daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı ülkelerde oturan Türk vatandaşları,

Bu gibilerden bulundukları ülkelerde elde ettikleri kazanç ve iratlar dolayısıyla gelir vergisine veya benzeri bir vergiye tabi tutulmuş bulunanlar, mezkûr kazanç ve iratları üzerinden Türkiye’de ayrıca vergilendirilmezler.

Türkiye’de Yerleşme:

Aşağıda yazılı kimseler Türkiye’ye yerleşmiş sayılır:

- İkametgâhı Türkiye’de bulunanlar, (*ikametgâh*, Medeni Kanun hükümlerine göre, *devamlı olarak oturulan yer* olarak kabul edilir.)
- Bir *takvim yılı* içinde Türkiye’de *devamlı olarak altı aydan fazla* oturanlar, (Geçici ayrılmalar Türkiye’de oturma süresini kesmez.) 1 Ağustosta ülkemize gelen bir kişi toplamda 10 ay kalarak 1 Haziranda ayrılrsa, 6 aylık süreyi aşmış olsa da söz konusu süre aynı takvim yılı içinde gerçekleşmediğinden Türkiye’de yerleşme ölçütünü sağlamakta yetersiz kalabilecektir.

Türkiye’de Yerleşme Sayılmayan Haller:

Aşağıda yazılı yabancılar, Türkiye’de altı aydan fazla kalsalar dahi, Türkiye’ye yerleşmiş sayılmazlar:

- Belli ve geçici görev veya iş için Türkiye’ye gelen iş, ilim ve fen adamları, uzmanlar, memurlar, basın ve yayın muhabirleri ve durumları bunlara benzeyen diğer kimselerle tahsil veya tedavi veya istirahat veya seyahat amacıyla gelenler,
- Tutukluluk, hükümlülük veya hastalık gibi elde olmayan sebeplerle Türkiye’de alıkonulmuş veya kalmış olanlar.

Tüzel kişilerde

KVK’nın 3 üncü maddesi uyarınca da *kanuni veya iş merkezleri Türkiye’de bulunan Kurumlar*

⁹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebliğler/5520/3.html , Erişim: 01.01.2019.

Vergisi mükellefleri tam mükellef sayılırlar.

Kanuni merkezden maksat, vergiye tabi kurumların esas nizamname veya mukavelenamelerinde veya teşkilat kanunlarında gösterilen merkezdir.

İş merkezinden maksat, iş bakımından muamelelerin bilfiil toplandığı ve idare edildiği merkezdir. Bu iki merkezden birinin Türkiye’de olması Kurumlar Vergisi mükellefiyeti için yeterlidir. Her ikisinin de Türkiye’de olması gerekmez.

ÖRNEK:

Tam mükellef gerçek kişi Ümit, BİST hisse senedi piyasasında işlem yapmak suretiyle geçimini sağlamaktadır. Elde ettiği kazançlara uygulanan vergilemeden kaçınmak amacıyla Bahama Adaları’nda bir şirket kurar. Şirketin esas sözleşmesinde adresi Bahama Adaları olarak gösterilmiştir. Bu şirketin personeli bulunmamaktadır. İsviçre’deki banka hesabı üzerinden bu şirkete sermaye koyar. Şirketin tek faaliyeti, BİST hisse senedi piyasasında işlem yapmaktır. Ümit, yönetici ortak sıfatıyla şirketi tüm işlemlerde temsil etme yetkisine sahiptir ve tüm yatırım kararlarını Üsküdar’daki evinden alıp uygular. Bu şirketin BİST’te yaptığı hisse senetleri satış işlemleriyle ilgili olarak yapılan incelemede, şirketin “dar mükellef kurum” olduğu savunulmuştur. Sizce, bu savunma kabul edilebilir mi? Neden?

Dar Mükellef (Yükümlü): *Türkiye’de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler ile kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmayan kurumlar vergisi mükellefleri sadece Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilirler.*

ÖRNEK:

Danimarka’da da işleri bulunan ve yıl içinde belli dönemlerde orada bulunan ancak devamlı oturmak ve yerleşmek amacıyla Türkiye’de evi bulunan Bay A (Türk ya da yabancı olması fark etmeden) bir takvim yılı içinde elde ettiği menkul kıymet alım satım kazancı yanında Danimarka’da bir bankada bulunan mevduatından elde ettiği faiz kazancı üzerinden de Türkiye’de vergilendirilecekken; Türkiye’deki bir üniversitede ders vermek üzere “konuk profesör” olarak iki yıllığına İstanbul’a gelip yerleşen yabancı uyruklu Bayan B sadece Türkiye’de elde ettiği kazanç ve iratları üzerinden Türkiye’de vergilenecek, Bayan B’nin kendi ülkesindeki faaliyetlerinden elde ettiği kazancı Türkiye’de vergilendirilmeyecektir.

Mukimlik Belgesi ve Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmalarının uygulanması

Vergi Kimlik Numarası (VKN)

GVK Geçici 67 nci maddede düzenlenmiş olan tevkifat uygulamalarında, tevkifata konu geliri elde etmiş olan kişinin mukim olduğu ülke ile yapılmış ve yürürlükte olan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (ÇVÖA) hükümleri önem arz etmektedir.

Dar mükellef kişi/kurumların, Geçici 67’nci madde kapsamında Türkiye’deki finansal araçlara kendileri veya yurt dışındaki portföy yönetim şirketleri vasıtasıyla yatırım yapabilmeleri ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanabilmeleri için *vergi kimlik numarası* almaları gerekmektedir.

VKN alınabilmesi için *dar mükellef gerçek kişilerin* pasaportlarının noter onaylı bir örneği ya da vergi dairesi yetkililerince onaylanmak üzere, aslı ve fotokopisini, *dar mükellef kurumların* ise kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye’nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğini ilgili vergi dairesine ibraz etmeleri gerekmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları için nüfus cüzdanının ibrazı yeterlidir.

Ayrıca, bankalar ve aracı kurumlar ile saklamacı kuruluşlar; kendilerine işlem yapmak için müracaat eden ancak VKN ibraz edemeyen yabancı müşterileri için, “Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu”nu doldurmak suretiyle toplu olarak vergi kimlik numarası alabilirler.

Mukimlik Belgesi

Dar Mükellef Gerçek Kişi

Ülkemiz ile yapılan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının hükümlerinden yararlanmak suretiyle Türkiye’de elde ettiği kazançta tevkifat uygulanmamasını veya düşük oranda tevkifat uygulanmasını talep eden diğer ülke mukiminin, anlaşmaya taraf devlette o dönemde mukim olarak tam mükellefiyet esasında tüm dünya kazançları üzerinden vergilendirildiğini belirten, Anlaşmanın 3 üncü maddesinde tanımlanan yetkili makam tarafından düzenlenerek imzalanmış mukimlik belgesinin aslını ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğini tevkifat uygulamasından önce ilgili vergi dairesine, banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla veya doğrudan ibraz etmesi gerekmektedir. Tevkifat uygulamasından önce bu belgenin ibraz edilmemesi halinde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri dikkate alınmadan uygulanmak suretiyle tevkifat yapılacaktır. Ancak bu durumda dahi sonradan söz konusu Mukimlik Belgesinin ibrazı ile Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri ve iç mevzuatımız hükümleri doğrultusunda, yersiz olarak tevkif suretiyle alınan verginin iadesi talep edilebilecektir. Bu durumda iade işlemi, vergi dairesince, gelir sahibine ödenmek üzere tevkifatı yapmakla sorumlu olan banka ve aracı kurum adına yapılacaktır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı gerekli gördüğü hallerde, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları hükümlerinden yararlanacak kişi ve kurumlardan, alım-satımını yaptıkları veya getirisini tahsil ettikleri Türk menkul kıymetleri bakımından, uygulanacak anlaşma hükümlerine göre *gerçek hak sahibi* (Beneficial owner) olduklarına dair ispat edici belgelerin ibrazını da isteyebilecektir. Bu belgeleri Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın tayin edeceği sürede ibraz etmeyen veya bu belgeler ile veya başkaca bir suretle gerçek hak sahibi olmadığı tespit edilenler bakımından zamanında tahakkuk ve tahsil edilmeyen vergiler için *vergi ziyayı* doğmuş sayılacaktır.

Öte yandan, dar mükellef gerçek kişilerin %0 oranında tevkifat uygulamasından faydalanabilmesi için, yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde VKN almalarının yanı sıra, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması olsun olmasın ilgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış mukimlik belgesinin aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin, banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla veya doğrudan ilgili vergi dairesine ibraz edilmesi gerekmektedir. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması olsun olmasın, ilgili ülkenin yetkili makamları tarafından *mukimlik belgesi*, dar mükellef gerçek kişiler tarafından her yıl yenilenecektir.

Dar Mükellef Kurum

Dar mükellef kurumların da Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümlerinden faydalanabilmesi için yukarıda yer alan açıklamalar kapsamında *mukimlik belgesi* ibraz etmeleri gerekecektir. Ancak dar mükellef kurumlarda bir *takvim yılına* ilişkin mukimlik belgesinin, *üç yılda bir* yenilenmesi gerekecektir.

Dar mükellef kurumların söz konusu gelirlerine, % 0 oranında tevkifatın uygulanabilmesi için, bu kurumların kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye’nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğinin ilgili vergi dairesine ibrazı yeterli sayılacaktır. Söz konusu belgelerin yenilenmesi konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. İlgili tebliğlerde gerçekleştirilen yenilemeye ilişkin hükümlerin mukimlik belgesine dair olması sebebiyle, kuruluş belgeleri için yenileme gerekmediği kanaatindeyiz. VKN, Kuruluş ve Mukimlik Belgeleri yükümlülüklerine ilişkin özet tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Dar mükelleflerin VKN, Kuruluş ve Mukimlik Belgeleri yükümlülükleri

	Hangi Belge Gerekli		Ne Kadar Zamanda Yenilenecek	
	DM Gerçek Kişi	DM Tüzel Kişi	DM Gerçek Kişi	DM Tüzel Kişi
ÇVÖA var, uygulanması için:	1. Vergi Kimlik No	1. Vergi Kimlik No	Her yıl	3 yılda bir

	2. Mukimlik Belgesi	2. Mukimlik Belgesi		
ÇVÖA yok ise, %0 Tevkifat Uygulanması için:	1. Vergi Kimlik No	1. Vergi Kimlik No	Her yıl	Gerekli Değil
	2. Mukimlik Belgesi	2. Kuruluş Belgesi		

BEYANNAME TÜRLERİ

Yıllık Beyanname: Muhtelif kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde edilen kazanç ve iratların bir araya getirilip toplanmasına ve bu suretle hesaplanan gelirin vergi dairesine bildirilmesine mahsustur.

Muhtasar Beyanname: İşverenler veya vergi tevkifatı (kesintisi) yapan diğer kimseler tarafından kesilen vergilerin matrahları ile birlikte, toplu olarak vergi dairesine bildirmesine mahsustur.

Münferit Beyanname: *Dar mükellef gerçek kişilerin* yıllık beyanname ile bildirmeye mecbur olmadıkları kazanç ve iratlardan, vergisi kesinti yoluyla alınmamış olanların bildirilmesi için kullanılan beyannameyedir.

Özel Beyanname: *Dar mükellef kurumların* Türkiye’de elde etmiş oldukları vergiye tabi kazançlarının bazı “diğer kazanç ve iratlar”dan ibaret olması halinde, dar mükellef kurum veya Türkiye’de onun namına hareket eden kimseler tarafından *15 gün içinde* verilen beyannameyedir.

Gelirin Özellikleri: GV, *gerçek kişilerin* bir *takvim yılı* içinde (1 Ocak ile 31 Aralık tarihleri arasında) elde ettiği *kazanç ve iratların* net tutarları üzerinden hesaplanır.

a. Gelirin Şahsiliği: GV yalnızca gerçek kişilerin gelirine uygulanan bir vergidir. Hukukumuzda gerçek kişilerden başka tüzel kişiler de hak ve borçlara ehil varlık olarak kabul edilmiştir. Ancak GV yalnız gerçek kişilerin gelirlerini vergiye tabi tuttuğu için, tüzel kişilerden sermaye şirketleri GV dışında kalır.

Gerçek kişi, Medeni Kanun hükümleri çerçevesinde şahsiyet sahibi olan, yani hak ve borç edinmeye ehil olan insandır. *Gerçek kişilik* tam ve sağ doğmakla başlar, ölümle biter. Gerçek kişilere ait gelirin vergilendirilmesi için, kişinin belli bir yaşta olması veya haklarını kullanmaya ehil olması gerekmez.

b. Gelirin Yıllık Oluşu: Vergilemede gerçek kişiye ait gelirin bir yıllık tutarı nazara alınır. GVK bir yıllık dönem olarak *takvim yılını* esas almıştır. Bu *bir yıllık dönem* takvim yılı olarak uygulanmakla birlikte, takvim yılının bazı istisnaları bulunmaktadır. Örneğin, yapılan işin mahiyeti gereği bazı kişilere tanınan *özel hesap dönemi* bu istisnaların başlıcasıdır.

c. Gelirin Gerçek ve Safi Oluşu: Vergilendirilecek gelirin gerçek ve safi olması gerekir. İdari nitelikte bir ilke olan *gelirin gerçek olması*; çeşitli ücret, kazanç ve iratlarda her zaman gerçek işlemlerin kaydedilmesi suretiyle hesaplanmasını öngörmektedir. *Gelirin safi olması* ise, gelirin elde edilmesi sırasında yapılan giderlerin gayri safi hasılatından indirilmesinden sonra kalan kısmın vergiye tabi tutulmasını ifade eder.

d. Gelirin Elde Edilmiş Olması: Gelirin elde edilmesi vergileme yönünden büyük önem taşır. Elde edilmeyen gelirin bir vergilendirilmesinden bahsedilemez. *Elde etme*; kişinin o gelir üzerinde hukuken tasarrufta bulunabilmesini ifade etmektedir. Kişi, eğer sahibi bulunduğu geliri başkasına bağışlayabiliyor, onunla mal ve hizmet satın alabiliyor ve borçlarını ödeyebiliyorsa, *geliri elde etmiş* sayılır.

e. Gelir, Kazanç ve İratların Genel Bir Toplamıdır: Tüm gelir unsurlarından elde edilen gelirler tek bir beyannameye toplanır, varsa zararlar mahsup edilir, indirim gider muafiyet ve istisnalar dikkate alınarak matraha ulaşılır ve vergi hesaplanır.

GVK’da tanımlanmış kazanç ve iratlar (Gelir Unsurları) yedi tanedir:

- 1) Ticari kazanç,
- 2) Zirai kazanç,
- 3) Ücret,
- 4) Serbest meslek kazancı,
- 5) Gayrimenkul sermaye iradı,
- 6) Menkul sermaye iradı,
- 7) Diğer kazanç ve iratlar

Yukarıda yer alan tanımdan hareketle “Diğer kazanç ve iratlar”, üstteki altı gelir unsuruna girmeyen tüm kazanç ve iratlar anlamında değildir. GVK’da yedinci gelir unsuru olan **Diğer kazanç ve iratlar** da “Değer Artışı Kazançları” ve “Arızı Kazançlar” olarak ayrıca tanımlanmış ve bu kazanç kapsamına giren gelirler ayrıca sayılmıştır.

Vergi kanunlarımıza göre, yukarıda sayılan bu 7 kazanç ve irat arasında yer almayan hiçbir gelir ya da kazanç, vergilendirilemez.

Ticari ve zirai kazançta *tahakkuk* esası geçerlidir. *Gelirin mahiyet ve tutar itibarıyla kesinlik kazanmış olması, elde edilmiş sayılması* için yeterlidir.

Serbest meslek kazançlarında *elde etme*, ilke olarak “fiilî tasarruf”a bağlanmıştır. *Nakden veya aynen tahsil edilmemiş gelir elde edilmiş sayılmaz.*

Gayrimenkul sermaye iratlarında da *elde etme*, fiilî tasarrufu ifade eden *tahsilata* bağlanmıştır.

Menkul sermaye iratlarında *elde etme*, *hukuki ve ekonomik tasarrufa* bağlıdır.

Diğer gelir unsurlarında *elde etme*, *hukuki ve ekonomik tasarrufa* bağlıdır.

Kurumların elde ettikleri kazançlar ise “*kurum kazancı*” olarak adlandırılır ve GV konusuna giren gelir unsurlarından oluşur. Yasal olarak bir istisna veya muafiyet öngörülmedikçe, kurumlarca elde edilen her tür kazanç vergiye tabidir.

Verginin ödenmesi: Tahakkuk eden verginin kanunda belirlenen süreler içinde ödenmesini ifade eder. Ödeme süresinin son günü *verginin vadesi* tarihidir. Bazı vergiler ödenirken tahakkuk eder ve bu tür vergilere *tahakkuku tahsile bağlı vergiler* denir.

Yürürlük: Vergi kanunları, yürürlük tarihine ilişkin ayrıca bir hüküm getirilmemişse, *Resmi Gazete’de yayımlandıkları gün yürürlüğe girer*. Yürürlük tarihi belli ise, ilgili tarihte yürürlüğe girerler.

Yorum – Atıf: Bir hukuk kuralının olaya en uygun anlamını saptamayı amaçlayan kriter “YORUM”dur. Bir kanunun belirli bir konuda hüküm getirmedikçe zaman, *diğer bir kanun hükmüne yollamada bulunmasına* “ATIF” denir.

Vergi Suç ve Cezaları: Mükellefler tarafından vergi yasalarında belirtilen mükellefiyetlerin yerine getirilmemesi halinde mükelleflerin maruz kalacakları cezai müeyyideler Vergi Usul Kanunu’nda (VUK) tanımlanmıştır. VUK’nun 331 inci maddesi hükmü gereği olarak vergi kanunlarındaki hükümlere aykırı hareket edenler, söz konusu kanunda yer alan *vergi ziyai cezası, usulsüzlük cezası ve diğer cezalar* ile cezalandırılırlar.

Temel olarak vergi aslına ek olarak mükelleflerin ödemesi gereken iki tür cezai müeyyide bulunmaktadır:

İlki, “şekle ve usul hükümlerine uyulmaması” nedeniyle uygulanacak olan, “**usulsüzlük**” cezalarıdır. Vergi yasalarında şekle ve usule ilişkin hükümlere uyulmaması halinde *usulsüzlük cezası* kesilir. Örneğin, *vergi ve harç beyannamelerinin süresi içerisinde ilgili vergi dairesine verilmemiş olması* birinci derecede usulsüzlük cezasını gerektirir. Usulsüzlük cezaları da kendi içerisinde “**Usulsüzlük Cezaları**” ve “**Özel Usulsüzlük Cezaları**” olarak ikiye ayrılmaktadır. Usulsüzlük cezaları ise *I. Derece usulsüzlük* ve *II. Derece usulsüzlük* olarak kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır.

Beyannamelerin süresi içerisinde ilgili vergi dairesine verilmemiş olması halinde VUK’un 30/1 inci maddesi uyarınca yükümlünün vergi matrahı *re’sen takdiri* gerektirir ve bu durumda beyannamenin

süresi içerisinde verilmemiş olması nedeniyle uygulanacak usulsüzlük cezası iki kat hesaplanır.

Sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesiyle ilgili olarak gerçek kişilerin maruz kalabilecekleri usulsüzlük cezası, *vergi beyannamesinin zamanında ya da hiç verilmemesi* durumunda kesilecek *usulsüzlük* cezasıdır.

İkinci ve önemli olan ceza, vergi yasalarında “**vergi ziyai cezası**” olarak tanımlanmış olan cezadır. Mükelleflerin veya sorumluların vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemeleri veya eksik yerine getirmeleri nedeniyle (mükelleflerin beyanname vermemeleri ya da eksik beyanda bulunmaları hali) verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesi ya da eksik tahakkuk ettirilmesi olarak tanımlanan **vergi ziyai suçunun cezası, ziyaa uğratılan verginin bir katı** olarak hesaplanmaktadır. Eğer, VUK.’nun 359. maddesinde sayılan kaçakçılık fiilleri ile vergi ziyaya uğratılmışsa, ziyaa uğratılan verginin 3 katı vergi ziyai cezası kesilir.

Beyan edilip ödenmeyen vergiler için ise, *usulsüzlük* ve *vergi ziyai* olmadığı için herhangi bir ceza kesilemez ancak, gecikilen her ay ve kesri için **gecikme faizi** hesaplanır. Son durumda 21.05.2024 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile gecikme faizi oranı aylık % 4,5 olarak belirlenmiştir.

Gecikme Zammı – Gecikme Faizi farkı

Gecikme faizi; Vergi Usul Kanunu’nun 112 nci maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, *ikmalen, re’sen* veya *idarece* yapılan tarhiyatlarda, dava konusu yapılmaksızın kesinleşen vergilere, kendi vergi kanunlarında belirtilen ve tarhiyatın ilgili bulunduğu döneme ilişkin normal vade tarihinden itibaren, son yapılan tarhiyatın tahakkuk tarihine kadar; dava konusu yapılan vergilerin ödeme yapılmamış kısmına, kendi vergi kanunlarında belirtilen ve tarhiyatın ilgili bulunduğu döneme ilişkin normal vade tarihinden itibaren, yargı organı kararının tebliğ tarihine kadar geçen süreler için gecikme faizi uygulanır.

Gecikme zammı ise 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’un 51 inci maddesinde “amme alacağının ödeme müddeti içinde ödenmeyen kısmına vadenin bitim tarihinden itibaren” hesaplanan faiz olarak düzenlenmiştir.

Özetle; gecikme faizi sadece *ikmalen, re’sen* veya *idarece* tarh olunan vergiler için hesaplanırken, gecikme zammı 6183 sayılı Kanuna göre takip edilen tüm kamu alacakları için uygulama alanı bulmaktadır.

Gecikme faizi ve gecikme zammı kavramları arasındaki farkları aşağıdaki tabloda özetlemek mümkündür:

Tablo 2: Gecikme Faizi ve Gecikme Zammı Farkları

GECİKME FAİZİ		GECİKME ZAMMI	
1-	VUK md.112'de düzenlenmiştir.	1-	AATUHK md.51'de düzenlenmiştir.
2-	İkmalen, re'sen ya da idarece tarh olunan vergiler için uygulanır.	2-	Kesinleşmiş kamu alacakları için uygulanır.
3-	Vergilerin normal vade tarihlerinden, tarhiyatın tahakkuk ettiği tarihe kadar, dava açılması durumunda ise VM kararının idareye tebliğ edildiği tarihe kadar geçen süreler için gecikme faizi hesaplanır.	3-	Vadenin dolduğu tarihten, ödemenin yapıldığı güne kadar geçen süreler için gecikme zammı hesaplanır. (Süre, vadenin dolduğu günü takip eden gün başlar, ödemenin yapıldığı gün de bu süreye dahildir. Bkz. 430 nolu Tahsilat Genel Tebliği)
4-	Gecikme faizi aylık olarak hesaplanır, ay kesirleri dikkate alınmaz.	4-	Gecikme zammı, gecikilen her ay için aylık hesaplanır, ay kesirleri için de günlük olarak hesaplanır.
5-	Cezalar için gecikme faizi hesaplanmaz.	5-	Vadesinde ödenmeyen VERGİ ZİYAI CEZASI için gecikme zammı uygulanır. Diğer cezalar için gecikme zammı uygulanmaz.

Kaynak: PwC, Vergiportali.com

Ülkemizde normalde *vergi ziyana* sebebiyet verilmesi halinde hapis cezası uygulanmamaktadır. Ancak, VUK.'nun 359. maddesinde düzenlenen *kaçakçılık fiillerinde* (defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri, tahrifat, yok etme, sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenlemek veya bu belgeleri kullanmak) bulunmaları halinde 18 aydan 3 yıla ve 3 yıldan 5 yıla gibi hürriyeti bağlayıcı cezalar uygulanmaktadır.

Zamanaşımı: Hukukta zamanaşımı, hak düşürücü süredir. Vergi yasalarında tarh zamanaşımı (tahakkuk zamanaşımı), tahsil zamanaşımı, ceza kesme zamanaşımı ve düzeltme zamanaşımı olmak üzere dört önemli *zamanaşımı süresi* bulunmaktadır.

1- Tarh Zamanaşımı: *Süre geçmesi nedeniyle vergi alacağının ortadan kalkması* olarak tanımlanabilir. Vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıldır.

ÖRNEK:

Bir gerçek kişi 2019 yılı içinde gerçekleştirdiği işlemlerinden elde ettiği beyana tabi kazançlarını 2020 yılının Mart ayının son gününe kadar beyanname ile beyan ederek vergisinin tarh ve tahakkukunu sağlamak zorundadır. Mükellefin bu beyanda bulunmaması halinde mali idare 2024 yılı sonuna kadar herhangi bir şekilde bu beyanı araştırmaz ise 2024 yılı sonunda söz konusu vergi zamanaşımına uğrar ve bir daha da aranamaz.

2- Ödemeye ilişkin zamanaşımı (Tahsil Zamanaşımı) süresi, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da (AATUHK) tanımlanmıştır. Buna göre, *vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren beş yıl içinde tahsil edilmeyen vergiler* zamanaşımına uğrar.

ÖRNEK:

Bir gerçek kişinin 2019 yılı içinde gerçekleştirdiği işlemlerinden elden ettiği beyana tabi kazançlarını 2020 yılının Mart ayının son gününe kadar beyan ederek vergisinin tarh ve tahakkukunu sağladığını ancak tahakkuk eden vergilerini vadesinde ödemediğini düşünecek olursak, vergi idaresi, 2025 yılı sonuna kadar herhangi bir şekilde bu alacağının peşine düşmez ise 2025 yılı sonunda söz konusu vergi alacağı zamanaşımına uğrar ve bir daha da aranamaz.

3- Ceza kesmeye ilişkin zamanaşımı süresi ise; *vergi ziyai cezasında*, cezanın bağlı olduğu vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden takvim yılından itibaren 5 yıl, *usulsüzlük cezalarında* ise usulsüzlüğün yapıldığı takvim yılı izleyen takvim yılından itibaren 2 yıldır. İdare bu süreler içinde cezayı kesmek zorundadır. Kaçakçılık fiilleri söz konusu ise ceza kesme zamanaşımı süresi 8 yıla çıkabilmektedir. Bu süreler içinde kesilmeyen cezalar bir daha kesilemez.

4- Düzeltme Zamanaşımı: Vergi hatası, vergiye ilişkin hesaplarda veya vergilendirmede yapılan hatalar yüzünden, haksız yere fazla veya eksik vergi istenmesi veya alınmasıdır (VUK- m.116). Vergi hatalarında düzeltme zamanaşımı hak düşürücü süredir. Bu süre vergiyi doğuran olayın doğduğu takvim yılını izleyen yılın başından başlamak üzere 5 yıldır.

Örneğin, 2018 yılının Kasım ayında yapılan bir vergi hatasının düzeltilmesi için zamanaşımı süresi, 1 Ocak 2019 yılında işlemeye başlayacak ve 5 yıllık zamanaşımı süresi 31.12.2023 tarihinde dolacaktır. 5 yıllık süre sonunda düzeltilmeyen vergi hataları zamanaşımına uğrar ve artık bu hatalar idare tarafından kendiliğinden düzeltilmez.

Yukarıda belirtilen zamanaşımı süreleri, örneğin *kısmi ödeme* yapılması, *vergi ya da ceza ihbarnamesi gönderilmesi* halinde kesilir.

1.2. Kurumlar Vergisi Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurumlarının Vergilendirilmesi

1.2.1. Tam Mükellef Kurumlar

1.2.1.1. Kurumlar Vergisi Mükellefleri

İstisnaları olmakla birlikte, tüzel kişiliği haiz şirketler Kurumlar Vergisi mükellefidirler. Kurumlar Vergisi mükelleflerinin büyük çoğunluğunu, ortakların koydukları sermaye ile sınırlı sorumlulukları bulunan *sermaye şirketleri* oluşturmakta olup 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) hükümlerine göre kurulmuş olan *anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit* şirketler ile *benzer nitelikteki yabancı kurumlar sermaye şirkettir*. Anonim ve limited şirketlerin kazancının tamamı *kurumlar vergisine* (KV) tabidir. *Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin* kurumlar vergisi mükellefiyeti, *komanditer ortağın hissesine* yöneliktir. Vergiye tabi kurum kazancının komanditer ortakların hissesine isabet eden kısmı *kurumlar vergisine, komandite ortaklara isabet eden kısmı* bu ortaklarca beyan edilmek suretiyle *gelir vergisine* tabi tutulacaktır. TTK’da *ticaret şirketleri* arasında sayılmakla birlikte, *sermaye şirketi mahiyetinde olmayan kollektif ve adi komandit şirketler, tüzel kişilikleri olmasına rağmen kurumlar vergisi mükellefi değildir*.

KVK 1. Maddesinde sayılan *Kurumlar Vergisi mükellefleri* şunlardır:

- Sermaye Şirketleri
 - Anonim Şirketler,
 - Limited Şirketler,
 - Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler,
 - Yatırım Fonları (Kazançları Kurumlar Vergisinden istisnadır.)¹⁰
 - Benzer nitelikteki yabancı kurumlar,
- Kooperatifler,
- İktisadi Kamu Kuruluşları,
- Dernek ve Vakıflara ait İktisadi İşletmeler,
- İş Ortaklıkları.

1.2.1.2. Kurum Kazancı ve İstisnalar

Yukarıda belirtilen kurum ve kuruluşların bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kazançları KVK’nun 6 ncı maddesi uyarınca “*kurum kazancı*” olarak vergiye tabi tutulur. Safi kurum kazancının tespitinde GVK’nun “*ticari kazanç*” hakkındaki hükümleri uygulanır.

Kurumların çeşitli kaynaklardan elde ettikleri gelirler, *kurum kazancı* sayılır. Yasal olarak

¹⁰ KVK’nun 2 ncı maddesine göre, Sermaye Piyasası Kurulu’nun düzenleme ve denetimine tâbi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar sermaye şirketi olarak kabul edilmektedir.

kurumlar vergisinden istisna edilmiş bulunan kazançlar hariç, şirketlerin her tür kazancı Kurumlar Vergisine tabi olur. Sermaye piyasasından elde edilen gelirlere ilişkin olarak KVK'da bazı istisnalar sayılmıştır (md.5). Bu istisnalardan başlıcaları şunlardır:

İştirak kazançları istisnası

Kurumların;

1) Tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun sermayesine katılmaları nedeniyle elde ettikleri kazançlar,

2) Tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun kârına katılma imkânı veren kurucu senetleri ile diğer intifa senetlerinden elde ettikleri kâr payları,

3) Tam mükellefiyete tabi girişim sermayesi yatırım fonu (GSYF) katılma payları ile girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının (GSYO) hisse senetlerinden elde ettikleri kâr payları ile katılma paylarının fona iadesinden doğan gelirler,¹¹

4) Tam mükellefiyete tabi diğer yatırım fonu katılma paylarından elde ettikleri kâr payları ile katılma paylarının fona iadesinden doğan gelirler (*portföyünde yabancı para cinsinden varlık ve altın ile diğer kıymetli madenler ve bunlara dayalı sermaye piyasası araçları bulunan yatırım fonlarından elde ettikleri kazançlar hariç*)¹²

5) (3) ve (4) numaralı alt bentlerde yer alan istisna kazançlarına kaynak oluşturan yatırım fonlarının katılma paylarının 213 sayılı VUK'nun 279'uncu maddesi kapsamında değerlendirilmesinden kaynaklanan değer artış kazançları,¹³

Kurumlar Vergisinden *istisna* edilmiştir.

Diğer yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kâr payları bu istisnadan yararlanamaz.¹⁴

Tam mükellefiyete tabi GSYF katılma payları ile GSYO hisse senetlerinden elde edilen kâr payları, 6322 sayılı Kanunun 34 üncü maddesiyle KVK'nun 5 inci maddesinde yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği 1/1/2013 tarihinden itibaren uygulanmak üzere, Kurumlar Vergisinden istisna edilmiştir.

Bununla birlikte, 7456 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesi kapsamında, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5'inci maddesinin (a) bendinin 3 ve 4 numaralı alt bentleri yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece, tam mükellefiyete tabi yatırım fonlarından elde edilen kar payları ile katılma paylarının fona iadesinden elde edilen gelirler (portföyünde yabancı para birimi cinsinden varlık ve altın ile diğer kıymetli madenler ve bunlara dayalı sermaye piyasası araçları bulunan yatırım fonlarından elde edilen kazançlar hariç) ile bu yatırım fonlarının VUK uyarınca değerlendirilmesinden kaynaklanan değer artışları için söz konusu olan kurumlar vergisi istisnası 15.07.2023 tarihinden itibaren iktisap edilen yatırım fonu katılma payları için geçerli olmak üzere kaldırılmıştır. Söz konusu tarihten önce iktisap edilen yatırım fonu katılma payları için ise istisna devam edecektir. Yine, girişim sermayesi yatırım fon ve ortaklıklarından elde edilen kazançlara yönelik istisna da devam etmektedir.

Bu hükümdeki düzenleme, yalnızca *tam mükellefiyete tabi kurumların sermayelerine iştirak* edilmesi suretiyle kurumlarca elde edilen *kâr paylarını* kapsamaktadır. **Kâr payını alan kurumun tam veya dar mükellefiyete tabi olmasının istisnanın uygulanmasında bir önemi bulunmamaktadır.** *Dar mükellef* bir kurumdan, bir başka ifadeyle kanuni ve iş merkezi Türkiye dışında bulunan bir kurumdan kâr payı alan kurumlar ise, bu bent ile düzenlenen iştirak kazançları istisnasından yararlanamayacaktır.

¹¹ “ile katılma paylarının fona iadesinden doğan gelirler” ibaresi 7394 sayılı Kanun ile eklenmiştir.”

¹² İlgili bent 7351 sayılı Kanun ile eklenmiş ve 7394 sayılı Kanun ile son halini almıştır.

¹³ İlgili bent 7394 sayılı Kanun ile KVK'na eklenmiştir.

¹⁴ KVK'nun 5. maddesinde “Diğer fon ve yatırım ortaklıklarının katılma payları ve hisse senetlerinden elde edilen kâr payları bu istisnadan yararlanamaz.” şeklinde yer alan bu ibare 7351 sayılı Kanun ile “Diğer yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kâr payları bu istisnadan yararlanamaz.” olarak değiştirilmiştir.

Bu istisna ile *mükerrer vergilemenin önlenmesi* amaçlanmaktadır. İstisnaya konu kazanç, esas itibarıyla kazancın elde edildiği ilk kurumda Kurumlar Vergisine tabi tutulduğundan, kazancın kâr dağıtımı yoluyla intikali sağlanan diğer kurumlarda da Kurumlar Vergisine tabi tutulmasının önüne geçilmek istenmiştir.

Tam mükellef bir kurumdan elde edilen *iştirak kazancının*, bu kurumda genel vergi rejimi uyarınca vergilenmiş veya KV'den istisna edilmiş kazançlardan oluşması veya kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisinin kapsamı dışında bırakılmış veya düşük oranda vergi kesintisi yapılmış olması, istisna uygulamasına engel teşkil etmeyecektir.

İştirak kazançları istisnası uygulaması açısından, KV mükelleflerinin iştirak ettikleri tam mükellef kuruma hangi oranda iştirak ettiklerinin bir önemi bulunmamaktadır. *İştirak oranına bakılmaksızın* tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr paylarının tamamı kurumlar vergisinden istisna edilecektir. Ayrıca, kâr payını elde eden kurumun tam mükellef kuruma *belli bir süre iştirak etme şartı* da aranılmamaktadır.

Yurt dışı iştirak kazançları istisnası

Kurumların yurt dışından elde ettikleri iştirak kazançları, belli koşullar altında KV'den istisna edilmiştir. İstisnadan yararlanabilmek için;

- İştirak edilen kurumun *anonim* veya *limited* şirket niteliğinde bir kurum olması,
 - İştirak edilen kurumun *kanuni ve iş merkezinin Türkiye'de bulunmaması*,
 - İştirak payını elinde tutan kurumun, *yurt dışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az %10'una sahip* olması,
 - İştirak kazancının elde edildiği tarih itibarıyla, *iştirak payının kesintisiz olarak en az bir yıl süre ile elde tutulması*,
 - *İştirak kazancının* (kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler de dâhil olmak üzere) iştirak edilen kurumun *faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az %15 oranında*; iştirak edilen yabancı kurumun *esas faaliyet konusunun finansman temini veya sigorta hizmetlerinin sunulması ya da menkul kıymet yatırımı olması durumunda*, iştirak edilen kurumun *faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye'de uygulanan Kurumlar Vergisi oranında*, GV ve KV benzeri toplam vergi yükü taşıması,
 - İştirak kazancının, elde edildiği hesap dönemine ilişkin KV beyannamesinin verilme tarihine kadar Türkiye'ye transfer edilmesi,
- gerekmektedir.

Yurt dışı iştirak kazançları istisnasından yararlanılabilmesi için yukarıdaki şartların topluca yerine getirilmesi şarttır. *İştirak oranı* %10'dan fazla olsa dahi *süre* şartının gerçekleşmemesi halinde veya bütün şartlar gerçekleşmekle birlikte *vergi yükü* şartının gerçekleşmediği durumlarda istisnadan yararlanılabilmesi mümkün değildir.

ÖRNEK:

Merkezi Türkiye'de bulunan Boğaziçi A.Ş.'nin 2 yıldan beri sermayesine %30 oranında iştirak ettiği mobilya üretimi ve satışı alanında faaliyet gösteren ve merkezi İtalya'da bulunan Bellini A.Ş.'nin ticari kazancının 400.000 TL, vergiye tabi kazancın tespitinde gider olarak kabul edilmeyen harcama tutarının 80.000 TL, ve bu kazancın 300.000 TL'sinin vergiden istisna olduğu ve aynı zamanda, bu ülkede kurumlar vergisi oranının %25 olması durumunda; Şirketin vergiye tabi kurum kazancı [(400.000+80.000)-300.000=] 180.000 TL olacaktır.

Hesaplanacak *KV benzeri vergi* ise (180.000 x %25=) 45.000TL olacak ve bu verginin, dağıtılabilir kazanç olan (400.000-45.000=) 355.000 TL ile *hesaplanan KV* olan 45.000 TL'nin toplamı olan 400.000 TL'ye oranlanması (45.000/400.000) sonucu bulunacak vergi yükü %11,25 olacaktır.

Dolayısıyla elde edilen yurt dışı iştirak kazancı, en az %15 oranında GV ve KV benzeri vergi yükü taşımadığından, bu kurumdan elde edilen iştirak kazancının *yurt dışı iştirak kazancı istisnasından*

yararlanması mümkün olmayacaktır.

Tam mükellef anonim şirketlerin yurt dışı iştirak hisselerini elden çıkarmalarına ilişkin istisna

Kazancın elde edildiği tarih itibarıyla aralıksız olarak *en az bir yıl* süreyle nakit varlıklar dışında kalan *aktif toplamının %75 veya daha fazlası*, tam mükellef olmayan anonim veya limited şirket niteliğindeki şirketlerin her birinin sermayesine *en az %10 oranında* iştiraktan oluşan tam mükellefiyete tabi anonim şirketlerin, *en az 2 tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan* yurt dışı iştirak hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kurum kazançları, KV'den istisna edilmiştir.

Buna göre, istisnadan sadece belli şartları taşıyan *tam mükellefiyete tabi anonim şirketler* yararlanabilecek olup anonim şirketin;

- Yurt dışı iştiraklerinin *anonim* veya *limited* şirket niteliğinde olması ve bu iştiraklerin *Türkiye’de tam mükellef olmaması*,

- Yurt dışı iştirak kazancının elde edildiği tarih itibarıyla; *aralıksız olarak en az bir yıl süreyle nakit varlıklar dışında kalan aktif toplamının %75 veya daha fazlasının yurt dışı iştirak hisselerinden oluşması* ve *yurt dışı iştiraklerinin her birinin sermayesine en az %10 oranında iştirak etmesi*,

- Satışa konu iştirak hisselerini, *elden çıkarma tarihi itibarıyla en az iki tam yıl (730 gün)* süreyle aktifinde tutmuş olması,

gerekmektedir.

Özetle, anonim şirketin nakit varlıklar dışındaki *aktif toplamının %75’i veya daha fazlasının, en az bir yıl süreyle yurt dışı iştiraklerinden oluşması* gerektiği gibi, anonim şirketin aktifinin %75’ini veya daha fazlasını *oluşturan yurt dışı iştiraklerin her birinin sermayesine, en az bir yıl süreyle, en az %10 oranında iştirak edilmesi* gerekecektir.

ÖRNEK:

Türkiye’de tam mükellef olan (A) A.Ş.’nin 13/1/2012 tarihi itibarıyla üç tam yıldır aktifinde bulunan ve aralıksız olarak en az bir yıl süreyle nakit varlıklar dışındaki aktif toplamının %80’i tam mükellef olmayan (B), (C) ve (D) anonim veya limited şirket mahiyetindeki şirketlere iştiraktan oluşmaktadır. Söz konusu yurt dışı iştiraklerinin bilançoda görülen kayıtlı değeri 400.000 TL, nakit varlıklar dışındaki aktif toplamı ise 500.000 TL’dir. (A) A.Ş.’nin bu şirketlerin sermayesine iştirak payları da aşağıdaki gibidir:

(B) Şirketinin sermayesi 500.000 TL, (A) A.Ş.’nin sermaye payı 250.000 TL,

(C) Şirketinin sermayesi 200.000 TL, (A) A.Ş.’nin sermaye payı 100.000 TL,

(D) Şirketinin sermayesi 1.000.000 TL, (A) A.Ş.’nin sermaye payı 50.000 TL’dir.

Bu takdirde, (A) A.Ş.’nin (D) Şirketindeki sermaye payı %5 olduğundan ve bu iştirak payı dışındaki iştiraklerin (A) A.Ş.’nin nakit varlıklar dışındaki aktif toplamına oranı $[(250.000+100.000)/500.000=]$ %70 olacağından, bu kurum istisna uygulaması için gereken şartları taşımamaktadır. Bu nedenle, yurt dışı iştirak hisselerinin satışından elde edilecek kazançlar istisnadan yararlanamayacaktır.

Şayet, (A) A.Ş.’nin (D) Şirketi dışında kalan diğer şirketlere iştirak etmesi nedeniyle, nakit varlıklar dışındaki aktif toplamı %75 şartını taşıyor olsaydı, (D) şirketine ait iştirak hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar için de istisnadan yararlanılabilecekti.

Emisyon primi kazancı istisnası

Anonim şirketlerin, gerek kuruluşlarında gerekse sermayelerini artırdıkları sırada *çıkardıkları payların, itibari değerinin üzerinde bir bedelle elden çıkarılması* halinde oluşan kazançlar KV’den istisna edilmektedir. İstisna, anonim şirketlerin *portföylerinde bulunan başka şirketlere ait hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançları* kapsamamaktadır.

Türkiye’de kurulu fonlar ile yatırım ortaklıklarının kazançlarına ilişkin istisna

- Menkul kıymetler yatırım fonları (MKYF) veya ortaklıklarının (MKYO) portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,
- Portföyü Türkiye’de kurulu borsalarda işlem gören *altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonları* veya *ortaklıklarının* portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,
- Girişim sermayesi yatırım fonları (GSYF) veya ortaklıklarının (GSYO) kazançları,
- Gayrimenkul yatırım fonları (GYF) veya ortaklıklarının (GYO) kazançları (*esas faaliyet konusu itibarıyla gayrimenkul, gayrimenkul projeleri ve gayrimenkule dayalı haklardan oluşan portföyü işletmek amacıyla kurulanlar dışında kalanlar hariç*)¹⁵,
- Emeklilik yatırım fonlarının kazançları,
- Konut finansmanı fonları ile varlık finansmanı fonlarının kazançları

anılan fon veya ortaklıkların Türkiye’de kurulmuş olmaları şartıyla KV’den istisna edilmiştir.

Taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri, rüçhan hakları ve sayılan yatırım fonlarının katılma paylarının satış kazancı istisnası

Kurumların, 2017 yılına kadar *en az iki tam yıl* süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların % 75’lik kısmı vergiden istisna idi. Ancak 7061 sayılı Kanun ile söz konusu istisna oranı, aktifte bulunan taşınmazların satışından doğan kazançlar açısından %50’ye indirilmiş, 7456 sayılı Kanun ile ise söz konusu istisna tamamen kaldırılmış, kanunun yayımından önce iktisap edilen taşınmazlar için istisna oranı %50 den %25 e indirilmiştir. Bunun yanı sıra 7394 sayılı Kanun ile yukarıda iştirak kazançları istisnası başlığı altında sayılan istisna kazançlarına kaynak oluşturan yatırım fonlarının katılma paylarının satışından doğan kazançların da %75’lik kısmının da vergiden istisna tutulacağı düzenlenmiştir.

Söz konusu kanun değişiklikleri ile KVK’nun 5 inci maddesinin birinci fıkrası (e) bendinin birinci cümlesi şöyle düzenlemiştir:

“Kurumların, *en az iki tam yıl* süreyle aktiflerinde yer alan iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri, rüçhan hakları ve bu fıkranın (a) bendi kapsamında istisna kazançlarına kaynak oluşturan yatırım fonlarının katılma paylarının satışından doğan kazançların %75’lik kısmı.”

Bu değişikliğe göre; kurumların, *en az iki tam yıl* süreyle aktiflerinde yer alan:

- İştirak hisseleri,
- Kurucu senetleri,
- İntifa senetleri,
- Rüçhan hakları,
- KVK’nun 5. maddesinin a bendi kapsamında istisna kazançlarına kaynak oluşturan yatırım fonlarının katılma paylarının satışından doğan kazançların %75’lik kısmı Kurumlar Vergisinden müstesna olmaya devam edecek, fakat
- En az iki tam yıl süreyle aktifinde yer alan taşınmazların satışından doğan kazançların Kurumlar Vergisinden istisna tutulma oranı 15.07.2023 tarihinden önce iktisap edilenler için % 25 olarak uygulanacak, bu tarih sonrası için ise uygulanmayacaktır.

Bu istisna, *satışın yapıldığı dönemde uygulanır ve satış kazancının istisnadan yararlanan kısmı satış yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulur. Ancak satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şarttır.* Bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk

¹⁵ Parantez içinde yer alan ibare, 2023 yılı vergilendirme dönemi kurum kazançlarına uygulanmak üzere 7394 sayılı Kanun ile eklenmiştir.

ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır.¹⁶

Devir veya bölünme suretiyle devralınan iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışında aktifte bulundurma sürelerinin hesabında, devir olunan veya bölünen kurumda geçen süreler de dikkate alınır.

Menkul kıymet ticareti ve kiralınmasıyla uğraşan kurumların bu amaçla ellerinde bulundurdıkları değerlerin satışından elde ettikleri kazançlar istisna kapsamı dışındadır. (KVK m. 5/I-e)

Finansal Kiralama konusu taşınmazların satışından doğan kazançlar aynı maddenin (j) bendinde düzenlenmiştir:

“Her türlü taşınır ve taşınmaz malların 6361 sayılı Kanun kapsamında geri kiralama amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla, kurumlar tarafından finansal kiralama şirketleri, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarına satışından doğan kazançlar ve bu kurumlarca söz konusu varlıkların devralındığı kuruma kira süresi sonunda devrinden doğan kazançlar.”

İstisnadan yararlanan satış kazancı, kiracı tarafından pasifte özel bir fon hesabında tutulur ve özel fon hesabında tutulan bu tutar sadece kiracı tarafından bu varlıklar için ayrılacak amortismanların (bu varlıkların kiralayan kurumlara devrinden önce kiracıdaki net bilanço aktif değerine isabet eden amortismanlar hariç) itfasında kullanılır. İstisna edilen kazançtan herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. Kurumların tasfiyesi (bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) hâlinde de bu hüküm uygulanır.

Söz konusu varlıkların,

i) Kiracı tarafından veya

ii) Kiralayan kurumlar tarafından finansal kiralama yöntemi dâhil olmak üzere (6361 sayılı Kanunda yer alan sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilememesi hâlleri hariç),

üçüncü kişi ve kurumlara satılması durumunda, kiralayan kurumlara devrinden önce bu varlıkların kiracıdaki net bilanço aktif değeri ile bu varlıklar için anılan kurumların kazancının tespitinde dikkate alınan toplam amortisman tutarı dikkate alınarak, satışı gerçekleştiren kurum nezdinde vergilendirme yapılır.

Sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilememesi nedeniyle sat-kirala-geri al işleminin tekemmül etmemesi hâlinde, istisna nedeniyle kiracı adına zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler, vergi ziyai cezası uygulanmaksızın gecikme faiziyle birlikte tahsil olunur.” (KVK m. 5/I-j)

Varlık Kiralama Şirketleri (VKŞ’ler) tarafından yapılan satışlar

KVK’nun 5 inci maddesi birinci fıkrasının (k) bendinde düzenlenmiştir:

“Her türlü varlık ve hakların, kaynak kuruluşlarca, kira sertifikası ihracı amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla varlık kiralama şirketlerine satışı ile varlık kiralama şirketlerince bu varlıkların devralındığı kuruma satışından doğan kazançlar.

İstisnadan yararlanan satış kazancı, kaynak kuruluş tarafından pasifte özel bir fon hesabında tutulur ve özel fon hesabında tutulan bu tutar sadece kaynak kuruluş tarafından varlık kiralama şirketinden devralındığı tarihten itibaren bu varlıklar için ayrılacak amortismanların (bu varlıkların varlık kiralama şirketine devrinden önce kaynak kuruluştaki net bilanço aktif değerine isabet eden amortismanlar hariç) itfasında kullanılır. İstisna edilen kazançtan herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. Kurumların tasfiyesi (bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) hâlinde de bu hüküm uygulanır.

¹⁶ (6111 Sayılı Kanunla eklenen parantez içi hüküm Yürürlük; 25.02.2011) (6495 Sayılı Kanunla değişen parantez içi hüküm Yürürlük; 02.08.2013)

uygulanır.

Söz konusu varlıkların, kaynak kuruluş tarafından üçüncü kişi ve kurumlara satılması durumunda, varlık kiralama şirketine devrinden önce bu varlıkların kaynak kuruluştaki net bilanço aktif değeri ile bu varlıklar için anılan kurumların kazancının tespitinde dikkate alınan toplam amortisman tutarı dikkate alınarak kaynak kuruluş nezdinde vergilendirme yapılır.

Söz konusu varlıkların varlık kiralama şirketleri tarafından üçüncü kişi ve kurumlara satılması durumunda ise varlık kiralama şirketlerinin bu satış işleminden doğan kazançları varlık kiralama şirketleri nezdinde kurumlar vergisine tabi tutulur ve istisna uygulaması dolayısıyla kaynak kuruluş adına zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler, vergi ziyai cezası uygulanmaksızın gecikme faiziyle birlikte tahsil olunur.”

7061 sayılı Torba Kanun ile, KVK’nun 5 inci maddesi birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenmiş olan, bazı kurumlar nezdinde kanuni takip konusu olan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışından doğan kazançlarda uygulanan Kurumlar Vergisi istisna oranları da düzenlenmiştir:

“f) Bankalara, finansal kiralama ya da finansman şirketlerine borçları nedeniyle kanunî takibe alınmış veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kefillerinin ve ipotek verenlerin sahip oldukları taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının, bu borçlara karşılık bankalara, finansal kiralama ya da finansman şirketlerine veya bu Fona devrinden sağlanan hasılatın bu borçların tasfiyesinde kullanılan kısmına isabet eden kazançların tamamı ile bankaların, finansal kiralama ya da finansman şirketlerinin bu şekilde elde ettikleri söz konusu kıymetlerden taşınmazların (6361 sayılı Kanun kapsamında yapılan finansal kiralama işlemlerinde kiracının temerrüdü sebebiyle kanuni takipteki finansal kiralama alacakları karşılığında tarafların karşılıklı mutabakatıyla kiralayanın her türlü tasarruf hakkını devraldığı finansal kiralama konusu taşınmazlar dâhil) satışından doğan kazançların %50’lik, diğerlerinin satışından doğan kazançların %75’lik kısmı.”¹⁷

İstanbul Finans Merkezi’ne İlişkin İstisnalar

1 Haziran 2022 tarihinde TBMM Başkanlığı’na sunulan İstanbul Finans Merkezi (“İFM”) Kanun teklifi 26/06/2022 tarihinde kabul edilerek 7412 Sayılı Kanun olarak yasalaşmış ve 28/06/2022 tarihli 31880 sayılı Resmi Gazete ’de yayınlanmıştır. Bu kanun ile İstanbul Finans Merkezinde gerçekleştirilen faaliyetlere dair teşvik, indirim, istisna ve muafiyetler de düzenlenmektedir. Buna göre katılımcı belgesi almış finansal kuruluşlar tarafından İFM’de gerçekleştirilen finansal hizmet ihracatı niteliğindeki faaliyetler kapsamında elde edilen kazançların %75’i (2031 yılı sonuna kadar % 100); kurumların, münhasıran transit ticaretten veya yurt dışında gerçekleşen mal alım satımlarına aracılık etmelerinden sağladıkları kazancın %50’si kurum kazancından indirilmektedir.

Ayrıca, katılımcı belgesi almış finansal kuruluşlar tarafından İFM’de gerçekleştirilen finansal hizmet ihracatı niteliğindeki işlemler ile bu işlemler nedeniyle lehe alınan paralar banka ve sigorta muameleleri vergisinden müstesnadır. Bununla birlikte, İFM’de gerçekleştirilen finansal hizmet ihracatı faaliyetlerine ilişkin işlemler her türlü harçtan, bu işlemlere ilişkin düzenlenen kâğıtlar damga vergisinden istisna tutulmaktadır.

¹⁷ 28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanunun 89 uncu maddesiyle, bu bentte yer alan “Bankalara borçları” ibaresi “Bankalara, finansal kiralama ya da finansman şirketlerine borçları” şeklinde, “bankalara veya” ibaresi “bankalara, finansal kiralama ya da finansman şirketlerine veya” şeklinde değiştirilmiş ve aynı bende “bankaların” ibaresinden sonra gelmek üzere “, finansal kiralama ya da finansman şirketlerinin” ibaresi eklenmiş ve “söz konusu kıymetlerin satışından doğan kazançların %75’lik kısmı” ibaresi “söz konusu kıymetlerden taşınmazların (6361 sayılı Kanun kapsamında yapılan finansal kiralama işlemlerinde kiracının temerrüdü sebebiyle kanuni takipteki finansal kiralama alacakları karşılığında tarafların karşılıklı mutabakatıyla kiralayanın her türlü tasarruf hakkını devraldığı finansal kiralama konusu taşınmazlar dâhil) satışından doğan kazançların %50’lik, diğerlerinin satışından doğan kazançların %75’lik kısmı” şeklinde değiştirilmiş olup, 7061 sayılı Kanunun 123 üncü maddesiyle; bu bentte yer alan “Bankalara borçları”, “bankalara veya” ibarelerine yönelik değişiklik ile “söz konusu kıymetlerin satışından doğan kazançların %75’lik kısmı” ibaresine yönelik değişikliğin parantez içi hükmünün, “bankaların” ibaresinden sonra eklenen hükmün 1/1/2018 tarihinde yürürlüğe girmesi hükmü altına alınmıştır.

1 Mart 2023 tarihli ve 32119 sayılı Resmi Gazete’de 21 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Tebliği yayımlanmıştır. Bu Tebliğde İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyette bulunan kurumların elde ettikleri kazançlarda indirimle ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. 7421 sayılı Kanunla Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasına eklenen (i) bendi ile 22/6/2022 tarihli ve 7412 sayılı İstanbul Finans Merkezi Kanunu hükümlerine göre katılımcı belgesi olarak İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyette bulunan kurumların, münhasıran bu faaliyet kapsamında yurt dışından satın alınan malları Türkiye’ye getirilmeksizin yurt dışında satmalarından veya yurt dışında gerçekleşen mal alım satımlarına aracılık etmelerinden sağladıkları kazancın %50’sinin beyan edilen kurum kazancından indirilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Kurumların söz konusu indirimden yararlanabilmeleri için;

- Katılımcı belgesi almak suretiyle İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyette bulunmaları,
 - Kazancın yurt dışından satın aldıkları malları Türkiye’ye getirmeksizin yurt dışında satmalarından veya yurt dışında gerçekleşen mal alım ve satımlarına aracılık etmelerinden elde edilmiş olması,
 - Kazancın, elde edildiği hesap dönemine ilişkin yıllık kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye’ye transfer edilmiş olması,
 - Aracılık faaliyetine ilişkin malların satıcısı ve alıcısının Türkiye’de olmaması,
- gerekmektedir.

Buna göre, İstanbul Finans Merkezi Kanununa göre katılımcı belgesini almak suretiyle Bölgede faaliyette bulunan şirket veya şubelerin, yurt dışından satın alınan malları Türkiye’ye getirilmeksizin yurt dışında satmalarından veya yurt dışında gerçekleşen mal alım satımlarına aracılık etmelerinden elde ettikleri kazançlarına madde kapsamında indirim uygulanacak olup, Bölge dışında gerçekleştirilen söz konusu faaliyetlerden ya da Bölgedeki diğer faaliyetlerden elde edilen kazançlara ise indirim uygulanması söz konusu olmayacaktır.

Yurt dışından satın alınan malların Türkiye’ye getirilmeksizin yurt dışında satılmasından veya yurt dışında gerçekleşen mal alım satımlarına aracılık edilmesinden sağlanan kazançların elde edildiği dönemde kurum kazancına dâhil edilmesi zorunlu olup bu kazançların kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresinin sonuna kadar Türkiye’ye transfer edilmeyen kısmı için indirimden yararlanılmayacaktır. Türkiye’ye bu süre içinde transfer edilmeyen kazançlar, daha sonraki yıllarda Türkiye’ye transfer edilse dahi anılan indirimden faydalanılamayacaktır.

Örnek 1: (B) A.Ş., katılımcı belgesi almak suretiyle İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyete başlamıştır. (B) A.Ş., (A) ülkesi mukimi şirketten satın aldığı ürünleri Türkiye’ye getirmeksizin (İ) ülkesi mukimi başka bir şirkete satmış ve bu faaliyetten döviz karşılığı 300.000 TL kazanç elde etmiştir. Bu durumda, maddede öngörülen diğer şartların da sağlanması kaydıyla $(300.000 \times \%50)$ 150.000 TL, kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde indirim konusu yapılabilecektir. (A) ülkesinden satın alınan ürünlerin önce Türkiye’ye getirilmesi ve sonrasında (İ) ülkesi mukimi firmaya satılması halinde ise indirim uygulanmayacaktır.

Örnek 2: (C) A.Ş., katılımcı belgesi almak suretiyle İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyete başlamıştır. (C) A.Ş. (M) ülkesi mukimi bir şirketin ürün ihtiyacı için (V) ülkesi mukimi bir şirketle anlaşmış ve (V) ülkesi mukimi şirket (M) ülkesinde bulunan firmaya ürünleri doğrudan satmıştır. Bu durumda yurt dışında gerçekleşen mal alım satımına aracılık eden (C) A.Ş.’nin elde ettiği

kazancın %50'si, maddede öngörülen diğer şartların da sağlanması kaydıyla kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde indirim konusu yapılabilecektir.

Örnek 3: (Ç) A.Ş., katılımcı belgesi almak suretiyle İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyete başlamıştır. (Ç) A.Ş.'nin 2023 yılında (K) ülkesinden satın aldığı ürünleri Türkiye'ye getirmeksizin (E) ülkesine satması dolayısıyla elde ettiği 500.000 TL'lik kazancın %50'si olan 250.000 TL ($500.000 \times \%50$), 2023 hesap dönemine ait kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmiş olması ve yıllık kurumlar vergisi beyannamesinde gösterilmesi kaydıyla beyan edilen kurum kazancından indirilebilecektir.

İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde Faaliyette Bulunan Kurumların Elde Ettikleri Kazancın Tespiti ve Beyanı

İndirim tutarının tespiti

İndirim kapsamında kabul edilen faaliyetlerden elde edilen hasılatın bu faaliyetler nedeniyle yüklenilen gider ve maliyet unsurlarının düşülmesi sonucu bulunacak kazancın %50'si, kurumlar vergisi beyannamesinin "Kazancın Bulunması Halinde İndirilecek İstisna ve İndirimler" bölümünde gösterilmek suretiyle indirim konusu yapılabilecektir. Diğer indirim ve istisnalar ile geçmiş yıl zararları nedeniyle indirim konusu yapılamayan tutar izleyen dönemlere devredilemeyecektir. Faaliyet sonucunun zararlı olması halinde ise indirim söz konusu olmayacaktır.

Kazançların kayıtlarda izlenmesi

İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyet gösteren mükelleflerin Vergi Usul Kanununun genel hükümleri çerçevesinde defter tutmaları, belge ve kayıt düzenine uymaları gerekmektedir.

Bu bağlamda, indirim konu kazanç ile buna bağlı olarak kurumlar vergisi matrahının tespiti açısından, indirim kapsamında bulunan ve bulunmayan hasılat, maliyet ve gider unsurlarının ayrı ayrı izlenmesi ve indirim kapsamında olan faaliyetlere hasılat, maliyet ve gider unsurlarının diğer faaliyetlerle ilişkilendirilmemesi ve kayıtların da bu ayrımı sağlayacak şekilde tutulması gerekmektedir.

İndirim kapsamındaki faaliyetlere ilişkin bildirim ve belgeler

İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyet gösteren ve indirimden yararlanan şirket veya şubelere Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi tarafından verilen katılımcı belgelerinin bir örneğinin, indirimden faydalanılacak ilk hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi içerisinde bağlı bulunulan vergi dairesine ibraz edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, indirim konu edilen kazancın Türkiye'ye transfer edildiğini gösterir tevsik edici belgelerin, indirimden faydalanılan döneme ilişkin beyannamenin verilmesi gereken ayı izleyen ayın sonuna kadar kurumlar vergisi yönünden bağlı olunan vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Esas faaliyet konusu dışındaki gelirler

Söz konusu indirimden yararlanan şirketlerin indirim konu faaliyetleri dışındaki diğer gelirleri (kasadaki nakitlerin değerlendirilmesi sonucu oluşan faiz gelirleri, dövizlerin değerlemesinden kaynaklanan kur farkları ve iktisadi kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan gelirler gibi) ile olağan dışı gelirlerinin indirim kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir."

İstisna Uygulanmasına İlişkin Şartlar

İstisna edilen kazançtan *beş yıl içinde* sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir

hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. Aynı süre içinde işletmenin tasfiyesi (bu KVK'ya göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) halinde de bu hüküm uygulanır.

Bedelsiz olarak veya rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibarî değeriyle elde edilen hisse senetlerinin elde edilme tarihi olarak, *sahip olunan eski hisse senetlerinin elde edilme tarihi* esas alınır.

Devir veya bölünme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışında iki yıllık sürenin hesabında, devir olunan veya bölünen kurumda geçen süreler de dikkate alınır.

Menkul kıymet veya taşınmaz ticareti ve kiralınmasıyla uğraşan kurumların bu amaçla ellerinde bulundurdıkları değerlerin satışından elde ettikleri kazançlar istisna kapsamı dışındadır.

ÖRNEK:

Maliyet bedeli 300.000.- TL olan bir iştirak hissesi, 2010 yılında 1.200.000.- TL'ye vadeli olarak satılmıştır. Satışa ilişkin tahsilat 2010 yılında 200.000.- TL, 2011 yılında 200.000.- TL, 2012 yılında 400.000.- TL ve 2013 yılında 400.000.- TL olarak gerçekleşmiştir.

Kurum, kazancın %75'ini ($900.000 \times \%75 = 675.000$.- TL) 2012 yılı içinde özel bir fon hesabına almıştır.

İstisnadan yararlanabilmek için, satış bedelinin, satışı takip eden 2 yıl içerisinde tahsil edilmesi gerekmektedir. Bu süre içinde tahsil edilemeyen kısma denk gelen kısmın istisna uygulamasından yararlanması mümkün değildir.

Bu nedenle, 2013 yılında (satışı izleyen iki takvim yılı geçtikten sonra) tahsil edilen 400.000.- TL'ye isabet eden $[(400.000 \times \%75) \times \%75] = 225.000$.- TL kazanç kısmı için istisnadan yararlanılabilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Bu kazanç tutarına istisna uygulanmış olması halinde, istisnaya konu olan 225.000.- TL nedeniyle 2010 hesap dönemine ilişkin olarak tahakkuk etmesi gereken Kurumlar Vergisi (geçici vergi dâhil) *vergi ziyana uğramış* olacağından vergi aslı, vergi ziyai cezası ve gecikme faizi ile birlikte tahsil edilmesi gerekmektedir.

2010 yılı beyannamesinin verilmesi sırasında, mükellef kurum tarafından, satıştan elde edilen kazanç 900.000.- TL olmasına rağmen, istisna kazanç tutarının $[(900.000 \times \%75) \times \%75] = 506.250$.- TL olarak uygulanması halinde, vergi ziyai oluşmayacaktır.

*** Satış kârı/Satış Hasılatı=Hesaplanan Kâr Oranı

$$900.000/1.200.000=0,75$$

Yurt dışı şube kazançları

Kurumların yurt dışında bulunan iş yerleri veya daimi temsilcileri aracılığıyla elde ettikleri kurum kazançları, belli şartlar altında kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Yurt dışında bulunan iş yerleri veya daimi temsilciler aracılığıyla elde edilen kurum kazançlarının;

- Doğduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az %15 oranında GV ve KV benzeri toplam vergi yükü taşıması,

- Elde edildiği hesap dönemine ilişkin yıllık KV beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmiş olması,

- İştirak edilen şirketin ana faaliyet konusunun, finansal kiralama dâhil *finansman temini, sigorta hizmetlerinin sunulması veya menkul kıymet yatırımı* olması durumunda, bu kazançların doğduğu ülke vergi kanunları uyarınca *en az Türkiye'de uygulanan kurumlar vergisi oranında (2021 yılında %25, 2022 yılında %23) GV ve KV benzeri toplam vergi yükü taşıması* gerekmektedir. (KVK m. 5/I-g)

Yabancı fon kazançları

6322 sayılı Kanunun 35 inci maddesi ile 5520 sayılı Kanunun 5 inci maddesinden sonra gelmek üzere yabancı fon kazançlarının vergilendirilmesiyle ilgili 5/A maddesi eklenmiştir.

“(KVK Md 5/A):

(1) Bu Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen yabancı fonların, Sermaye Piyasası Kurulunca verilen portföy yöneticiliği yetki belgesine sahip tam mükellef şirketler aracılığıyla, organize bir borsada işlem görsün veya görmesin her türlü menkul kıymet ve sermaye piyasası aracı, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi, varant, döviz, emtiaya dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi, kredi ve benzeri finansal varlıklar ve kıymetli maden borsalarında yapılan emtia işlemlerinden elde ettikleri kazançları nedeniyle, aşağıdaki şartların birlikte gerçekleşmesi halinde portföy yöneticiliği yapanlar; söz konusu fonlar için daimi temsilci, bunların işyerleri de bu fonların işyeri veya iş merkezi sayılmaz. Bu kazançlar için beyanname verilmez, diğer kazançlar nedeniyle beyanname verilmesi halinde bu kazançlar beyannameye dâhil edilmez.

a) Fon adına tesis edilen işlemlerin portföy yöneticiliği yapan şirketin mutlak faaliyetleri arasında yer alan işlemlerden olması.

b) Portföy yöneticiliği yapan şirketin ticari, hukuki ve finansal özellikleri dikkate alındığında, yabancı fon ile arasındaki ilişkinin, emsale uygun koşullarda birbirlerinden bağımsız olarak faaliyet gösteren kişilerdeki gibi olması.

c) Portföy yöneticiliği yapan şirket tarafından, verilen hizmet mukabilinde emsallere uygun bedel alınması ve transfer fiyatlandırması raporunun kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi içerisinde Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığına verilmesi.

d) Portföy yöneticiliği yapan şirketin ve ilişkili olduğu kişilerin yabancı fonun kazançları üzerinde, sağladığı hizmet mukabilinde her ne ad altında olursa olsun hesaplanan bedeller düşüldükten sonra, doğrudan veya dolaylı olarak %20’den fazla hak sahibi olmaması.

(2) Birinci fıkranın (c) bendinde belirtilen transfer fiyatlandırması raporunun süresinde verilmemesi durumunda, bu raporun ilgili olduğu hesap dönemi için portföy yöneticiliği yapan şirket, fonun Türkiye’de daimi temsilcisi sayılır. Transfer fiyatlandırması raporu verilmiş olmasına rağmen portföy yöneticiliği yapan şirket ile fon arasındaki ilişkide emsallere nazaran daha düşük bedel alınması durumunda ise sadece portföy yöneticiliği yapan şirket adına transfer fiyatlandırmasına yönelik olarak gerekli tarhiyat yapılır.

(3) Portföy yöneticiliği yapan şirketin, yukarıda belirtilen şartları sağlamak kaydıyla yabancı fondaki pay sahipliğinden doğan kazançları kurumlar vergisinden müstesnadır. Fon kazancından portföy yöneticiliği yapan şirkete düşen kısmın hesabında, bu şirkete yönetim ücreti, teşvik, prim, performans ücreti gibi her ne nam adı altında olursa olsun ödenen ücretler dikkate alınmaz. Portföy yöneticiliği yapan şirketin ve ilişkili olduğu kişilerin yabancı fonun kazançları üzerinden doğrudan veya dolaylı olarak %20’den daha fazla hak sahibi olması halinde, ilgili fon kazançlarından bunlara isabet eden tutar genel hükümlere göre vergilendirilir.

(4) Portföy yöneticiliği yapan şirketin yabancı fondaki pay sahipliğinden doğan kazançları hariç olmak üzere; fonun katılımcı ve kurucuları arasında doğrudan veya dolaylı olarak tam mükellef gerçek kişi veya kurumların kazanç payının %5’i geçmesi durumunda, tam mükellef gerçek kişi veya kurum kurucu veya katılımcılarının tamamı portföy yöneticiliği yapan şirket tarafından Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığına bildirilir. Bildirim yükümlüğünün yerine getirilmemesi ya da eksik yerine getirilmesi halinde tam mükellef gerçek kişi veya kurum kurucu veya katılımcıları adına fon işlemleri nedeniyle tarh edilecek vergi ve kesilecek cezalardan portföy yöneticiliği yapan şirket müştereken ve müteselsilen sorumludur.

(5) Türkiye’de bulunan taşınmazlar, aktif büyüklüğünün %51’inden fazlası taşınmazlardan oluşan şirketlere ait hisse senetleri veya ortaklık payları veya bunlara ilişkin vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, nakdi uzlaşmayla sonuçlananlar dışında emtiaya dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, sigorta sözleşmeleri ve bunlara ilişkin vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlar bu madde kapsamına girmez.

(6) Bu maddede düzenlenen kazanç istisnasının, söz konusu fonların Türkiye kaynaklı gelirleri

üzerinden yapılacak vergi kesintilerine şümulü yoktur.

(7) Bu maddenin birinci fıkrasının (ç) bendi ile üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan oranları sifıra kadar indirmeye veya iki katına kadar artırmaya, beşinci fıkrasında yer alan oranı yarısına kadar indirmeye veya %50'sine kadar artırmaya Cumhurbaşkanı, maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilidir.”

Sınai Mülkiyet Haklarında İstisna

19/2/2014 tarihli ve 6518 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 82 nci maddesiyle KVK'ya eklenen "Sınai mülkiyet haklarında istisna" başlıklı 5/B maddesinde, Türkiye'de gerçekleştirilen araştırma, geliştirme ve yenilik faaliyetleri ile yazılım faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan buluşlardan 01/01/2015 tarihinden itibaren elde edilen kazanç ve iratlara yönelik istisna uygulaması düzenlenmiştir.

KV mükellefleri tarafından Türkiye'de gerçekleştirilen araştırma, geliştirme ve yenilik faaliyetleri ile yazılım faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan buluşların;

- Kiralanması neticesinde elde edilen kazanç ve iratların,
- Devri veya satışı neticesinde elde edilen kazançların,
- Türkiye'de seri üretime tabi tutularak pazarlanmaları halinde elde edilen kazançların,
- Türkiye'de gerçekleştirilen üretim sürecinde kullanılması sonucu üretilen ürünlerin satışından elde edilen kazançların patentli veya faydalı model belgeli buluşa atfedilen kısmının %50'si, maddede belirtilen şartların yerine getirilmesi halinde, 01/01/2015 tarihinden itibaren Kurumlar Vergisinden müstesnadır.

İstisnanın uygulanabilmesi için;

a. İstisna uygulamasına konu buluşun, 24/6/1995 tarihli ve 551 sayılı “Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” veya 22/12/2016 tarihli ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında patent veya faydalı model belgesi verilerek koruma altına alınan buluşlar arasında yer alması ve buluşa ilişkin incelemeli sistem ile patent veya araştırma raporu sonucunda faydalı model belgesi alınması,

b. İstisna uygulamasından yararlanabilecek kişilerin, 551 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinde veya 6769 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen nitelikleri taşıması ve bu kişilerin patentli veya faydalı model belgeli buluşu geliştirme yetkisini haiz bulunması şartıyla, patent veya faydalı model belgesinin sahibi ya da patent veya faydalı model belgesi üzerinde tekeli niteliğinde özel bir ruhsata sahip olması,

gerekmektedir.

Ayrıca;

“(3) İstisna uygulamasına patent veya faydalı model belgesinin verildiği tarihten itibaren başlanır ve ilgili patent veya faydalı model belgesi için sağlanan koruma süresi aşılmamak kaydıyla bu istisnadan yararlanılabilir. Buluşun üretim sürecinde kullanılması sonucu üretilen ürünlerin satışından elde edilen kazançların, patentli veya faydalı model belgeli buluşa atfedilen kısmı, ayrıştırılmak suretiyle transfer fiyatlandırması esaslarına göre tespit edilir.

(4) Bu madde gelir vergisi mükellefleri hakkında da uygulanır.

(5) İstisna uygulamasının kesinti suretiyle alınan vergilere şümulü yoktur. Ancak, bu madde kapsamında istisnadan yararlanan serbest meslek kazançları ile gayrimenkul sermaye iratları üzerinden yapılacak vergi kesintisi % 50 oranında indirimli uygulanır. Kazanç ve iradı kesinti yoluyla vergilenen ve beyanname vermesi gerekmeyen mükellefler için indirimli vergi kesintisi en fazla 5 yıl süre ile uygulanır.

(6) Bu madde kapsamında istisna uygulamasından yararlanan mükellefler, 26/6/2001 tarihli ve

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamında yer alan istisna uygulamasından ayrıca yararlanamaz.

(7) (Değişik: 15/7/2016-6728/57 md.) Birinci ve beşinci fıkralarda yer alan %50 oranını ayrı ayrı ya da birlikte sıfıra kadar indirmeye, %100'e kadar artırmaya, bu oranları sektörler ile birinci fıkroda yer alan gelir, kazanç ve iratlar itibarıyla ya da patent veya faydalı model belgesine göre farklılaştırmaya, tekrar kanuni seviyesine indirmeye, beşinci fıkroda yer alan süreyi bir yıla kadar indirmeye, tekrar kanuni seviyesine kadar çıkarmaya Cumhurbaşkanı; üçüncü fıkroda yer alan transfer fiyatlandırması suretiyle ayırıştırma yöntemi yerine satış, hasılat, gider, harcama, maliyet veya benzeri unsurları dikkate alarak kazancın ayırıştırılmasında basitleştirilmiş yöntemler tespit etmeye ve bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir." (KVK m. 5/B)

Kâr Payları Üzerinden Stopaj

GVK'nun 94 üncü maddesi uyarınca tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef olmayan gerçek kişilere, GV ve KV mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden *muaf* olanlara dağıtılan, kâr payları 23.07.2006 tarihinden itibaren (2006/10731 sayılı BKK uyarınca) %15 nispetinde stopaja tabi idi. 22.12.2021 tarihli 31697 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4936 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile bu oran %10'a indirilmiştir.

Halka Açık Şirketlerin durumu

Gerek KV gerekse kâr payı üzerinden yapılan stopaj açısından halka açık olmayan şirketler ile halka açık ortaklıkların vergilendirilmesi açısından herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Bununla birlikte 17.11.2020 tarih ve 31307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7256 sayılı Kanun'un 35. maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 32. maddesine eklenen düzenleme ile birlikte, en az %20 oranında halka arz edilen kurumların (bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri, ödeme ve elektronik para kuruluşları, yetkili döviz müesseseleri, varlık yönetim şirketleri, sermaye piyasası kurumları ile sigorta ve reasürans şirketleri ve emeklilik şirketleri hariç) paylarının ilk defa halka arz edildiği hesap döneminden başlamak üzere beş hesap dönemine ait kurum kazançlarına kurumlar vergisi oranı 2 puan indirimli olarak uygulanacağı öngörülmüştür.

Bu noktada halka arzları özendirmek amacıyla halka açık olmayan şirketler ile ilk defa halka arz olunan şirketler arasında kurumlar vergisi oranı bakımından farklılaştırmaya gidilmiştir.

Bu düzenlemenin yanı sıra, 22.01.2022 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 7351 sayılı Kanun¹⁸'un 15. maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanununa yapılan ekleme ve 7456 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme neticesinde *ihracat yapan kurumların münhasıran ihracattan elde ettikleri kazançlarına kurumlar vergisi oranı 5 puan indirimli uygulanacaktır*. Aynı zamanda sanayi sicil belgesini haiz ve fiilen üretim faaliyetiyle iştigal eden kurumların münhasıran üretim faaliyetinden elde ettikleri kazançlarına da kurumlar vergisi oranı 1 puan indirimli uygulanacaktır. Ancak bu kazançların ihracata isabet eden kısmı için yedinci fıkra hükmüne göre ayrıca indirim uygulanmayacaktır. Hal böyle iken, en az %20 oranında borsaya açılan şirketler takip eden ilk beş hesap dönemi boyunca hem iki 2 puanlık indirimden, hem de ihracat yapmaları veya gereken şartları haiz olarak üretim faaliyetiyle iştigal etmeleri halinde münhasıran bu gelirleri için 5 puanlık indirimden yararlanabileceklerdir.¹⁹

Sermaye Piyasası Kurumlarının durumu

Yatırım ortaklıklarının kazançları nedeniyle uygulanan ve yukarıda açıklanmış olan kurumlar vergisi istisnası dışında sermaye piyasası kurumlarının gerek Kurumlar Vergisi gerekse kâr payı üzerinden yapılan stopaj açısından özellik arz eden bir durumu bulunmamaktadır.

Türk Lirası Mevduat ve Katılma Hesaplarına Dönüşümün Desteklenmesi Kapsamında Getirilen İstisnalar

29.01.2022 tarihli ve 31734 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7352 sayılı

¹⁸ Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

¹⁹ İlgili uygulamaya ilişkin ayrıntılı bilgi için 14.04.2022 tarihli 31835 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 20) bakınız.

Vergi Usul Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Kurumlar Vergisi Kanununa geçici 14. madde eklenmiştir. Sonrasında da 28.05.2022 tarihli ve 31849 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7407 sayılı Kanun ile ilgili hükme 4 ve 5 numaralı bentler eklenmiştir. Geçici 14. madde son hali ile şunları düzenlemektedir:

“(1) 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (I) numaralı bendinin (g) alt bendi hükmüne istinaden Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarına dönüşümün desteklenmesi kapsamında dönüşüm kuru üzerinden Türk lirasına çevrilen hesaplar ile ilgili olarak; kurumların 31/12/2021 tarihli bilançolarında yer alan yabancı paralarını, dördüncü geçici vergi dönemine ilişkin beyannamenin verilme tarihine kadar Türk lirasına çevirmeleri ve bu suretle elde edilen Türk lirası varlığı, bu kapsamda açılan en az üç ay vadeli Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarında değerlendirmeleri durumunda aşağıda belirtilen kazançlar kurumlar vergisinden müstesnadır:

a) Bu fıkra kapsamındaki yabancı paraların dönem sonu değerlemesinden kaynaklanan kur farkı kazançlarının 1/10/2021 ila 31/12/2021 tarihleri arasındaki döneme isabet eden kısmı,

b) 2021 yılı dördüncü geçici vergi dönemine ilişkin beyannamenin verilme tarihine kadar Türk lirasına çevrilen hesaplarla ilgili oluşan kur farkı kazançları ile söz konusu hesaplardan dönem sonu değerlemesinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere vade sonunda elde edilen faiz ve kâr payları ile diğer kazançlar.

(2) Birinci fıkra kapsamına girmemekle birlikte, kurumların 31/12/2021 tarihli bilançolarında yer alan yabancı paralarını 2022 yılı sonuna kadar Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarına dönüşümün desteklenmesi kapsamında dönüşüm kuru üzerinden Türk lirasına çevirmeleri ve bu suretle elde edilen Türk lirası varlığı en az üç ay vadeli Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarında değerlendirmeleri durumunda oluşan kur farkı kazançlarının, geçici vergi dönemi sonu değerlemesiyle Türk lirasına çevrildiği tarih arasına isabet eden kısmı ile dönem sonu değerlemesinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere vade sonunda elde edilen faiz ve kâr payları ile diğer kazançlar kurumlar vergisinden müstesnadır.

(3) Kurumların 31/12/2021 tarihli bilançolarında yer alan altın hesabı ile bu tarihten sonra açılacak işlenmiş ve hurda altın karşılığı altın hesabı bakiyelerini 2022 yılı sonuna kadar Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarına dönüşümün desteklenmesi kapsamında dönüşüm fiyatı üzerinden Türk lirasına çevirmeleri ve bu suretle elde edilen Türk lirası varlığı en az üç ay vadeli Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarında değerlendirmeleri durumunda Türk lirasına çevrildiği tarihte oluşan kazançlar ile dönem sonu değerlemesinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere vade sonunda elde edilen faiz ve kâr payları ile diğer kazançlar kurumlar vergisinden müstesnadır.

(4) Kurumların 31/3/2022 tarihli bilançolarında yer alan yabancı paralarını 2022 yılı sonuna kadar Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarına dönüşümün desteklenmesi kapsamında dönüşüm kuru üzerinden Türk lirasına çevirmeleri ve bu suretle elde edilen Türk lirası varlığı en az üç ay vadeli Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarında değerlendirmeleri durumunda söz konusu hesapların dönem sonu değerlemesinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere vade sonunda elde edilen faiz ve kâr payları ile diğer kazançlar kurumlar vergisinden müstesnadır. Cumhurbaşkanı bu istisnayı 31/12/2023 tarihine kadar her bir geçici vergi veya yıllık hesap dönemleri sonu itibarıyla kurumların bilançolarında yer alan yabancı paralar için ayrı ayrı veya birlikte uygulamaya yetkilidir.

(5) Bu madde kapsamındaki istisnalar 2022 yılı sonuna kadar vade sonunda yenilenen hesaplara da uygulanır.

(6) Bu maddede öngörülen süre ve şekilde dönüşüm kuru/fiyatı üzerinden Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarına çevrilen yabancı paralar ile altın hesaplarına ilişkin olarak bu istisnayla sınırlı olmak üzere Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü uygulanmaz.

(7) Bu maddenin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan istisna hükümleri, aynı şartlarla geçerli olmak üzere bilanço esasına göre defter tutan gelir vergisi mükelleflerinin kazançları hakkında da uygulanır.

(8) Türk lirası mevduat veya katılma hesabından vadeden önce çekim yapılması durumunda bu

madde kapsamında istisna edilen tutarlar nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler, vergi ziyai cezası kesilmek suretiyle gecikme faiziyle birlikte tahsil olunur.”

İlgili düzenlemeler, Türk Lirasının değerini korumak adına, Türk Lirası mevduat ve katılma hesaplarına dönüşümün desteklenmesi adına yapılan bir dizi düzenlemenin bir bölümünü teşkil etmektedir.

1.2.1.3. İndirimler

(1) KV matrahının tespitinde; KV beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla, kurum kazancından sırasıyla aşağıdaki indirimler yapılır:²⁰

b. 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 17/6/1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının sözü edilen kanunlar uyarınca tespit edilen amatör spor dalları için **tamamı**, profesyonel spor dalları için **%50'si**.

c. Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere, Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara ve kamu yararına çalışan dernekler ile bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlara *makbuz karşılığında* yapılan *bağış ve yardımların* toplamının o yıla ait *kurum kazancının % 5'ine kadar* olan kısmı.

ç. (c) bendinde sayılan kamu kurum ve kuruluşlarına bağışlanan okul, sağlık tesisi, 100 yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde 50 yatak) kapasitesinden az olmamak kaydıyla öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi ve bakım ve rehabilitasyon merkezi ile mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi olarak yaptırılacak ibadethaneler ve Diyanet İşleri Başkanlığı denetiminde yaygın din eğitimi verilen tesislerin ve Gençlik ve Spor Bakanlığına ait gençlik merkezleri ile gençlik ve izcilik kamplarının inşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdi ve aynî bağış ve yardımların tamamı.

d. Genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler ve köyler, Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler ile bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan veya Kültür ve Turizm Bakanlığınca desteklenen ya da desteklenmesi uygun görülen;

1) Kültür ve sanat faaliyetlerine ilişkin ticarî olmayan ulusal veya uluslararası organizasyonların gerçekleştirilmesine,

2) Ülkemizin uygarlık birikiminin kültürü, sanatı, tarihi, edebiyatı, mimarîsi ve somut olmayan kültürel mirası ile ilgili veya ülke tanıtımına yönelik kitap, katalog, broşür, film, kaset, CD ve DVD gibi manyetik, elektronik ve bilişim teknolojisi yoluyla üretilenler de dâhil olmak üzere görsel, işitsel veya basılı materyallerin hazırlanması, bunlarla ilgili derleme ve araştırmaların yayınlanması, yurt içinde ve yurt dışında dağıtım ve tanıtımının sağlanmasına,

3) Yazma ve nadir eserlerin korunması ve elektronik ortama aktarılması ile bu eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılmasına,

4) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı, yaşatılması, rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri yapılması ve nakil işlerine,

5) Kurtarma kazıları, bilimsel kazı çalışmaları ve yüzey araştırmalarına,

6) Yurt dışındaki taşınmaz Türk kültür varlıklarının yerinde korunması veya ülkemize ait kültür varlıklarının Türkiye'ye getirilmesi çalışmalarına,

7) Kültür envanterinin oluşturulması çalışmalarına,

²⁰ Kurumlar Vergisi matrahından indirimleri düzenleyen fıkranın (a) bendi hükmü, 6728 sayılı kanunun 58 inci maddesi ile yürürlükten kaldırıldığından, sıralama (b) fıkrasından başlamaktadır.

8) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınır kültür varlıkları ile güzel sanatlar, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki ürün ve eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılması ve güvenliklerinin sağlanmasına,

9) Somut olmayan kültürel miras, güzel sanatlar, sinema, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki üretim ve faaliyetler ile bu alanlarda araştırma, eğitim veya uygulama merkezleri, atölye, stüdyo ve film platosu kurulması, bakım ve onarımı, her türlü araç ve teçhizatının tedariki ile film yapımına,

10) Kütüphane, müze, sanat galerisi ve kültür merkezi ile sinema, tiyatro, opera, bale ve konser gibi kültür ve sanat faaliyetlerinin sergilendiği tesislerin yapımı, onarımı veya modernizasyon çalışmalarına, ilişkin harcamalar ile makbuz karşılığı yapılan bağış ve yardımların % 100'ü. Cumhurbaşkanı, bölgeler ve faaliyet türleri itibarıyla bu oranı, yarısına kadar indirmeye veya kanunî seviyesine kadar getirmeye yetkilidir.

e. Cumhurbaşkanınca yardım kararı alınan doğal afetler dolayısıyla Başbakanlık aracılığı ile makbuz karşılığı yapılan aynı ve nakdî bağışların tamamı.

f. İktisadi işletmeleri hariç, Türkiye Kızılay Derneğine ve Türkiye Yeşilay Cemiyetine makbuz karşılığı yapılan nakdi bağış veya yardımların tamamı.

g. 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 325/A maddesine göre girişim sermayesi fonu olarak ayrılan tutarların beyan edilen gelirin %10'unu aşmayan kısmı.

ğ. Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi, ürün testi, sertifikasyon, veri saklama, veri işleme, veri analizi ve ilgili bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca belirlenen mesleki eğitim alanlarında faaliyette bulunan hizmet işletmeleri ile ilgili bakanlığın izni ve denetimine tabi olarak eğitim ve sağlık alanında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilere hizmet veren işletmelerin münhasıran bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın, elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar tamamının Türkiye'ye transfer edilmesi şartıyla, %80'i.

Bu indirimden yararlanılabilmesi için, fatura veya benzeri belgenin *yurt dışındaki müşteri adına düzenlenmesi* şarttır.

Bu bentte yer alan oranı, *hizmet alanları ve kazanç tutarları itibarıyla sıfıra kadar indirmeye veya %100'e kadar artırmaya Cumhurbaşkanı*, bu bendin uygulanmasına ve denetime ilişkin usul ve esasları belirlemeye ilgili bakanlıkların görüşünü almak suretiyle *Maliye Bakanlığı yetkilidir*.

h. Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasına eklenen (1) bendinde, finans, bankacılık ve sigortacılık sektörlerinde faaliyet gösteren kurumlar ile kamu iktisadi teşebbüsleri hariç olmak üzere sermaye Şirketlerinin ilgili hesap dönemi içinde, ticaret siciline tescil edilmiş olan ödenmiş veya çıkarılmış sermaye tutarlarındaki nakdi sermaye artışları veya yeni kurulan sermaye şirketlerinde ödenmiş sermayenin nakit olarak karşılanan kısmı üzerinden Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından indirimden yararlanılan yıl için en son açıklanan bankalarca açılan TL cinsinden ticari kredilere uygulanan ağırlıklı yıllık ortalama faiz oranı dikkate alınarak, ilgili hesap döneminin sonuna kadar hesaplanan tutarın %50'sinin, kurumlar vergisi matrahının tespitinde kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla, kurum kazancından indirim konusu yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. 31640 sayılı 26.10.2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7338 sayılı *Vergi Usul Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un* 59. maddesi ile bu hükme eklenen paragraf ile, nakdi sermaye artışlarının yurt dışından getirilen nakitle karşılanan kısmı için bu oran %75 olarak uygulanacaktır.

İndirime konu edilecek tutarın hesaplanmasında, 1/7/2015 tarihinden itibaren Ticaret Siciline tescil edilmiş olan ödenmiş veya çıkarılmış sermaye tutarlarındaki nakdi sermaye artışları veya bu tarihten itibaren yeni kurulan sermaye şirketlerinde ödenmiş sermayenin nakit olarak karşılanan kısmı üzerinden, ilgili hesap döneminin sonuna kadar Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi hükmüne göre hesaplanacak tutar dikkate alınacaktır.

Nakdi sermaye artışı üzerinden, indirimden yararlanılan yıl için *TCMB tarafından en son açıklanan ticari krediler faiz oranı* dikkate alınarak, ilgili hesap döneminin sonuna kadar hesaplanan tutarın Cumhurbaşkanınca belirlenen orana isabet eden kısmı ilgili dönem kurum kazancından indirilebilecektir.

Kurum kazancından indirilebilecek tutar aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

Kurum Kazancından İndirilebilecek Tutar =

Nakdi Sermaye Artışı x Ticari Krediler Faiz Oranı x İndirim Oranı x Süre

2015/7910 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile genel indirim oranı **%50** olarak belirlenmiş olup durumlarına göre sermaye şirketleri bu orana aşağıdaki oranları eklemek suretiyle indirim uygulamasından yararlanabileceklerdir.

Payları borsada işlem gören halka açık sermaye şirketlerinde indirim oranı, indirimden yararlanılan yılın son günü itibarıyla, Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. (MKK) nezdinde borsada işlem görebilir nitelikte pay olarak izlenen payların nominal tutarının ticaret siciline tescil edilmiş olan ödenmiş veya çıkarılmış sermayeye oranı;

- %50 ve daha az olan şirketler için 25 puan,

- %50'nin üzerinde olan şirketler için ise 50 puan,

ilave edilmek suretiyle uygulanacaktır.

(6518 sayılı Kanunun 83 üncü maddesiyle eklenen bent. Yürürlük; 19.02.2014)

1. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı *Engelliler Hakkında Kanuna* göre kurulan korumalı işyerlerinde istihdam edilen ve iş gücü piyasasına kazandırılmaları güç olan zihinsel veya ruhsal engelli çalışanlar için diğer kişi ve kurumlarca karşılanan tutar dâhil yapılan ücret ödemelerinin yıllık brüt tutarının % 100'ü oranında korumalı işyeri indirimi (İndirim, her bir engelli çalışan için azami beş yıl süre ile uygulanır ve yıllık olarak indirilecek tutar, her bir engelli çalışan için asgari ücretin yıllık brüt tutarının % 150'sini aşamaz.). Bu bentte yer alan oranı, engellilik derecelerine göre % 150'ye kadar artırmaya veya tekrar kanuni oranına indirmeye Cumhurbaşkanı; bendin uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görüşünü alarak Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(2) Bağış ve yardımların nakden yapılmaması halinde, bağışlanan veya yardımın konusunu oluşturan mal veya hakkın maliyet bedeli veya kayıtlı değeri, bu değer mevcut değilse VUK hükümlerine göre *takdir komisyonlarınca* tespit edilecek değeri esas alınır.

(3) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûlleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

1 Mart 2023 tarihli ve 32119 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 21 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Tebliği'nde sermaye artırımında indirimle ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Buna göre,

Söz konusu indirim, 7417 sayılı Kanunun 49 uncu maddesiyle Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği 5/7/2022 tarihinden itibaren yapılacak sermaye artırımları için sermaye artırımına ilişkin kararın veya ilk kuruluş aşamasında ana sözleşmenin tescil edildiği hesap dönemi dâhil olmak üzere beş hesap dönemi için ayrı ayrı uygulanacaktır.

Sonraki dönemlerde sermaye azaltımı yapılması hâlinde nakdi sermaye artışının azaltılan sermaye tutarı kadarlık kısmı indirim hesaplamasında dikkate alınmayacaktır.

Öte yandan, sermaye azaltımı yapıldıktan sonra izleyen dönemlerde sermaye artırımına gidilmesi halinde ise şartların taşınması kaydıyla, artırılan bu sermaye tutarı için sermaye artırımının yapıldığı döneme bağlı olarak maddede öngörülen süre dâhilinde indirim uygulamasından yararlanılabilecektir.

Sermaye şirketleri, anılan indirim uygulamasından, 5/7/2022 tarihinden itibaren gerçekleştirdikleri nakdi sermaye artışları üzerinden, nakdi sermaye artışının yapıldığı hesap döneminden başlamak üzere beş hesap dönemi için ayrı ayrı yararlanabileceklerdir.

Ayrıca, 7417 sayılı Kanunun 50 nci maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen geçici 15 inci maddenin on üçüncü fıkrası uyarınca 5/7/2022 tarihinden önce sermaye artırımını yapan veya ilk defa kurulan şirketler söz konusu indirimden 2022 hesap dönemi dâhil olmak üzere beş hesap dönemi için ayrı ayrı yararlanmaya devam edebileceklerdir.

Diğer taraftan, mükelleflerce nakdi sermaye artışının yapıldığı hesap dönemi dâhil beş hesap dönemi boyunca kazancın yetersizliği nedeniyle yararlanılamayan söz konusu indirim tutarı, herhangi bir süre sınırlaması olmaksızın ve endekslemeye tabi tutulmaksızın sonraki dönemlerde indirim konusu yapılabilecektir.

1.2.1.4. İndirilecek Giderler

Ticarî kazanç gibi hesaplanan kurum kazancının tespitinde, mükellefler aşağıdaki giderleri de ayrıca hasılatından indirebilirler:

- a. Menkul kıymet ihraç giderleri.
- b. Kuruluş ve örgütlenme giderleri.
- c. Genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderleri.
- ç. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payı.
- d. Katılım bankalarının katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları.
- e. Sigorta ve reasürans şirketlerinde bilanço gününde hükmü devam eden sigorta sözleşmelerine ait olup, aşağıda belirtilen teknik karşılıklar;

1) Muallak hasar ve tazminat karşılıkları; tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş hasar ve tazminat bedelleri veya bu hesap yapılmamışsa hasar ve tazminatın ve bunlarla ilgili tüm masrafların tahmini değerleri ile gerçekleşmiş, ancak rapor edilmemiş hasar ve tazminat bedelleri ve bunlara ilişkin masraflardan, reasürör payı düşüldükten sonra kalan tutar ile saklama payına isabet eden muallak hasar karşılığı yeterlilik farklarından oluşur.

2) Kazanılmamış prim karşılıkları; yürürlükte bulunan sigorta sözleşmeleri için tahakkuk etmiş primlerden, komisyonlar düşüldükten sonra kalan tutarın gün esasına göre bilanço gününden sonraya sarkan kısmından, aynı esasa göre hesaplanan reasürör payının düşülmesinden sonra kalan tutardır. Ancak bu tutar, nakliyat emtia sigortalarında, yıllık primin komisyon düşüldükten sonraki tutarından şirketlerin kendi saklama paylarında kalanının % 25'ini geçemez. Kazanılmamış prim karşılığının gün esasına göre hesaplanması mümkün olmayan reasürans ve retrosesyon işlemlerinde 1/8 yöntemi uygulanabilir.

3) Hayat sigortalarında matematik karşılıklar, her sözleşme üzerinden ayrı ayrı hesaplanır. Karşılıkların, gelirleri vergiden istisna edilmiş olan menkul kıymetlere yatırılan kısmına ait faiz ve kâr payları, giderler arasında gösterilemez.

4) Dengeleme karşılığı; takip eden hesap dönemlerinde meydana gelebilecek tazminat oranlarındaki dalgalanmaları dengelemek ve katastrofik riskleri karşılamak üzere sadece deprem ve mühendislik sigorta branşlarında verilen deprem teminatı için hesaplanan dengeleme karşılıklarından oluşur.

5) Bir bilanço döneminde ayrılan sigorta teknik karşılıkları, ertesi bilanço döneminde aynen kâra eklenir.

1.2.1.5. Kanunen Kabul Edilmeyen İndirimler

Kurum kazancının tespitinde aşağıdaki indirimlerin yapılması kabul edilmez:

- a. Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.
- b. Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler.
- c. Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançlar.

ç. Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçeler (Türk Ticaret Kanununa, kurumların kuruluş kanunlarına, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine, tüzüklerine, ana statülerine veya sözleşmelerine göre safi kazançlardan ayırdıkları tüm yedek akçeler ile Bankacılık Kanununa göre bankaların ayırdıkları genel karşılıklar dâhil).

d. KVK'ya göre hesaplanan KV ile her türlü para cezaları, vergi cezaları, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı AATUHK hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler ile VUK hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri.

e. Kanunlarla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak tespit edilen hadler saklı kalmak kaydıyla, menkul kıymetlerin itibarî değerlerinin altında ihracından doğan zararlar ile bu menkul kıymetlere ilişkin olarak ödenen komisyonlar ve benzeri her türlü giderler.

f. Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan; yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz taşıtları ile uçak, helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ve amortismanları.

g. Sözleşmelerde ceza şartı olarak konulan tazminatlar hariç olmak üzere kurumun kendisinin, ortaklarının, yöneticilerinin ve çalışanlarının suçlarından doğan maddî ve manevî zarar tazminat giderleri.

ğ. Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddî ve manevî zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri.

h. Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderlerinin % 50'si. Cumhurbaşkanı bu oranı % 100'e kadar artırmaya veya sıfıra kadar indirmeye yetkilidir.

ı. Kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri dışında, kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan kısmı. Belirlenecek oranı *sektörler itibarıyla farklılaştırmaya Cumhurbaşkanı, bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.* 04.02.2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 3490 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile sayılan bu unsurların toplamının **%10'unun** kurum kazancının tespitinde gider olarak indirilemeyeceği belirlenmiştir.

j. 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun ek 4 üncü maddesi kapsamında hakkında reklam yasağı uygulananlara verilen reklamların giderleri.²¹

1.2.1.6. Türev Ürünlerden Elde Edilen Kurum Kazançlarının Tespiti

1.2.1.6.1. Forward İşlemleri

Forward sözleşmesi, taraflardan birinin sözleşmeye konu olan finansal varlığı sözleşmede belirlenen fiyat üzerinden gelecekteki belirli bir tarihte satın almasını, karşı tarafın da sözleşmeye konu finansal varlığı satmasını şart koşan bir sözleşme türüdür.

Forward işlemi esas itibarıyla, bir "taahhüt" niteliğinde olduğundan ve *gelirin elde edilmesi sözleşmenin sonuçlandırılması ile gerçekleştiğinden, vadeye kadar dönem içinde yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekir.* Kurum kazancına dahil edilecek kâr veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir.

ÖRNEK:

(A) Kurumunun 04/01/2011 tarihinde (F) Bankası ile yapmış olduğu 3 ay vadeli forward USD alım sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

İşlem Tarihi : 04/01/2011

²¹ Bu düzenleme 7394 sayılı Kanunun 24. maddesi ile KVK nun 11. maddesine eklenmiştir.

Vade Tarihi	: 04/04/2011	
Sözleşme Tutarı	: 1.000.000 USD	
Sözleşme Kuru	: 1,4890	
Vadede Spot Kur	: 1,5268	
	Sözleşmeye baz alınan	Sözleşmeye baz alınan
Kazanç	= kıymetin piyasa fiyatına - kıymetin işlem(kullanım) fiyatına	
	göre oluşan değeri	göre oluşan değeri
Kazanç	= 1.000.000 USD x (1,5268-1,4890) =	37.800.- TL

Bu forward işleminden (A) Kurumu lehine doğan 37.800.- TL kazanç tutarı sözleşmenin vade tarihinde (F) Bankası tarafından (A) Kurumuna ödenmiş olup bu tutar anılan tarih itibarıyla (A) Kurumunun kurum kazancına dahil edilecektir.

Sözleşmenin vadeden önce bozulması halinde ise forward işleminden doğan kâr veya zararın sözleşmenin bozulma tarihinde kurum kazancına dahil edilmesi gerekecektir.

1.2.1.6.2. Swap İşlemleri

Swap, iki tarafın belirli bir zaman dilimi içinde farklı faiz ödemelerini ve/veya farklı para birimlerini karşılıklı olarak değiştirdikleri bir *takas sözleşmesidir*.

1.2.1.6.2.1. Para Swapı

Para swapı işlemi, tarafların önceden anlaştıkları oran ve koşullarda belirli miktardaki para birimlerini değiştirmek suretiyle gerçekleştirdikleri bir işlemdir.

Para swapı işleminde *elde etme, sözleşmenin vadesinde gerçekleştiğinden, vadeye kadar dönem içinde yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi ve kurum kazancına dahil edilecek kâr veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir*.

ÖRNEK:

(A) Kurumunun (F) Bankası ile yapmış olduğu USD/TL para swapı sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

İşlem Tarihi	: 25/4/2011
Vade Tarihi	: 24/5/2011
İşlem Tarihindeki Kur	: 1,5112
Sözleşme Kuru	: 1,5220

Bu swap işleminde, (A) Kurumu sözleşme tarihinde (sözleşmenin *spot* bacağı) 20.000.000 USD karşılığı olarak 30.224.000.- TL verecek, vadede ise (sözleşmenin *forward* bacağı) 20.000.000 USD verip 30.440.000.- TL alacaktır.

Buna göre, işlem tarihinde (A) Kurumu tarafından (F) Bankasından alınan 20.000.000 USD için işlem tarihindeki kur üzerinden (1,5112 döviz kuru karşılığı olarak) 30.224.000.- TL ödenerek döviz alışı yapılması nedeniyle, bu döviz satım işlemine ilişkin olarak (F) Bankasında oluşan kâr veya zararın kurum kazancına dahil edilmesi gerekmektedir.

Swap işlemi nedeniyle, (A) Kurumu tarafından sözleşme kuru üzerinden (1,5220 döviz kuru) vade tarihinde (F) Bankasına yapılacak 20.000.000 USD tutarındaki döviz teslim işlemi ise esas itibarıyla bir taahhüt işlemi niteliğinde olduğundan ve gelirin elde edilmesi sözleşmenin vade tarihinde gerçekleştiğinden, bu taahhüt işlemi nedeniyle vadeye kadar olan dönem içinde (F) Bankası tarafından yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekecektir. Sözleşmenin *vadesinde* (A) Kurumu lehine doğan (30.440.000 - 30.224.000) 216.000.- TL kazanç tutarı anılan tarih itibarıyla (A) Kurumunun kurum kazancına dahil edilecektir. Bu işlem sonucunda (F) Bankasının 216.000.-TL zararının da aynı tarih itibarıyla kurum kazancınının tespitinde dikkate alınması

gerekecektir.

1.2.1.6.2.2. Faiz swapı

Faiz swapı, gösterge bir anapara üzerinden farklı faiz oranı esaslarına göre hesaplanacak faizlerin iki taraf arasında anlaşılan vadelerde değişimini öngören bir sözleşme çeşidi olup, aynı para biriminden olan borçların sadece faiz ödemelerinin yapısı değişmekte, anapara tutarı değişimi gerçekleşmemektedir.

1.2.1.6.3. Opsiyon sözleşmeleri

Opsiyon sözleşmeleri, belirli bir miktardaki varlığı (fiziksel emtia veya finansal varlık) belirli bir fiyattan gelecekte belirli bir tarihte satın alma veya satma hakkı sağlayan sözleşmelerdir.

1.2.1.6.3.1. Opsiyon primi

Opsiyon sözleşmelerinde, satın alma veya satma hakkını alan tarafın bu hakkı satan tarafa yaptığı ödeme *opsiyon primidir*.

Opsiyon primi, kurumlar vergisi mükellefleri açısından *tahakkuk esası* gereği, opsiyon sözleşmesinde belirtilen ***hakkı satan tarafça*** opsiyon hakkının satışı karşılığında alınan bir bedel olarak *sözleşmenin düzenlendiği tarihte* kesinleştiğinden, bu tarih itibarıyla gelir olarak dikkate alınacaktır.

Diğer taraftan, bu ***hakkı satın alan tarafça*** söz konusu opsiyon primi sözleşmeden doğan kazancın hesabında gider olarak dikkate alınacağından, *sözleşmeden elde edilen kazancın kesinleştiği tarih olan opsiyon hakkının kullanıldığı veya sözleşmenin sona erdiği tarih* itibarıyla gider olarak dikkate alınacaktır.

1.2.1.6.3.2. Opsiyon sözleşmesi

Tezgâh üstü piyasalarda gerçekleştirilen opsiyon sözleşmelerinden doğan işlemlerde elde etme, opsiyon sözleşmesinde belirtilen hakkın kullanılması ile birlikte gerçekleştiğinden opsiyonun kullanıldığı tarihe kadar olan *dönem içinde yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekmektedir*.

Opsiyon sözleşmesinin teslimat olmaksızın nakdi uzlaşma ile sonlandırılması durumunda, nakdi uzlaşma sonucunda elde edilen kâr veya zararın kurum kazancına dahil edilmesi gerekecektir.

1.2.1.6.4. Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası işlemleri

VUK 289 uncu maddesinde, "Bu bölümde yazılı olmayan veyahut yazılı olup da kendi ölçülerıyla değerlendirilmesine imkân bulunmayan iktisadi kıymetlerden bina ve arazi vergi değerleriyle, diğerleri, varsa borsa rayici, yoksa mukayyet değerleri, o da yoksa emsal bedeliyle değerlendirilir." hükmü yer almaktadır.

Buna göre;

- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında gerçekleştirilen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, VUK'un 289 uncu maddesi uyarınca *borsa rayici* ile değerlendirileceğinden, anılan sözleşmelerin değerleme günü itibarıyla borsada oluşan uzlaşma fiyatına (borsa rayici) göre oluşan farkın, kurum kazancı ile ilişkilendirilmesi gerekecektir.

- Sözleşmenin ters pozisyonla kapatılması halinde, *gerçekleşen kâr veya zarar kurum kazancına dahil edilecektir*.

- Sözleşmenin vadesinde nakit uzlaşma sonucu elde edilen kâr veya zarar, *kurum kazancına dahil edilecektir*.

- Sözleşmenin teslimat ile sonuçlanması halinde, yapılan işlem esas itibarıyla bir varlığın alım-satım işleminden farklı olmayacağından, *sözleşmenin vade tarihi itibarıyla alınan veya satılan*

varlıkların değerinin, sözleşmede belirtilen birim değer üzerinden kayıtlara intikal ettirilmesi gerekmektedir.

- Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsasında işlem yapan müşterilerin teminat hesaplarında bulunan nakdi teminatların TAKASBANK tarafından nemalandırılması sonucu elde edilen gelirler de genel hükümler çerçevesinde kurum kazancına dahil edilecektir.

1.2.1.6.5. Aracı Kuruluş Varantları

Aracı kuruluş varantı, elinde bulunduran kişiye, dayanak varlığı ya da göstergeyi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren ve bu hakkın *kaydî teslimat* ya da *nakit uzlaş* ile kullanıldığı, aracı kuruluşlarca ihraç edilen menkul kıymet niteliğindeki bir sermaye piyasası aracıdır. *Aracı kuruluş varantları* opsiyon sözleşmelerine gösterdiği benzerlik nedeniyle *opsiyon sözleşmelerinin menkul kıymetleştirilmiş bir çeşidi* olarak kabul edilmektedir.

Bu kapsamda, *aracı kuruluş varantlarından elde edilen gelirin kurum kazancına dahil edilmesi gerekmektedir.*

1.2.1.7. Dar Mükellef Kurumlarca Yapılan Türev İşlemlerde Vergi Kesintisi

- Türkiye'de bir işyeri ve daimî temsilcisi olmayan dar mükellef kurumlar tarafından **forward işlemlerinden** elde edilen kazancın niteliği ticari kazanç olup bu kazançlar üzerinden KVK'nun 30 uncu maddesi uyarınca vergi kesintisi yapılmayacaktır.

- Türkiye'de bir işyeri ve daimî temsilcisi olmayan dar mükellef kurumlar tarafından **para swapı işlemlerinden** elde edilen kazancın niteliği *ticari kazanç* olup bu kazançlar üzerinden KVK'nun 30 uncu maddesi uyarınca vergi kesintisi yapılmayacaktır.

- Türkiye'de bir işyeri veya daimî temsilcisi olmayan dar mükellef kurumlar açısından **faiz swapı işlemlerinden** elde edilen kazanç *alacak faizi* olarak değerlendirilecek, KVK'nun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi gereğince vergi *kesintisi* yoluyla Türkiye'de vergilendirilecektir.

- Tezgâh üstü piyasalarda gerçekleştirilen **opsiyon sözleşmelerinde**, dar mükellef bir kurum tarafından, gerek opsiyon sözleşmesinden gerekse opsiyon priminden elde edilen kazançlar *ticari kazanç* olarak değerlendirilecek ve bu kazançlar üzerinden KVK'nun 30 uncu maddesi uyarınca vergi kesintisi yapılmayacaktır.

- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında gerçekleştirilen **vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden** elde edilen gelirler GVK'nun Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında vergi kesintisine tabi olup bu gelirler üzerinden KVK'nun 30 uncu maddesi uyarınca ayrıca vergi kesintisi yapılmayacağı gibi dar mükellef kurumlar tarafından bu işlemler nedeniyle elde edilen gelirlerin özel beyanname ile beyan edilmesi söz konusu olamayabilecektir.

- Türkiye'de bir işyeri ve daimî temsilcisi olmayan dar mükellef kurumlar tarafından, **aracı kuruluş varantlarından** elde edilen kazançlar *ticari kazanç* olarak değerlendirilecek ve bu kazançlar üzerinden KVK'nun 30 uncu maddesi uyarınca vergi kesintisi yapılmayacaktır.

1.2.1.8. Zarar Mahsubu

(1) Kurumlar vergisi matrahının tespitinde, KV beyannamesinde *her yıla ilişkin tutarlar ayrı ayrı gösterilmek şartıyla*, aşağıda belirtilen zararlar indirim konusu yapılır:

a. Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararlar. KVK'nun 20 nci maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde devralınan kurumların devir tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararları ile 20 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında gerçekleştirilen tam bölünme işlemi sonucu bölünen kurumdaki öz sermayesinin devralınan tutarını geçmeyen ve devralınan kıymetle orantılı zararların indirilmesinde aşağıdaki şartlar ayrıca aranır:

1) Son beş yıla ilişkin KV beyannamelerinin kanunî süresinde verilmiş olması.

2) Devralınan kurumun faaliyetine devir veya bölünmenin meydana geldiği hesap döneminden

itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi.

Bu şartların ihlâli halinde, zarar mahsupları nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için *vergi ziyai* doğmuş sayılır.

b. Türkiye'de kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarla ilgili olanlar hariç olmak üzere, beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla yurt dışı faaliyetlerden doğan zararlar;

1) Faaliyette bulunulan ülkenin vergi kanunlarına göre beyan edilen vergi matrahlarının zarar dâhil, her yıl o ülke mevzuatına göre denetim yetkisi verilen kuruluşlarca rapora bağlanması,

2) Bu raporun aslı ile tercüme edilmiş bir örneğinin Türkiye'deki ilgili vergi dairesine ibrazı, halinde indirim konusu yapılır.

Denetim kuruluşlarınca hazırlanacak raporun ekinde yer alan vergi beyanlarının, bilânço ve gelir tablosunun, o ülkedeki yetkili malî makamlarca onaylanması zorunludur. Faaliyette bulunulan ülkede denetim kuruluşu olmaması halinde, her yıla ait vergi beyannamesinin, o ülke yetkili makamlarından alınan birer örneğinin mahallindeki Türk elçilik ve konsoloslukları, yoksa orada Türk menfaatlerini koruyan ülkenin aynı mahiyetteki temsilcilerine onaylatılarak, aslının ve tercüme edilmiş bir örneğinin ilgili vergi dairesine ibrazı yeterlidir.

Türkiye'de indirim konusu yapılan yurt dışı zararın, ilgili ülkede de mahsup edilmesi veya gider yazılması halinde, Türkiye'deki beyannameye dâhil edilecek yurt dışı kazanç, mahsup veya gider yazılmadan önceki tutardır. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usulleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

1.2.1.9. Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi

Kurumların, birleşmesi, devir, bölünme ve hisse değişimi durumlarında KVK'nın özel hükümleri dikkate alınır.

Birleşme (Md 18):

(1) Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla *birleşmesi*, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından *tasfiye* hükmündedir. Ancak, birleşmede tasfiye kârı yerine *birleşme kârı vergiye matrah olur* (Md 18/1).

(2) Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki, münfesi kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdan alınan değerler VUK'da yazılı esaslara göre değerlendirilir. (Md 18/2).

(3) Kanunun 17 nci maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödevler, birleşme halinde *birleşilen kuruma* ait olur.

Devir, bölünme ve hisse değişimi (Md 19):

(1) Bu Kanunun uygulanmasında aşağıdaki şartlar dâhilinde gerçekleşen birleşmeler devir hükmündedir: (Md 19/1)

a) Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanunî veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunması. (Md 19/1-a)

b) Münfesi kurumun devir tarihindeki bilânço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilânçosuna geçirilmesi. (Md 19/1-b) Kurumların yukarıdaki şartlar dâhilinde tür değiştirmeleri de devir hükmündedir.

(2) Aşağıdaki işlemler bölünme veya hisse değişimi hükmündedir:

TAM BÖLÜNME:

Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha

fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi, bu Kanunun uygulanmasında tam bölünme hükmündedir. Devredilen şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin bölünme sayılmasına engel değildir. (Md 19/3-a)

KISMÎ BÖLÜNME:

Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimî temsilcisinin bilançosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi, bu Kanunun uygulanmasında *kısmî bölünme* hükmündedir. Ancak, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmî bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin bu bent kapsamında devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur. (Md 19/3-b)

HİSSE DEĞİŞİMİ:

Tam mükellef bir sermaye şirketinin, diğer bir sermaye şirketinin hisselerini, bu şirketin yönetimini ve hisse çoğunluğunu elde edecek şekilde devralması ve karşılığında bu şirketin hisselerini devreden ortaklarına kendi şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerini vermesi, bu KVK uygulanmasında *hisse değişimi* hükmündedir. Hisseleri devralınan şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin hisse değişimi sayılmasına engel değildir. (Md 19/3-c)

Bu maddeye göre yapılacak bölünmelerde aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla birlikte devrolunur.

Maliye Bakanlığı devir, bölünme ve hisse değişimi işlemleri ile ilgili usulleri belirlemeye yetkilidir.

1.2.1.10. Örtülü Sermaye – Örtülü Kazanç

A) Örtülü Sermaye

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12 nci maddesiyle *örtülü sermaye* müessesesi yeniden düzenlenmiş, örtülü sermaye uygulamasında *borç/öz sermaye oranı*, *ortakla ilişkili kişi ve öz sermaye tanımlarına* açık bir şekilde yer verilmiştir.

Örtülü sermaye kavramı ve borç/öz sermaye oranı

Kurumların, *ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları her türlü borcun, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı*, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılacaktır.

İşletmede kullanılan borçların *örtülü sermaye* sayılabilmesi için;

- Doğrudan veya dolaylı olarak ortak veya ortakla ilişkili kişiden temin edilmesi, işletmede kullanılması,
- Bu şekilde kullanılan borcun hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşması gerekmektedir.

Ortak

Maddede ortaklardan kullanılan kredilerin, diğer şartların yerine gelmesi halinde *örtülü sermaye*

sayılacağı öngörülmektedir.

Ortaklık ilişkisi, bir kurumun hem ortak olduğu kurumlarla hem de söz konusu kuruma ortak olan gerçek kişi ve kurumlar ile olan ilişkisini kapsamaktadır. Bu ilişkide herhangi bir ortaklık payı sınırı bulunmamakla beraber Borsa İstanbul'da işlem gören hisselerin elde bulundurulması halinde, bu hisselerin ait olduğu kurumlardan yapılan borçlanmalarda *örtülü sermayenin oluşabilmesi için*, bu şekilde elde bulundurulmuş hisselerin sağladığı ortaklık payının en az %10 olması gerekmektedir.

Örneğin; 01/01/2012 tarihi itibarıyla öz sermayesi 1.000.000 TL olan (A) A.Ş.'nin sermayesine %5 oranında iştirak ettiği (B) Ltd. Şti.'den yaptığı borçlanmalar, diğer şartların da bulunması durumunda *örtülü sermaye* olarak değerlendirilecektir.

Ortakla İlişkili Kişi

Örtülü sermaye uygulanmasında ortakla *ilişkili kişi*;

- Ortağın, doğrudan veya dolaylı olarak en az %10 oranında ortağı olduğu veya en az %10 oranında oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu bir kurumu, ya da,
- Doğrudan veya dolaylı olarak ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az %10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurumu, ifade etmektedir.

Görüldüğü üzere, ortakla ilişkili sayılan kişi ve kurumlarda, en az %10 oranında sermaye, oy ya da kâr payı hakkına sahip olma şartı aranmaktadır. Gerçek kişi veya kurumların, borç kullanan kurumlara, *%10 oranından daha az sermaye, oy veya kâr payı hakkı bulunması halinde, ortakla "ilişkili kişi" sayılmaları söz konusu olmayacaktır.*

Borcun Doğrudan veya Dolaylı Olarak Temin Edilmesi

Borcu kullanan kurumun, borcu ortaklık ilişkisi olan bir kurumdan veya ortakları ile ilişkili bir başka kurumdan doğrudan temin etmemesi, örtülü sermayenin mevcut olmayacağı anlamına gelmemektedir.

Borcun, ortak veya ortakla ilişkili kişiden, ancak üçüncü kişi üzerinden dolaylı olarak temin edilmesi durumunda da *örtülü sermaye* söz konusu olabilecektir. Dolaylı olarak temin edilen borçlanmalarda araya birden fazla kurumun girmesi, borcun örtülü sermaye olarak kabul edilmesine engel teşkil etmemektedir.

Örneğin; Kurum (B), Kurum (A)'nın %70 oranında ortağıdır. Kurum (B), hem kendisi hem de ortağı olan Kurum (A)'nın ortaklık ilişkisi içinde olmadığı Kurum (C)'ye, Kurum (C) de Kurum (A)'ya borç vermiştir. Bu durumda, Kurum (A)'nın kendi ortağı olan Kurum (B)'den Kurum (C) üzerinden dolaylı olarak borç temin ettiği kabul edilecek ve diğer şartların varlığı halinde bu borçlanma örtülü sermaye sayılacaktır.

Borcun İşletmede Kullanılması Gereği

Örtülü sermayeden söz edilebilmesi için; borcu alan kurumun, bu borcu işletme veya yatırım harcamalarında kullanması gerekmektedir. Bu borcun aynı şartlarla diğer başka bir kuruma aktarılması halinde, işletmede kullanılan bir borçtan söz etmek mümkün olmayacak ve bu borçlanma nedeniyle *örtülü sermaye oluşmayacaktır.*

Örneğin; Kurum (A), Kurum (B)'nin %60 oranında, Kurum (B) de Kurum (C)'nin aynı oranda ortağıdır. Kurum (B), Kurum (A)'dan aldığı 1.000.000 TL borcun yarısını aynı şartlarla Kurum (C)'ye borç vermiştir. Bu durumda, Kurum (B)'nin Kurum (A)'dan almış olduğu borcun yarısı, işletmede kullanılmadan devredildiğinden, borcun bu tutar kadar kısmının Kurum (B) için *örtülü sermaye* olduğundan söz edilemez. Diğer taraftan, Kurum (C)'nin kullandığı borç tutarı her halükârda *örtülü sermaye* hesabında dikkate alınacaktır.

Buna karşılık borcu kullanan kurumun aynı zamanda borç kullandığı ortak veya ortakla ilişkili kişiden alacağının olması durumunda *örtülü sermayenin* varlığının tespitinde bu kurumdan olan alacağın bu kuruma olan borca mahsup edilmesi söz konusu olmayacaktır.

Borcun Öz Sermayenin Üç Katını Aşması

Ortak veya ortakla ilişkili kişiden temin edilip işletmede kullanılan borçların *örtülü sermaye* olarak kabul edilebilmesi için bu borçların *hesap döneminin başındaki öz sermayenin üç katını aşması gerekmektedir*.

Dolayısıyla, ortak veya ortakla ilişkili kişilerden yapılan borçlanmalarda, bu kişilerden alınan borçların toplamının *hesap dönemi başındaki öz sermayenin üç katı ile karşılaştırılması* ve bu oranı aşan borç tutarlarının, *oranı aştıkları sürece* ilgili hesap dönemi için *örtülü sermaye olarak dikkate alınması* gerekmektedir.

Yabancı para üzerinden yapılan borçlanmalara ilişkin borç/öz sermaye hesabında, her bir *borcun alındığı tarihte geçerli olan döviz kuru* esas alınacaktır. Yabancı para üzerinden alınan borcun vadesinin izleyen yıla sarkması halinde, izleyen yıl için söz konusu hesaplama, borcun *ödenmeyen tutarının bilanço günü itibarıyla VUK hükümlerine göre değerlendirilmiş tutarı* esas alınmak suretiyle yapılacaktır.

Ortakların işletmeye kullandığı borçların kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, diğer şartların da gerçekleşmesi halinde, *örtülü sermaye* olarak değerlendirilmiştir. Bu karşılaştırma sırasında; ortak veya ortakla *ilişkili kişi* olmakla birlikte ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan banka veya benzeri kredi kurumlarından yapılan borçlanmalar %50 oranında dikkate alınacaktır. *Yalnızca ilişkili şirketlere finansman temin eden kredi şirketlerinden yapılan borçlanmalarda %50 oranı dikkate alınmayacak* olup genel kurallar çerçevesinde işlem yapılacaktır.

Banka; Türkiye’de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’na göre faaliyette bulunan bir bankayı,

Banka benzeri kredi kurumu; esas faaliyet konusu mevduat benzeri veya özel cari ve katılma hesapları benzeri hesaplar yoluyla fon toplayan ve kredi kullandıran kurumları, yurt dışında ise bulunduğu ülkede 5411 sayılı Kanun benzeri bir kanun ile ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve yaptırımları olan bir mevzuat çerçevesinde yukarıda belirtilen benzer faaliyetlerde bulunan kurumları ifade etmektedir.

Öz sermaye kavramı; kurumun VUK uyarınca tespit edilmiş olan *hesap dönemi başındaki öz sermayesini* ifade etmektedir. VUK’nun 192 nci maddesi uyarınca **öz sermaye**, *aktif (mevcutlar ile alacaklar) toplamı ile borçlar arasındaki farktır*. Yeni kurulan kurumlar bakımından kuruluş tarihinde anılan Kanuna göre tespit edilen öz sermaye tutarı, hesap dönemi başındaki öz sermaye olarak dikkate alınacaktır.

Buna göre, kurumların yapmış oldukları borçlanmaların *örtülü sermaye* olup olmadığı yönündeki tespit, *hesap dönemi başındaki bilançoda yer alan öz sermaye* ile kıyaslanmak suretiyle yapılacaktır.

Kurumun dönem başı *öz sermayesinin sıfır veya negatif* değerler taşıması durumunda, söz konusu kurumun *ortak ve ortaklarla ilişkili kişilerden yaptığı borçlanmaların tamamı örtülü sermaye* olarak değerlendirilecektir.

ÖRNEK:

Bir kurumun hesap dönemi başındaki bilançosuna ilişkin değerler aşağıdaki gibidir.

Mevcutlar	=	100 birim
Alacaklar	=	150 birim
Borçlar	=	30 birim
Geçmiş yıl zararları	=	10 birim

Buna göre, söz konusu kurumun hesap dönemi başındaki öz sermayesi aşağıdaki gibi olacaktır.

Öz sermaye = (Mevcutlar + Alacaklar) – Borçlar

$$\text{Öz sermaye} = (100 + 150) - 30$$

$$\text{Öz sermaye} = 220 \text{ birim}$$

Örnekte de görüleceği üzere, geçmiş yıl zararları hesaplamada dikkate alınmamıştır. Geçmiş yıl zararları hesaplamada dikkate alınsaydı ya aktifte pozitif ya da pasifte negatif olarak yer alacak ve sonuçta öz sermaye 230 birim olarak hesaplanacaktı. Ancak, 230'un içinde (-10) birimlik geçmiş yıl zararları da yer alacağından sonuç değişmeyecekti.

Hesap dönemi başı kavramı; öz sermayenin tespitinde dikkate alınacak tarihi ifade etmekte olup 12 aylık *hesap döneminin başlangıç günü*, yeni işe başlayanlarda ise *işe başlama tarihidir*.

Örtülü Sermaye Tutarı

Örtülü sermaye uygulamasında temin edilen borcun tamamının değil, *sadece öz sermayenin üç katını aşan kısmının örtülü sermaye sayılması* ve bu kısma ilişkin faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin, KVK uygulamasında gider kabul edilmemesi hüküm altına alınmıştır.

Kanunda borcun hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı *örtülü sermaye* olarak kabul edildiğinden, bu limiti aşan kısma isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin geçici vergi dönemleri de dâhil olmak üzere, vergi matrahından indirilmesi mümkün olmayacaktır.

Piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre yapılan vadeli mal ve hizmet alımları ile ilgili olarak ortaya çıkan borçlanmalarda, vade farkı tutarları ayrıca hesaplanmış olsa da bu borç tutarları örtülü sermayenin varlığının tespitinde dikkate alınmayacaktır. Söz konusu süreleri aşan vadeli alımlar nedeniyle ortaya çıkan borçlar örtülü sermayenin varlığının tespitinde dikkate alınacak; bu şekilde hesaplanan örtülü sermaye tutarına isabet eden vade farkları tespit edilerek örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz olarak kabul edilecektir.

Öte yandan, gelecekte yapılacak bazı mal ve hizmet teslimleri karşılığında peşin alınan ya da verilen değerleri ifade eden avanslar, sipariş yöntemi ile mal alan işletmenin, sipariş ettikleri iktisadi değerlerin üretiminde üretici işletmeye finansman imkânı sağlamak amacıyla verilebileceği gibi, satış fiyatını düşük tutmak veya satış garantisi sağlamak amacıyla da verilebilmektedir. Avanslar hangi amaçla verilirse verilsin işletmeye finansman imkânı sağladığı açıktır. Dolayısıyla, alınan avanslar da işletme bakımından alınan borç olarak değerlendirilecek ve örtülü sermaye hesaplamasında dikkate alınacaktır. Ancak, inşaat işlerinde yapılan iş kısmı ile orantılı olarak hesaplanıp ödenen istihkak bedellerinin avans olarak kabul edilip örtülü sermayenin hesabında *borç* unsuru olarak dikkate alınması söz konusu değildir.

Örtülü Sermaye Sayılmayacak Borçlanmalar

Gayrinakdi Teminatlar Karşılığında Üçüncü Kişilerden Yapılan Borçlanmalar

Kurumların ortaklarının veya ortaklarla *ilişkili kişilerin sağladığı gayrinakdi teminatlar* karşılığında üçüncü kişilerden yaptıkları borçlanmalar *örtülü sermaye sayılmaz*. *Nakdi teminat* karşılığında sağlanan krediler ise borç/öz sermaye oranının hesabında *işletmeye verilen borç* olarak dikkate alınacaktır.

Kurumun kasasında veya bankada bulunan yerli veya yabancı paralar ile her an nakde çevrilebilen çekler, altın, Devlet Tahvili, Hazine bonusu, Toplu Konut İdaresince çıkarılan veya BİST'te işlem gören hisse senetleri, tahvil ve bonolar dışındaki her türlü teminat gayrinakdi teminat olarak değerlendirilecektir.

Banka ve Finans Kurumlarından Temin Edilerek Kullandırılan Borçlar

Ortaklar vasıtasıyla kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmalar *örtülü sermaye sayılmaz*.

Kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin banka veya finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek *aynı şartlarla, yani kredi sözleşmesinin içerdiği vade, faiz oranı ve benzeri kullandırılma şartlarında herhangi bir değişiklik yapılmadan* kısmen

veya tamamen kullandığı borçlanmalar, örtülü sermaye kapsamı dışında tutulmuştur.

Buna göre, kredibilitesi olan grup şirketinin, anılan kaynaklardan temin edip, ihtiyacı olan diğer grup şirketlerine aynı şartlarla kısmen veya tamamen aktardığı krediler *örtülü sermaye* tutarının tespitinde *borç* olarak dikkate alınmayacaktır. Dolayısıyla, *grup şirketinin finans kuruluşlarından temin etmiş olduğu krediyi, aynı faiz ve vade ile birden fazla şirkete paylaşırması durumunda örtülü sermayeden söz edilemeyecektir.*

Bankalar Tarafından Yapılan Borçlanmalar

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre faaliyette bulunan *bankalar tarafından yapılan borçlanmalar örtülü sermaye sayılmaz.*

Bankalar tarafından alınan kredilere ilişkin olarak Bankacılık Kanunu'nda gerekli düzenlemeler yer aldığından, KVK'da ayrıca düzenleme yapılmasına gerek görülmemiştir. Bu nedenle, bankalar tarafından kendi faaliyet konuları çerçevesinde, ulusal ve uluslararası piyasalardan yapılan borçlanmalar, herhangi bir şarta bağlı olmaksızın örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Finansal Kiralama Şirketleri, Finansman ve Faktoring Şirketleri ile İpotek Finansman Kuruluşlarının Bankalardan Yaptıkları Borçlanmalar

3226 sayılı *Finansal Kiralama Kanunu* kapsamında faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri, 90 sayılı *Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* kapsamında faaliyet gösteren *finansman ve faktoring* şirketleri ile *ipoteke finansmanı kuruluşlarının* bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar, *örtülü sermaye sayılmaz.*

Borç veren bankaların ortak veya ortakla ilişkili kişi kapsamı dışında olması halinde, söz konusu borçlanma esas itibarıyla anılan madde kapsamına girmeyecektir.

Örtülü Sermaye Uygulamasında Kur Farkı Gelirlerinin Durumu

Kurumların kullanmış olduğu borçların *örtülü sermaye* kapsamında değerlendirilmiş olması halinde, örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderlerin, KVK'nun 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre gider olarak yazılması mümkün bulunmadığından, örtülü sermaye kabul edilen borçlanmalarda TL'nin değer kazanması sonucu oluşacak *kur farkı gelirlerinin* de söz konusu borcun örtülü sermaye olarak kabul edilmesi sebebiyle, KVK açısından *gelir* olarak nitelendirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Örtülü Sermaye Üzerinden Yapılan Ödemeler veya Hesaplanan Tutarların Kâr Payı Sayılması ve Yapılacak Düzeltme İşlemleri

Örtülü sermaye üzerinden ödenen *faiz* ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar, GVK ve KVK uygulanmasında, gerek borç alan gerekse borç veren nezdinde, *örtülü sermaye* şartlarının gerçekleştiği *hesap döneminin son günü itibarıyla* dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılacaktır. Kur farkları bu kapsamda değerlendirilmeyecektir.

ÖRNEK:

Kurumun 2014 takvim yılına ait hesap dönemi başındaki öz sermayesi 160.000 TL olup anılan hesap döneminde yaptığı borçlanmalar aşağıdaki gibidir.

- a) Ortak A'dan doğrudan alınan 160.000 TL,
- b) Ortak B'nin aktifine kayıtlı bir arsanın teminat gösterilmesi suretiyle Bay E'den alınan 200.000 TL
- c) Ortak C'den doğrudan alınan 240.000 TL
- d) Ortak D Bankasından alınan 800.000 TL,
- e) Kurumun iştiraki durumunda bulunan T A.Ş.'nin ortak niteliğinde olmayan bir başka bankadan temin ederek aynı şartlarla kullandığı 700.000 TL.

Buna göre, b)'de yer alan borçlanma KVK'nun 12 nci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendi

uyarınca, e)’de yer alan borçlanma ise aynı fıkranın (b) bendi uyarınca, örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmayacaktır.

Ortak D Bankasından temin edilen borç ise KVK’nun 12 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca %50 oranında dikkate alınacaktır.

Buna göre, *örtülü sermayenin* tespitinde dikkate alınacak *toplam borçlanma tutarı*;

Ortak A’dan	160.000 TL
Ortak C’den	240.000 TL
Ortak D Bankasından	400.000 TL
olmak üzere, toplam	800.000 TL olacaktır.

Kurumun hesap dönem başındaki öz sermayesi 160.000 TL olduğundan, **örtülü sermaye**, öz sermayenin üç katını aşan, yani $(3 \times 160.000 =)$ 480.000 TL’nin üzerindeki tutar olan **320.000 TL** olacaktır. $(800.000 - 480.000 = 320.000)$

Söz konusu örtülü sermayenin borcu kullandıranlar açısından dağılımı aşağıdaki gibi gerçekleşecektir.

Ortak A için	=	$(160.000 / 800.000)$	x	320.000	=	64.000 TL
Ortak C için	=	$(240.000 / 800.000)$	x	320.000	=	96.000 TL
Ortak D için	=	$(400.000 / 800.000)$	x	320.000	=	160.000 TL
Toplam						320.000 TL

B) Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı

KVK’nun 13 üncü maddesine göre, kurumların, ilişkili kişilerle *emsallere uygunluk ilkesine* aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunmaları durumunda, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılacaktır.

Mal veya hizmet alım ya da satımı; alım, satım, imalat ve inşaat, kiralama ve kiraya verme, ödünç para alınması ve verilmesi işlemleri ile ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren diğer işlemleri ifade etmektedir.

İlişkili kişi kavramı ve emsallere uygunluk ilkesi

İlişkili kişi; kurumların kendi ortakları, kurumların veya ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek kişi veya kurum ile idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu ya da nüfuzu altında bulundurduğu gerçek kişi veya kurumları ifade eder.

Ortakların eşleri, ortakların veya eşlerinin *üstsoy ve altsoyu ile üçüncü derece dâhil yansoy hısımları ve kayın hısımları* da ilişkili kişi sayılır.

Kanun’daki ilişkili kişi tanımına 6728 sayılı kanunla yapılan ilaveye göre; “İlişkinin doğrudan veya dolaylı olarak ortaklık kanalıyla olduğu durumların örtülü kazanç dağıtımı kapsamında sayılması için *en az %10 oranında ortaklık, oy veya kâr payı hakkının olması şartı* aranır. Ortaklık ilişkisi olmadan *doğrudan veya dolaylı olarak en az %10 oranında oy veya kâr payı hakkının olduğu durumlarda* da taraflar ilişkili kişi sayılır. İlişkili kişiler açısından bu oranlar topluca dikkate alınır.”

Cumhurbaşkanı; yukarıdaki oranları mükellefler itibariyle farklılaştırmaya, %1’e kadar indirmeye, %25’e kadar çıkarmaya, oran şartını kaldırmaya yetkilidir.²²

²² KVK m. 13/9): “Cumhurbaşkanı; ikinci fıkrada yer alan oranları, gerçek kişiler, kurumlar, doğrudan veya dolaylı ortaklar itibarıyla ya da ortaklık payının edinim şekline göre topluca veya ayrı ayrı %1’e kadar indirmeye, %25’e kadar çıkarmaya, oran şartını kaldırmaya; beşinci fıkrada yer alan süreyi beş yıla kadar artırmaya,

Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Cumhurbaşkanınca ilan edilen ülkelerde veya bölgelerde bulunan kişilerle yapılmış tüm işlemler, ilişkili kişilerle yapılmış sayılır.

Emsallere uygunluk ilkesi; ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasını ifade eder.

Emsallere uygunluk ilkesi doğrultusunda tespit edilen fiyat veya bedellere ilişkin hesaplamalara ait kayıt, cetvel ve belgelerin ispat edici kâğıtlar olarak saklanması zorunludur.

Emsaline uygun fiyat veya bedelin tespitinde uygulanacak yöntemler

Mükellefler, ilişkili kişilerle yaptıkları işlemlerde uygulayacağı fiyat veya bedelleri, işlemin mahiyetine en uygun olan yöntemi kullanarak tespit ederler.

Emsallere uygun fiyata geleneksel işlem yöntemleri olarak adlandırılan karşılaştırılabilir fiyat yöntemi, maliyet artı yöntemi ve yeniden satış fiyatı yönteminden herhangi birisiyle ulaşma olanağı yoksa mükellef, işlemlerin mahiyetine uygun olarak diğer yöntemleri kullanabilir. Bu durumda uygulama olanağı bulunan yöntemler işleme dayalı kâr yöntemleri olan kâr bölüşüm yöntemi ve işleme dayalı net kâr marjı yöntemidir. Söz konusu yöntemler ilişkili kişiler arasındaki işlemlerden doğan kârı esas almaktadır.

Ancak, diğer yöntemler olarak adlandırılan işleme dayalı kâr yöntemlerinin emsallere uygunluk ilkesi çerçevesinde fiyat ya da bedel tespitine olanak vermemesi durumunda, mükellef kendi belirleyebileceği ve daha doğru sonuç verdiği inandığı bir yöntemi de kullanabilecektir. İşleyiş sistemi mükellefler tarafından belirlenecek bu yöntemin de emsallere uygunluk ilkesine göre tespit edilmesi zorunludur.

1) Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi: Bir mükellefin uygulayacağı emsallere uygun satış fiyatının, karşılaştırılabilir mal veya hizmet alım ya da satımında bulunan ve aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilerin birbirleriyle yaptıkları işlemlerde uygulayacağı piyasa fiyatı ile karşılaştırılarak tespit edilmesini ifade eder.

Bu yöntemin uygulanabilmesi için ilişkili kişilerle yapılan işlemin, birbirleriyle ilişkili olmayan kişilerin yaptıkları işlem ile *karşılaştırılabilir nitelikte* olması gerekmektedir. Buradaki karşılaştırılabilir nitelik kavramı, işleme konu mal veya hizmet ile işlemin koşullarının gerek ilişkili kişiler arasındaki işlemlerde, gerekse aralarında ilişki bulunmayan kişiler arasındaki işlemlerde benzer nitelikte olmasını ifade etmektedir.

2) Maliyet artı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, ilgili mal ve hizmet *maliyetlerinin makul bir brüt kâr oranı kadar artırılması* suretiyle hesaplanmasını ifade eder.

Buradaki *uygun brüt kâr oranı*, söz konusu mal veya hizmet alım veya satım anında ilişkisiz kişilere satılması halinde uygulanacak fiyatı yansıtan kâr oranını ifade etmektedir. Eğer koşullar uygunsa, işlemi yapan mükellefin bu mal veya hizmetlere ilişkin olarak ilişkisiz kişilerle yaptığı işlemlerde uyguladığı genel brüt kâr marjı ideal oran olacaktır. Karşılaştırma için gerekli işlem sayısı yetersizse, uygun brüt kâr oranı kıstası, söz konusu mal veya hizmetin ilişkisiz kişilere satılması halinde uygulanacak fiyatı yansıtan kâr oranı olarak dikkate alınacaktır. Bu yöntemin özellikle hammadde ve yarı mamuller ile imal edilen mallara ilişkin işlemlerde uygulama alanı bulması öngörülmektedir.

3) Yeniden satış fiyatı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, işlem konusu mal veya hizmetlerin aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilere yeniden satılması halinde uygulanacak fiyattan, makul bir brüt satış kârı düşülerek hesaplanmasını ifade eder.

belgelendirme yükümlülükleri ve bu yükümlülükler kapsamına, uluslararası anlaşmalar doğrultusunda, yurt dışında yer alan ilişkili kişilerin faaliyetlerine ilişkin bilgilerin dâhil edilmesi zorunluluğu getirmeye; bu bilgilerin uluslararası anlaşmalar çerçevesinde diğer ülkelerle karşılıklı olarak paylaşılmasına ilişkin usullerle transfer fiyatlandırması ile ilgili diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

Bu yöntemde, emsallere uygun fiyat veya bedele ulaşmak için temel alınan unsur, aralarında herhangi bir bağlantı bulunmayan gerçek veya tüzel kişilere yapılması muhtemel satış ve bu satışta uygulanacak fiyat veya bedeldir. Varsayımlara dayalı olarak saptanan söz konusu fiyat veya bedelden uygun bir brüt satış kârı düşülerek ilgili işlem için emsallere uygun fiyata ulaşılabilecektir. Buradaki uygun brüt satış kârı, söz konusu mal veya hizmet için işlem anında uygulanabilecek, piyasa koşullarına göre belirlenen veya belirlenebilecek objektif nitelikte bir oran ile saptanan kârı ifade etmektedir. Bu kâr düşüldükten sonra da mal veya hizmetin ilişkili kişilere satılmasında uygulanabilecek emsallere uygun fiyata ulaşılabilecektir.

4) İşlemsel kâr yöntemleri: Emsallere uygun fiyat veya bedelin tespitinde, ilişkili kişiler arasındaki işlemde doğan kârı esas alan yöntemleri ifade eder. Bu yöntemler, işleme dayalı net kâr marjı yöntemi ve kâr bölüşüm yöntemidir.

a. İşleme dayalı net kâr marjı yöntemi, mükellefin kontrol altındaki bir işlemde; maliyetler, satışlar veya varlıklar gibi ilgili ve uygun bir temele dayanarak tespit ettiği net kâr marjının incelenmesi esasına dayanır.

b. Kâr bölüşüm yöntemi, ilişkili kişilerin bir veya daha fazla sayıdaki kontrol altındaki işlemlere ilişkin toplam faaliyet kârı ya da zararının, üstlendikleri işlevler ve yüklendikleri riskler nispetinde ilişkili kişiler arasında emsallere uygun olarak bölüştürülmesi esasına dayanır. (KVK m. 13/IV-ç)

Kâr bölüşüm yöntemine başvurulması durumunda aşağıdaki faktörler dikkate alınır:

- Bir ürünün edinimi, üretimi veya satımı ya da hizmet sunumu için yapılan harcamalar,
- Bir ürünün geliştirilmesi veya hizmet sunumu esnasında ihtiyaç duyulan sermaye veya kullanılan varlıklar ya da üstlenilen risk derecesi,
- İşlemin her aşamasında gerçekleştirilen işlevlerin göreceli önemi,
- Ölçülebilir nitelikteki diğer faktörler.

Kâr bölüşüm yöntemi, geleneksel işlem yöntemlerinin (karşılaştırılabilir fiyat yöntemi, maliyet artı yöntemi, yeniden satış fiyatı yöntemi) kullanılamadığı, özellikle karşılaştırılabilir işlemlerin olmadığı ve ilişkili kişiler arasındaki işlemlerin birbirinin ayrılmaz bir parçası olduğu durumlarda kullanılmalıdır.

Bu yöntem, ilişkisiz şirketlerin yaptıkları işlemleri veya bu işlemde elde edecekleri kârı göz önünde bulundurmak suretiyle, kontrol altındaki bir işlemde oluşan şartların kâr üzerindeki etkisini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

Kâr bölüşüm yönteminde, önce ilişkili şirketlerin yaptığı işlemde ortaya çıkan paylaşılacak kâr tespit edilir. Daha sonra bu kâr, ilişkili şirketler arasında paylaştırılır. Kârın bölüşümü, emsallere uygunluk ilkesine göre yapılmış anlaşmalardaki tahmin edilen ve yansıtılan şekilde, güçlü ekonomik gerekçelere dayanarak yapılmalıdır.

Bu yöntemin, işlemlerin birbirleriyle iç içe geçtiği ve bağlantılı olduğu veya her bir işlemin ayrı ayrı ele alınmasının zor olduğu durumlarda kullanılması uygun olacaktır.

İç Emsal - Dış Emsal Esası

Emsallere uygun fiyat veya bedele ulaşmak için yukarıda yer verilen yöntemlerden en uygun olanının seçilmesinde öncelikle mükellefin ilişkisiz kişilerle yaptığı işlemlerde kullandığı fiyat veya bedel **iç emsal** olarak karşılaştırmaya esas ölçü alınacak olup, bu şekilde kullanılan fiyat veya bedelin bulunmaması veya güvenilir olmaması halinde doğrudan benzeri nitelikteki mükellef veya kurumların işlemleri **dış emsal** olarak esas alınabilmektedir. Ayrıca, burada önemli olan emsallere uygun fiyat veya bedelin en doğru ve güvenilir şekilde tespit edilmesi olup iç ve dış emsallerinin bir arada kullanımı da mümkündür.

İşleme dayalı net kâr marjı yöntemi, mükellefin kontrol altındaki bir işlemde; maliyetler,

satışlar veya varlıklar gibi ilgili ve uygun bir temele dayanarak tespit ettiği net kâr marjının incelenmesi esasına dayanan bir yöntemdir.

İşleme dayalı net kâr marjı yönteminin uygulanması maliyet artı ve yeniden satış fiyatı yönteminin uygulanmasına benzerlik göstermektedir. İşleme dayalı net kâr marjı yöntemi ile bu yöntemler arasındaki fark, diğer iki yöntemde brüt kâr marjı hesaplanırken, bu yöntemde net faaliyet kâr marjının hesaplanmasıdır. Bu yöntemde de karşılaştırılabilirlik analizi yapılacaktır. Ancak işlevlerde farklılık olsa dahi, net faaliyet kâr marjı, bu farklılıktan maliyet artı ve yeniden satış fiyatı yönteminde dikkate alınan brüt kâr marjına göre daha az etkilenmektedir.

Net faaliyet kâr marjının tespitinde, öncelikle mükellefin karşılaştırılabilir kontrol dışı bir işlemde uyguladığı net faaliyet kâr marjı dikkate alınacaktır. Bunun mümkün olmaması durumunda, ilişkisiz bir kurumun karşılaştırılabilir kontrol dışı bir işlemde uyguladığı net faaliyet kâr marjı dikkate alınır. Yöntemin uygulanmasında ilişkili kurumların işlev analizinin yapılması gereklidir. Aralarında ilişki bulunmayan işletmelerin net faaliyet kâr marjlarının kullanılacağı durumlarda, güvenilir sonuçların elde edilebilmesi için işlemlerin karşılaştırılabilir olup olmadığı ve ne kadar düzeltme yapılması gerektiği belirlenmelidir.

Bu yöntem kullanılarak yapılan analizlerde, ilişkili kurumun tek bir kontrol altındaki işlemine ait kâr dikkate alınmalıdır.

Emsallere uygun fiyata yukarıdaki yöntemlerden herhangi birisi ile ulaşma olanağı yoksa mükellef, işlemin niteliğine uygun olarak kendi belirleyeceği bir yöntemi de kullanabilir. (KVK m.13/IV-d)

Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı ile Anlaşma Usulü: KVK'nun 13 üncü maddesinin (5) numaralı fıkrasında, mükellefin ilişkili kişilerle yaptığı işlemlere ilişkin olarak belirleyeceği yöntem konusunda Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'na (GİB) başvurarak anlaşma yapma olanağı getirilmiş ve yöntem üzerinde anlaşma sağlanması halinde, bu yöntemin üç yılı aşmamak üzere belirlenen süre ve koşullar altında kesinlik taşıyacağı ve bu şekilde tespit edilen yöntemin, belirlenen koşullar altında eleştiri konusu yapılamayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla, uygulayacağı yöntem konusunda tereddüdü bulunan mükellefin gerekli bilgi ve belgelerle birlikte İdare'ye başvurarak belli bir dönem için yöntem tespiti talebinde bulunabilmesi mümkündür.

Mükellef ve Bakanlık, belirlenen yöntemin zamanaşımına uğramamış geçmiş vergilendirme dönemlerine de tatbik edilmesini, Vergi Usul Kanununun pişmanlık ve ıslah hükümlerinin uygulanmasının mümkün olması ile anlaşma koşullarının bu dönemlerde de geçerli olması hâlinde, anlaşma kapsamına almak suretiyle sağlayabilir. Bu durumda, imzalanan anlaşma söz konusu hükümlerde yer alan haber verme dilekçesi yerine geçer, beyan ve ödeme işlemleri buna göre tekemmül ettirilir. Anlaşmanın geçmiş vergilendirme dönemlerine uygulanması sebebiyle daha önceden ödenen vergiler ret ve iade edilmez. (KVK m. 13/V)

Peşin fiyatlandırma anlaşması (PFA): ilişkili kişilerle yapılan işlemlerde uygulanacak fiyat veya bedelin tespit edilmesinde belli bir süre için kullanılacak yöntemin mükellef ile İdare tarafından anlaşarak belirlenmesini ifade etmektedir.

Peşin fiyatlandırma anlaşmasının kapsamına KV mükellefleri girmektedir. Bu çerçevede, 01/01/2009 tarihinden itibaren tüm kurumlar vergisi mükelleflerinin ilişkili kişilerle yaptıkları yurt dışı işlemlerine ilişkin olarak belirlenecek yöntem konusunda İdare'ye başvurmaları mümkün bulunmaktadır. Ayrıca, 01/01/2009 tarihinden itibaren serbest bölgelerde faaliyette bulunmayan tüm KV mükellefleri ile bu bölgelerde faaliyette bulunan KV mükelleflerinin birbirleriyle ilişkili kişi kapsamında yaptıkları işlemlere ilişkin olarak belirlenecek yöntem konusunda İdare'ye başvurmaları mümkündür.

Buna göre, 01/01/2009 tarihinden itibaren,

- Tüm KV mükelleflerinin ilişkili kişilerle yaptıkları yurt dışı işlemleri,
- Tüm KV mükelleflerinin serbest bölgelerde faaliyette bulunan KV mükellefleri ile ilişkili kişi kapsamında yaptıkları işlemleri,
- Serbest bölgelerde faaliyette bulunan KV mükelleflerinin bu bölgelerde faaliyette bulunmayan

KV mükellefleri ile ilişkili kişi kapsamında yaptıkları işlemleri ile ilgili olarak belirlenecek yöntem konusunda İdare'ye başvurmaları mümkün bulunmaktadır.

Peşin fiyatlandırma anlaşmasına ilişkin başvuruda bulunan mükellef iki taraflı veya çok taraflı peşin fiyatlandırma anlaşması talep edebilir. İdarenin, iki taraflı ya da çok taraflı peşin fiyatlandırma anlaşmasına ilişkin talebi değerlendirmesi sonucu birden fazla ülkeyi ilgilendirdiğini tespit etmesi durumunda, ilgili ülke veya ülkelerle anlaşma/anlaşmalar bulunması şartıyla bu anlaşmalar çerçevesinde değerlendirme yapması mümkün bulunmaktadır.

Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Dağıtılan Örtülü Kazanç Tutarlarının Kâr Payı Sayılması ve Yapılacak Düzeltme İşlemleri

Tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılan kazanç, GVK ve KVK uygulamasında, bu maddedeki şartların gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için *ana merkeze aktarılan tutar* sayılır. Ancak, örtülü kazanç dağıtımı yapılan kurumlarda bu düzeltmenin yapılabilmesi için örtülü kazanç dağıtan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması gerekmektedir.

Söz konusu kâr payının başka bir kuruma aktarılmış olması durumunda, bu kazanç iştirak kazancı olarak değerlendirilecek olup kâr payının dar mükellef kuruma, gerçek kişilere, vergiye tabi olmayan veya vergiden muaf herhangi bir kişi veya kuruma aktarılmış olması halinde, bu kâr payının net kâr payı kabul edilerek bu tutarın brüte tamamlanması sonucu bulunan tutar üzerinden kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması gerekecektir.

ÖRNEK:

Merkezi Almanya'da bulunan anonim şirket, merkezi Türkiye'de bulunan ilişkili bir sermaye şirketine iş makinası satmaktadır.

- Türkiye'deki şirket, Almanya'daki şirketin Türkiye'deki tek dağıtıcısı konumundadır.
- İş makinalarının Türkiye'deki satış fiyatı 220.000 TL'dir.
- Türkiye'de benzer nitelikteki iş makinalarını ithal eden dağıtım şirketlerinin ortalama kâr marjı satış fiyatı üzerinden % 10'dur. Bu kâr marjına dağıtıcı tarafından üstlenilen reklam ve garanti hizmeti maliyetleri dâhil değildir.

Türkiye'deki dağıtıcı (B)'nin reklam ve garanti hizmetleri karşılığında üstlenilen maliyetin 10.000 TL olduğu belirlenmiştir.

Bu durumda şirketin yeniden satış fiyatından kâr marjı ile reklam ve garanti hizmetlerine ilişkin maliyetlerinin düşülmesi sonucu aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

$$[220.000/(1+ 0.10)] - 10.000 = \mathbf{190.000TL}$$

1.2.1.11. Sermaye Azaltımında Vergilendirme

03.11.2022 tarihli ve 7420 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 9 Kasım 2022 tarihli Resmî Gazete' de yayımlanmıştır. Yapılan düzenlemeyle birlikte Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen 32/B maddesiyle, sermaye azaltımında, sermayenin unsurlarına (nakit, sermaye yedekleri, kâr yedekleri, vb) ve sermayenin unsurlarının sermayeye eklenmesinden sermaye azaltımı yapıldığı tarihe kadar geçen zamana bağlı olarak farklı şekillerde vergileme yapılması öngörülmektedir.

Yapılan düzenlemede, sermaye azaltımında vergilemenin; sermaye unsurlarının sermayeye ilavesinden itibaren 5 yıl dolmadan veya 5 yıl sonra azaltmaya bağlı olarak iki farklı şekilde yapılması öngörülmektedir. Bu noktada Madde 32/B'de açıklandığı üzere;

(1) Kurumlar tarafından sermayeye eklenen öz sermaye kalemlerinin, sermayeye eklendiği tarihten itibaren beş tam yıl geçtikten sonra herhangi bir şekilde sermaye azaltımına konu edilmesi durumunda, nakdî veya aynı sermaye ile sermayeye eklenen diğer unsurların toplam sermayeye oranlanması suretiyle azaltıma konu edilen tutar içerisindeki sermaye unsurları tespit olunur. Söz konusu oranın tespitinde; a) Sermayeye ilave dışında başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden

çekilmesi veya sermaye hesabından başka hesaplara aktarımı kurumlar vergisine ve kâr dağıtımına veya ana merkeze aktarılan tutara bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak öz sermaye kalemlerinin, b) Sadece kâr dağıtımına veya ana merkeze aktarılan tutara bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak öz sermaye kalemlerinin, c) Başka bir hesaba nakledilmesi veya işletmeden çekilmesi halinde vergilendirilmeyecek olan aynı ve nakdî sermayenin toplam sermaye içindeki payları dikkate alınır.

(2) 5 yıldan önce sermaye azaltımı yapan kurumlarda ise azaltımın sırasıyla birinci fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde yer alan sermaye unsurlarından yapıldığı kabul edilir. (3) Sermaye azaltımında, öncelikli olarak sermayeye ilave edilen öz sermaye kalemlerinden, sermayeye eklenme tarihi beş tam yıllık süreyi geçmemiş olanların işletmeden çekildiği kabul edilir.

(3) Sermaye azaltımında, öncelikli olarak sermayeye ilave edilen öz sermaye kalemlerinden, sermayeye eklenme tarihi beş tam yıllık süreyi geçmemiş olanların işletmeden çekildiği kabul edilir.

(4) Bu maddenin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları kapsamında sermaye azaltımı suretiyle tespit olunan sermaye unsurlarından; birinci fıkranın (a) bendi kapsamında olanlar kurumlar vergisine ve vergi kesintisine, (b) bendi kapsamında olanlar sadece vergi kesintisine tabi tutulur. Kurumlar vergisine ve vergi kesintisine tabi sermaye unsurlarında, kesinti matrahı hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan tutar olup, bu tutar üzerinden Kanunun 15 inci ve 30 uncu maddeleri ile 193 sayılı Kanunun 94 üncü maddesi hükmü kapsamında kesinti yapılır.

(5) Geçmiş yıl zararlarının mahsubu suretiyle sermaye azaltılması durumunda, bu şekilde azaltıma konu edilen sermaye unsurları birinci, ikinci ve üçüncü fıkra hükümlerine göre tespit edilir ancak bu tutarlar üzerinden dördüncü fıkra kapsamında vergi kesintisi yapılmaz.

1 Mart 2023 tarihli ve 32119 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 21 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Tebliği’nde sermaye azaltımında vergileme konularında açıklamalara yer verilmiştir.

Sermaye azaltımına konu edilebilecek sermaye unsurları

Kurumların öz sermaye kalemleri içerisinde yer alan; yeniden değerlendirme fonları, sermaye düzeltilmesi olumlu farkları gibi bazı hesap kalemleri işletmeden çekildiğinde kurumlar vergisine ve kar payı dağıtımına bağlı vergi kesintisine; geçmiş yıl karları gibi bazı hesap kalemleri ise işletmeden çekildiğinde kar payı dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulmaktadır.

Mükellefler tarafından, öz sermaye kalemleri içerisinde söz konusu hesaplarda yer alan tutar sermayeye ilave edilebilmektedir. Bu bağlamda, sermaye azaltımı yapılması durumunda, sermaye azaltımının sermayeye ilave edilen hangi kalemlerden yapıldığı vergilendirme açısından önem arz etmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 32/B maddesinde yapılan düzenleme ile kurumların sermayelerini azaltmaları durumunda, hangi sermaye unsurunun ne kadar tutarda azaltılmış kabul edileceği ve azaltılan bu tutarın nasıl vergilendirileceği hususları belirlenmiştir.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 192 nci maddesinde, işletmenin aktif toplamı ile borçları arasındaki fark öz sermaye olarak tanımlanmaktadır. 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği açısından ise öz sermaye, işletme sahip veya ortaklarının bilanço tarihinde işletmeye yapmış oldukları sermaye yatırımlarının tutarını gösteren ödenmiş sermaye ile sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş yıllar karları ve geçmiş yıllar zararları ve dönemin net kar veya zararını kapsar şekilde ifade edilmiştir.

Öz sermaye kalemlerinin sermayeye eklenmesi sonrası kurumlar tarafından sermaye azaltılması durumunda, azaltılan bu tutar üzerinden yapılması gereken vergileme işleminde öncelikle dikkat edilecek husus, sermayenin hangi unsurunun ne kadar tutarda azaltılacağıdır.

Azaltıma konu edilebilecek sermaye unsurları esas itibarıyla;

I. Sermayeye ilave dışında başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden çekilmesi veya sermaye hesabından başka hesaplara aktarımı kurumlar vergisine ve kar dağıtımına/ana merkeze aktarılan tutara bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak öz sermaye kalemleri,

II. Sadece kar dağıtımına/ana merkeze aktarılan tutara bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak öz

sermaye kalemleri,

III. Başka bir hesaba nakledilmesi veya işletmeden çekilmesi halinde vergilendirilmeyecek olan aynı ve nakdi sermaye

şeklinde üç sınıfta gruplandırılabilir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 32/B maddesi uyarınca, öz sermaye kalemlerinin sermayeye eklendiği tarihten itibaren beş tam yıllık süre tamamlanmadan sermaye azaltımı yapılması durumunda, azaltımın yukarıdaki gruplandırmada (I), (II) ve (III) numaralı sınıflarda yer alan sermaye unsurlarından sırasıyla yapıldığı kabul edilecektir.

Diğer taraftan, bu unsurların sermayeye eklendiği tarihten itibaren beş tam yıl geçtikten sonra herhangi bir şekilde sermaye azaltımına konu edilmesi durumunda ise söz konusu sınıflandırmalarda yer alan sermaye unsurlarının toplam sermayeye oranlanması suretiyle azaltıma konu edilen tutar içerisindeki sermaye unsurları tespit olunacaktır.

Bu bağlamda, sermaye azaltımına konu edilen sermaye unsurları, vergi kanunları ve özel kanunlarında yer alan ilgili düzenlemeleri uyarınca vergilendirilecektir.

Öz sermaye kalemlerinin sermayeye eklendiği tarihten itibaren beş tam yıl geçtikten sonra kurumlar tarafından sermaye azaltılması

Sermayeye ilave olunan öz sermaye kalemlerinin sermayenin bir unsuru olduğu tarihten itibaren beş tam yıl geçtikten sonra, kurumlar tarafından sermaye azaltılması halinde; işletmeye konulan nakdi veya aynı sermaye ile sermayeye eklenen diğer unsurların toplam sermayeye oranlanması suretiyle azaltıma konu edilen tutar içerisindeki sermaye unsurları tespit edilecektir. Söz konusu hesaplamada, Tebliğin “32.4.2.” bölümünde yer alan ve üç sınıfta gruplandırılan sermaye unsurlarının toplam sermayeye oranları dikkate alınacak olup, bu sınıfların dışında başka bir gruplandırma yapılmayacaktır.

Örnek: 600.000 TL nakdi sermayesi bulunan (ABC) A.Ş., 26/3/2016 tarihinde tescil edilen kararla enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından 300.000 TL, geçmiş yıl karlarından ise 100.000 TL sermayesine ilave etmek suretiyle sermayesini 1.000.000 TL’ye çıkarmıştır. Mükellef, 1/9/2023 tarihinde ise ticaret sicil gazetesinde tescil edilen kararla sermayesini 400.000 TL azaltmıştır.

Buna göre, mükellefin toplam 1.000.000 TL tutarındaki sermayesinin %60’ı nakdi sermayeden, %30’u enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından, %10’u ise geçmiş yıl karlarından oluşmaktadır. 1/9/2023 tarihinde sermayenin 400.000 TL azaltılması nedeniyle azaltılan tutarın 240.000 TL’sinin (400.000 TLx0,60) nakdi sermayeden, 120.000 TL’sinin (400.000 TLx0,30) enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından, 40.000 TL’sinin (400.000 TLx0,10) ise geçmiş yıl karlarından kaynaklandığı kabul edilecektir.

Bu kapsamda, azaltıma konu edilen ve enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından kaynaklanan 120.000 TL hem kurumlar vergisine hem de ortakların niteliğine bağlı olarak kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine, geçmiş yıl karından kaynaklanan 40.000 TL ise ortakların niteliğine bağlı olarak yalnızca kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacaktır. Nakdi sermayeden kaynaklanan 240.000 TL üzerinden ise herhangi bir vergileme yapılması söz konusu olmayacaktır.

Yukarıda yer verilen açıklamaları aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

Azaltılan Sermaye Unsuru	Azaltıma Konu Edilen Tutar (400.000 TL)	Hesaplanan Kurumlar Vergisi	Gelir Vergisi Kesintisi
1- Enflasyon düzeltmesi olumlu farkları	(400.000 x 0,30) = 120.000 TL	(120.000x0,20*)=24.000	(120.000-24000) = 96.000
			(96.000x0,10**) = 9.600 TL
2- Geçmiş yıl karları	(400.000 x 0,10) = 40.000 TL	-	(40.000 x 0,10**) = 4.000 TL
3- Nakdi sermaye	(400.000 x 0,60) = 240.000 TL	-	-

TOPLAM	400.000 TL	24.000 TL	13.600 TL
---------------	------------	-----------	-----------

(*) 2023 yılında kurumlar vergisi oranının %20 olduğu varsayılmıştır.

(**) 2023 yılında kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi oranının %10 ve ortakların gerçek kişi olduğu varsayılmıştır.

Öz sermaye kalemlerinin sermayeye eklendiği tarihten itibaren beş tam yıl geçmeden kurumlar tarafından sermaye azaltılması

Sermayeye ilave olunan öz sermaye kalemlerinin sermayenin bir unsuru olduğu tarihten itibaren beş tam yıl geçmeden, kurumların sermayelerini azaltmaları durumunda Tebliğin “32.4.2.” bölümünde yer alan ve üç sınıfta gruplandırılan sermaye unsurlarının sırasıyla azaltıma konu edildiği kabul edilecektir. Buna göre, beş tam yıllık süre tamamlanmadan sermaye azaltımı yapılması durumunda, sermaye azaltımının sırasıyla;

I. Sermayeye ilave dışında başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden çekilmesi veya sermaye hesabından başka hesaplara aktarımı kurumlar vergisine ve kar dağıtımına/ana merkeze aktarılan tutara bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak öz sermaye kalemlerinden,

II. Sadece kar dağıtımına/ana merkeze aktarılan tutara bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak öz sermaye kalemlerinden,

III. Başka bir hesaba nakledilmesi veya işletmeden çekilmesi halinde vergilendirilmeyecek olan aynı ve nakdi sermaye unsurlarından

yapıldığı kabul edilecek ve buna göre vergileme yapılacaktır.

Örnek: (DEF) A.Ş. 50.000 TL nakdi sermaye ile 16/6/2000 tarihinde kurulmuştur. Şirket genel kurulunun 29/12/2022 tarihinde aldığı kararla şirketin sermayesinin 1.000.000 TL’ye çıkarılması ve bu tutarın 650.000 TL’sinin şirket ortaklarınca nakden işletmeye konulması, 200.000 TL’sinin enflasyon düzeltilmesi olumlu farklarından, 100.000 TL’sinin ise geçmiş yıl karlarından karşılanması kararı alınmıştır. Bu karar, 11/1/2023 tarihinde tescil edilmiştir.

Mükellef kurum tarafından 7/8/2025 tarihinde tescil edilen kararla şirket sermayesinin 400.000 TL azaltılması kararı alınmıştır.

Buna göre, azaltıma konu edilen sermayenin 200.000 TL’sinin enflasyon düzeltilmesi olumlu farklarından, 100.000 TL’sinin geçmiş yıl karlarından ve kalan 100.000 TL’sinin de nakdi sermayeden yapıldığı kabul edilecektir.

Yukarıda yer verilen açıklamaları aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

Azaltılan sermaye unsuru	Azaltıma Konu Edilen Tutar	Hesaplanan Kurumlar Vergisi	Gelir Vergisi Kesintisi
1- Enflasyon düzeltilmesi olumlu farkları	200.000 TL	$(200.000 \times 0,20^*) = 40.000$ TL	$(160.000 \times 0,10^{**}) = 16.000$ TL
2- Geçmiş yıl karları	100.000 TL	-	$(100.000 \times 0,10^{**}) = 10.000$ TL
3- Nakdi sermaye	100.000 TL	-	
TOPLAM	400.000 TL	40.000 TL	26.000 TL

(*) 2025 yılında kurumlar vergisi oranının %20 olduğu varsayılmıştır.

(**) 2025 yılında kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi oranının %10 ve ortakların gerçek kişi olduğu varsayılmıştır.

Öz sermaye unsurlarının sermayeye ilave edilme tarihine göre sermaye azaltımındaki öncelik durumu

Kurumlar tarafından yapılacak sermaye azaltımında, daha önce sermayeye eklenen öz sermaye unsurlarının sermayeye eklenme tarihi itibarıyla bazılarının beş tam yıllık süreyi aşması bazılarının ise bu süreyi aşmaması söz konusu olabilmektedir. Bu durumda, sermayeye ilave edilen öz sermaye unsurlarından öncelikle sermayeye eklenme tarihi beş tam yılı geçmemiş olan unsurların sermayeden azaltıldığı kabul edilecektir.

Örnek: 9.000.000 TL nakdi sermayesi olan (KLM) Ltd. Şti., 14/7/2017 tarihinde tescil edilen kararla tamamı enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından karşılanmak suretiyle sermayesini 12.000.000 TL'ye çıkarmıştır.

Mükellef kurum tarafından 28/11/2022 tarihinde tescil edilen ikinci bir kararla; 3.000.000 TL'si yeniden değerlendirme artışlarından, 2.000.000 TL'si geçmiş yıl karlarından olmak üzere kurum sermayesi 17.000.000 TL olarak yeniden belirlenmiştir.

Bu defa, mükellef kurum yetkili organı tarafından 9.000.000 TL sermaye azaltımı kararı alınmış ve bu karar 7/8/2024 tarihinde tescil edilmiştir.

(KLM) Ltd. Şti. tarafından yapılan sermaye azaltımının, öncelikle sermayeye eklenme tarihi beş tam yıllık süreyi geçmemiş unsurlardan karşılandığı varsayılacaktır. Buna göre, sermaye azaltımının sırasıyla yeniden değerlendirme artışları (3.000.000 TL) ve geçmiş yıl karlarından (2.000.000 TL) yapıldığı kabul edilecektir. Kalan kısmın ise sermayeye eklenme tarihi beş tam yıllık süreyi geçmiş unsurlardan karşılanması gerekmektedir.

Buna göre, mükellefin 12.000.000 TL tutarındaki kalan toplam sermayesinin; %25'i enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından, %75'i ise nakdi sermayeden oluşmaktadır. Azaltıma konu edilmek istenen sermayeden kalan 4.000.000 TL'nin, 1.000.000 TL'sinin (4.000.000 TLx0,25) enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından, 3.000.000 TL'sinin (4.000.000 TLx0,75) ise nakdi sermayeden kaynaklandığı kabul edilecektir.

Yukarıda yer verilen açıklamaları aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

7/8/2024 Tarihinde Azaltılan Sermaye	Sermayeye İlave Tarihi	Azaltıma Konu Edilecek Tutar	Hesaplanan Kurumlar Vergisi	Gelir Vergisi Kesintisi
Yeniden Değerleme Artışı	28.11.2022	3.000.000 TL	$(3.000.000 \times 0,20) = 600.000$ TL	$(2.400.000 \times 0,10) = 240.000$ TL
Geçmiş Yıl Karları	28.11.2022	2.000.000 TL	-	$(2.000.000 \times 0,10) = 200.000$ TL
Enflasyon Düzeltmesi Olumlu Farkları	14.07.2017	1.000.000 TL	$(1.000.000 \times 0,20) = 200.000$ TL	$(800.000 \times 0,10) = 80.000$ TL
Nakdi Sermaye	-	3.000.000 TL		
TOPLAM		9.000.000 TL	800.000 TL	520.000 TL

(*) 2024 yılında kurumlar vergisi oranının %20 olduğu varsayılmıştır.

(**) 2024 yılında kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi oranının %10 ve ortakların gerçek kişi olduğu varsayılmıştır.

Geçmiş yıl zararlarının mahsubu suretiyle sermaye azaltımı

Kurumlar vergisi mükellefleri geçmiş yıl zararlarının mahsubu suretiyle de sermaye azaltımında bulunabilmektedirler. Geçmiş yıl zararları nedeniyle bilançoda oluşan açığın kapatılmasına ilişkin

hükümler esas itibarıyla 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda düzenlenmektedir.

Geçmiş yıl zararlarının mahsubu suretiyle sermaye azaltılması durumunda, bu şekilde azaltıma konu edilen sermaye unsurları, Tebliğin “32.4.2.” bölümünde yapılan açıklamalara göre tespit edilecektir. Ancak, geçmiş yıl zararlarının sermayeye mahsup edilmesi işlemi Kanunun 32/B maddesi hükmüne göre ortaklara nakden veya hesaben yapılmış bir ödeme söz konusu olmadığından, bu mahsup işlemi kar payı dağıtımı/ana merkeze aktarılan tutar olarak değerlendirilmeyecek ve azaltıma konu edilen sermaye unsurları üzerinden vergi kesintisi yapılmayacaktır.

Bununla birlikte, geçmiş yıl zararlarının sermaye azaltımı suretiyle mahsubunda, sermayeye eklenen öz sermaye kalemlerinin içerisinde sermaye azaltımı esnasında kurumlar vergisine tabi tutulması gereken bir unsur olması halinde, azaltıma konu edilen tutarın tespitinde Tebliğin “32.4.2.” ile “32.4.5.” bölümlerinde yapılan açıklamalar dikkate alınmak suretiyle vergileme yapılacaktır.

Örnek: (PRS) A.Ş.’nin toplam sermayesi 10.000.000 TL olup, bu tutarın 5.000.000 TL’si ortaklarca işletmeye konulan nakdi sermayeden, 1.000.000 TL’si Vergi Usul Kanununun (VUK) 280/A maddesi hükmüne istinaden ayrılan ve 26/10/2013 tarihinde sermayeye ilave edilen özel fondan, 4.000.000 TL’si ise aynı tarihte sermayeye eklenen geçmiş yıl karlarından oluşmaktadır.

Anılan kurum tarafından bilançoda yer alan 2.500.000 TL tutarındaki geçmiş yıl zararının sermayeden mahsubu amacıyla sermaye azaltımı kararı alınmış ve bu karar 26/1/2023 tarihinde tescil edilmiştir.

Buna göre, öz sermaye kalemlerinin sermayeye ilave edilmesinden itibaren beş tam yıl geçtikten sonra mükellef kurum tarafından sermaye azaltılması nedeniyle, azaltılan sermaye unsurları Tebliğin “32.4.2.” ve “32.4.3.” bölümlerinde yapılan açıklamalar çerçevesinde sermaye unsurlarının toplam sermaye içerisindeki oranları dikkate alınmak suretiyle tespit edilecektir.

Kurumun sermaye azaltımı kararından önce toplam sermayesi 10.000.000 TL olduğundan, bu sermaye içerisinde; Vergi Usul Kanununun 280/A maddesi hükmüne istinaden ayrılan ve sermayeye ilave edilen özel fon %10 (1.000.000 TL/10.000.000 TL), geçmiş yıl karları %40 (4.000.000 TL/10.000.000 TL) ve nakdi sermaye %50’lik (5.000.000 TL/10.000.000 TL) kısmı oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, azaltıma konu edilen 2.500.000 TL’lik sermayenin; 250.000 TL’sinin VUK’a göre ayrılan özel fondan, 1.000.000 TL’sinin sermayeye eklenmiş geçmiş yıl karlarından ve 1.250.000 TL’sinin ise ortaklarca işletmeye konulan ve vergilendirilmeyecek nakdi sermayeden karşılandığı kabul edilecektir. Kanunun 32/B maddesi hükmüne istinaden azaltıma konu edilen tutar üzerinden vergi kesintisi yapılmayacağından, özel fonlar ile geçmiş yıl karlarından azaltıma konu edilen tutar üzerinden vergi kesintisi söz konusu olmayacaktır.

Diğer taraftan, VUK 280/A hükmüne istinaden ayrılan ve sermayeye eklenen özel fonun sermaye azaltımına konu edilmesi nedeniyle bu tutar üzerinden kurumlar vergisi hesaplanması gerekmektedir.

Yukarıda yer verilen açıklamaları aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

26/10/2013 Tarihinde Azaltıma Konu Edilen Sermaye Unsuru	Sermayeye İlave Tarihi	Azaltıma Konu Edilecek Tutar	Hesaplanan Kurumlar Vergisi	Gelir Vergisi Kesintisi
VUK 280/A Hükmüne İstinaden Ayrılan Özel Fon	26.10.2013	$(2.500.000 \times 0,10) = 250.000$ TL	$(250.000 \times 0,20^*) = 50.000$ TL	-
Geçmiş Yıl Karları	26.10.2013	$(2.500.000 \times 0,40) = 1.000.000$ TL	-	-
Nakdi Sermaye	-	$(2.500.000 \times 0,50) = 1.250.000$ TL	-	-
TOPLAM		2.500.000 TL	50.000 TL	-

(*) 2023 yılında kurumlar vergisi oranının %20 olduğu varsayılmıştır.

Devir işlemleri sonrasında yapılan sermaye azaltımı

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi kapsamında yapılan devir işlemlerinde, devir olunan şirketin bilançosundaki hesapların kayıtlı değerler üzerinden ve kül halinde devralan şirketin bilançosuna geçirilmesi ve sermayeye ilave edilmiş olan öz kaynak kalemlerinin de devralan şirketin sermayesinin alt hesaplarında izlenmesi gerekmektedir. Devir işlemleri kapsamında şirket sermayesinden devrolunan unsurlar bu aşamada kurumlar vergisine ve/veya vergi kesintisine tabi tutulmayacaktır. Ancak, ilerleyen dönemlerde söz konusu sermaye unsurlarını devralan şirkette sermaye azaltımına gidilmesi halinde, azaltılan sermaye unsurlarının niteliğine göre Tebliğin “32.4.2.” ile “32.4.6.” bölümlerindeki açıklamalar çerçevesinde vergileme yapılması gerekmektedir. Bu durumda, Kanunun 32/B maddesinde hüküm altına alınan beş tam yıllık sürenin tespitinde, sermaye unsurlarının devreden şirketin sermayesinde kaldığı süreler de devralan şirketler tarafından dikkate alınacaktır.

Tam bölünme işlemleri sonrasında yapılan sermaye azaltımı

Kanunun 19 uncu maddesi kapsamındaki tam bölünme işlemi sonucunda mevcut ve/veya yeni kurulacak şirketlerin, bölünen kurum bilançosunun aktif ve pasifinde yer alan kalemleri bölünme tarihindeki kayıtlı değerleri üzerinden devralmaları ve bu varlıkları aynen bilançolarına geçirmeleri gerekmektedir. Bölünen kurum sermayesinin başka bir hesaba nakledilmesi veya işletmeden çekilmesi durumunda vergiye tabi tutulması gereken unsurları barındırması halinde ise bu kalemler de kayıtlı değerleriyle yeni kurulacak şirketlerin sermayesine devrolunacağından, bölünen şirketin sermayesinden devrolunan unsurlar, bu aşamada kurumlar vergisine ve/veya vergi kesintisine tabi tutulmayacaktır. Ancak, söz konusu sermaye unsurlarını devralan şirketlerde sermaye azaltımına gidilmesi halinde, azaltılan sermaye unsurlarının niteliğine göre Tebliğin “32.4.2.” ile “32.4.6.” bölümlerindeki açıklamalar çerçevesinde vergileme yapılması gerekmektedir.

Bu durumda da Kanunun 32/B maddesinde hüküm altına alınan beş tam yıllık sürenin tespitinde, sermaye unsurlarının devreden şirketin sermayesinde kaldığı süreler de devralan şirketler tarafından dikkate alınacaktır.

Örnek: (BCD) Ltd. Şti. Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi kapsamında tam bölünme suretiyle tasfiyesiz infisah edecek olup, söz konusu kurumun bilançosunda yer alan kıymetler bölünme tarihi itibarıyla aşağıdaki gibidir.

AKTİF		PASİF	
Kasa	100.000	Borçlar	50.000
Banka	300.000	Sermaye	800.000
Taşınmazlar	400.000	Yedekler	150.000
Demirbaşlar	200.000		
TOPLAM	1.000.000	TOPLAM	1.000.000

Kurumun 800.000 TL olan sermayesi, kuruluş aşamasında işletmeye konulan 400.000 TL tutarındaki nakdi sermaye ile 26/2/2018 tarihinde sermayeye eklenen; 100.000 TL enflasyon düzeltmesi olumlu farkları ve 300.000 TL geçmiş yıl karlarından oluşmaktadır.

(BCD) Ltd. Şti.’nin bilançosunda yer alan kıymetler, kayıtlı değerleri üzerinden bölünme tarihi olan 9/12/2022 tarihinde yeni kurulan (EFG) A.Ş. ve (ŞTU) Ltd. Şti.’ne aşağıdaki şekilde devredilmiştir. Bölünen kurumun sermayeye ilave edilmiş olan öz kaynak unsurlarının yeni kurulan şirketlere aktarılan değerlerle orantılı şekilde devredildiği kabul edilmiştir. Tam bölünme işlemi sonrası yeni kurulan

şirketlerin bilançoları ise aşağıdaki gibidir.

(EFG) A.Ş				ŞTU Ltd. Şti			
AKTİF		PASİF		AKTİF		PASİF	
Kasa	50.000	Sermaye	400.000	Kasa	50.000	Borçlar	50.000
- Nakdi sermaye	200.000						
- Geçmiş yıl karları	150.000						
- Enflasyon düzeltmesi olumlu farkları	50.000						
Demirbaşlar	200.000	Yedekler	100.000	Banka	300.000	Sermaye	400.000
- Nakdi sermaye	200.000				0		0
- Geçmiş yıl karları	150.000						
- Enflasyon düzeltmesi olumlu farkları	50.000						
Taşınmaz	250.000			Taşınmaz	150.000	Yedekler	50.000
					0		
TOPLAM	500.000	TOPLAM	500.000	TOPLAM	500.000	TOPLAM	500.000
				M	0	M	0

Tam bölünme sonrası, (EFG) A.Ş.'nin 400.000 TL tutarındaki sermayesinin 200.000 TL'sinin nakdi sermayeden, 150.000 TL'sinin geçmiş yıl karlarından ve 50.000 TL'sinin enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından oluştuğu kabul edilecektir.

Diğer taraftan, (ŞTU) Ltd. Şti.'nin 400.000 TL tutarındaki sermayesinin ise 200.000 TL'sinin nakdi sermayeden, 150.000 TL'sinin geçmiş yıl karlarından ve 50.000 TL'sinin enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından oluştuğu kabul edilecektir.

Bu defa, (ŞTU) Ltd. Şti. 18/12/2024 tarihinde 150.000 TL sermaye azaltımı kararı almış ve anılan karar 29/12/2024 tarihinde tescil edilmiştir. Tam bölünme işlemi kapsamında bölünen kurum olan (BCD) Ltd. Şti.'nin sermayesinde yer alan unsurlar kayıtlı değerleriyle (ŞTU) Ltd. Şti.'ne devrolunduğundan, sermayede kalma süresi olarak aranılan beş tam yıllık sürenin tespitinde, bölünen kurumda geçen süreler de dikkate alınacaktır.

Buna göre, sermaye azaltımı kararının tescil tarihi itibarıyla (ŞTU) Ltd. Şti.'nin sermayesinde yer alan unsurlar, bölünen kurum olan (BCD) Ltd. Şti.'nin sermayesine 26/2/2018 tarihinde ilave olduğundan ve bu unsurlar (BCD) Ltd. Şti. ile (ŞTU) Ltd. Şti.'nin sermayesinde toplamda beş tam yıldan fazla süreyle kaldığından, azaltıma konu edilecek tutar Tebliğin "32.4.3." bölümünde yapılan açıklamalara göre tespit edilecektir.

(ŞTU) Ltd. Şti.'nin, sermaye azaltım kararından önce toplam sermayesi 400.000 TL olduğundan, bu sermaye içerisinde; enflasyon düzeltmesi olumlu farkları %12,5 (50.000 TL/400.000 TL), geçmiş yıl karları %37,5 (150.000 TL/400.000 TL) ve nakdi sermaye %50'lik (200.000 TL/400.000 TL) kısmını oluşturmaktadır.

Mükellefin azaltıma konu edilen sermayesinin 150.000 TL olduğu hususu dikkate alındığında, sermayenin; 18.750 TL'sinin (150.000x0,125) enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından, 56.250 TL'sinin (150.000x0,375) geçmiş yıl karlarından ve 75.000 TL'sinin (150.000x0,50) nakdi sermayeden

azaltıldığı kabul edilecek ve vergilemeye ilişkin hesaplamalar aşağıdaki gibi olacaktır.

Azaltılan Sermaye Unsuru	Sermayeye İlave Tarihi	Azaltıma Konu Edilecek Tutar	Hesaplanan Kurumlar Vergisi	Gelir Vergisi Kesintisi
Geçmiş Yıl Karları	26.02.2018	$(150.000 \times 0,375) = 56.250 \text{ TL}$	-	$(56.250 \times 0,10) = 5.625 \text{ TL}$
Enflasyon Düzeltmesi Olumlu Farkları	26.02.2018	$(150.000 \times 0,125) = 18.750 \text{ TL}$	$(18.750 \times 0,20^*) = 3.750 \text{ TL}$	$(15.000 \times 0,10) = 1.500 \text{ TL}$
Nakdi Sermaye	26.02.2018	$(150.000 \times 0,5) = 75.000 \text{ TL}$		
TOPLAM		150.000 TL	3.750 TL	7.125 TL
(*) 2024 yılında kurumlar vergisi oranının %20 olduğu varsayılmıştır.				
(**) 2024 yılında kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi oranının %10 ve ortakların gerçek kişi olduğu varsayılmıştır.				

Kısmi bölünme işlemleri nedeniyle yapılan sermaye azaltımı

Kanunun 19 uncu maddesi kapsamında gerçekleşen kısmi bölünme işlemi sonucunda, devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bölünen şirketin ortaklarına da verilebilmektedir. Kısmi bölünme dolayısıyla yapılacak sermaye azaltımında ise Türk Ticaret Kanununun ilgili hükümleri uygulanacaktır. Bu kapsamda, kısmi bölünme sonucunda sermaye konulan şirketten alınan hisselerin devreden şirket ortaklarına verilmesi nedeniyle devreden şirket nezdinde sermaye azaltımına gidilmesi gerekmektedir.

Kısmi bölünme kapsamında gerçekleşen devirler nedeniyle yapılan sermaye azaltımında, sermayeye eklenmiş olan unsurların devralan şirkete devredilmesi ve bu şirket nezdinde söz konusu unsurların takip edilmesi halinde, bölünen şirket nezdindeki sermaye azaltımı nedeniyle bu aşamada herhangi bir vergileme söz konusu olmayacaktır.

Kısmi bölünme sonrası sermaye unsurlarını devralan şirket nezdinde sermaye azaltımına gidilmesi halinde ise azaltılan sermaye unsurlarının niteliğine göre Tebliğin “32.4.2.” ile “32.4.6.” bölümlerindeki açıklamalar çerçevesinde gerekli vergileme işlemleri yapılacaktır. Bu durumda da Kanunun 32/B maddesinde hüküm altına alınan beş tam yıllık sürenin tespitinde, öz sermaye kalemlerinin devreden şirketin sermayesinde kaldığı süreler de devralan şirket tarafından dikkate alınacaktır.

Diğer taraftan, 7456 sayılı Kanun ile, taşınmazların vergiye tabi olmaksızın kısmi bölünmeye konu edilmesi imkânı da 1/1/2024 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere kaldırılmıştır.

Örnek: (BDE) A.Ş.’nin aktifinde 1.500.000 TL bedelle kayıtlı üretim işletmesi, kayıtlı değeri üzerinden (UVY) A.Ş.’ye kısmi bölünme kapsamında devredilmiş, anılan devir işlemi 14/2/2018 tarihinde tescil edilmiş ve bu devir karşılığında (UVY) A.Ş.’den alınan hisse senetleri ortaklara verilmiştir.

(BDE) A.Ş. tarafından yapılan sermaye azaltımının; 500.000 TL’si nakdi sermayeden, 400.000 TL’si 24/6/2015 tarihinde sermayeye ilave edilen enflasyon düzeltmesi olumlu farkından ve 600.000 TL’si ise aynı tarihte sermayeye ilave edilen geçmiş yıl karlarından karşılanmıştır.

Sermayesi 2.500.000 TL olan ve nakdi sermayeden oluşan (UVY) A.Ş.’nin, (BDE) A.Ş.’den devir aldığı tutarlar da dikkate alınarak yapmış olduğu sermaye artışı sonucu sermayesi 4.000.000 TL olmuştur. Bu tutarın; 3.000.000 TL’si aynı ve nakdi sermayeden, 400.000 TL’si enflasyon düzeltmesi

olumlu farkından, 600.000 TL'si ise geçmiş yıl karlarından oluşmaktadır. Anılan şirket tarafından 18/1/2023 tarihinde tescil edilen kararla 2.000.000 TL sermaye azaltımı kararı alınmıştır.

Buna göre, sermaye azaltımı kararının tescil tarihi itibarıyla (UVY) A.Ş.'nin, sermayesinde yer alan unsurlar, kısmi bölünen (BDE) A.Ş.'nin sermayesine 24/6/2015 tarihinde ilave olduğundan ve bu unsurlar (BDE) A.Ş. ile (UVY) A.Ş.'nin sermayesinde toplamda beş tam yıldan fazla süreyle kaldığından, azaltıma konu edilecek sermaye unsurları ve tutarlar Tebliğin "32.4.3." bölümünde yapılan açıklamalara göre tespit edilecektir.

Mükellefin toplam sermayesinin 4.000.000 TL olduğu hususu dikkate alındığında, sermayenin %75'i aynı ve nakdi sermayeden, %10'u enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından, %15'inin ise sermayeye ilave edilen geçmiş yıl karlarından kaynaklandığı varsayılacak ve azaltıma konu sermaye unsurları ile buna ilişkin vergi hesaplaması aşağıdaki gibi olacaktır.

18/01/2023 Tarihinde Azaltıma Konu Edilen Sermaye Unsuru	Sermayeye İlave Tarihi	Azaltıma Konu Edilecek Tutar	Hesaplanan Kurumlar Vergisi	Gelir Vergisi Kesintisi
Enflasyon Düzeltmesi Olumlu Farkları	24.06.2015	$(2.000.000 \times 0,10) = 200.000 \text{ TL}$	$(200.000 \times 0,20^*) = 40.000 \text{ TL}$	$(160.000 \times 0,10^{**}) = 16.000 \text{ TL}$
Geçmiş Yıl Karları	24.06.2015	$(2.000.000 \times 0,15) = 300.000 \text{ TL}$	-	$(300.000 \times 0,10^{**}) = 30.000 \text{ TL}$
Nakdi Sermaye	-	$(2.000.000 \times 0,75) = 1.500.000 \text{ TL}$	-	-
TOPLAM		2.000.000 TL	40.000 TL	46.000 TL

(*) 2023 yılında kurumlar vergisi oranının %20 olduğu varsayılmıştır.

(**) 2023 yılında kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi oranının %10 ve ortakların gerçek kişi olduğu varsayılmıştır.

Sermaye şirketlerinin kendi hisselerini iktisap etmesi sonucu yapılan sermaye azaltımı

Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında, tam mükellef sermaye şirketlerinin iktisap ettikleri kendi hisse senetleri ve ortaklık paylarıyla ilgili hükümlere yer verilmiş olup, Tebliğin "15.6.7." bölümünde de konuyla ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Anılan Kanun hükmüne istinaden, tam mükellef sermaye şirketlerinin iktisap ettikleri kendi hisse senetleri veya ortaklık paylarını sermaye azaltımı yoluyla itfa etmeleri halinde, iktisap bedeli ile hisse senetlerinin veya ortaklık paylarının itibari değeri arasındaki olumsuz farkın, sermaye azaltımına ilişkin kararın ticaret siciline tescil edildiği tarih itibarıyla sermaye şirketleri nezdinde %0 oranında vergi kesintisine tabi tutulması söz konusu olmuştur.

Söz konusu madde hükmü esas itibarıyla kendi paylarını iktisap eden ve iktisap ettikleri bu kıymetleri sermaye azaltımı yoluyla itfa eden sermaye şirketlerinin, kendi hisse senetleri ve ortaklık paylarının iktisabına ilişkin ödenen bedel ile bu varlıkların itibari değeri arasındaki farkın şirketler için dağıtılmış kar payı olarak kabul edileceği ve bu tutar üzerinden Kanunda belirtilen %0 oranında vergi kesintisi yapılması gerektiğine yönelik hususları düzenlemektedir. Sermaye azaltımında vergilemeye yönelik hükümler içeren Kurumlar Vergisi Kanununun 32/B maddesi ise kurumlar tarafından yapılan sermaye azaltımında sermayenin hangi unsurundan ne kadar azaltılacağına yönelik hükümler ihtiva etmektedir. Bu bağlamda, söz konusu Kanun maddeleri birbirinden farklı iki hususu düzenlemekte olup, sermaye azaltımı dolayısıyla azaltılan tutar üzerinden yapılması gereken vergi kesintisi ile sermaye şirketlerinin iktisap ettikleri kendi payları üzerinden dağıtılmış kar payı sayılan ve vergi kesintisi yapılan

tutar birbirinden farklı kaynakları ihtiva etmektedir.

Diğer taraftan, 7343 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yapılan düzenleme çerçevesinde, payları Borsa İstanbul'da işlem gören tam mükellef sermaye şirketlerinin iktisap ettikleri kendi paylarına ilişkin olarak dağıtılmış kâr payı sayılan tutarlar üzerinden % 0 oranında tevkifat uygulamasına devam edilmesi; ancak payları Borsa İstanbul'da işlem görmeyen tam mükellef sermaye şirketlerinin 7 Temmuz 2023 tarihinden itibaren iktisap edecekleri kendi paylarına ilişkin olarak dağıtılmış kâr payı sayılan tutarlar üzerinden % 15 oranında tevkifat uygulanması kararlaştırılmıştır.

1.2.1.12. Beyan ve Ödeme

KV, mükellefin beyanı üzerine tarh olunur. Her mükellef vergiye tabi kazancının tamamı için beyanname verir (md.14). KV beyannamesi, *hesap döneminin kapandığı ayı takip eden dördüncü ayın son günü akşamına kadar* mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilir (md.21). KV, beyannamenin verileceği ayın sonuna kadar ödenir (md.21).

Buna göre, hesap dönemi olarak takvim yılını kullanan mükellefler Kurumlar Vergisi beyannamelerini, izleyen Nisan ayının son gününe kadar verirler. Özel hesap dönemi uygulayan mükellefler ise beyannamelerini, özel hesap dönemlerinin bittiği ayı izleyen dördüncü ayın aynı gününe kadar verirler.

1.2.2. Dar Mükellef Kurumlar

KV mükelleflerinden *kanuni veya iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye’de bulunmayanlar*, yalnız Türkiye’de elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirilirler (md.3). Kanun uyarınca, Türkiye’de sermaye piyasası araçlarından elde edilebilecek yani vergilenecek kazançlar şunlardır:

1) 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı VUK hükümlerine uygun Türkiye’de işyeri olan veya daimî temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerde elde edilen “ticari kazançlar”;

2) Türkiye’de işyeri olmayan veya daimî temsilci bulundurmeyen yabancı kurumlar ile Türkiye’de işyeri olsa veya daimî temsilci bulundursa bile bu yer veya temsilcileri kullanılmaksızın işlem yapan yabancı kurumlar tarafından:

a. Türkiye’de elde edilen menkul sermaye iratları,

b. Türkiye’de elde edilen diğer kazanç ve iratlar (değer artışı kazançları).

Dolayısıyla, *dar mükellef kurumlar* açısından iki ayrı tür söz konusudur:

1) Türkiye’de işyeri²³ veya daimî temsilci vasıtasıyla gelir elde edenler,

2) Türkiye’de işyeri veya daimî temsilci aracılığı olmaksızın gelir elde edenler.

İlk grupta sayılan kazançların vergilendirilmesi, yani Türkiye’de işyeri olan veya daimî temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen “ticari kazançlar”ın vergilendirilmesi, tam mükellef kurumlarda olduğu gibi, GVK’nun ticari kazançların tespitine ilişkin hükümleri çerçevesinde olur. Bu nedenle, yukarıda *dar mükellef kurumlara* ilişkin olarak yaptığımız açıklamalar, kural olarak, bu türden *dar mükellef kurumlar* için de geçerlidir.

İkinci grupta sayılan kazançların vergilendirilmesi, yani Türkiye’de işyeri olmayan veya daimî temsilci bulundurmeyen yabancı kurumlar ile Türkiye’de işyeri olsa veya daimî temsilci bulundursa bile bu yer veya temsilcileri kullanılmaksızın işlem yapan yabancı kurumların elde ettikleri “menkul sermaye iratları” (MSİ) ile “değer artışı kazançları”nın (DAK) vergilendirilmesi, ÇVÖA hükümleri saklı

²³ *İşyeri*, VUK’nun 156 ncı maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır: “Ticari, sınai, zirai ve mesleki faaliyette iş yeri; mağaza, yazıhane, idarehane, muayenehane, imalathane şube, depo, otel, kahvehane, eğlence ve spor yerleri, tarla, bağ, bahçe, çiftlik, hayvancılık tesisleri, dalyan ve voli mahalleri, madenler, taş ocakları, inşaat şantiyeleri, vapur büfeleri gibi ticari, sınai, zirai veya mesleki bir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yerdir.”

kalmak üzere, kural olarak GVK'nun MSİ ve DAK vergilendirilmesi hakkındaki hükümlerine uygun olarak belirlenir.

Ancak, yasa bu tip yabancı kurumlar tarafından elde edilen DAK'nın vergilendirilmesine ilişkin özel bir belirleme yapmıştır. Buna göre (KVK md. 26/2), GVK'nun *Diğer kazanç ve iratlara* ilişkin olarak Türkiye'ye bizzat getirilen nakdî veya aynî sermaye karşılığında elde edilen menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin elden çıkarılması sırasında oluşan kur farkı kazancına dair hükümler hariç olmak üzere, GVK'nda yer alan vergilendirmeme hususundaki istisna, kayıt, şart ve sürelerle ait sınırlamalar dikkate alınmaz.

2. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

2.1. Finansal Araçlar

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 3/ş maddesinde belirlendiği üzere “Sermaye Piyasası Araçları” *Menkul kıymetler* ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dahil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen *diğer sermaye piyasası araçlarıdır*.²⁴

Sermaye piyasası araçlarının önemli bir kısmını oluşturan **menkul kıymetler**; ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan kıymetli evraktır.

Bu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere *menkul kıymet sayılan belgelerin 6 özelliği* bulunmaktadır. Şöyle ki;

- *Ortaklık veya alacaklılık hakkı* sağlayacaktır.
- *Belli bir meblağı temsil* edecektir.
- *Yatırım aracı* olarak kullanılacaktır.
- *Dönemsel* olarak (yıllık, altı aylık vb.) *gelir* getirecektir.
- *Misli nitelikte* (örneğin belirli bir bedeli veya katlarını içeren kupürler halinde) ihraç edilecektir.
- *Seri halinde* çıkartılacak ve *üzerlerinde aynı ifadeler* yer alacaktır.

Menkul kıymet kavramı için 2499 sayılı eski Sermaye Piyasası Kanunu'nda yer alan yukarıdaki tanım, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda;

“Para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere;

1) Paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikalarını,

2) Borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirler dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikaları”, şeklinde genişletilmiştir.

Menkul kıymetlerin dışında kalan ve şartları Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenen evrak ise “*Diğer sermaye piyasası araçları*” olarak kabul edilmektedir.

Kanun maddesinde yapılan ayırımdan da anlaşılacağı üzere, sermaye piyasası araçları; *menkul kıymet niteliğindeki kıymetli evraklarla* (hisse senedi, tahvil, banka bonoları, finansman bonoları, varlığa dayalı menkul kıymetler, kâr ve zarar ortaklığı belgeleri, borsa yatırım fonu katılma belgeleri, depo sertifikaları... gibi) *Sermaye Piyasası Kurulu tarafından sermaye piyasası aracı olarak kabul edilen diğer araçlardır* (borsalarda veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören vadeli işlem (future ve opsiyon sözleşmeleri, menkul kıymet niteliği taşımayan yatırım fonu katılma belgeleri gibi).

2.2. Finansal Araçlardan Elde Edilen Gelirlerin Sınıflandırılması

Gerçek kişilerce finansal araçlardan MSİ (kâr payı) ve DAK (alım-satım kazancı) elde edilmesi mümkündür.

Ticari faaliyet kapsamında yapılan sermaye piyasası işlemlerinden elde edilen kazançlar “*ticari kazanç*” sayılır ve GVK'nun *ticari kazançlara* ilişkin hükümleri çerçevesinde vergileme rejimi belirlenir. GVK'nun 37 nci maddesi uyarınca, *kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım-satımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları ticari kazanç sayılır*. Bu durumda, söz konusu kazançların vergilendirilmesinde MSİ ve DAK vergilendirilmesine ilişkin hükümler geçerli olmayacaktır. Bunun sonucu olarak ticari faaliyet kapsamında olmaksızın gelir elde eden kişilere ilişkin bazı istisna, muafiyet, kayıt, şart ve süreler ticari faaliyet kapsamında aynı tipte işlemlerden gelir elde eden kişilere uygulanmamaktadır. Aşağıdaki açıklamalar, ticari faaliyet kapsamında olmaksızın sermaye piyasası araçlarından gelir elde eden gerçek kişilere yöneliktir.

²⁴ Para ve sermaye piyasası araçlarını kapsamak üzere aşağıda yeri geldiğinde her iki kavramı da kapsamak üzere, “finansal araç” terimi kullanılmıştır.

Finansal Araç	Menkul Sermaye İradı (Faiz/Kâr Payı)	Diğer Kazanç ve İratlar Değer Artışı Kazancı (Alım satım Kazancı)
Hisse senedi	Kâr payı	Alım satım kazancı
Tahvil, Bono, Eurobond ²⁵	Faiz	Alım satım kazancı
MKYF Katılma Belgesi	Kâr Payı	
Borsa Yatırım Fonları Katılma Payı	Kâr Payı	Alım satım kazancı
Ters Repo	Faiz	
Mevduat/BPP İşlemleri	Faiz	

Öte yandan, KV mükellefleri tarafından sermaye piyasası araçlarından elde edilen kazançlar ise “kurum kazancı” sayılır.

Genel olarak kurum kazancının vergilendirilmesi bu çalışmanın kapsamı dışında olduğundan, sadece yeri geldiğinde değinilecektir.

2.3. Menkul Sermaye İratları

2.3.1. Tanımı

GVK’nda belirtilen yedi kazanç unsurundan biri olan **menkul sermaye iratları**; *sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısı ile elde ettiği kâr payı, kira ve benzeri iratlar* olarak tanımlanmıştır. (md.75)

Bu tanımın yanında

- her tür hisse senedi kâr paylarının,
 - her tür tahvil ve hazine bonosu faizlerinin,
 - mevduat faizlerinin,
 - hisse senedi ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen gelirlerin,
 - faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr paylarının,
 - kâr ve zarar ortaklığı belgesi (KZOB) karşılığında ödenen kâr paylarının,
 - özel finans kurumlarınca (katılım bankları) *kâr ve zarara katılma hesabı* karşılığında ödenen kâr paylarının,
 - her nevi tahvil ve hazine bonosunun geri alım veya satım taahhüdü ile elde edilmesi ya da elden çıkarılması karşılığında elde edilen gelirlerin (repo)
 - yukarıdaki bentlerde sayılanlar dışında Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine göre ihraç edilen *her türlü sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlerin*,
- de kaynağına bakılmaksızın *menkul sermaye iradı* (MSİ) sayılacağı yasa da açıkça belirtilmiştir.

2.3.2. Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi

Menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesinde öncelikle *vergiye tabi tutulacak irat tutarı* tespit edilecek (irat sayılmayanlar ayıklanacak), daha sonra söz konusu iratla ilgili gerekli indirimler yapılacak (*indirim oranı uygulaması*²⁶ ve *indirilecek diğer giderler*) bu suretle bulunacak tutar beyan

²⁵ Eurobond terimi, Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetleri ifade etmektedir.

²⁶ İndirim oranı uygulamasına 5281 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle 1.1.2006 tarihinden itibaren son verilmiştir. Ancak, ilerideki GVK Geçici 67. madde ile ilgili kısımda açıklanacağı üzere 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş

sınırını aşıyorsa, söz konusu MSİ beyannameye dâhil edilerek GV tarifesi ile ödenecek vergi bulunacaktır.

2.3.3. Menkul Sermaye İradı Sayılmayan Gelirler

Menkul kıymetlerin kuponlu ya da kuponsuz olarak *satılması*, iştirak hisselerinin *devir ve temlik*i, menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen *itfa* olunması karşılığında alınan paralarla itfa dolayısı ile verilen *ikramiyeler* MSİ sayılmaz. (md.76/1)

2.3.4. İndirim Oranı Uygulaması

Yüksek enflasyonun nominal gelirler üzerindeki şişirici etkisini gidermek amacıyla, GVK'nda sayılan belli menkul sermaye iratlarına, yine kanunda belirlenmiş oranın uygulanması sonucunda bulunacak kısım, bu iratların beyanı sırasında indirim olarak dikkate alınır, hükmü bulunmaktaydı (md.76/2, 5281 sayılı yasa ile kaldırılmadan önce). Ancak, 5281 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle indirim oranı mekanizması 01.01.2006 tarihinden itibaren kaldırılmıştır. Ancak, Geçici 67 nci madde uyarınca, *01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş* olan her tür tahvil ve Hazine bonoları ile TKKOİ tarafından çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkartılması suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde, 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla, hâlihazırda indirim oranı, yalnızca 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan (döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli olmayan) tahvil ve Hazine bonoları ile TKKOİ'ce çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratlarında uygulanabilmektedir.

İndirim oranının hesaplanması:

İndirim oranı, VUK hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi yoluyla Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilip yayınlanır. Örneğin 2011 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranının 1'den büyük olması nedeniyle 2011 takvim yılında elde edilen, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan (döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli olmayan) tahvil ve Hazine bonoları ile TKKOİ tarafından çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen gelirler beyan edilmeyecektir.

2.3.5. İndirilecek Giderler

Vergilendirilecek MSİ tutarının bulunması için elde edilen faiz ve kâr payı tutarından aşağıdaki giderler indirilir: (md.78)

- Depo etme ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler (fiilen söz konusu hisse senetlerinin saklanması için kiralanmış kiralık kasaların kiralrı ve bunlar için yaptırılan sigorta bedelleri)
- Temettü hisseleri ile faizlerin tahsil giderleri (bu giderler ortak olunan şirket toplantılarına katılma ile ilgili giderler değil söz konusu temettü ya da faizlerin tahsili sırasında ödenen aracı kurum masraflarıdır)
- Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar (kâr payları üzerinden ödenen stopajlar bu kapsamda indirilemez.)

Faiz ve Kâr Paylarının Vergilendirilmesi:

MSİ'nin brüt tutarı	A	
Giderler (-)	B	
Gider Sonrası MSİ'nin brüt tutarı	C	(A-B)

tahvil ve bonolardan elde edilecek faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanacağından indirim oranı uygulaması bu gelirler için geçerliliğini sürdürmektedir. İndirim oranı ile ilgili bu genel açıklamalarımız bu çerçevede değerlendirilmelidir.

İO uygulaması(-)	D	(C-(C*İO))
Vergilendirilecek MSİ	E	(C-D)

2.3.6. GVK Geçici 67 nci Madde Kapsamında Menkul Sermaye İratları

Yukarıda açıklanmış olduğu üzere, 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe giren Geçici 67'nci madde ile 31.12.2016 tarihine kadar geçerli olmak üzere GVK'nun menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesine ilişkin olarak yukarıda açıklamış olduğumuz esaslarında, bazı menkul sermaye iratları için önemli değişiklikler getirilmiştir. Geçici 67 nci madde kapsamındaki vergileme rejiminde yukarıda açıkladığımız bazı prensipler geçerli değildir. Dolayısıyla yukarıda açıklamış olduğumuz esaslar 2025'e kadar bazı menkul sermaye iratları için uygulanmayacaktır. Sözgelimi, Geçici 67 nci madde kapsamındaki vergileme rejiminde, %0, %10 ve %15 nispetindeki stopaj bazı mükellefler için *nihai vergileme* niteliğinde olup, ayrıca *beyanname vermeye gerek yoktur*. Ayrıca, *indirim oranı* uygulaması da söz konusu değildir. Nihayet, kazancın tespitinde *indirim konusu yapılabilecek giderler* açısından da bazı farklar mevcuttur. GVK Geçici 67 nci madde kapsamındaki vergileme rejimi 2.11. numaralı bölümde ayrıntılı olarak ele alındığından, burada sadece bu hususa dikkat çekmekle yetiniyoruz.

2.4. Değer Artışı Kazançları

GVK'nda sayılan yedi gelir unsurundan sonuncusu olan “Diğer Kazanç ve İratlar” arasında yer alan “Değer Artışı Kazançları” (DAK) uygulamada *alım satım kazançları* olarak da bilinmektedir. GVK Mükerrer madde 80'e göre; menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar “*değer artışı kazancı*” olarak vergilendirilir.

2.4.1. Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi

Daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi, menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar DAK olarak vergiye tabidir. DAK vergilendirilmesinde, MSİ'de olduğu gibi, öncelikle *vergiye tabi tutulacak kazanç tutarı* tespit edilecek (kazanç sayılmayanlar ayıklanacak), daha sonra söz konusu kazançla ilgili *gerekli indirimler yapılacak* (ÜFE endekslemesi uygulaması ve *indirilecek diğer giderler*), bundan sonra bu *kazançla ilgili istisna* uygulanacak ve bu suretle bulunacak tutar beyannameye dâhil edilip, GV tarifi uygulanarak, ödenecek vergi bulunacaktır.

2.4.2. Elden Çıkarma

Elden çıkarma GVK'nda menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının;

- satılması,
- bir ivaz karşılığında devir ve temlik,
- trampa edilmesi,
- takası,
- kamulaştırılması,
- devletleştirilmesi,
- ticaret şirketlerine sermaye olarak konulması olarak ifade edilmiştir.

2.4.3. Değer Artışının Tespiti

DAK'nda vergilenecek kazanç; elden çıkarma karşılığında alınan *para* ve *ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından* elden çıkarılan menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının *maliyet bedelinin indirilmesi* ile bulunur.

2.4.4. İndirilecek Giderler

Satış bedelinden, söz konusu menkul kıymetin ve diğer sermaye piyasası aracının *maliyet bedeli* yanında, elden çıkarma dolayısı ile yapılan ve satıcının üzerinde kalan *diğer giderler* ile *ödenen vergi ve harçlar* da ayrıca indirilir.

Burada sözü edilen giderler, menkul kıymetin ve diğer sermaye piyasası aracının satılması sırasında örneğin, aracı kuruma ödenen komisyon, kurtaj vb. giderlerdir.

2.4.5. ÜFE Endekslemesi

Menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasında söz konusu menkul kıymetin ve diğer sermaye piyasası aracının *satın alma bedeli*, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere TÜİK tarafından açıklanan aylık ÜFE endeksi ile artırılarak tespit edilir. Ancak, 31.12.2005 tarihinden sonra ihraç edilen menkul kıymet ve sermaye piyasası araçlarında endekslemenin yapılabilmesi için artış oranının %10 veya üzerinde olması şarttır. Böylece, söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının üzerinde *enflasyon nedeniyle doğan fiktif değer artışı* vergilendirilmemiş olur.

2.4.6. Zarar Mahsubu

Bir gerçek kişinin bir takvim yılında yaptığı işlemler sonucunda, GVK’nda tanımlanmış yedi gelir unsurunun bir kısmından kâr, bir kısmından da zarar etmesi mümkündür. Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre beyana tabi gelirleri bulunan ve bu nedenle de beyanname vermek zorunda olan gerçek kişilerin beyan edecekleri gelir unsurlarının bir kısmından oluşan zararların beyannameye dâhil edilen diğer kazanç ve iratlardan mahsubu mümkün bulunmaktadır.

Bu kuralın tek istisnası, GVK’nda yedinci gelir unsur olarak sayılan *Diğer Kazanç ve İratlarla* ilgilidir. Söz konusu **zarar eğer diğer kazanç ve iratlarda meydana gelmişse, bu zararın diğer gelir unsurlarından elde edilen kârlara mahsubu mümkün bulunmamaktadır.** Buna karşılık, DAK’ın *kendi içinde zarar mahsubu* mümkündür.²⁷

Örneğin, A hisse senedinin alım satımından kâr, B tahvilinin alım satımından zarar etmiş bulunan bir gerçek kişi, A hisse senedinden elde ettiği kârdan (DAK), B hisse senedi alım-satım zararını (DAK) mahsup edebilecektir. Ancak, bu şekilde mahsup edemediği zararı kalması halinde bu zararını örneğin C şirketinden elde ettiği kâr payına (MSİ) ya da devlet tahvil faizi kazancına (farklı bir türden DAK) mahsup edemeyecektir.

2.4.7. GVK Geçici 67 nci Madde Kapsamında Değer Artışı Kazançları

Yukarıda açıklanmış olduğu üzere, 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe giren Geçici 67 nci madde ile 31.12.2016 (31.12.2025) tarihine kadar geçerli olmak üzere GVK’nun menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkartılması suretiyle elde edilen DAK’ın vergilendirilmesine ilişkin olarak yukarıda açıklamış olduğumuz esaslarında, önemli değişiklikler getirilmiştir. Geçici 67 nci madde kapsamındaki vergileme rejiminde yukarıda açıkladığımız bazı prensipler geçerli değildir. Dolayısıyla yukarıda açıklamış olduğumuz esaslar 2025’e kadar bazı değer artış kazançları için uygulanmayacaktır.

Söz gelimi, Geçici 67 nci madde kapsamındaki vergileme rejiminde *stopaj*, bazı *mükellefler için nihai vergileme* niteliğinde olup, ayrıca beyanname vermeye gerek yoktur. Ayrıca, *ÜFE endekslemesi* uygulanması da söz konusu değildir. *Zarar mahsubu* sistemi de önemli ölçüde değiştirilmiştir. Nihayet, kazancın tespitinde *indirim konusu yapılabilecek giderler* açısından da bazı farklar mevcuttur. GVK Geçici 67 nci madde kapsamındaki vergileme rejimi 2.11. numaralı bölümde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

2.5. Uygulanacak Vergileme Rejimi

Geçici 67 nci madde ile bazı finansal araçlardan elde edilen bazı gelirler ve bazı mükellefler

²⁷ Geçici 67 nci madde kapsamında anılan mahsup sistemi önemli ölçüde değiştirilmiştir. Geçici madde kapsamında zarar mahsubu aşağıda detaylı bir şekilde incelenmiştir.

için *nihai vergileme* olacak şekilde stopaj uygulaması getirilmiş bulunmaktadır. Söz konusu vergileme rejiminin amacı, *para ve sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlerinin vergilendirilmesinin basitleştirilmesi* olarak açıklanmıştır. Getirilen düzenleme, birçok mükellef açısından bu stopajın nihai vergi olması esasına dayanmaktadır. Bu sistemde (kural olarak) işleme aracılık eden banka ve aracı kurumlar, stopajın uygulanması nedeniyle vergi idaresine karşı sorumludur.

Ancak, Geçici 67 nci madde ile getirilen bu vergileme rejimi her türlü finansal araçtan elde edilen her türlü gelirler için geçerli olmayıp, özel olarak kapsamı kanun (ve tebliğ) ile çizilmiş olan durumlarda uygulanmaktadır. Geçici 67 nci maddenin geçerli olmadığı durumlarda GVK ve KVK'nun yukarıda açıklanan diğer (olağan) hükümleri uygulanacaktır. Dolayısıyla, 01.01.2006 tarihinden itibaren (31.12.2025'e kadar) finansal araçlardan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde *iki ayrı vergileme rejiminin* geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

Geçici kanun maddesinin sebebiyet verdiği ikili vergileme rejimi nedeniyle yatırımcıların finansal araçlardan elde ettikleri kazançların vergilendirilmesi, aşağıda "olağan vergileme rejimi" ve "Geçici 67 nci madde kapsamındaki vergileme rejimi" başlıkları altında ayrı ayrı ele alınmıştır.

İkili Vergileme Sistemi

- GVK Geçici 67 nci madde kapsamına girmeyen kazançlar, normal rejime tabidir. Yani;

- Beyan usulü
- Artan oranlı tarife

uygulanacaktır.

- Geçici 67 inci madde vergileme rejimi, **sadece** belli araçlar ve belli işlemler için geçerlidir. Bu kapsamdaki araçlardan elde edilen belli gelirler için;

- Stopaj nihai vergidir
- Beyanname verilmesi (ticari faaliyet kapsamında değilse) söz konusu değildir.

2.6. Olağan Vergileme Rejimi Kapsamında Finansal Araçlardan Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Bu bölümde *olağan vergileme rejimi* kapsamında, finansal araçlardan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi ele alınmıştır. Ancak, her bölümün sonunda *Geçici 67 nci madde* kapsamındaki vergileme rejiminin etkisi ayrıca belirtilmiştir.

2.6.1. Tam Mükellef Gerçek Kişiler

2.6.1.1. Hisse Senetlerinden Elde Edilen Gelirler

Sahip olunan hisse senetlerinden, biri *kâr payı* diğeri de *alım satım kazancı* olmak üzere esas olarak iki tür gelir elde edilmesi mümkündür.

A) Hisse Senedi Kâr Paylarının Vergilendirilmesi²⁸

Ortaklık haklarından en önemlisi olan kâr payı alma hakkı, hisse senedine sahip olunması halinde mümkün bulunmaktadır. Bir ortaklığın hisse senedine sahip olan kişiler söz konusu kurumun mali yılı kârı kapatmış olması durumunda, cari yıl kârının ya da geçmiş yıllarda dağıtılmamış olan kârların genel kurulca dağıtılmasına karar verilmesi halinde dağıtılmasına karar verilen kârdan kâr dağıtım tarihi itibarıyla elinde bulunan hisse senedi miktarına göre alma hakkına sahip olur.

Kural olarak, tam mükellef gerçek kişilerin ellerinde bulundurdıkları hisse senetleri ya da ortaklık hakları nedeniyle elde ettikleri kâr payları vergiye tabidir. Söz konusu kâr paylarının gerçek kişilere ödenmesi sırasında, ödemeyi yapan kurum tarafından, ödenecek kâr payı tutarının %10'u tevkif

²⁸ Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı, Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı ve Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı hisse senetlerinden elde edilen kar paylarının vergilendirilmesi ayrı bir başlık altında anlatıldığından bu bölümde yer verilmemiştir.

edilerek, bakiyesi kâr payı almayı hak eden gerçek kişiye ödenir. %15 olan bu oran 22.12.2021 tarihli 31697 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4936 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile %10’a indirilmiştir.

Kanunda **tam mükellef gerçek kişilerin tam mükellef kurumlardan elde ettikleri kâr paylarına ilişkin bir istisna** yer almaktadır. Söz konusu maddeye göre, tam mükellef kurumlardan elde edilen **kâr paylarının ½’si vergiden istisnadır**. İstisna sonrası kalan tutarın diğer gelirlerle (stopaja tabi tutulmuş ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları) birlikte 70.000 TL’yi (2022 yılı için)²⁹ aşması halinde (ki bu tutara “**beyan sınırı**” denilmektedir) istisna sonrası kalan tutarın tamamı yıllık beyanname ile beyan edilir. Hesaplanan vergiden kâr payını dağıtan kurum tarafından (kâr payının tamamı üzerinden) yapılan stopaj mahsup edilir.

Gerçek kişilerin elde etmiş olduğu ücret gelirleri hariç olmak üzere uygulanan 2025 yılı gelirlerine ilişkin gelir vergisi tarifesi aşağıdaki gibidir:

18.000 TL’ye (158.000 TL) kadar	%15
40.000 TL’nin (330.000 TL) 18.000 TL’si (158.000 TL) için 2.700 TL, (23.700 TL) fazlası	%20
98.000 TL’nin (800.000 TL) 40.000 TL’si (330.000 TL) için 7.100 TL (58.100 TL) (ücret gelirlerinde 148.000 TL’nin (1.200.000 TL) 40.000 TL’si (330.000 TL) için 7.100 TL), (58.100 TL) fazlası	%27
500.000 TL’nin (4.300.000 TL) 98.000 TL’si (800.000 TL) için 22.760 TL (185.000 TL) (ücret gelirlerinde 500.000 TL’nin (4.300.000 TL) 148.000 TL’si (1.200.000 TL) için 36.260 TL), (293.000 TL) fazlası	%35
500.000 TL’den fazlasının (4.300.000 TL) 500.000 TL’si (4.300.000 TL) için 163.460 TL (1.410.000 TL) (ücret gelirlerinde 500.000 TL’den (4.300.000 TL) fazlasının 500.000 TL’si (4.300.000 TL) için 159.460 TL), (1.378.000 TL) fazlası	%40

Söz konusu ½’lik istisnanın uygulanabilmesi için, kâr payı dağıtan kurumun *tam mükellef bir kurum* olması gerekmektedir. Dolayısıyla, *dar* mükellef kurumlardan (kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan yabancı şirketlerden) elde edilen kâr paylarının vergilendirilmesinde elde edilen kâr payının ½’si değil, tamamı dikkate alınmak zorundadır.

Kurumlar Vergisi Kanunu’na göre, *kanuni* (şirket ana sözleşmesinde yazılı olan) *ya da iş merkezlerinden* (iş bakımından işlemlerin bilfiil toplandığı ya da yönetildiği merkez) *en az biri Türkiye’de bulunan kurumlar tam mükellef kurum* olarak vergilendirilirler. Bu merkezlerden her ikisi de Türkiye’de bulunmayan kurumlar ise **dar mükellef kurum** sayılırlar.

ÖRNEK:

Tam mükellef Bay C, elinde bulundurduğu Türkiye’de kurulu A A.Ş. hisse senetleri nedeniyle (brüt, stopaj öncesi) 2022 yılı içinde 1.500.000 TL kâr payı geliri elde etmiştir. Söz konusu kâr payı, A A.Ş. tarafından gerekli tevkifat yapıldıktan sonra 2022 yılı içinde Bay C’ye ödenmiştir. Bay C’nin başkaca bir geliri bulunmamaktadır. Bay C, 2022 yılına ilişkin söz konusu gelirini nasıl beyan edecektir?

Bay C’nin elde ettiği kâr payının istisna sonrası tutarının (750.000 TL) 70.000 TL’yi aşması

²⁹ 2022 yılı gelirlerine uygulanacak olan istisna GVK’nun 103 üncü Maddesinde yer alan esas tarifenin ikinci gelir dilimi rakamıdır.

nedeniyle beyanı zorunludur. Söz konusu kâr payı tam mükellef bir kurumdan elde edildiğinden ½'si istisna olacak ve bu istisna tutarı beyan edilmeyecektir. Bay C'nin kar payı beyanı şöyle hesaplanacaktır:

Elde Edilen Kâr Payının Brüt (Tevkifat öncesi) Tutarı	1.500.000 TL
A A.Ş. tarafından tevkif edilen vergi (%10)	150.000 TL
Bay C'ye Ödenen Tutar (Tevkifat Sonrası)	1.350.000 TL
Beyan Edilecek Kâr payı (Brüt tutarın ½'si)	750.000 TL
Hesaplanan Vergi (2022 yılı vergi tarifesiinden)	169.000 TL
170.000 TL'nin 70.000 TL'si için	12.400 TL
580.000 TL için (%27)	156.600 TL
750.000 TL için toplam	169.000 TL
Tevkif Edilen Vergi (-)	(150.000 TL)
Ödenecek vergi	19.000 TL

1.500.000 TL'lik kâr payı için Ödenecek Toplam Vergi:

Tevkif yolu ile	150.000 TL
Beyanda	19.000 TL

Toplam Vergi Yükü 169.000 TL

Yukarıdaki örnekten görüldüğü üzere, 1.500.000 TL kâr payı kazancı elde eden bir yatırımcı, %10 stopaj ödedikten sonra, bu gelirini beyan ettiğinde, sadece 19.000 TL ilave vergi ödeyecektir. Bunun nedeni, kâr payı gelirinin tam mükellef bir kurumdan elde edilmesi nedeniyle, beyannameye yarısının dahil edilmesidir. Stopaj ise tahsil edilen kâr payının tamamı üzerinden yapılmıştır. Aynı tutarda kâr payı geliri dar mükellef bir kurumdan elde edilmiş olsaydı, beyan sonunda ödenecek vergi daha fazla olacaktı.

Hisse senetlerinden elde edilen kâr paylarının vergilendirilmesi ile ilgili olarak özellik arz eden diğer konular da şöyle sıralanabilir:

YURT DIŞI KURUMLARDAN ELDE EDİLEN KÂR PAYLARININ TAMAMI BEYANA TABİDİR.

Yurtdışından (kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan kurumlardan) elde edilen kâr payları (2022 yılı için brüt toplamı 3.800 TL'yi geçiyorsa) beyan edilecektir. **Bu kazançlar için ½'lik kâr payı istisnası uygulanmaz.** Yurtdışında stopaj suretiyle ödenen vergiler mahsup edilir³⁰. Kâr payı ödeyen kurumun bulunduğu ülke ile Türkiye arasında yapılmış Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşması (ÇVÖA) bulunması halinde elde edilen kâr payı üzerinden yapılacak tevkifat ve söz konusu kâr payının beyanı konularında bu ikili anlaşma hükümleri geçerli olacağından anlaşmaya bakmakta yarar bulunmaktadır.

ÖRNEK:

Tam Mükellef Bay Y, yabancı bir kurumdan 2022 yılı içinde 1.500.000 TL kâr payı elde etmiştir. Bay Y'nin elde ettiği bu gelirden herhangi bir vergi kesintisi yapılmamış ve gelirin elde edildiği ülke ile Türkiye arasında çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması bulunmamaktadır. Bay Y'nin Türkiye'de ödemesi gereken gelir vergisi tutarını hesaplayınız.

Bay Y'nin kâr payı geliri 2022 yılı için belirlenen 3.800 TL'den fazla olduğu için, beyan edilecektir.

Bu kazançlar için ½ indirim oranı uygulanmadığından, 1.500.000 TL'nin tamamı beyanı

³⁰ Yurtdışı vergilerin mahsup koşulları ile ilgili olarak GVK'nun 123 üncü maddesine bakınız.

gerekmektedir.

Bu gelirden herhangi bir vergi stopaj yapılmadığından, mahsup da söz konusu değildir.

Elde Edilen Kâr Payı Tutarı	1.500.000 TL
Tevkif edilen vergi	--
Beyan Edilecek Kâr payı	1.500.000 TL
Hesaplanan Vergi (2022 yılı vergi tarifesiinden)	535.900 TL
880.000 TL için	287.900 TL
620.000 TL için (%40)	248.000 TL
1.500.000 TL için toplam	535.900TL

Tam ve dar mükellef kurumlardan aynı tutarda kâr payı geliri elde edilmesine ilişkin yukarıdaki iki örnek birlikte dikkate alındığında görüldüğü üzere, tam mükellef bir kurumdan 1.500.000 TL kâr payı elde eden bir yatırımcı beyanname verdiğinde sadece 19.000 TL vergi ödemesine rağmen, dar mükellef bir kurumdan (vergi kesintisi yapılmamış ve ÇVÖA bulunmayan bir ülkede) elde edilen aynı miktarda kâr payı geliri nedeniyle ödenecek vergi 535.900 TL'ye çıkabilmektedir. Yurt dışında kesinti yoluyla ödenen vergiler ve ÇVÖA hükümleri bu tutarı düşürebilir. Tam mükellef kurumdan elde edilen kâr payı gelirinin daha düşük vergi yükü doğurmasını sağlayan hususlardan biri kaynakta yapılan (%10) vergi kesintisi ve beyannameye toplam net gelirin yarısının dahil edilmesidir.

KÂR PAYI VERGİLEMESİNDE HİSSE SENEDİNİN EDİNİLME ŞEKLİNİN ÖNEMİ YOKTUR.

Söz konusu hisse senedinin hangi şekilde elde edildiğinin vergileme açısından herhangi bir önemi yoktur. Dolayısıyla, belli bir *bedel ödemedi* ya da herhangi bir karşı edim yükümlülüğü yüklenmeden (*ivazsız* olarak) elde edilen hisse senetlerinden elde edilen kâr payları ile sermaye artırımını dolayısı ile *bedelli* ya da *bedelsiz* olarak edinilen hisse senetlerinden edinilen kâr payları da bu bölümde yer alan esaslar çerçevesinde vergilendirilir.

Geçici 67 nci Madde Kapsamındaki Vergileme Rejiminin Etkisi

Kâr payları GVK Geçici 67 nci madde kapsamında yer almamaktadır. Başka bir ifadeyle, hisse senedi kâr payından 2006-2025 yılları arasında elde edilecek gelirlerin vergilemesinde herhangi bir değişiklik söz konusu değildir. Vergileme, yukarıda “olağan vergileme rejimi” başlığı altında açıkladığımız esaslara göre yapılacaktır. GVK Geçici 67 nci maddeyle ilgili açıklamalar, 2.11. numaralı bölümde detaylı olarak yer almaktadır.

B) Hisse Senedi Alım-Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

Hisse senetlerinden elde edilebilecek diğer kazanç ise alım-satım kazancıdır (DAK). 01.01.2006 tarihinden sonra iktisap edilen ve SPK kaydına alınmış bulunan hisse senetlerinin vergilendirilmesinde GVK Geçici 67 nci madde hükümleri uygulanacaktır. 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş ve SPK kaydına alınmış hisse senetleri ile 01.01.2006 tarihinden sonra dahi iktisap edilmiş olsa da SPK kaydına alınmamış olan hisse senetlerinin elden çıkartılması suretiyle sağlanan kazançların vergilendirilmesinde ise GVK'nın *olağan vergileme rejimi* hükümleri uygulanır.

Olağan vergileme rejimi kapsamında söz konusu kazançların vergilendirilmesi şu şekilde olacaktır:

(1) *İvazsız* olarak iktisap edilen hisse senetlerinin elden çıkarılması halinde elde edilecek kazanç, vergiden istisnadır, vergilendirilmez. **İvaz**, karşı tarafa bir edim borcu yükleyen işlem olarak tanımlanmaktadır. Gerçek kişi tarafından elden çıkarılan hisse senedi bu kişi tarafından belli bir ivaz karşılığı elde edilmemişse, kendisine örneğin miras kalmışsa, bağışlanmışsa vb., bu hisse senedinin elden çıkarılması halinde elde edilen kazanç için herhangi bir vergileme yapılmayacaktır.

(2) 01.01.2006 tarihinden *önce* iktisap edilen hisse senetleri;

- *BİST'te işlem gören* hisse senetlerinin, 3 ay elde tutulduktan sonra elden çıkarılması halinde, elde edilecek kazançlar vergiye tabi değildir. 3 ay içinde elden çıkarılmaları halinde iktisap bedeline elden çıkarma ÜFE artış oranıyla endeksleme uygulandıktan ve indirilebilecek giderler düşüldükten sonra diğer değer artışı kazançları ile birlikte belirlenen istisna tutarını aşan kısım beyan edilir.

- Tam mükellef kurumlara ait ve *BİST'te işlem görmeyen* hisse senetlerinin, 1 yıldan fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından elde edilecek kazançlar vergiye tabi değildir. 1 yıl içinde elden çıkarılmaları halinde endeksleme uygulandıktan ve indirilebilecek giderler düşüldükten sonra istisna tutarını aşan kısım beyan edilir.

- Diğer hisse senetleri için,

- Elde edilecek kazancın endeksleme uygulanması ve indirilebilecek giderlerin düşülmesi sonrasında diğer değer artışı kazançları ile birlikte 70.000 TL'yi aşan kısmı beyan edilir.

- *İvazsız* olarak edinilenlerin elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar beyana tabi değildir.

- Alım satım zararları alım-satım karlarına mahsup edilir.

(3) 1.1.2006 tarihinden sonra iktisap edilen ve fakat SPK kaydına alınmamış hisse senetleri

Tam mükellef kurumlara ait olup (yani kanuni ya da iş merkezinden en az birisi Türkiye'de bulunan kurumlar tarafından çıkarılmış), belli bir ivaz karşılığında iktisap edilmiş olan ve 2 yıldan fazla süre ile elde tutulduktan sonra elden çıkarılan hisse senetlerinden elde edilecek kazançlar, vergiye tabi değildir. İvazlı olarak iktisap edilip 2 yıl içinde elden çıkarılma dolayısı ile elde edilecek kazancın iktisap bedeline *endeksleme* uygulaması (endeksleme ancak ÜFE artış oranının %10'u aşması halinde uygulanabilir) ve indirilecek giderlerin düşülmesi sonrasında kalan kısmı, yıllık beyanname ile beyan edilir.

(4) Gerçek kişilerce ivazsız olarak elde edilen hisse senetlerinden sonra bu hisse senetleri dolayısı ile bedelsiz olarak (örneğin kârların ya da fonların sermayeye ilavesi nedeniyle) kendisine gelen hisse senetlerinin elden çıkarılması halinde de herhangi bir vergileme yapılmayacaktır. Belli bir bedel karşılığı (ivazlı olarak) edinilen hisse senetleri dolayısıyla edinilen bedelsiz hisse senetlerinin (örneğin kârların ya da fonların sermayeye ilavesi nedeniyle) elden çıkarılması halinde yukarıda belirtilen iki yıllık sürelerin tespitinde bedelsiz hisse senedi alma hakkını veren "kök", bedel ödenerek elde edilmiş hisse senedinin elde edilme tarihine bakmak gerekecektir.

(5) Yabancı hisse senetlerinin de belli bir ivaz karşılığında elde edilmemiş olması (başka bir deyişle, *ivazsız* olarak edinilmesi) durumunda bunların elden çıkarılması karşılığında elde edilen gelirler, vergilenmeyecektir.

Geçici 67 nci Madde Kapsamındaki Vergileme Rejiminin Etkisi

GVK Geçici 67 nci maddede tanımlanan hisse senetleri (Türkiye'de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye'de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören hisse senetleri) alım satım kazançları için farklı bir vergileme rejimi getirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen kazançların vergilendirilmesi kural olarak, işleme aracılık eden banka ve aracı kurumlarca tam mükellef gerçek kişiler için 13.11.2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2008/14272 sayılı BKK ile %10 olan stopaj oranı yayım tarihinden geçerli olmak üzere %0 olarak belirlenmiş olup, vergileme stopaj suretiyle yapılacaktır. Stopaj nihai vergi olacaktır. Ancak MKYO hisse senetlerinden elde edilen kazançlarda tevkifat oranı %10 olarak uygulanmaya devam edilmektedir. MKYO hisse senetleri 1 yıldan fazla süreyle elde tutulduğunda stopaja tabi değildir. Bu surette DAK elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca *yıllık beyanname* verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dâhil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir. Borsa İstanbul'da işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasında GVK Geçici Madde 67 ve GVK Mükerrer 80 inci madde hükümleri uygulanmayacak olup bu kazançlar tümüyle GV'den istisna olacaktır.

C) Beyan

Tam mükellef gerçek kişiler tarafından bir takvim yılı içinde elde edilen hisse senedi kâr payları ile alım-satım kazançlarının hesaplanan (tüm istisna, gider, indirim, endeksleme sonrası) ve beyan edilmesi gereken tutarı söz konusu tam mükellef kişiler tarafından **gelirin elde edildiği takvim yılını izleyen yılın Mart ayının son gününe kadar** hazırlanacak GV Beyannamesinin *menkul sermaye iratları ve değer artışı kazançları* ile ilgili kısımlarına dâhil edilerek, söz konusu gerçek kişinin ikametgâhının bulunduğu yere bakan vergi dairesine beyan edilmesi zorunludur. Beyanname ilgili vergi dairesine *elden* verilebileceği gibi *iadeli taahhütlü* posta ile de gönderilebilir veya İnternet Vergi Dairesi (İVD) web sitesi üzerinden online olarak doldurulabilir. Ancak posta yolu ile gönderilmesi halinde beyannamenin postaya verilme tarihi en geç 25 Mart olmalıdır.³¹

D) Ödeme

Tam mükellef gerçek kişiler tarafından bir takvim yılı içinde elde edilen ve söz konusu yılı izleyen yılın Mart ayının son gününe kadar düzenlenecek Gelir Vergisi Beyannamesi ile bağlı bulunulan vergi dairesine beyan edilen MSİ ve DAK üzerinden GV tarifesine uygulanarak vergi dairesi tarafından tarh ve tahakkuk ettirilen verginin ½'si beyanname verilen ay içinde (yani 31 Mart tarihine kadar), geriye kalan ½'si ise Temmuz ayı içinde (31 Temmuz'a kadar) ödenmek zorundadır. Söz konusu ödemeler vergi tahsiline yetkili bankalar aracılığı ile yapılabileceği gibi doğrudan vergi dairesi veznesine veya İVD web sitesi üzerinden kredi kartıyla da yapılabilir. Hangi yolla ödenirse ödensin ödemeyi alan tarafından verilecek "Vergi Tahsil Alındısı" ve söz konusu beyana ilişkin "Tahakkuk Fişi" mükellefler tarafından mutlaka saklanmalıdır.

2.6.1.2. Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarından Elde Edilen Gelirler

Devlet ve özel sektör tahvil ve bonolarından biri *faiz* diğeri de *alım satım kazancı* olmak üzere iki tür gelir elde edilmesi mümkündür.

A) Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarından Elde Edilen Faiz Gelirleri

GVK'nda "her tür tahvil ve Hazine Bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi (TKİ), Kamu Ortaklığı İdaresi (KOİ) ve Özelleştirme İdaresince (ÖİB) çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin *menkul sermaye iradı* (MSİ) olarak vergileneceği" hüküm altına alınmıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, tahvilin *devlet* ya da *özel sektör* tarafından çıkarılmasının elde edilen *faiz gelirinin MSİ sayılması* konusunda herhangi bir farkı bulunmamaktadır. Buna karşılık, söz konusu MSİ'nin *vergilendirilmesi* konusunda *tahvili çıkaran tarafın* önemi bulunmaktadır.

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen tahvil ve bonolardan elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde GVK *Geçici 67 nci madde* hükümleri uygulanacaktır. 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş tahvil ve bonolardan elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde ise GVK'nın *olağan vergileme rejimi* hükümleri uygulanır.

Kitapçığın "Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi" başlıklı bölümünde belirttiğimiz üzere, *olağan vergileme rejimi* kapsamında **DT ve ÖST'lerin vergilendirilmesine ilişkin temel prensipler** şöyle sıralanabilir:

- Tahvillerin kuponlu ya da kuponsuz olarak satılması halinde elde edilecek gelir, MSİ değil, değer artışı kazancı (DAK) olacaktır,
- Döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli tahvil ve bonoların itfasi sırasında oluşan değer artışı MSİ sayılmaz,
- Döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli olanlar hariç olmak

³¹ Beyana tabi kazanç elde eden aile bireylerinin (eş ve çocuk) beyanname verip vermeyeceği, her bireyin kendi durumu yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde değerlendirilerek belirlenir. Beyan edilmesi gereken herhangi bir gelirin varlığı halinde beyanname, geliri elde eden aile bireyi adına düzenlenerek imzalanacaktır. Beyanname vermek zorunda olan kişinin küçük veya kısıtlı olması ya da mümeyyiz olmaması hallerinde beyanname yine geliri elde eden adına düzenlenmekle birlikte, bu kişiler adına veli, vasi veya bu kişileri temsile yetkili kayyım tarafından imzalanacak ve hangi sıfatla imzalandığı beyannamede belirtilecektir.

şartıyla, tahvil ve bonolardan elde edilen faiz gelirlerine **indirim oranı**³² uygulanması sonucunda bulunacak kısmı vergilendirilmez. Bunlar için indirim oranı uygulaması ve aşağıda yer alan giderlerin indirilmesi sonucunda bulunacak gelir tutarının diğer gelirlerle (stopaja tabi tutulmuş ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları) birlikte 2024 yılı için 230.000 TL'yi aşması halinde tüm faiz geliri beyan edilir.

- Döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli olan tahvil ve bonolardan elde edilen faiz gelirlerinin aşağıda yer alan giderler indirildikten sonra toplam tutarının diğer gelirlerle (stopaja tabi tutulmuş ücret, MSİ ve GMSİ) birlikte 2024 yılı için 230.000 TL'yi aşması halinde elde edilen tüm faiz geliri beyan edilir.

- Vergilendirilecek MSİ (faiz) tutarının bulunması için elde edilen faiz tutarından aşağıda yer alan giderler indirilir:

- Depo etme ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler (fiilen söz konusu hisse senetlerinin saklanması için kiralanan kiralık kasaların kiralrı ve bunlar için yaptırılan sigorta bedelleri)

- Faizlerin tahsil giderleri (bu giderler ortak olunan şirket toplantılarına katılma ile ilgili giderler değil söz konusu temettü ya da faizlerin tahsili sırasında ödenen aracı kurum masraflarıdır)

- Tahvil ve bonolarla bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar.

Tahvil ve Bono Faiz Gelirleri Üzerinden Yapılacak Stopaj

GVK'ya göre tahvil ve bono faiz gelirleri üzerinden bu gelirleri hak sahiplerine ödeyenler tarafından yapılması gereken stopaj bulunmaktadır. Stopaj oranı devlet tahvili ve hazine bonosu faizleri (Eurobond'lar hariç), ile Türkiye'de satılan özel sektör tahvil ve bonoları üzerinden %10 olarak belirlenmiştir. Ancak 22.12.2021 tarihli 31697 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4937 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na **"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ile 31/12/2022 tarihi (bu tarih dâhil) arasında iktisap edilen, Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelir ve kazançlar ile 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara, bu Kararın 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) ve (3) numaralı alt bentleri ile (ç) bendinde yer alan oranlar %0 uygulanır."** düzenlemesini içeren Geçici Madde 4 eklenmiştir. Bu hüküm ile, 22.12.2021 ile 31.01.2025 tarihleri arasında iktisap edilen, Maliye Bakanlığınca ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonolarından elde edilecek gelirlere uygulanacak stopaj oranı %0 olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra 2010/1182 sayılı BKK ile, **yurtdışı tahvil ihraç teşviki** getirilmiş, *tam mükellef kurumların yurtdışına bono ve tahvil ihracından kaynaklı tam mükellef kişilerin elde ettikleri gelirler ilgili tahvillerin vadelerine göre (Vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizlerinden % 10, vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden % 7, vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden % 3, vadesi 5 yıl ve daha uzun olanlardan elde edilen faizlerinden %0, ve yukarıda sayılanlar dışında kalan özel sektör tahvil ve bonoları için % 10) stopaj oranı getirilmiştir.* 21.03. 2019 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 842 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile de bu oranlar *vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizlerden %7, vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerden %3, vadesi 3 yıl ve daha uzun olanlardan elde edilen faizlerden %0* olacak şekilde değiştirilmiştir.

- Yabancı para cinsinden ihraç edilen tahvillerin itfasında oluşan *anapara kur farkı gelir* sayılmaz.

- Elde edilen faiz gelirlerinin, stopaja tabi tutulmuş diğer MSİ ve GMSİ ile birlikte beyan sınırını (2024 yılı için 230.000 TL) aşması durumunda, gelirin tamamı beyan edilir.

- Beyanname verilmesi durumunda ödenen stopaj, hesaplanan GV'den mahsup edilir.

Eurobondlardan Elde Edilen Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

³² İndirim oranı uygulaması ile ilgili olarak lütfen ilgili bölümde yaptığımız açıklamalara bakınız.

Eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde yukarıda yer alan tüm açıklamalar aynen geçerli olup, bu *faiz gelirlerine sadece indirim oranı uygulaması yapılamamaktadır*. Faiz gelirinin tahsil edildiği tarihteki TL karşılığı, kazancın tutarını belirler. Anapara kur farkı, kazanca dâhil edilmez.

GVK Geçici 67 nci Madde Kapsamındaki Vergileme Rejiminin Etkisi:

DT ve ÖST ile bonolarından elde edilen *faiz* kazançları için GVK Geçici 67 nci madde ile farklı bir vergileme rejimi getirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen faiz kazançlarının vergilendirilmesi kural olarak işleme aracılık yapan banka ve aracı kurumlarca 23.07.2006 sonrasında %10³³ (finansman bonolarından elde edilen gelir için %15)³⁴ oranında yapılacak stopaj suretiyle olur ve stopaj nihai vergidir (ancak halihazırda geçici olarak DT ve ÖST'ler için uygulanan stopaj rejimleri yukarıda gösterilmiştir, bu tarihler içinde iktisap edilen tahvil ve bonolar gösterilen düzenlemelere göre stopaja tabi tutulmaktadır.). Yani bu surette faiz geliri (MSİ) elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dâhil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir. **Eurobondlardan ve yurtdışına ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri, GVK Geçici 67 nci madde kapsamına girmemektedir.**

Başka bir ifadeyle, 2006-2025 yılları arasında eurobondlardan ve yurtdışına ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilecek faiz gelirleri için *olağan vergileme rejimi* esas olacaktır.

B) Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarının Elden Çıkarılması Sonucu Elde Edilen Değer Artışı Kazançları

Devlet ve özel sektör tahvillerinden elde edilebilecek ikinci kazanç türü, söz konusu menkul kıymetlerin elden çıkarılması halinde elde edilecek ve kanunda DAK olarak tanımlanmış olan kazançtır.

- 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen tahvil ve bonoların elden çıkartılması suretiyle elde edilen kazançların vergilendirilmesinde, GVK *Geçici 67 nci madde* hükümleri uygulanacaktır.
- 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş tahvil ve bonoların elden çıkartılması suretiyle elde edilen kazançların vergilendirilmesinde ise, GVK'nın *olağan vergileme rejimi* hükümleri uygulanır.

***Olağan vergileme rejimi* kapsamında değer artışı kazançlarının (DAK) vergilendirilmesi**, daha önce açıklandığı gibi, aşağıdaki şekilde olacaktır:

- Tahvil ve bono alım-satım kazancının vergilendirilebilmesi için herhangi bir elde tutma süresi bulunmamaktadır. Bir gün dahi elde tutulduktan sonra elden çıkarılan tahvil ve bonolar için vergi hesaplanması gerekmektedir. (istisnalar ve diğer gerekli indirimler yapıldıktan sonra)

Konuyla ilgili olarak farklı tarihlerde yapılan belirlemeler neticesinde oluşan oranlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo: 23.12.2020-31.01.2025 tarihleri arasında iktisap edilmiş tahvillerden elde edilen gelirlere uygulanacak stopaj oranları

Borçlanma vadesi	23.12.2020-30.04.2024	01.05.2024-31.10.2024	01.11.2024-31.01.2025
Vadesi 6 aya kadar (6 ay dahil) olanlara sağlanan gelirlerden	%5	%7,5	%10
Vadesi 1 yıla kadar (1 yıl dahil) olanlara sağlanan gelirlerden	%3	%5	%7,5

³³ Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır.

³⁴ 24.05.2020 tarihli 31136 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2569 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile belirlenmiştir.

Vadesi 1 yıldan uzun olanlara sağlanan gelirlerden	%0	%2,5	%5
--	----	------	----

Bunun yanı sıra tahvil ve bono faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde de bahsi geçtiği üzere, 22.12.2021 tarihli 31697 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4937 sayılı Cumhurbaşkan Kararı ile 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na “**Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ile 31/12/2022 tarihi (bu tarih dâhil) arasında iktisap edilen, Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelir ve kazançlar ile 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara, bu Kararın 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) ve (3) numaralı alt bentleri ile (ç) bendinde yer alan oranlar %0 uygulanır.**” düzenlemesini içeren Geçici Madde 4 eklenmiştir. Bu hüküm ile 22.12.2021 ile 31.12.2022 tarihleri arasında iktisap edilen, Maliye Bakanlığınca ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonolarından elde edilecek gelirlere uygulanacak stopaj oranı %0 olarak belirlenmiştir.

- Döviz cinsinden ihraç edilmiş bulunan tahvil bonoların elden çıkarılmasında vergilendirilecek kazancın tespiti için söz konusu tahvil ve bononun alım ve satım tarihlerindeki döviz alış kurlarından TL karşılıklarının esas alınarak hesaplama yapılması gerekmektedir.

- Tahvil ve bono alım satım kazançlarının elde edilmesi sırasında herhangi bir stopaj yapılmamaktadır.

- Tahvil ve bonoların satış bedelinden bu tahvil ya da bononun maliyet bedeli ile bu menkul kıymetin elden çıkarılması dolayısıyla yapılan ve *satıcının üzerinde kalan diğer giderler* ile ödenen vergi ve harçlar da ayrıca *indirilir*.

- Vergilendirilecek DAK’ın tespitinde maliyet bedeli ÜFE endekslemesine tabi tutularak söz konusu *menkul kıymetin satıldığı ay hariç olmak üzere, maliyet bedeli enflasyon oranı kadar artırılır*. Böylelikle menkul kıymet değerinde enflasyon sebebiyle oluşan fiktif değer artışı vergilendirilmemiş olur.

Eurobondların Elden Çıkarılmasıyla Elde Edilen Kazancın Vergilendirilmesi

Eurobondların elden çıkarılması yolu ile elde edilen kazancın vergilendirilmesinde yukarıda yer alan açıklamalar aynen geçerlidir. Eurobond’un satıldığı tarihteki TL tutarı ile Eurobondun alındığı tarihteki TL tutarı arasındaki fark, kazanç tutarını oluşturur.

GVK Geçici 67 nci Madde Kapsamındaki Vergileme Rejiminin Etkisi

DT, HB ve Türkiye’de ihraç edilen ÖST ve özel sektör bonolarından elde edilen DAK için GVK Geçici 67 nci madde ile farklı bir vergileme rejimi getirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen DAK’ın vergilendirilmesi kural olarak işleme aracılık yapan banka ve aracı kurumlarca yapılan **%10³⁵** nispetindeki stopaj suretiyle olur ve stopaj nihai vergidir. Yani bu surette DAK elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmaz. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dâhil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir.

Eurobond ve yurtdışına ihraç edilen ÖST’lerin alım satım işleminden elde edilen değer artış kazançları GVK Geçici 67 nci madde kapsamına girmemektedir. Başka bir ifade ile 2006-2025 yılları arasında eurobondlardan ve yurtdışına ihraç edilen ÖST’lerden elde edilecek alım satım kazançları için *olağan vergileme rejimi* esas olacaktır.

³⁵ Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır.

C) Beyan

Tam mükellef gerçek kişiler tarafından bir takvim yılı içinde elde edilen DT ve ÖST ile özel sektör bonolarından elde edilecek faiz gelirleri ile alım-satım kazançlarının yukarıda açıklanan vergilendirme esaslarına göre hesaplanan (tüm istisna, gider, indirim, endeksleme sonrası) ve beyan edilmesi gereken tutarı, söz konusu tam mükellef kişiler tarafından gelirin elde edildiği takvim yılını izleyen yılın Mart ayının son gününe kadar hazırlanacak Gelir Vergisi Beyannamesinin MSI ve DAK ile ilgili kısımlarına dâhil edilerek söz konusu gerçek kişinin ikametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine beyan edilmesi zorunludur.³⁶

D) Ödeme

Tam mükellef gerçek kişiler tarafından bir takvim yılı içinde elde edilen ve söz konusu yılı izleyen yılın Mart ayının son gününe kadar düzenlenecek Gelir Vergisi Beyannamesi ile bağlı bulunan vergi dairesine beyan edilen menkul sermaye iratları ve değer artışı kazançları üzerinden gelir vergisi tarifesini uygulanarak vergi dairesi tarafından tarh ve tahakkuk ettirilen verginin ½'si beyanname verilen ay içinde (yani 31 Mart tarihine kadar), geriye kalan ½'si ise Temmuz ayı sonuna kadar ödenmek zorundadır. Söz konusu ödemeler vergi tahsiline yetkili bankalar aracılığı ile yapılabileceği gibi doğrudan vergi dairesi veznesine de yapılabilir. Hangi yolla ödenirse ödensin, ödemeyi alan tarafından düzenlenecek "Vergi Tahsil Alındısı" ve söz konusu beyana ilişkin "tahakkuk fişi" mükellefler tarafından mutlaka saklanmalıdır.

2.6.1.3. Kira Sertifikalarından Sağlanan Gelirler

GVK'nun 94 üncü maddesine göre, tam mükellef varlık kiralama şirketleri (VKŞ) tarafından yurtdışında ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirler % 0 ila % 10 arasında vadeye göre değişen oranlarda, 01.01.2006 tarihinden önce ihracı gerçekleştirilen diğer özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri ise % 10 oranında tevkifata tabi tutulmaktadır. 2024 yılında elde edilen ve 230.000 TL'yi aşan söz konusu faiz ve kâr payı gelirleri beyan edilecektir.

Kira sertifikaları dâhil olmak üzere 01.01.2006 tarihinden sonra yurtiçinde ihraç edilen tüm özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz ve kâr payı gelirler ise Geçici 67 nci madde kapsamında vergilendirilmekte olup, bu gelirler için beyanname verilmeyecektir.

A) YURTIÇİNDE İHRAÇ OLUNANLARDAN SAĞLANAN GELİRLER

GVK'da *varlık kiralama şirketleri* (VKŞ) tarafından ihraç edilen "**kira sertifikalarından**" (SUKUK) elde edilen gelirlerin menkul sermaye iradı sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

Kira sertifikası ya da "kira sukuku", varlık kiralama şirketlerince satın almak veya kiralamak yoluyla devir alınan varlıkların finansmanını sağlamak amacıyla düzenlenen ve sertifika sahiplerinin bu varlıklardan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarına imkân veren menkul kıymetleri ifade eder.

Kira sertifikalarından sağlanan gelirler GVK Geçici 67 nci madde kapsamında vergilendirilmektedir. Buna göre, bu gelirlerin sağlanmasına aracılık eden banka ve aracı kurumlar tarafından, tam ve dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından sağlanan bu gelirler üzerinden (yurtdışında ihraç edilenler hariç) **%10** oranında tevkifat yapılır ve Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın belirlediği usul ve esaslar çerçevesinde beyan edilerek ödenir.

Ancak, Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesine ilişkin stopaj oranlarının belirlendiği 2006/10731 sayılı BBK'da 24.05.2020 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan, 23.05.2020 tarihli ve 2569 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile yapılan değişiklik ile Sermaye Piyasası Kurulu'na onaylanmış finansman bonolarından ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen **bir yıldan kısa vadeli** kira

³⁶ Beyana tabi kazanç elde eden aile bireylerinin (eş ve çocuk) beyanname verip vermeyeceği, her bireyin kendi durumu yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde değerlendirilerek belirlenecektir. Beyan edilmesi gereken herhangi bir gelirin varlığı halinde beyanname, geliri elde eden aile bireyi adına düzenlenerek imzalanacaktır. Beyanname vermek zorunda olan kişinin küçük veya kısıtlı olması ya da mümeyyiz olmaması hallerinde beyanname yine geliri elde eden adına düzenlenmekle birlikte, bu kişiler adına veli, vasi veya bu kişileri temsile yetkili kayyum tarafından imzalanacak ve hangi sıfatla imzalandığı beyannamede belirtilecektir.

sertifikalarından sağlanan gelirler ile bunların elden çıkarılmasından doğan kazançlardan **%15** oranında stopaj yapılması öngörülmüştür.

Bununla birlikte, 23.12.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 3321 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile, 23.12.2020 ile 31.03.2021 tarihi arasında iktisap edilen, bankaların fon kullanıcısı olduğu varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirlerde uygulanacak farklı stopaj oranları belirlenmiş, daha sonra çeşitli tarihlerde farklı belirlemeler yapılmıştır. Belirlenen oranlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo: Kira sertifikalarından (bankaların fon kullanıcı olduğu varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen) elde edilen gelirlere uygulanacak stopaj oranları

Borçlanma vadesi	23.12.2020-30.04.2024	01.05.2024-31.10.2024	01.11.2024-31.01.2025
Vadesi 6 aya kadar (6 ay dahil) olanlara sağlanan gelirlerden	%5	%7,5	%10
Vadesi 1 yıla kadar (1 yıl dahil) olanlara sağlanan gelirlerden	%3	%5	%7,5
Vadesi 1 yıldan uzun olanlara sağlanan gelirlerden	%0	%2,5	%5

KVK 2 nci maddesinin birinci fıkrası kapsamındaki mükellefler ile (sermaye şirketleri= anonim, limited, eshamlı komandit ve benzer nitelikli yabancı kurumlar) münhasıran menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı getirileri ile DAK elde etmek ve bunlara bağlı hakları kullanmak amacıyla faaliyette bulunan mükelleflerden, Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan yatırım fonları ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenenler için bu tevkifat oranı **%0** olarak uygulanır.

Tevkifat yoluyla vergileme nihai vergi olup, ilgili gelirler ayrıca beyana tabi değildirler.

Bununla birlikte, 22.12.2021 tarihli 31697 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4937 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na “*Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ile 31/12/2022 tarihi (bu tarih dâhil) arasında iktisap edilen, Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelir ve kazançlar ile 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara, bu Kararın 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) ve (3) numaralı alt bentleri ile (ç) bendinde yer alan oranlar %0 uygulanır.*” düzenlemesini içeren Geçici Madde 4 eklenmiştir. Bu hüküm ile 22.12.2021 ile 31.12.2022 tarihleri arasında iktisap edilen, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilecek gelirlere uygulanacak stopaj oranı %0 olarak belirlenmiştir.

B) TAM MÜKELLEF KURUMLARCA YURTDIŞINDA İHRAÇ OLUNANLARDAN SAĞLANAN GELİRLER

GVK 75/5’te yer alan ve tam mükellef kurumlarca yurtdışında ihraç olunan kira sertifikalarından sağlanan gelirler, Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yoluyla vergilendirilmemektedirler. Bu gelirler GVK 94 üncü madde kapsamında kira sertifikalarının vadeleri dikkate alınarak tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilmektedirler.

- Vadesi 1 yıla kadar olanlara sağlanan gelirlerden %7,
- Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlara sağlanan gelirlerden %3,

Vadesi 3 yıldan fazla olanlara sağlanan gelirlerden %0, oranlarında tevkifat yapılması gerekmektedir.³⁷

Bu gelirler tam mükellef kurumlarca elde edilmesi ve 2024 yılı için beyan sınırı olan 230.000 TL'yi aşması halinde *yıllık beyanname* ile beyan edilmesi gerekmektedir. Dar mükelleflerce elde edilmesi halinde ise beyana tabi değildirler.

Bununla birlikte, 22.12.2021 tarihli 31697 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4937 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na "*Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ile 31/12/2022 tarihi (bu tarih dâhil) arasında iktisap edilen, Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelir ve kazançlar ile 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara, bu Kararın 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) ve (3) numaralı alt bentleri ile (ç) bendinde yer alan oranlar %0 uygulanır.*" düzenlemesini içeren Geçici Madde 4 eklenmiştir. Bu hüküm ile, 22.12.2021 ile 31.12.2022 tarihleri arasında iktisap edilen, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilecek gelirlere uygulanacak stopaj oranı %0 olarak belirlenmiştir.

2.6.1.4. Ters Repo İşlemi Sonucunda Elde Edilen Gelirler

GVK'da her türlü tahvil ve hazine bonosu ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi tarafından çıkarılan menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdü ile elde edilmesi veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatlerin *menkul sermaye iradi* sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer alan tanım *ters repo* tanımıdır. Yukarıdaki kanun maddesi nedeniyle ters repo gelirleri verginin konusuna girmektedir. Ancak yine GVK'da yer alan bir geçici madde hükmü nedeniyle de gerçek kişilerce elde edilen ters repo kazançları için 31.12.2005 tarihine kadar yıllık beyanname verilmemekteydi.

Geçici 67 nci madde ile söz konusu kazançların hak sahiplerine ödenmesi sırasında bu kazancı ödemekle yükümlü olan kişiler tarafından hak sahiplerine yapılacak ödeme tutarları üzerinden %15 oranında stopaj yapılması gerektiği, bu surette gelir elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmeyeceği, diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirlerin dâhil edilmeyeceği belirtilmiştir.

2.6.1.5. Mevduat Faiz Gelirleri

GVK, *mevduat faizlerini* MSİ saymaktadır. Kanuna göre;

- Bankalara,
- Bankerlere,
- Tasarruf sandıklarına,
- Tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizlerle;
- Yukarıda sayılan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekilde ya da ad altında olursa olsun topladıkları paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler,
- Bankalar ile Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler de **mevduat faizi** sayılmaktadır.

Mevduat faiz gelirlerinde stopaj oranları

02.01.2013 tarihinden itibaren açılan veya vadesi yenilenen;

Döviz tevdiat hesaplarına (DTH) ödenen faizlerden:

³⁷ Oranlar 21.03.2019 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 842 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile güncellenmiştir.

- Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dâhil) vadeli hesaplarda %18,
- 1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli hesaplarda %15,
- 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13 oranında stopaj öngörülmüştür.

Söz konusu stopaj oranları 21.03.2019 tarihinden itibaren açılacak ya da temdit edilecek (süresi uzatılacak) döviz tevdiat hesaplarına ödenen faizler için yükseltilmiştir. Daha sonra bu konuda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre döviz tevdiat hesaplarında uygulanacak stopaj oranları şöyledir:

Tablo 3: Döviz Tevdiat Hesaplarına Ödenen Faizlerde Uygulanan Stopaj Oranları

DTH Vadesi	21.03.2019'dan itibaren	21.03.2019'a kadar	28.06.2023'den itibaren
6 aya kadar	% 20	% 18	% 25
6-12 aya kadar	% 20	% 15	
1 yıldan uzun	% 18	% 13	

Farklı dönemler itibariyle TL mevduat faizlerinde uygulanan stopaj oranları ile kur korumalı vadeli mevduat hesapları ile döviz tevdiat hesaplarından ve altın cinsinden mevduat hesaplarından dönüşüm kuru/fiyatı üzerinden Türk lirasına çevrilen mevduat hesaplarına uygulanan faiz oranları aşağıdaki Tablo 4/a ve 4/b'de gösterilmiştir.

Tablo 4/a: TL Mevduat Hesaplarına Ödenen Faizlerde Uygulanan Stopaj Oranları

TL Mevduatın Vadeli	01.05.2019'dan önce	01.05.2019'dan itibaren	30.09.2020-30.04.2024 arası	01.05.2024-31.10.2024 arası	01.11.2024-31.01.2025 arası
Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dâhil) vadeli	% 15	% 15	%5	%7,5	%10
1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli	% 12	% 12	%3	%5	%7,5
1 yıldan uzun vadeli	% 10	% 10	%0	%2,5	%5
Enflasyon oranına bağlı olarak değişken faiz oranı uygulanan 1 yıldan uzun vadeli	--	% 0	--	--	
Kur korumalı vadeli mevduat hesapları ile döviz tevdiat hesaplarından dönüşüm kuru üzerinden Türk lirasına çevrilen mevduat hesapları	--	--	(25.12.2021'den itibaren) %0	(25.12.2021'den itibaren) %0	

Tablo 4/b: Kur korumalı vadeli mevduat hesapları ile döviz tevdiat hesaplarından ve altın cinsinden mevduat hesaplarından dönüşüm kuru/fiyatı üzerinden Türk lirasına çevrilen mevduat hesapları

Mevduat Türü	01.05.2019'dan itibaren	01.08.2024-31.10.2024 arası	01.11.2024'den itibaren	31.01.2025'ten itibaren
Kur korumalı vadeli mevduat hesapları ile döviz tevdiat hesaplarından dönüşüm kuru üzerinden Türk lirasına çevrilen mevduat hesapları	% 0	6 aya kadar %7,5 1 yıla kadar % 5	6 aya kadar %10 1 yıla kadar % 7,5 1 yıldan uzun %5	6 aya kadar %15 1 yıla kadar %12 1 yıldan uzun %10
Altın cinsinden mevduat hesaplarından dönüşüm fiyatı üzerinden Türk lirasına çevrilen mevduat hesapları	% 0	6 aya kadar %7,5 1 yıla kadar % 5	6 aya kadar %10 1 yıla kadar % 7,5	6 aya kadar %15 1 yıla kadar % 12

02.01.2013 tarihinden önce açılmış olan döviz tevdiat ve TL mevduat hesaplarına ödenen faizler, vadeye bakılmaksızın % 15 oranında stopaja tabidir.

Stopaj *nihai vergi* olup, bu surette gelir elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmeyecek, diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dâhil edilmeyecektir.

Buna karşılık yurt dışı bankalardan ya da **offshore hesaplardan elde edilen faiz gelirleri** tutarı 13.000 TL'lik beyan sınırını (2024 yılı için) aşması halinde, gelirin tamamı GV beyannamesi ile beyan edilmek zorundadır.

Yurt dışında söz konusu faiz gelirleri üzerinde kaynaktan kesilen vergiler varsa bu vergiler beyan olunan faiz gelirleri üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilebilir.

2.6.1.6. MKYF Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kâr Payları

Menkul Kıymet Yatırım Fonu (MKYF) katılma belgelerinin fon ihraççısına iadesi nedeniyle elde edilen gelir, *kâr payı* sayılmaktadır. Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları da GVK'da MSİ olarak sayılmıştır.

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının *KV'den istisna edilmiş olan portföy kazançları*, dağıtılsın veya dağıtılmasın **%0** oranında vergi tevkifatına tâbi tutulacaktır. Bu kazançlar üzerinden GVK 94 üncü madde uyarınca ayrıca tevkifat yapılmayacaktır. Bu yatırım fon veya ortaklıklarının katılma belgelerinin ilgili fona iadesinden elde edilen gelirler ile hisse senetlerinin alım satımından elde edilen kazançlar için ise **%10³⁸** oranında stopaj uygulanacak ve yıllık beyanname verilmeyecek, diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dâhil edilmeyecektir.

Bununla birlikte, 23.12.2020 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 3321 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile, 23.12.2020 ile 31.03.2021 tarihi arasında iktisap edilen yatırım fonlarında (değişken, karma, eurobond, yabancı, serbest fonlar ile unvanında "döviz" ifadesi geçen fonlar hariç olmak üzere) uygulanacak stopaj oranı **%0** olarak öngörülmüştür. Bu stopaj oranı 01.04.2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 3755 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.05.2021'e ve sonrasında da 01.06.2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4027 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.07.2021 tarihine, 4311 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 30.09.2021'e, 4561 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.12.2021'e, 16.12.2021 tarihli 31691 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4921 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile de 31.03.2022'ye, 1 Nisan 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5360 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 30.06.2022'ye, 28 Haziran 2022 tarihli ve 31880 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5752 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.12.2022'ye ve 28 Haziran 2022 tarihli ve 31880 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5752 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.12.2022'ye ve son olarak 28 Aralık 2023 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 8002 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile 30.04.2024'e kadar uzatılmıştır.

Bunun yanı sıra 28 Haziran 2022 tarihli ve 31880 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5752 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına Geçici 5. madde eklenmiştir. Bu düzenleme ile, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ile 31.12.2022 tarihi arasında iktisap edilen, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında kurulan ipotek finansmanı kuruluşları (bu şirketlerin kurucusu olduğu varlık finansman fonları ve konut finansmanı fonları dahil) tarafından ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetler, ipoteğe dayalı menkul kıymetler, ipotek teminatlı menkul kıymetler ve varlık teminatlı menkul kıymetlerden elde edilen gelir ve kazançlara **%5** oranında stopaj uygulanacaktır.

Ticarî işletmeye dâhil olan bu nitelikteki gelirler, beyannameye dâhil edilir.

Öte yandan, sürekli olarak portföyünün en az **% 51'i** Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasında GVK Geçici 67 nci madde uygulanmayacaktır.

³⁸ Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında **%0** olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır.

Yukarıda yer alan istisna sadece *Türkiye’de kurulu* MKYF’lerden alınacak kâr payları için geçerli olduğundan, *yabancı* MKYF’lerden elde edilecek gelirlerin beyanı zorunludur. Yabancı bir MKYF katılma belgesine sahip olmaktan dolayı elde edilen kâr paylarının, tutarı ne olursa olsun mutlaka yıllık beyanname ile beyan edilmesi gerekmektedir. Mükelleflerin yurt dışında kurulu MKYF katılma belgesi karşılığında elde edecekleri kâr paylarından stopaj yapılması halinde, söz konusu vergi tutarı Türkiye’de beyan edilecek gelirler için hesaplanacak vergiden mahsup edilebilecektir.

MKYF Katılma Belgeleri ile YO Hisse Senetlerinden Elde Edilen Gelirler

GVK Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının altıncı paragrafında yapılan değişiklikten sonra; 01/10/2006 tarihinden itibaren Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi ve menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satımı tevkiyat kapsamındadır.

Sürekli olarak portföyünün en az % 51’i Borsa İstanbul’da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılması ile ilgili olarak, bir yıllık sürenin hesaplanmasında, *katılma belgesinin iktisap tarihinin* esas alınması gerekmektedir.

2.6.1.7. Borsa Yatırım Fonlarının Alım Satımından Elde Edilen Kazançlar

Borsa yatırım alım-satımından elde edilecek kazançlarda işleme aracılık yapan banka ve aracı kurumlarca %10³⁹ oranında stopaj yapılacaktır. Bununla birlikte, 23.12.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 3321 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile, 23.12.2020 ile 31.03.2021 tarihi arasında iktisap edilen yatırım fonlarında (değişken, karma, eurobond, yabancı, serbest fonlar ile unvanında “döviz” ifadesi geçen fonlar hariç olmak üzere) uygulanacak stopaj oranı %0 olarak öngörülmüştür. Bu stopaj oranı 01.04.2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 3755 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.05.2021’e ve sonrasında da 01.06.2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 4027 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.07.2021 tarihine, 4311 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 30.09.2021’e, 4561 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.12.2021’e, 16.12.2021 tarihli 31691 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4921 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile de 31.03.2022’ye, 1 Nisan 2022 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 5360 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 30.06.2022’ye ve 28 Haziran 2022 tarihli ve 31880 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5752 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.12.2022’ye ve son olarak 28 Aralık 2023 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 8002 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile 30.04.2024’e kadar uzatılmıştır. Bu surette DAK elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dâhil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkiyat suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkiyata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir.

2.6.1.8. MKYO, RSYO, GYO’dan Elde Edilen Kâr Payları

Sermaye Piyasası Mevzuatı gereği anonim şirket olarak kurulmak zorunda olan Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları (MKYO), Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıkları (RSYO) ve Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları (GYO) paylarını elinde bulunduran gerçek kişilerin ortaklık hakları karşılığında elde edecekleri kâr paylarının vergilendirilmesi “Hisse Senedi Kâr Paylarının Vergilendirilmesi” ile ilgili bölümde belirtilen prensiplerle aynıdır.

Türk MKYO, RSYO ve GYO hisse senetlerinden elde edilen kâr paylarının ½’si, diğer hisse senetlerinde olduğu gibi, vergiden istisna edilmiştir. İstisna sonrası kalan tutarın diğer gelirlerle (stopaja tabi tutulmuş ücret, MSİ ve GMSİ) birlikte 2022 yılında 70.000 TL’yi, 2024 yılında 230.000 TL’yi, 2025 yılında ise 330.000 TL’yi aşması halinde, beyan edilerek artan oranlı Gelir Vergisi tarifesine göre vergisi ödenir. Geçici 67 nci madde ile kâr paylarının vergilendirilmesinde yukarıda açıklanan *olağan vergileme rejimi* korunmuştur.

³⁹ Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır.

2.6.1.9. Varantların Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen Geçici 67 nci maddeyle getirilen vergileme rejimi ile bankalar ve aracı kurumlar aracılığıyla menkul kıymetlerden ve diğer sermaye piyasası araçlarından sağlanan gelirlerin esas itibarıyla *stopaj* yoluyla vergilendirilmesi amaçlanmıştır. Buna göre varantların, BİST'te işlem görmesi sonucu sağlanan gelirlerin niteliği ne olursa olsun, GVK'nun Geçici 67 nci maddesi kapsamında tevkifat yoluyla vergilendirilmeleri gerekmektedir.

Varantların niteliğine ilişkin tartışmalara 30.09.2010 tarih ve 2010/926 sayılı BKK ile son verilmiş, varantların uygulamada *menkul kıymet* olarak nitelendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

İlgili karar gereği, hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olan ve Borsa İstanbul'da işlem gören aracı kuruluş varantlarından elde edilen kazançlardan % 0, dayanak varlık ve göstergesi hisse senedi veya endeksinden farklı olan örneğin döviz gibi diğer dayanak varlık ya da göstergelere dayalı olarak ihraç edilmiş varantlardan elde edilen kazançlarda ise % 10 oranında vergi kesintisi yapılacaktır.

2.6.2. Dar Mükellef Gerçek Kişiler

Bu kitapçıkta dar mükellef gerçek kişilerle ilgili olarak yapılacak açıklamalar, *Türkiye'de işyeri ya da daimî temsilcisi bulunmayan* dar mükellef gerçek kişilerle ilgili olarak yapılmaktadır.

Dar mükelleflerle ilgili açıklamalara geçmeden önce, söz konusu mükellefleri ilgilendiren Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmaları⁴⁰ (ÇVÖA) hakkında kısaca bilgi vermekte yarar vardır.

Hâlihazırda Türkiye Cumhuriyeti ile 89 yabancı ülke arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmaları imzalanmış bulunmaktadır. Esas olarak söz konusu anlaşmalarda *ikamet esası* dikkate alınarak, anlaşma tarafı ülkelerde mukim ülke vatandaşlarının belli gelir unsurları üzerinden alınacak vergileri alma yetkisinin hangi ülkede olduğu ve bu yetkinin kullanılma prensipleri belirlenmektedir.

Bu kitapçıkta incelenen MSİ ve DAK, ÇVÖA kapsamında vergilendirilme prensipleri olan gelir unsurlarıdır. Anlaşmalarda kural olarak kâr payı ve faiz (MSİ) ile değer artışı kazançlarının (DAK) bu kazancın elde edildiği ülkede vergilendirilme koşulları, vergilemede kullanılabilecek üst tevkifat oranları yer almaktadır.

Türkiye ile ÇVÖA imzalamış ülke vatandaşı gerçek kişilerin Türkiye'de, Türk vatandaşlarının da anlaşma imzalanmış diğer ülkelerden özellikle temettü ve faiz geliri ile menkul kıymet alım satım kazancı elde etmeleri halinde bu gelirlerin elde edildiği ülkenin vergileme sınırlarının ÇVÖA hükümlerine bakılarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

ÖRNEK:

Hollanda ile Türkiye arasında imzalanmış bulunan ÇVÖA'nın 13 üncü maddesine göre, Türk sermaye piyasasına kaydedilmiş bulunan hisse senetleri ve tahvillerinin⁴¹ elden çıkarılması suretiyle Türkiye'de elde edilen kazançlar Türkiye'de vergilendirilemez. Aynı durum Türk vatandaşları açısından Hollanda için de geçerlidir.

ÇVÖA kapsamında Tevkifat Uygulaması

Teknoloji, iletişim ve ulaşım imkanlarının artması yanında liberal iktisadi politikaların yaygınlaşması, ülkeler arasında ekonomik ilişkileri hızla geliştirmektedir. Çok uluslu şirketlerin ve dış ticaret işlemlerinin artması, sınır ötesi ekonomik faaliyetlerin vergilendirilmesi konusunu giderek daha önemli hale getirmektedir. Vergilendirme rejimleri, uluslararası yatırımların yönünü belirleyici öneme sahip bir faktördür. Her ülke doğal olarak daha fazla vergi almak istemekte, fakat devletlerin daha fazla vergi alma teşebbüsleri yatırımların ve sermayenin başka ülkelere kaymasına neden olmaktadır.

⁴⁰ Türkiye ile yabancı ülkeler arasından imzalanmış ve yürürlüğe girmiş ÇVÖA'larının güncel listesine ve anlaşma metinlerine www.gelirler.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

⁴¹ Maliye Bakanlığı tarafından devlet tahvillerinin ve hazine bonolarının anılan istisnadan yararlanamayacağı iddia edilmektedir.

26/09/2017 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları Genel Tebliği (Seri No: 4) ile, ÇVÖA’lar kapsamında “Tevkifat Uygulaması”na ilişkin esaslar düzenlenmiştir (Madde 4.2). Buna göre;

İç Hukuk Hükümleri

Serbest meslek faaliyetleri esas itibarıyla gerçek kişilerce icra edilen ve Gelir Vergisi Kanununun (GVK) 65 inci maddesinde tanımlandığı şekliyle sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır. Kurumların bu tür kazanç elde etmeleri ise istihdam ettikleri personelleri aracılığı ile mümkündür.

GVK’nın 7 nci maddesi uyarınca dar mükellefler açısından serbest meslek kazançlarının Türkiye’de elde edilmiş sayılması için serbest meslek faaliyetinin Türkiye’de icra edilmesi veya Türkiye’de değerlendirilmesi gerekir. Türkiye’de değerlendirme, ödemenin Türkiye’de yapılması veya ödeme yabancı memlekette yapılmışsa Türkiye’de ödeyenin veya nam ve hesabına ödeme yapılanın hesaplarına intikal ettirilmesi veya kârından ayrılmasıdır.

GVK’nın 94 üncü maddesi uyarınca kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler yaptıkları serbest meslek işleri dolayısıyla bu işleri icra edenlere yapılan ödemelerden (Noterlere serbest meslek faaliyetlerinden dolayı yapılan ödemeler hariç); ödemeleri (avans olarak ödenenler dahil) nakden veya hesaben yaptıkları sırada, 18 inci madde kapsamına giren serbest meslek işleri dolayısıyla yapılan ödemelerden %17 ve diğerlerinden %20 oranında istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecburdurlar.

Kurumlar Vergisi Kanununun (KVK) 30 uncu maddesinin birinci fıkrasında, dar mükellefiyete tabi kurumların fıkra bentler halinde sayılan kazanç ve iratları üzerinden, bu kazanç ve iratları ödeyen veya tahakkuk ettirenler tarafından kurumlar vergisi kesintisi yapılacağı hükme bağlanmış olup, söz konusu tevkifat oranı 2009/14593 sayılı Cumhurbaşkan Kararı uyarınca 3/2/2009 tarihinden itibaren; petrol arama faaliyetleri dolayısıyla sağlanacak kazançlarda %5, diğer serbest meslek kazançlarında %20 olarak belirlenmiştir.

Diğer yandan, GVK’nın 86 ncı maddesinin ikinci fıkrası uyarınca dar mükellefiyette, tamamı Türkiye’de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan; ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlar için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmez. KVK’nın 30/9 uncu maddesi uyarınca, ticari ve zirai kazançlar hariç olmak üzere 30 uncu maddeye göre vergisi kesinti yoluyla alınan kazanç ve iratlar için KVK’nın 24 veya 26 ncı maddelerine göre beyanname verilmesi veya 30 uncu madde kapsamına girmeyen kazanç ve iratlar için verilecek beyannamelere söz konusu kazanç ve iratların dahil edilmesi ihtiyaridir. Dolayısıyla, GVK ve KVK uygulaması açısından dar mükellefler tarafından Türkiye’de elde edilen serbest meslek kazançları üzerinden tevkifat yapılması durumunda bu kesinti nihai vergilemeyi teşkil edecektir.

ÇVÖ Anlaşmaları Hükümleri Kapsamında Tevkifat Yükümlülüğü

1. Faaliyetin Türkiye’ye Gelmeksizin Sunulması

Genel kural olarak, diğer ülke mukimi bir kişinin (gerçek veya tüzel kişi) Türkiye’ye gelmeksizin icra edeceği ve ülkemize sunulan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla elde edeceği gelirleri vergileme hakkı ÇVÖ Anlaşması uyarınca yalnızca mukim olunan ülkeye aittir. Bu faaliyetler karşılığında elde edilen gelirler üzerinden Türkiye’de vergilendirme yapılmayacağından bu kapsamdaki ödemeler üzerinden herhangi bir vergi tevkifatı yapılması da gündeme gelmeyecektir. Bu durumda Tebliğin ekinde yer alan 1 no.lu form ile 2 no.lu formun doldurulmasına gerek bulunmamaktadır.

2. Faaliyetin Türkiye’de Bir İş Yeri ya da Sabit Yer Vasıtasıyla Sunulması

Diğer ülke mukimi bir kişinin serbest meslek veya benzer nitelikteki diğer faaliyetleri Türkiye’de bir iş yeri ya da sabit yer vasıtasıyla icra etmesi dolayısıyla elde edilen gelirleri vergileme

yetkisinin ÇVÖ Anlaşması uyarınca Türkiye'ye ait olması durumunda bu faaliyetler karşılığında yapılan ödemeler üzerinden, anlaşmada vergi tevkifatına ilişkin özel bir sınırlama getirilmemiş ise, iç hukukumuzda öngörülen hükümler çerçevesinde vergi kesintisi yapılması gerekmektedir.

3. Hizmet ya da Faaliyetin Belirli Süreden Fazla Olması

Diğer ülke mukimi bir kişinin serbest meslek veya benzer nitelikteki diğer faaliyetleri Türkiye'de bir iş yeri ya da sabit yer olmaksızın icra etmesi sırasında hizmet ya da faaliyetlerin ilgili ÇVÖ Anlaşmasında öngörülen süre unsurunu aşması durumunda bu hizmet ya da faaliyetler dolayısıyla elde edilen gelirlerin vergileme yetkisinin Türkiye'ye ait olması gündeme gelecektir. Bu durumda, söz konusu hizmet ya da faaliyetler karşılığında yapılan ödemeler üzerinden, anlaşmada vergi tevkifatına ilişkin özel bir sınırlama getirilmemiş ise, iç hukukumuzda öngörülen hükümler çerçevesinde vergi kesintisi yapılması gerekmektedir.

Ancak, alınan hizmet ya da faaliyetin temini sırasında serbest meslek faaliyeti sözleşmesi uyarınca;

- hizmetin Türkiye'de ifa edilmemesi,
- hizmet konusunun bir gayrimaddi hak teşkil etmemesi,

- hizmetin Türkiye'de ifa edilmesine karşın ÇVÖ Anlaşması uyarınca Türkiye'nin vergi alma yetkisinin oluşmadığının açıkça tespiti

durumlarında hizmeti alan taraf vergi kesintisi yapmayacaktır.

Vergi kesintisi yapılmasının gerekmediği durumlarda, Türkiye kaynaklı serbest meslek kazancı elde eden diğer ülke mukimlerinde, Tebliğin ekinde yer alan 1 no.lu formun eksiksiz olarak doldurularak hizmet alımına başlandığı tarihten itibaren 30 gün içinde vergi sorumlularına verilmesi gerekmektedir. Tebliğin ekinde yer alan 2 no.lu formun ise vergi sorumlularınca doldurularak, hizmet sunucuları tarafından kendilerine verilen 1 no.lu form ve varsa hizmete ilişkin yazılı sözleşme örneği ile birlikte, ödeme yapılmasından önce bağlı olunan vergi dairesine/mal müdürlüğüne verilmesi gerekmektedir. Vergi sorumlularınca kısım kısım ödeme yapılması durumunda 1 no.lu form ile 2 no.lu formun ilk ödemedan önce vergi dairesine/mal müdürlüğüne verilmesi yeterli olacaktır. Aynı dönemde vergi kesintisi yapılmaması gereken birden çok hizmet alımı söz konusuysa, vergi sorumlularınca tek bir 2 no.lu form doldurularak, bu formun ilgili olduğu 1 no.lu formu dolduran hizmet sunucularının isim listesi de eklenmek suretiyle vergi dairesine/mal müdürlüğüne verilebilir.

Hizmet veya faaliyet süresinin uzaması, iş yeri veya sabit yer açılması ve hizmetin buraya atfedilebilmesi gibi sonradan meydana gelen değişiklikler kapsamında Türkiye'nin vergilendirme yetkisinin olduğu durumlarda hizmeti alan, vergi sorumlusu sıfatıyla önceki dönemleri de kapsayacak şekilde vergi tevkifatı yükümlülüğünü yerine getirmelidir.

Diğer taraftan, Türkiye'de icra edilen serbest meslek faaliyeti ve hizmet sunumuna ilişkin olarak sözleşme ya da ödeme yapıldığı sırada istihkak sahibi gerçek veya tüzel kişinin Türkiye'de ÇVÖ Anlaşmasında öngörülen süreyi aşacak şekilde kalıp kalmama durumu açıkça bilinmiyorsa ya da Türkiye'nin vergilendirme yetkisinin oluşmadığı açıkça tespit edilemiyorsa, faaliyet ve hizmetlere ilişkin olarak yapılan serbest meslek ödemeleri üzerinden vergi sorumluları vergi tevkifatı yapmak zorundadırlar.

4. Ödemenin Türkiye'den Yapılmış Olması

İsveç Anlaşması gibi sınırlı sayıdaki bazı ÇVÖ Anlaşmalarımızda, anlaşmaya taraf diğer akit devlet mukiminin Türkiye'de icra ettiği serbest meslek veya bağımsız nitelikteki diğer faaliyetlerinden elde ettiği gelirin Türkiye'de vergilendirilmesi, ödemenin Türkiye mukimi olan bir kişi tarafından veya böyle bir kişi adına yapılması veya ödemenin, bu ödemeyi yapan kişinin Türkiye'de sahip olduğu bir iş yerinden ya da sabit yerden yapılması koşullarından en az birinin gerçekleşmesine bağlanmıştır.

Bu durumda, söz konusu hizmet ya da faaliyetler karşılığında yapılan ödemeler üzerinden iş yerine/sabit yere ve faaliyetin süresine bakılmaksızın iç hukukumuzda öngörülen hükümler çerçevesinde vergi kesintisi yapılması gerekmektedir.”

2.6.2.1. Hisse Senetlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin hisse senetlerinden elde ettikleri gelirler, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi, *kâr payı* (menkul sermaye iradı) ve *alım satım kazancı* (değer artışı kazancı) olabilir.

A) Hisse Senedi Kâr Paylarının Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin elde ettikleri kâr paylarının, dar mükellef gerçek kişiler tarafından beyanı gerekmemektedir. Bu kâr paylarının dağıtılması sırasında, kâr payı dağıtan kurum tarafından yapılan stopaj söz konusu gelirlerin dar mükellef gerçek kişiler açısından nihai vergisini oluşturmaktadır.

Kâr payları üzerinden yapılacak stopajla ilgili olarak tam mükellef gerçek kişilerle ilgili kısımda yer alan açıklamalar dar mükellef gerçek kişiler açısından da geçerlidir. Ancak dar mükellef gerçek kişilere ödenecek kâr payları üzerinden yapılacak stopajda kullanılacak olan oran, kâr payını alan dar mükellefin mukimi bulunduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında yapılmış bulunan ÇVÖA’nda yer alan oranın üzerinde olamaz. Bu nedenle dar mükelleflere kâr dağıtımı yapılırken söz konusu anlaşmaları incelemekte yarar vardır.

B) Hisse Senedi Alım-Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin hisse senedi alım satım kazançları tam mükellef gerçek kişilerle ilgili bölümde yer alan prensiplere göre vergilendirilir. Hazine’den izin alarak satın alınan hisse senetlerinin⁴² elden çıkarılması sonucunda doğan kazancın hesabında kur farkları dikkate alınmaz. Alım satım kazançları açısından ise dar mükellef gerçek kişilerin tam mükellef gerçek kişiler gibi hesaplanacak hisse senedi alım satım kazançları söz konusu kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde *münferit beyanname* ile söz konusu işlemin yapıldığı yer vergi dairesine beyan edilerek vergisinin de ödenmesi gerekmektedir.

Geçici 67 nci madde ile ilgili olarak yukarıda yapılan açıklamalar, *dar mükellef gerçek kişiler* için de geçerlidir. Dar mükellef gerçek kişilerce Geçici 67 nci maddede tanımlanan hisse senetlerine ilişkin olarak (Türkiye’de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye’de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören hisse senetleri) farklı bir vergileme rejimi getirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen kazançların vergilendirilmesi kural olarak işleme aracılık yapan banka ve aracı kurumlarca yapılacak %0 nispetindeki stopaj suretiyle olur ve stopaj nihai vergidir. Ancak menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kazançlarda tevkifat oranı %10 olarak uygulanmaya devam edilmektedir. MKYO hisse senetleri 1 yıldan fazla süreyle elde tutulduğunda stopaja tabi değildir. Bu surette DAK elde eden dar mükellef bireysel yatırımcılarca münferit beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dâhil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir. Borsa İstanbul’da işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasında GVK Geçici Madde 67 ve GVK Mükerrer 80 inci madde hükümleri uygulanmayacak olup bu kazançlar tümüyle Gelir Vergisinden istisna olacaktır.

Elde edilen kazançlara ilişkin olarak vergi anlaşmalarından kaynaklanan istisnalar konusunda dar mükellef gerçek kişinin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış bulunan ÇVÖA hükümleri geçerli olacağından, söz konusu anlaşmalara bakılmasında yarar vardır.

2.6.2.2. DT, ÖST ve Özel Sektör Bonolarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Devlet ve özel sektör tahvil ve bonolarından biri *faiz* diğeri de *alım satım kazancı* olmak üzere esas olarak iki tür gelir elde edilmesi mümkündür.

A) DT, ÖST ve Özel Sektör Bonolarından Elde Edilen Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

⁴² Portföy yatırımlarında izin şartı bulunmamaktadır. Doğrudan yatırımlarda da yabancı sermaye mevzuatındaki izin şartı kaldırılmıştır.

Dar mükellef gerçek kişilerin sahip oldukları devlet ve özel sektör tahvil ve bonoları dolayısıyla elde ettikleri faiz gelirleri *stopaja tabi* olduğundan (DT ve HB ile Türkiye’de satılan özel sektör tahvilleri %10 oranında) bunlarla ilgili olarak dar mükelleflerin ayrıca herhangi bir beyanda bulunmalarına gerek yoktur. Stopaj, söz konusu mükellefler için nihai vergi olmaktadır. Ancak 22.12.2021 tarihli 31697 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4937 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na “**Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ile 31/12/2022 tarihi (bu tarih dâhil) arasında iktisap edilen, Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelir ve kazançlar ile 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara, bu Kararın 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) ve (3) numaralı alt bentleri ile (ç) bendinde yer alan oranlar %0 uygulanır.**” düzenlemesini içeren Geçici Madde 4 eklenmiştir. Bu hüküm ile 22.12.2021 ile 31.12.2022 tarihleri arasında iktisap edilen, Maliye Bakanlığınca ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonolarından elde edilecek gelirlere uygulanacak stopaj oranı %0 olarak belirlenmiştir.

Bununla birlikte, 23.12.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 3321 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile, 23.12.2020 ile 31.03.2021 tarihi arasında iktisap edilen, bankalar tarafından ihraç edilen tahvil ve bonolardan elde edilen gelir ve kazançlarda uygulanacak farklı stopaj oranları belirlenmiş, daha sonra çeşitli tarihlerde farklı belirlemeler yapılmıştır. Belirlenen oranlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo: 23.12.2020-31.01.2025 tarihleri arasında iktisap edilmiş tahvillerden elde edilen gelirlere uygulanacak stopaj oranları

Borçlanma vadesi	23.12.2020-30.04.2024	01.05.2024-31.10.2024	01.11.2024-31.01.2025
Vadesi 6 aya kadar (6 ay dahil) olanlara sağlanan gelirlerden	%5	%7,5	%10
Vadesi 1 yıla kadar (1 yıl dahil) olanlara sağlanan gelirlerden	%3	%5	%7,5
Vadesi 1 yıldan uzun olanlara sağlanan gelirlerden	%0	%2,5	%5

Tablo: 23.12. Geçici 67 nci madde ile ilgili olarak yukarıda yapılan açıklamalar dar mükellef gerçek kişiler için de geçerlidir. Eurobond’lardan ve yurtdışına ihraç edilen ÖST’lerden elde edilen faiz gelirleri Geçici 67 nci madde kapsamına girmemektedir. Eurobond’lardan elde edilen faiz gelirleri için stopaj oranı %0 olup, yurtdışı tahvil ihraç teşviki getiren 2010/1182 sayılı BKK uyarınca, tam mükellef kurumların yurtdışına bono ve tahvil ihracından kaynaklı dar mükellef kişilerin elde ettikleri gelirler, söz konusu tahvillerin vadelerine göre (Vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizlerinden % 10, vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden % 7, vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden % 3, vadesi 5 yıl ve daha uzun olanlardan elde edilen faizlerinden %0, ve yukarıda sayılanlar dışında kalan özel sektör tahvil ve bonoları için % 10) tevkifata tabi tutulmakta iken, 21.03.2019 tarihinden itibaren yapılan bir değişiklik ile, kurumların yurt dışı tahvil ihraçları ile sermaye benzeri kredilerde vergi maliyeti azaltılmıştır. Yapılan değişiklik ile, 21.03.2019 tarihinden itibaren kurumların yurt dışından tahvil ihracı ile yapmış olduğu borçlanmalardaki sıfır vergi stopajı uygulamasında vade 5 yıldan 3 yıla indirilmiştir. Diğer bir ifadeyle, 3 yıl ve daha uzun vadeli tahvillerin faiz ödemelerinde vergi stopajı ödenmeyecektir. Böylece kurumların yurt dışı borçlanmalarında kolaylık sağlanmıştır.

Tablo 5: Yurt Dışı Tahvillerde Stopaj Oranları

Borçlanma Vadesi	21.03.2019'dan itibaren	21.03.2019 öncesi
1 yıla kadar olanlarda	% 7	% 10
1-3 yıl olanlarda	% 3	% 7
3 yıl ve daha uzun olanlarda	% 0	% 3
5 yıl ve daha uzun olanlarda		% 0

Stopaj oranları konusunda dar mükellef gerçek kişinin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış bulunan ÇVÖA hükümleri geçerli olacağından söz konusu anlaşmalara bakılmasında yarar vardır.

B) DT, ÖST ve Özel Sektör Bonolarının Elden Çıkarılması Sonucu Elde Edilen Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin devlet ve özel sektör tahvil ve bonoları alım satım kazançları bu kitapçığın tam mükellef gerçek kişilerle ilgili bölümünde yer alan prensiplere göre vergilendirilir.

Dar mükellef gerçek kişilerin tam mükellef gerçek kişiler gibi hesaplanacak alım satım kazançları söz konusu kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde *münferit beyanname* ile söz konusu işlemin yapıldığı yer vergi dairesine beyan edilerek vergisinin de ödenmesi gerekmektedir.

Geçici 67 nci madde ile ilgili olarak yukarıda yapılan açıklamalar *dar mükellef gerçek kişiler* için de geçerlidir. Dar mükellef gerçek kişilerce 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen devlet tahvili, hazine bonusu ve Türkiye’de ihraç edilen özel sektör tahvil ve bonolarından elde edilen alım-satım kazançlarının vergilendirilmesi kural olarak işleme aracılık yapan banka ve aracı kurumlarca yapılacak %10⁴³ (finansman bonolarından elde edilen gelir için %15)⁴⁴ nispetindeki stopaj suretiyle olur ve stopaj nihai vergidir. Ancak 22.12.2021 tarihli 31697 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4937 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na “***Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ile 31/12/2022 tarihi (bu tarih dâhil) arasında iktisap edilen, Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelir ve kazançlar ile 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara, bu Kararın 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) ve (3) numaralı alt bentleri ile (ç) bendinde yer alan oranlar %0 uygulanır.***” düzenlemesini içeren Geçici Madde 4 eklenmiştir. Bu hüküm ile, 22.12.2021 ile 31.12.2022 tarihleri arasında iktisap edilen, Maliye Bakanlığınca ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonolarından elde edilecek gelirlere uygulanacak stopaj oranı %0 olarak belirlenmiştir.

Bununla birlikte, 23.12.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 3321 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile, 23.12.2020 ile 31.03.2021 tarihi arasında iktisap edilen, bankalar tarafından ihraç edilen tahvil ve bonolardan elden çıkarılmasından doğan kazançlarda uygulanacak farklı stopaj oranları belirlenmiş, daha sonra çeşitli tarihlerde farklı belirlemeler yapılmıştır. Belirlenen oranlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo: 23.12.2020-31.01.2025 tarihleri arasında iktisap edilmiş tahvillerden elde edilen gelirlere uygulanacak stopaj oranları

Borçlanma vadesi	23.12.2020-30.04.2024	01.05.2024-31.10.2024	01.11.2024-31.01.2025
Vadesi 6 aya kadar (6 ay dahil) olanlara sağlanan gelirlerden	%5	%7,5	%10
Vadesi 1 yıla kadar (1 yıl)	%3	%5	%7,5

⁴³ Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır.

⁴⁴ 24.05.2020 tarihli 31136 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2569 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile belirlenmiştir.

dahil) olanlara sağlanan gelirlerden			
Vadesi 1 yıldan uzun olanlara sağlanan gelirlerden	%0	%2,5	%5

Bu surette gelir elde eden dar mükellef bireysel yatırımcılarca münferit beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dâhil edilmez.

Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir.

Öte yandan Eurobondlar ve yurtdışına ihraç edilen ÖST ve özel sektör bonolarından elde edilen alım-satım kazançları Geçici 67 inci madde kapsamına dâhil değildir. Söz konusu değer artış kazançları stopaja tabi olmayıp, GVK uyarınca ilgili kazançlar için *münferit beyanname* verilmemektedir.

Elde edilen kazançlara ilişkin olarak vergi anlaşmalarından kaynaklanan istisnalar konusunda dar mükellef gerçek kişinin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış bulunan ÇVÖA hükümleri geçerli olacağından söz konusu anlaşmalara bakılmasında yarar vardır.

2.6.2.3. Kira Sertifikalarından Sağlanan Gelirler

A) YURTIÇİNDE İHRAÇ OLUNANLARDAN SAĞLANAN GELİRLER

Kira sertifikalarından sağlanan gelirler GVK Geçici 67 nci madde kapsamında vergilendirilmektedir. Buna göre, bu gelirlerin sağlanmasına aracılık eden banka ve aracı kurumlar tarafından, tam ve **dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından sağlanan** bu gelirler üzerinden (yurtdışında ihraç edilenler hariç) **%10** oranında tevkifat yapılır ve Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın belirlediği usul ve esaslar çerçevesinde beyan edilerek ödenir.

Ancak, 23.05.2020 tarihli ve 2569 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile yapılan değişiklik ile Sermaye Piyasası Kurulu'nca onaylanmış finansman bonolarından ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen bir yıldan kısa vadeli kira sertifikalarından sağlanan gelirler ile bunların elden çıkarılmasından doğan kazançlardan **%15** oranında stopaj yapılması öngörülmüştür.

Bununla birlikte, 23.12.2020 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 3321 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile, 23.12.2020 ile 31.03.2021 tarihi arasında iktisap edilen, fon kullanıcısının bankalar olduğu varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikasından elde edilen kazançlarda uygulanacak farklı stopaj oranları belirlenmiş, daha sonra çeşitli tarihlerde farklı belirlemeler yapılmıştır. Belirlenen oranlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo: 23.12.2020-31.01.2025 tarihleri arasında iktisap edilmiş kira sertifikalarından elde edilen gelirlere uygulanacak stopaj oranları

Borçlanma vadesi	23.12.2020-30.04.2024	01.05.2024-31.10.2024	01.11.2024-31.01.2025
Vadesi 6 aya kadar (6 ay dahil) olanlara sağlanan gelirlerden	%5	%7,5	%10
Vadesi 1 yıla kadar (1 yıl dahil) olanlara sağlanan gelirlerden	%3	%5	%7,5
Vadesi 1 yıldan uzun olanlara sağlanan gelirlerden	%0	%2,5	%5

Bununla birlikte, 22.12.2021 tarihli 31697 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4937 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na “*Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ile 31/12/2022 tarihi (bu tarih dâhil) arasında iktisap edilen, Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelir ve kazançlar ile 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara, bu Kararın 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) ve (3) numaralı alt bentleri ile (ç) bendinde yer alan oranlar %0 uygulanır.*” düzenlemesini içeren Geçici Madde 4 eklenmiştir. Bu hüküm ile, 22.12.2021 ile 31.12.2022 tarihleri arasında iktisap edilen, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilecek gelirlere uygulanacak stopaj oranı %0 olarak belirlenmiştir.

Tevkifat yoluyla vergileme nihai vergi olup ilgili gelirler ayrıca beyana tabi değildirler.

B) TAM MÜKELLEF KURUMLARCA YURTDIŞINDA İHRAÇ OLUNANLARDAN SAĞLANAN GELİRLER

GVK 75/5’de yer alan ve *tam mükellef kurumlarca yurtdışında ihraç olunan kira sertifikalarından* sağlanan gelirler Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yoluyla vergilendirilmemektedirler. Bu gelirler, GVK 94 üncü madde kapsamında, kira sertifikalarının vadeleri dikkate alınarak tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilmektedirler. 21.03.2019 tarihi itibarıyla güncellenen ve kira sertifikaları için de geçerli olan stopaj oranları Tablo 5’de belirtilmiştir.

Bu gelirler *dar mükelleflerce* elde edilmesi halinde ise **beyana tabi değildirler.**

2.6.2.4. Ters Repo İşlemi Sonucunda Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişiler tarafından elde edilen ters repo kazançlarının vergilendirilmesinde tam mükellef gerçek kişilerin ters repo kazançlarının vergilendirilmesiyle ilgili kısmında yapılan açıklamalar aynen geçerlidir.

Dar mükellef gerçek kişilerin ters repo gelirleri üzerinden yapılacak olan stopaj konusunda, mükellefin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış ÇVÖA’nın bulunması halinde anılan anlaşmada yer alan oranın düşük olması durumunda stopajın %15 oranında değil anlaşmada yer alan oranda yapılacağı unutulmamalıdır.

Dar mükellef gerçek kişiler, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi, *stopaj* yoluyla vergilendirilmiş *ters repo* gelirleri nedeniyle *beyanname vermek zorunda değildirler.*

2.6.2.5. Mevduat Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişiler tarafından elde edilen mevduat faiz kazançlarının vergilendirilmesinde, tam mükellef gerçek kişilerin mevduat faiz kazançlarının vergilendirilmesiyle ilgili kısmında yapılan açıklamalar aynen geçerlidir.

Dar mükellef gerçek kişiler, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi, mevduatın vadesine göre değişen oranlarda stopaj yoluyla vergilendirilmiş mevduat faiz gelirleri nedeniyle beyanname vermek zorunda değildirler. Stopaj oranları, döviz tevdiat hesapları için Tablo: 3’de, TL hesapları için Tablo 4’de gösterilmiştir.

Dar mükellef gerçek kişilerin mevduat faiz gelirleri üzerinden yapılacak olan stopaj konusunda, mükellefin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış ÇVÖA’nın bulunması halinde stopaj anlaşmada yer alan oranda yapılır.

2.6.2.6. MKYF Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kâr Paylarının Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinden elde ettikleri kâr paylarının vergilendirilmesinde, tam mükellef gerçek kişilerin söz konusu kazançlarının

vergilendirilmesiyle ilgili kısmında yapılan açıklamalar aynen geçerli olup bu gelirler üzerinden %10⁴⁵ oranında stopaj uygulanacaktır. Bununla birlikte, 23.12.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 3321 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile, 23.12.2020 ile 31.03.2021 tarihi arasında iktisap edilen yatırım fonlarında (değişken, karma, eurobond, yabancı, serbest fonlar ile unvanında “döviz” ifadesi geçen fonlar hariç olmak üzere) uygulanacak stopaj oranı %0 olarak öngörülmüştür. Bu stopaj oranı 01.04.2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 3755 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.05.2021’e ve sonrasında da 01.06.2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 4027 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.07.2021 tarihine, 4311 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 30.09.2021’e, 4561 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.12.2021’e, 16.12.2021 tarihli 31691 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4921 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.03.2022’ye, 1 Nisan 2022 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 5360 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 30.06.2022’ye ve 28 Haziran 2022 tarihli ve 31880 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5752 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.12.2022’ye ve 28 Aralık 2023 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 8002 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile 30.04.2024’e kadar uzatılmıştır.

Bunun yanı sıra 28 Haziran 2022 tarihli ve 31880 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5752 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına Geçici 5. madde eklenmiştir. Bu düzenleme ile, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ile 31.12.2022 tarihi arasında iktisap edilen, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında kurulan ipotek finansmanı kuruluşları (bu şirketlerin kurucusu olduğu varlık finansman fonları ve konut finansmanı fonları dahil) tarafından ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetler, ipoteğe dayalı menkul kıymetler, ipotek teminatlı menkul kıymetler ve varlık teminatlı menkul kıymetlerden elde edilen gelir ve kazançlara %5 oranında stopaj uygulanacaktır.

Öte yandan, sürekli olarak portföyünün en az % 51’i Borsa İstanbul’da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasında GVK Geçici Madde 67 hükümleri uygulanmayacaktır. Dar mükellef gerçek kişiler, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi, bu gelirleri nedeniyle beyanname vermek zorunda değildir.

2.6.2.7. Borsa Yatırım Fonlarının Alım Satımından Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin borsa yatırım fonu (BYF) katılma belgeleri alım satımından elde ettikleri kazançların vergilendirilmesinde, tam mükellef gerçek kişilerin söz konusu kazançlarının vergilendirilmesiyle ilgili kısmında yapılan açıklamalar aynen geçerli olup bu gelirler üzerinden %10 oranında tevkifat uygulanacaktır. Bununla birlikte, 23.12.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 3321 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile, 23.12.2020 ile 31.03.2021 tarihi arasında iktisap edilen yatırım fonlarında (değişken, karma, eurobond, yabancı, serbest fonlar ile unvanında “döviz” ifadesi geçen fonlar hariç olmak üzere) uygulanacak stopaj oranı %0 olarak öngörülmüştür. Bu stopaj oranı 01.04.2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 3755 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.05.2021’e ve sonrasında da 01.06.2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 4027 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.07.2021 tarihine, 4311 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 30.09.2021’e, 4561 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.12.2021’e, 16.12.2021 tarihli 31691 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4921 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile de 31.03.2022’ye, 1 Nisan 2022 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 5360 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 30.06.2022’ye ve 28 Haziran 2022 tarihli ve 31880 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5752 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 31.12.2022’ye ve 28 Aralık 2023 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 8002 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile 30.04.2024’e kadar uzatılmıştır.

Dar mükellef gerçek kişiler, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi bu gelirleri nedeniyle beyanname vermek zorunda değildir.

2.6.2.8. MKYO, RSYO, GYO’dan Elde Edilen Kâr Paylarının Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin yatırım ortaklığı hisse senetlerinden elde ettikleri kâr paylarının vergilendirilmesinde tam mükellef gerçek kişilerin söz konusu kazançlarının vergilendirilmesi ile ilgili

⁴⁵ Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır.

kısımında yapılan açıklamalar aynen geçerlidir.

Dar mükellef gerçek kişilerin elde ettikleri MKYO hisse senedi kâr payları üzerinden yapılacak olan stopaj konusunda, mükellefin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış ÇVÖA'nın bulunması halinde stopaj anlaşmada yer alan oranda yapılır. *Dar mükellef gerçek kişiler*, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi stopaj yolu ile vergilendirilmiş (söz konusu gelirler %0 stopaja tabidir) bu gelirleri nedeniyle beyanname vermek zorunda değildirler.

2.6.2.9. Varantların Vergilendirilmesi

GVK Geçici 67 nci maddeyle getirilen vergileme rejiminde, bankalar ve aracı kurumlar aracılığıyla *menkul kıymetlerden ve diğer sermaye piyasası araçlarından sağlanan gelirlerin* esas itibariyle *stopaj yoluyla vergilendirilmesi* amaçlanmıştır.

Buna göre varantların, BİST'te işlem görmesi sonucu sağlanan gelirlerin niteliği ne olursa olsun GVK Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yoluyla vergilendirilmeleri gerekmektedir. 30.09.2010 tarih ve 2010/926 sayılı BKK ile varantların niteliğine ilişkin tartışmalara son verilmiş, varantların uygulamada *menkul kıymet* olarak nitelendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

İlgili karar gereği, hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olan ve Borsa İstanbul'da işlem gören aracı kuruluş varantlarından elde edilen kazançlardan % 0, dayanak varlık ve göstergesi hisse senedi veya endeksinden farklı olan örneğin döviz gibi diğer dayanak varlık ya da göstergelere dayalı olarak ihraç edilmiş varantlardan elde edilen kazançlarda ise % 10 oranında vergi kesintisi yapılacaktır.

2.6.2.10. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Vergilendirilmesi

Türkiye'de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 31.12.2008 tarihine kadar yapılan işlemlerden elde edilen *kazançlar* için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanmaktaydı. Söz konusu uygulamaya 01.01.2009 tarihi itibariyle son verilmiştir.

2010/926 sayılı BKK ile tam mükellef sermaye şirketlerinin vadeli işlem ve opsiyon borsalarında gerçekleştirilen işlemlerden elde edilen kazançları için %0, diğer tam mükellef kurumsal ve bireysel yatırımcıların kazançları için %10, dar mükellef sermaye şirketlerinin kazançları için %0, diğer dar mükellef kurumsal ve bireysel yatırımcıların kazançları için ise %10 oranında tevkifat uygulanmaktadır.

Ancak, 2009/14580 sayılı BKK ile; 01.01.2009 tarihinden itibaren yapılacak işlemlere uygulanmak üzere tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından MKYO hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen değer artış kazançlarından kesilecek tevkifat oranı yüzde **sıfır** olarak belirlenmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar, söz konusu türev sözleşmelerden elde edilen *kazançların* vergilendirilmesine ilişkindir. Söz konusu türev *işlemlerin* yapılması, ayrıca Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'ne (BSMV) tabidir.

Türkiye'de 2017 yılı sonuna kadar, *sadece Türkiye'de kurulu borsalarda gerçekleştirilen* vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine BSMV istisnası uygulanıyordu. Bu hüküm 7061 sayılı Kanun ile değiştirilerek, işlemin yapıldığı yere bakılmaksızın *tüm vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ilişkin muamelelerin* ve bu muameleler sonucu lehe alınan paraların 2018 başından itibaren BSMV'den istisna edilmesi sağlanmıştır.

Geçici 67 nci maddeye göre türev ürünlerinin vergilendirilmesine ilişkin özet, Tablo 6'da yer almaktadır.

2.7. Kurumlar Tarafından Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Kurumların elde etmiş oldukları gelirler, gelir ne olursa olsun *saftı kurum kazancına dâhil* edilmektedir.

Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan gelirlerin ticari faaliyet kapsamında elde

edilmesi halinde, bu gelirler ticari kazancın tespitinde dikkate alınacaktır. Tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, genel hükümler çerçevesinde ticari kazançla ilgili olarak verilen beyanname üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilecektir. Mahsup sonrası arta kalan bir tutarın bulunması halinde bu tutar genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilecektir.

ÖRNEK:

(A) Market İşletmesi, nakit varlıklarını değerlendirerek 02/03/2013 tarihinde banka aracılığı olmaksızın halka açık (Z) A.Ş.'ye ait 100.000 TL ihraç bedelli tahvil satın almıştır.

Söz konusu tahvilin itfa tarihi 01/03/2016 olup, Bay (A) 03/11/2014 tarihinde bu bonoları (X) Bankasına 110.000 TL'ye satmıştır.

Tevkifat matrahı, menkul kıymetin daha önce bir banka veya aracı kurumdan alınmamış olması nedeniyle, satış bedeli ile ihraç bedeli arasındaki fark olacaktır. Bu durumda (X) Bankası, (A) Ticari İşletmesi adına, satış bedeli ile ihraç bedeli arasındaki fark olan (110.000 TL – 100.000 TL=) 10.000 TL üzerinden tevkifat yapacaktır.

(A) Ticari İşletmesi, tevkif yoluyla ödemiş olduğu vergiyi, 2014 yılına ilişkin yıllık kurumlar vergisi beyannamesi üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edebilecektir.

Ancak, tevkif suretiyle ödenen verginin işlemten doğan kazancın tabi olduğu tevkifat oranı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşan kısmı, beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilemeyecektir.

2.7.1. Tam Mükellef Kurumlar

Türkiye'de işyeri veya daimî temsilcisi vasıtasıyla menkul kıymetlerden gelir elde eden tam mükellef kurumlar elde etmiş oldukları gelirler, safi kurum kazancına eklenerek, kurumlar vergisine tabi tutulur. Bu gelirlerin elde edilmesi esnasında yapılan stopaj daha sonrasında ödenecek kurumlar vergisinden, kurumlar vergisinin çıkmaması durumunda diğer vergi borçlarından mahsup edilir.

Menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerde tevkifat oranlarının büyük kısmı gerçek kişilerle aynıdır. Yalnız 4. Bölümde açıklanacağı üzere, kanun koyucu, elde edilen bazı gelirleri KVK'nun 5 inci maddesi kapsamında kurumlar vergisinden istisna tutmuştur. İşbu çalışma notunun 1 numaralı ekinde farklı ve benzer olan durumlar tablo halinde açıklanmıştır.

2.7.2. Tam Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlar Tarafından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Tam mükellef gerçek kişi ve kurumlarca elde edilen Geçici 67 nci maddenin (1), (2) ve (3) numaralı fıkralarında yer alan gelirlere yönelik olarak uygulanmakta olan % 15 oranındaki tevkifat, 23/07/2006 tarihinden itibaren % 10'a indirilmiştir. İşbu çalışma notunun 1 numaralı ekinde özel düzenlemeler ile farklılaştırılan oranlar açıklanmıştır.

Üç Aylık Dönem İçinde Farklı Tevkifat Oranı Uygulanması Durumunda Zarar Mahsubu

257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin "2.4.1.11. Alım-Satım İşlemlerinin Bir Kısımının Zararla Sonuçlanması" başlıklı bölümünde, *alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması kaydıyla, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide beyan edilip ödenmesi gereken verginin hesaplanacağı belirtilmiştir.*

Dolayısıyla, alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının *aynı türden olması şartıyla, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemler 2006/10731 sayılı BKK'nın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23/07/2006 öncesi ve sonrası ayrı ayrı konsolide edilmek suretiyle, zarar mahsubu yapılacaktır.* Mahsup sonrası kalan tutara, ilgili olduğu dönem kazancına ilişkin tevkifat oranı uygulanarak vergi hesaplanacaktır.

ÖRNEK:

Bay (A)'nın, (X) Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kâr ve zarar aşağıda gösterilmiştir.

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı (TL)	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (TL)
10/07/2006	Kâr	100	15	15
25/07/2006	Zarar	-70	10	-
28/07/2006	Kâr	70	10	7

B.K.K. öncesi dönem kümülatif kârı	:	100 TL
Tevkifat oranı	:	%15
B.K.K. sonrası dönem kümülatif kârı	:	0
Tevkifat oranı	:	%10
Kümülatif kâr	:	100 TL
Hesaplanan Vergi (100 TL x % 15=)	:	15 TL

Örneğimizde, Bay (A)'nın alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesi sonucu, 2006/10731 sayılı BKK'nın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23/07/2006 tarihi öncesindeki kârlı durumu dikkate alınarak 100 TL üzerinden % 15 oranında tevkifat yapılacaktır.

ÖRNEK:

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı (TL)	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (TL)
10/07/2006	Kâr	100	15	15
15/07/2006	Zarar	-100	15	-
25/07/2006	Kâr	70	10	7
28/07/2006	Kâr	60	10	6

B.K.K. öncesi dönem kümülatif kârı	:	0 TL
Tevkifat oranı	:	%15
B.K.K. sonrası dönem kümülatif kârı	:	130 TL
Tevkifat oranı	:	%10
Kümülatif kâr	:	130 TL
Hesaplanan Vergi (130 TL x % 10)	:	13 TL

Örneğimizde, Bay (A)'nın alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesi sonucu, 2006/10731 sayılı BKK'nın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23/07/2006 tarihi sonrası kârlı durumu dikkate alınarak dönem kümülatif kârı olan 130 TL üzerinden % 10 oranında tevkifat yapılacaktır.

ÖRNEK:

Bay (A)'nın, (X) Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kar ve zarar aşağıda gösterilmiştir.

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı (TL)	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (TL)
10/07/2006	Kâr	100	15	15
15/07/2006	Zarar	-70	15	-
25/07/2006	Zarar	-20	10	-
28/07/2006	Kâr	60	10	6

B.K.K. öncesi dönem kümülatif kârı	:	30 TL
Tevkifat oranı	:	%15
B.K.K. sonrası dönem kümülatif kârı	:	40 TL
Tevkifat oranı	:	%10
Hesaplanan Vergi (30 TL x %15)+(40 TL x %10)	:	8,5 TL

Örneğimizde, Bay (A)'nın alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin 2006/10731 sayılı BKK'nın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23/07/2006 öncesi ve sonrası ayrı ayrı konsolide

edilmesi sonucu, yukarıda açıklandığı şekilde vergi hesaplanacaktır.

ÖRNEK:

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı (TL)	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (TL)
10/07/2006	Kâr	200	15	30
15/07/2006	Zarar	-70	15	-
25/07/2006	Kâr	20	10	2
28/07/2006	Zarar	-60	10	-

B.K.K. öncesi dönem kümülatif kâr	:	130 TL
Tevkifat oranı	:	%15
B.K.K. sonrası dönem kümülatif zararı	:	-40 TL
Tevkifat oranı	:	%10
Kümülatif kâr	:	90 TL
Hesaplanan Vergi (90 TL x %15)	:	13,5 TL

ÖRNEK:

Bay (A)'nın (X) Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kâr ve zarar aşağıda gösterilmiştir.

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı (TL)	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (TL)
10/07/2006	Zarar	-20	15	-
15/07/2006	Zarar	-70	15	-
25/07/2006	Kâr	120	10	12
28/07/2006	Kâr	60	10	6

B.K.K. öncesi dönem kümülatif zararı	:	-90 TL
Tevkifat oranı	:	%15
B.K.K. sonrası dönem kümülatif karı	:	180 TL
Tevkifat oranı	:	%10
Kümülatif kar	:	90 TL
Hesaplanan Vergi (90 TL x %10)	:	9 TL

ÖRNEK:

Bay (A)'nın (X) Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kâr ve zarar aşağıda gösterilmiştir.

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı (TL)	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (TL)
10/07/2006	Kâr	100	15	15
15/07/2006	Zarar	-170	15	-
25/07/2006	Zarar	-120	10	-
28/07/2006	Kâr	60	10	6

B.K.K. öncesi dönem kümülatif zararı	:	-70 TL
B.K.K. sonrası dönem kümülatif zararı	:	-60 TL
Kümülatif zarar	:	-130 TL

Örneğimizde, Bay (A)'nın alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin 2006/10731 sayılı BKK'nın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23/07/2006 öncesi ve sonrası ayrı ayrı konsolide edilmesi sonucu oluşan zarar için vergi hesaplanmayacak olup, kümülatif zarar tutarı olan 130 TL bir

sonraki döneme aktarılarak bu dönemde mahsup edilebilecektir.

2.7.3. Dar Mükellef Kurumlar

Dar mükellef kurumlar tarafından sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi işbu çalışma notunun 2 numaralı ekinde özetlenmiştir.

2.8. Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elden Çıkarılması ve Elden Tutulması Sürecinde Elde Edilen Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat

GVK Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrası hükmü ile bankalar ve aracı kurumlar;

- Alım-satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark,
- Alımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve itfa bedelleri arasındaki fark,
- Menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),
- Aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinde, ödünç veren tarafın lehine kalan tutar üzerinden vergi tevkifatı yapmakla sorumlu tutulmuşlardır.⁴⁶

2.8.1. Tevkifat yapmakla sorumlu olanlar

GVK Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen tevkifat, Türkiye’de faaliyette bulunan *bankalar* ve *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası* (TCMB) ile Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında Türkiye’de faaliyette bulunan *aracı kurumlar* tarafından gerçekleştirilecektir.

Banka ve aracı kurumlarca menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak yapılacak tevkifatta, her kurumun sorumluluğu kendisine gelen bilgi-belge ile sınırlı tutulacaktır (sınırlı sorumluluk ilkesi). Bu durumda eksik, yanlış veya yanıltıcı bilgi nedeniyle ziyaa uğratılan vergi, cezalı olarak, bildirim yapılan kişi-kurum/kuruluş adına tarh edilecektir.

Burada yer alan sorumluluk, *kusur sorumluluğu* olup, anılan kurumlar ancak kusurları var ise sorumlu tutulacaklardır. Hiç kuşkusuz, bu kurumların basiretli bir tacir gibi davranarak kendilerinden beklenen özeni göstermeleri beklenmektedir. Bu nedenle açıkça yanlış olduklarını bildikleri veya makul bir özeni göstermeleri halinde kolayca anlayabilecekleri bilgi ve belgeler nedeniyle sorumlulukları söz konusu olabilecektir. Beklenen özenin tespitinde somut olaydaki koşullara bağlı olarak belirlenecektir.

Yukarıda belirtilenler dışında kalan kurum ve kuruluşların, Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifat yapma sorumluluğu bulunmamaktadır. Bankalar veya aracı kurumlarca gerçekleştirilecek tevkifat, elde edilmesine aracılık ettikleri kazançlar ile ilgilidir. Dolayısıyla, banka ve aracı kurumların *kendi portföylerinde bulunan menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri kazançlar* tevkifat kapsamında olmayacaktır.

Örneğin, bir bankanın Hazine tarafından düzenlenen ihaleden kendi portföyü için satın almış olduğu Devlet tahvilini itfaya kadar elinde tutmak suretiyle elde ettiği faiz geliri üzerinden tevkifat yapılmayacaktır. Söz konusu tahvilin itfadan önce bir gerçek veya tüzel kişiye satılması durumunda da bankanın elde edeceği gelir tevkifat kapsamında değildir.

Aynı şekilde, bir bankanın kendi portföyünde bulunan bir menkul kıymeti başka bir bankaya satması durumunda da banka tarafından elde edilen gelir üzerinden tevkifat yapılmayacaktır. Öte yandan, bankanın başka bir banka/aracı kurumu aracılığıyla menkul kıymet satın alması durumunda bu menkul kıymetlerle ilgili olarak elde edeceği gelirden sorumlularca tevkifat yapılacağı

⁴⁶ Ancak Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifatın yapılmasını gerektiren hallerin bunlarla sınırlı olmadığını, anılan maddede %15 nispetindeki tevkifat uygulamasını gerektiren başka durumların da bulunduğunu (örneğin, komisyon iadeleri, mevduat faizi, ters repo kazançları, vadeli işlem ve opsiyonlardan elde edilen gelirler gibi) hatırlatmak isteriz. Söz konusu durumlar aşağıda ayrıca ele alınmıştır.

tabiidir.

ÖRNEK:

(X) Bankası, 06/03/2015 ihraç tarihli Hazine bonosunu 3.000.000 TL karşılığında satın almış ve söz konusu bonoyu itfa tarihi olan 04/01/2016 tarihine kadar elinde tutmak suretiyle 350.000 TL faiz geliri elde etmiştir. Faiz ödemesinin, menkul kıymeti ihraç eden kurum olan Hazine tarafından (X) Bankasına yapılması sebebiyle, Hazine tarafından herhangi bir tevkifat yapılmayacaktır.

(X) Bankası'nın, 3.000.000 TL karşılığında satın almış olduğu 06/03/2007 ihraç tarihli Hazine bonosunu itfadan önce, 07/06/2015 tarihinde yatırımcı (A)'ya 3.115.000 TL'ye satması durumunda ise (X) Bankasının bu satış sebebiyle elde ettiği gelir $(3.115.000 - 3.000.000 =)$ olan 115.000 TL Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi değildir.

Yatırımcı (A)'nın söz konusu bonoyu 08/10/2015 tarihinde 3.275.000 TL ye (X) Bankasına geri satışı halinde elde edeceği alım-satım kazancı $(3.275.000 - 3.115.000 =)$ olan 160.000 TL üzerinden ise (X) Bankasıncı eğer yatırımcı (A) tam ve dar mükellef gerçek kişi yatırımcı ise **%10** oranında tevkifat yapılacaktır.

2.8.1.1. Saklamacı Kuruluşların Tevkifat Sorumluluğu

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarına yatırım yapan kişi veya kurumlar, satın aldıkları kıymete ilişkin saklama hizmetini, Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) dışında saklama hizmeti veren saklamacı kuruluşlardan sağlayabilmektedir. Bu kuruluşlar müşterilerinin menkul kıymet hareketlerinin kaydının tutulması, bunların maliyet ve satış fiyatı bilgileri ile dönemsel getirilerinin takip ve tahsiline ilişkin işlemlerin yürütülmesini onlardan aldıkları yetki çerçevesinde ve müşterileri adına yürütmektedirler.

Özellikle yurt dışında yerleşik yatırımcıların kullandığı saklamacı kuruluşların taraf olduğu işlemlerde; müşterisinin talimatı üzerine, herhangi bir menkul kıymet işlemini gerçekleştiren aracı kurum, alımı yapılan kıymetleri müşterinin belirttiği saklamacı kuruluşa virman etmekte ve bu işlemle ilgili kendi uhdesindeki hesapların bakiyeleri kapanmaktadır. Müşteri sahip olduğu kıymetleri satmak istediğinde herhangi bir aracı kuruma talimat vermekte ve satış işlemi gerçekleştiğinde ise satışı yapılan kıymetler müşterinin talimatı üzerine kendisine saklama hizmeti veren saklamacı kuruluş tarafından satışı yapan aracı kuruma virman edilmektedir.

Saklamacı kuruluşların taraf olduğu işlemlerde, müşterilere ait menkul kıymetlere ilişkin maliyet ve fiyat bilgilerinin en sağlıklı şekilde saklamacı kuruluşlar tarafından izlenebiliyor olması ve aracı kurumların bilgisi dâhiline girmeden, bazı tezgâh üstü işlemlerin saklamacı kuruluşlar nezdinde gerçekleşiyor olması nedenleriyle; Geçici 67 nci madde (17) numaralı fıkranın Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetki çerçevesinde, Merkezi Kayıt Kuruluşu dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcılar açısından, tevkifatın bu yatırımcıların varlıklarının bulunduğu saklamacı kuruluşlarca yapılması uygun bulunmuştur.

2.8.1.2. İzlenecek Yöntem

Merkezi Kayıt Kuruluşu dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcıların, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlere ilişkin tevkifat sorumluluğu, Tebliğde yer alan usul ve esaslar çerçevesinde, *saklama hizmeti veren kuruluşlarca* yerine getirilecektir. Buna göre saklama hizmeti veren kuruluşlarca yapılacak vergi tevkifatı aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Alış veya satış işlemini gerçekleştiren *aracı kurum*, işlemini gerçekleştirdiği menkul kıymetlerle ilgili tarih, alış maliyeti veya satış fiyatına ilişkin bilgileri *işlemin gerçekleştiği gün itibarıyla* detaylı bir şekilde müşterinin belirttiği *saklamacı kuruluşa* bildirecektir.

Saklamacı kuruluşlar, saklama hizmeti verdikleri müşterileri hesabına bir alış ya da satış bilgisi geldiğinde, her bir müşteri için, gelen bilgileri işlem tarihi, maliyeti ve satış fiyatı verilerini izleyecek şekilde kayda alacaktır. Alım-satım işleminin tamamlanması sonucunu doğuran ikinci işleme ilişkin

bilgiler saklamacı kuruluşa bildirildiğinde ise, saklamacı kuruluşça, *ilk giren ilk çıkar* yöntemi (FIFO) veya gün içi işlemlerde *ağırlıklı ortalama fiyat* (AOF) bilgisi kullanılarak tespit edilecek kazanç üzerinden tevkifat yapılacaktır.

Saklama hizmeti veren kuruluşların bu kapsamda yapacakları vergi tevkifatıyla ilgili sorumlulukları kendilerine gelen bilgi ve belge ile sınırlı olacaktır.

2.8.1.3. Başka Saklamacı Kuruluşa Virman

Saklamacı kurum veya kuruluşlar nezdinde bulunan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının, başka bir saklamacı kuruma virman edilmesi halinde, 257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin 2.4.1.13 “*Virman işlemlerinde tarih ve maliyet bildirimi*” başlıklı bölümünde yer alan esaslar çerçevesinde işlem yapılacaktır.

2.8.1.4. Tahsiline Aracılık Ettikleri Gelirler

Saklamacı kurum veya kuruluşların tahsiline aracılık ettikleri gelirler üzerinden, Tebliğde yer alan esaslar çerçevesinde tevkifat yapılacaktır.

Öte yandan, itfa ve/veya kupon ödemesine konu tahvil ve bonolarda, bu menkul kıymetlere ilişkin itfa gelirlerinin, fiziken veya hesaben nezdinde bulunduran saklamacı kuruma ödenmesi esnasında, ödemeyi yapanlarca tevkifat yapılmayacaktır. Saklamacı kuruluşlarca, tahsil edilen bu gelirler üzerinden nihai sahibine ödeme aşamasında tevkifat yapılacaktır.

Ayrıca, MKK nezdindeki hesaplarda bulunan tahvil ve bonoların itfa ve kupon ödemelerinde tahsile aracılık eden başka bir aracı kurum, banka veya saklamacı kuruluşun bulunmaması durumunda, Geçici 67 nci maddenin 17 numaralı fıkrasının Hazine ve Maliye Bakanlığına verdiği yetki çerçevesinde söz konusu menkul kıymetlerle ilgili itfa ve kupon ödemelerindeki tevkifatın kendisine bildirilen alış maliyeti bilgisi esas alınarak Takasbank tarafından yapılması uygun bulunmuştur.

2.8.1.5. Tezgâh Üstü İşlemlerde Tevkifat

Saklamacı kuruluşlar nezdinde bulunan menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla mülkiyet devrini öngörecektir şekilde, hukuki ve ekonomik tasarruf imkânının aynı veya başka bir saklamacı kuruluş nezdindeki diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri, *alım-satım* işlemi addedilecektir. Bu işlemler teşkilatlanmış piyasalarda tescil edilip edilmediğine bakılmaksızın, alım-satım işlemlerinde olduğu gibi, tevkifata tabi tutulacaktır.

Toplam bir *bedel karşılığı* yapılan virman işlemlerinde; *toplam bedelin, aktarılan menkul kıymet adedine bölünmesi* ile bulunacak tutar, *bedelsiz virmanlarda* ise müşterinin yazılı olarak bildirdiği fiyat *işlem fiyatı* olarak kabul edilecektir. Aynı zamanda, satan müşterinin bildirdiği bu fiyat *alıcı* için de söz konusu menkul kıymetin **alış maliyeti** kabul edilecektir. Müşteri tarafından yazılı olarak bildirilen söz konusu işlem fiyatı, menkul kıymetin *virman işleminin gerçekleştiği günden önceki günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyatının % 10 altında/üzerinde* olabilecektir. Yazılı olarak bildirilen fiyatın % 10'luk marjı aşması halinde, söz konusu menkul kıymetin virman işleminin gerçekleştiği günden önceki günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyatı esas alınacaktır. Diğer bir ifadeyle, müşteriler virman tarihinden önceki günün ağırlıklı ortalama fiyatının %10'dan fazla altında ya da üstünde bir fiyatı işlem fiyatı olarak bildirebilir. Ancak bu durumda stopaja esas fiyat, o kıymetin virman tarihinden önceki gün piyasada gerçekleşen ağırlıklı ortalama işlem fiyatı olacaktır.

Diğer taraftan, **müşterilerin herhangi bir fiyat bildirmediği virman işlemlerinde:**

- İlgili menkul kıymetin o gün işlem görmemesi halinde; virman gününden bir önceki günde Borsa İstanbul'da (BİST) oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgilerinin,

- virmana konu menkul kıymetin, BİST'te bir önceki gün içinde de işlem görmemesi halinde;
 - hisse senetleri için: *son işlem gördüğü günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyat* bilgisinin,
 - Devlet tahvili ve hazine bonoları için ise T.C. Merkez Bankasınca açıklanan fiyatların,

dikkate alınması gerekmektedir.

Tezgâh Üstü İşlemlerde Maliyet Bildirimi

Menkul kıymetlerin tezgâh üstü işlemlerde tevkifat uygulamasında esas alınacak alış maliyeti ve işlem fiyatı konusunda 257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “2.1.1.4 Tezgah üstü işlemlerde tevkifat” başlıklı bölümünde gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Buna göre, yapılacak virmanlarda müşterinin yazılı olarak bildirdiği fiyat, söz konusu menkul kıymetin *işlem fiyatı* (alıcı için ise alış maliyeti) olarak kabul edilecektir. Söz konusu fiyat, menkul kıymetin virman işleminin gerçekleştiği günden önceki günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyatının % 10 altında/üzerinde olabilecektir. Ancak, yazılı olarak bildirilen fiyatın % 10'luk marjı aşması halinde, söz konusu menkul kıymetin virman işleminin gerçekleştiği günden önceki günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyatı esas alınacaktır.

Diğer taraftan, müşterilerin herhangi bir fiyat bildirmediği virman işlemlerinde, ilgili menkul kıymetin o gün işlem görmemesi halinde, virman gününden bir önceki günde Borsa İstanbul *ikinci seansta* (*ikinci seansta* işlem görmemesi halinde *ilk seansta*) oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgilerinin dikkate alınması gerekmektedir. Menkul kıymetin, BIST’te bir önceki gün içinde de işlem görmemesi halinde, hisse senetleri için son işlem gördüğü günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisinin, Devlet tahvil ve hazine bonoları için ise T.C. Merkez Bankasınca açıklanan fiyatların dikkate alınması gerekmektedir.

2.8.1.6. Takasbank-MKK Dışındaki Saklamacı Kuruluşlardan Saklama Hizmeti Alan Yatırımcı Talimatlarını Yerine Getiren Banka ve Aracı Kurumların Yapacağı İşlemler

MKK dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcıların alım ve satım işlemlerine aracılık eden banka ve aracı kuruluşlar, müşterinin işlem talimatı verirken MKK dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve yaptığı işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşu tarafından yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmesi halinde; gerçekleştirdikleri işlemlere ilişkin kendilerinin aldıkları komisyonlar da dâhil fiyat ve maliyet bilgilerini ve bu işlemde doğabilecek tevkifatın saklamacı kuruluşça yapılacağını, işlemin gerçekleştiği tarih itibarıyla müşterilerin belirttiği saklamacı kuruluşlara bildireceklerdir.

Bu müşteriler bakımından banka ve aracı kuruluşların tevkifat sorumluluğu bulunmamaktadır. İşlem talimatı veren müşterinin, işlem talimatı verirken veya bu tarihten önce yapacağı bir sözleşme ile bundan böyle kendisi adına yapılacak tüm işlemleri için MKK dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve bu işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşunca yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmemesi halinde, söz konusu işleme ilişkin tevkifat yükümlülüğü, bu Tebliğde belirtilen genel esaslara göre banka veya aracı kurum tarafından yerine getirilecektir.

257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin "2.1.1.5 MKK dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcı talimatlarını yerine getiren banka ve aracı kurumların yapacağı işlemler" başlıklı bölümünün son paragrafında, işlem talimatı veren müşterinin, işlem talimatı verirken veya bu tarihten önce yapacağı bir sözleşme ile bundan böyle kendisi adına yapılacak tüm işlemleri için MKK dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve bu işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşunca yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmemesi halinde, söz konusu işleme ilişkin tevkifat yükümlülüğünün, Tebliğde belirtilen genel esaslara göre banka veya aracı kurum tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir.

Müşteri tarafından bildirimin yapılmadığı durumlarda, söz konusu yazılı bildirimin bu müşteriye saklama hizmeti veren saklamacı kuruluş tarafından yapılması da mümkün bulunmaktadır.

2.8.1.7. Ödünç İşlemlerinden Elde Edilen Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat

Geçici 67 nci maddenin uygulamasıyla ilgili olarak yayımlanan 257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “2.4.4. Ödünç işlemlerinde tevkifat matrahı” başlıklı bölümünde, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemine konu olması halinde ödünç veren tarafın lehine kalan tutar üzerinden tevkifat yapılacağı belirtilmiştir.

Ödünç işlemine konu olan ve ödünç alanın da elden çıkarmış olduğu hisse senetlerine ilişkin olarak bir temettü dağıtımı yapılması durumunda, ödünç sözleşmesi uyarınca, ödünç alan tarafından

ödünç verene, temettü kaybını telafi etmek amacıyla ödeme yapılabilir. Temettü ödemeleri Geçici 67 nci madde kapsamına girmemekle birlikte söz konusu gelir (temettü telafi tazminatı), ödünç veren tarafın lehine kalan bir gelir niteliği taşıdığından Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulacaktır.

2.8.1.8. Beyan ve Ödeme

Saklamacı kuruluşlarca tevkif edilecek vergi, bu kuruluşların bağlı oldukları vergi dairesine beyan edilerek ödenecektir.

Geçici 67 nci madde kapsamında üçer aylık dönemler itibarıyla yapılan tevkifat, ilgili üç aylık dönemleri izleyen ayın 26 ncı günü akşamına kadar beyan edilip, 26 ncı günü akşamına kadar ödenecektir.

2.8.2. Gelirleri Üzerinden Tevkifat Yapılacaklar

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan borsa yatırım fonları (BYF) ve emeklilik yatırım fonları (EYF) dışında kalan gerçek veya tüzel kişilerin elde ettikleri gelirler tevkifat kapsamında olacaktır.

Tevkifatın gerçekleştirilmesinde, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır.

Elde edilen gelirlerin vergiden istisna olup olmamasının da tevkifat uygulamasında bir önemi bulunmamaktadır.

2.8.3. Tevkifata Tabi Gelirler

2.8.3.1. Genel Düzenleme

Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi olacak gelirler, daha önce de belirtildiği üzere;

- menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *alım-satımı* sonucunda oluşan getiriler,
 - menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *itfası* dolayısıyla oluşan getiriler,
 - menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *dönemsel getirileri* (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),
 - menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *ödünç işlemlerinden sağlanan getiriler*,
- olarak belirlenmiştir.

Vergi düzenlemelerinde geçen “Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı” ifadesi;

a. Türkiye’de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya

b. Türkiye’de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları ile,

c. Kayda alınmamış olsa veya menkul kıymet ve vadeli işlem borsalarında işlem görmese dahi Hazinece veya diğer kamu tüzel kişilerin ihraç edilecek her türlü menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını, ifade etmektedir.

Bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte, ekonomik veya finansal göstergelere dayalı olarak düzenlenenler de dâhil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri bu madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı olarak kabul edilecektir.⁴⁷

Bu tanımlama dışında kalan bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının *alım satımı* veya *itfası* dolayısıyla elde edilen getiriler Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi değildir.

Örneğin, Türkiye’de kurulu bir şirket tarafından yurtdışında ihraç edilen tahviller de sermaye piyasası mevzuatı uyarınca SPK tarafından kaydına aldırılmalıdır. Bu nedenle, Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi bir menkul kıymet olarak değerlendirilir. Yabancı bir şirket tarafından yurtdışında ihraç edilmiş olmakla birlikte Türkiye’de bir menkul kıymet borsasında işlem gören menkul kıymetler de Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi bir menkul kıymet olarak değerlendirilir.

2.8.3.2. Genel Düzenlemenin İstisnaları

Genel kapsam içerisinde olsa dahi, bazı gelirler Geçici 67 nci maddenin (1), (9) ve (10) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler ile tevkifat kapsamı dışında bırakılmıştır.

Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca,

- Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond gibi) alım satımı, itfası sırasında elde edilen gelirler ve bunların dönemsel getirileri,
- Hisse senetleri kâr payları,

⁴⁷ Türev ürünlerden hangilerinin Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi bir “diğer sermaye piyasası aracı” olarak değerlendirilmesi gerektiği tartışmalıdır. Maliye Bakanlığı’nın görüşüne göre, “vadeli işlemler”, forward, vb. diğer türev ürünleri de kapsayacak şekilde anlaşılmaktadır.

- Tam mükellef kurumlara ait olup, Borsa İstanbul'da işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri ile sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgeleri,⁴⁸

- Tam mükellef kurumlara ait olup, Borsa İstanbul'da işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler,⁴⁹

tevkifat kapsamında olmayacaktır.

Bunlar dışında;

- Geçici 67 nci maddenin (9) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca, 01/01/2006 tarihinden *önce* ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirler,

- Geçici 67 nci maddenin (10) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca, 01/01/2006 tarihinden *önce* iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler,

tevkifata tabi olmayacaktır.

2.8.4. Tevkifat Matrahının Tespiti

2.8.4.1. Alım-Satım İşlemlerinde Tevkifat Matrahı

Alım-satım işlemlerinde tevkifat matrahı, *alış bedeli ile satış bedeli arasındaki tutar* olacaktır. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılması söz konusu değildir.⁵⁰

Tevkifat matrahının tespitinde aşağıdaki açıklamaların da dikkate alınması gerekmektedir.

Komisyon iadeleri:

Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyon bedellerinin bir kısmı, işlem hacmine ya da başka bir nedene bağlı olarak iade edilebilmektedir. İade edilen bu tutarlar komisyonun doğduğu işleme bağlı olmaksızın, iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin tevkifat matrahına dâhil edilecektir.

Aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracından *değişik tarihlerde alımlar* yapıldıktan sonra bunların *bir kısmının* elden çıkarılması:

Aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracından *değişik tarihlerde alımlar* yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması durumunda, ilk giren ilk çıkar (FİFO) yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak *alış bedeli* belirlenecektir.

Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde *ağırlıklı ortalama fiyat* (AOF) bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenecektir.

⁴⁸ *Değişken fonlarla ilgili olarak ise, Takasbank tarafından günlük olarak açıklanan bilgiler çerçevesinde, fon portföyünün % 51'inin Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşması şartının ihlal edilmesi durumunda, ertesi günden itibaren söz konusu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapılacaktır. Bu uygulamada, açıklanan bilgilerle ilgili olarak Takasbank'ın sorumluluğu kendisine gelen bilgi-belge ile sınırlıdır.*

⁴⁹ *Tam mükellef kurumlara ait olup, Borsa İstanbul'da işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler için, GVK Mükerrer 80'inci madde hükümleri uygulanmayacak olup, dolayısıyla bu gelirler için değer artışı kazancı kapsamında yıllık beyanname de verilmeyecektir.*

⁵⁰ *Türkiye'de 2017 yılı sonuna kadar, sadece Türkiye'de kurulu borsalarda gerçekleştirilen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine BSMV istisnası uygulanıyordu. Dolayısıyla Türkiye'de borsa dışında gerçekleştirilen türev işlemlerde BSMV ödenmekteydi. Bu hüküm 7061 sayılı Kanun ile değiştirilerek, 2018 yılı başından itibaren, işlemin yapıldığı yere bakılmaksızın tüm vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ilişkin muameleler ve bu muameleler sonucu lehe alınan paralar BSMV'den istisna edilmiştir.*

Söz konusu maliyet yöntemleri, sadece 01/01/2006 tarihinden sonra iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması durumunda uygulanacak olup, 31/12/2005 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının maliyet hesaplama yöntemine dâhil edilmemesi ve bu kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31/12/2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

Tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedelinin tespitinde, ağırlıklı ortalama fiyat yönteminin seçildiği ve menkul kıymetlerin tamamının aynı gün içinde satılmayarak ertesi güne devredildiği durumlarda, menkul kıymetlerin maliyet bilgisi olarak izleyen günlere, ağırlıklı ortalama maliyet yöntemine göre hesaplanan tutarlar aktarılacaktır.

Bir banka veya aracı kurumda gün içinde yapılan alım-satım işlemleri için seçilmiş olan maliyet hesaplama yönteminin, müşterinin ilgili banka/aracı kurumdaki portföyünde yer alan menkul kıymetler tamamen elden çıkarılıncaya kadar değiştirilmesi mümkün bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, belirlenen maliyet hesaplama yönteminin, portföydeki kıymetlerin tamamı için istikrarlı şekilde uygulanması gerekmektedir.

ÖRNEK:

Tam Mükellef gerçek kişi olan Bay (A), borsada işlem gören (Z) A.Ş' ye ait hisse senedinden (MKYO hisse senetleri hariç) (X) Bankası aracılığıyla aşağıda belirtilen tarihlerde ve miktarlarda alım/satım yapmıştır.

Tarih	Açıklama	Miktar (Adet)	Birim Alış/Satış Bedeli (TL)	Toplam Tutar (TL)
3.01.2015	Hisse Alış	10.000	5	50.000
2.02.2015	Hisse Alış	5.000	4	20.000
8.05.2015	Hisse Satış	6.000	6	36.000
9.05.2015	Hisse Alış	8.000	4,5	36.000
12.05.2015	Hisse Satış	12.000	5	60.000
22.05.2015	Hisse Alış	20.000	5,5	110.000

Bay (A)'nın *ilk giren ilk çıkar* (FIFO) yöntemine göre 08/05/2015 tarihinde satmış olduğu hisse senetlerine tekabül eden maliyet bedeli (6.000 x 5=) 30.000 TL, 12/05/2015 tarihinde satmış olduğu hisse senetlerine tekabül eden maliyet bedeli ise [(4.000 x 5)+(5.000 x 4) + (3.000 x 4.5) =] 53.500 TL olmaktadır. *İlk giren ilk çıkar* yöntemine göre 08/05/2015 tarihinde gerçekleştirilen hisse senedi satışına ilişkin tevkifat matrahı (36.000-30.000=) 6.000 TL, 12/05/2015 tarihinde gerçekleştirilen satışa ilişkin matrah ise (60.000-53.500=) 6.500 TL olarak hesaplanacaktır.

Bu durumda, (X) Bankası Bay (A)'nın alım-satım kazancı olan 6.000 TL ve 6.500 TL üzerinden işlem bazında %0 oranında tevkifat yapacaktır.

Öte yandan, söz konusu hisse senetlerinin menkul kıymet yatırım ortaklığı (MKYO) hisse senetleri olması durumunda, (X) Bankası Bay (A)'nın alım satım kazancı olan 6.000 TL ve 6.500 TL üzerinden işlem bazında %10 tevkifat yapacaktır.

(Bu ve izleyen diğer örneklerdeki alım-satım bedelleri içinde komisyon bedellerinin de bulunduğu varsayılmıştır.)

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının teminat gösterilmesi veya ödünç işlemlerine konu olması halinde, söz konusu kıymetler müşteri portföyü içinde değerlendirilecektir. Ancak, maliyet hesaplamasında; *ödünç* işlemine konu olan kıymetler *portföy dışında, teminat* gösterilen kıymetler ise *portföy içinde* varsayılacaktır.

ÖRNEK:

Bay (A)'nın X Aracı Kurumunda yaptığı işlemler aşağıdaki gibidir.

Hisse Senedi	İşlem	Adet	Bakiye	Fiyat
Akbnk	Alış	100	100	2
Akbnk	Ödünç Verme	-40	60	2
Akbnk	Teminat Verme	-60	0	2
Akbnk	Alış	100	100	3
Akbnk	Satış	-100	0	4

Satışı yapılan 100 adet hissenin alım maliyeti = $60 * 2 + 40 * 3 = 240$ TL

Matrah = Satış Bedeli – Alış Maliyeti

$$= 100 * 4 - 240 = 160 \text{ TL}$$

Maliyet hesaplamasında *ödünç* işlemine konu olan kıymetler *portföy dışında*, *teminat* gösterilen kıymetler ise *portföy içinde* varsayılacağından, matrah yukarıdaki gibi hesaplanacaktır.

Tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak *alış bedelinin* tespitinde, *ağırlıklı ortalama* yönteminin seçildiği ve menkul kıymetlerin tamamının aynı gün içinde satılmayarak ertesi güne devredildiği durumlarda, menkul kıymetlerin maliyet bilgisi olarak izleyen günlere, ağırlıklı ortalama maliyet yöntemine göre hesaplanan tutarlar aktarılacaktır.

Tevkifat matrahı hesaplanarak işlemin tamamlanmasından sonra, bu hesaplamayı etkileyecek olan geçmiş tarihli bir menkul kıymetin müşteri portföyüne dâhil olması veya virmanın geç ulaşması durumunda, geriye dönülerek düzeltme işlemi yapılmasına, yani tevkifat matrahının portföye dâhil olan menkul kıymetler de dikkate alınmak suretiyle yeniden hesaplanmasına gerek bulunmamaktadır.

Tevkifat matrahının belirlenmesinde yanlış müşteri hesabına kayıt, hatalı fiyat veya miktar girişi gibi hatalı işlemlerin tespit edilmesi durumunda, söz konusu işlemlerin geriye dönük olarak düzeltilmesi, izleyen işlemlerin bu düzeltilmiş bilgiler doğrultusunda yapılması gerekmektedir.

Hatalı işlemin ilgili döneme ilişkin beyanname verildikten sonra tespit edilmesi durumunda ise VUK hükümleri çerçevesinde *düzeltilme beyannamesi* verilmesi mümkün bulunmaktadır.

Bir banka veya aracı kurumda gün içinde yapılan alım-satım işlemleri için seçilmiş olan maliyet hesaplama yönteminin, müşterinin ilgili banka/aracı kurumdaki portföyünde yer alan menkul kıymetler tamamen elden çıkarılıncaya kadar değiştirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alımından önce elden çıkarılması

Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının alımından önce elden çıkarılması durumunda yani açığa satış işlemlerinde, *elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi* esas alınarak, üzerinden tevkifat yapılacak tutar belirlenecektir.

ÖRNEK:

Bayan (B), (T) aracı kurumu vasıtasıyla (X) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 100.000 adedini 08/05/2013 tarihinde 4 TL üzerinden *açığa* satmıştır. Bayan (B), aynı hisse senedi ile ilgili olarak 09/05/2015 tarihinde 3,80 TL üzerinden 100.000 adet ve 11/05/2015 tarihinde ise 3,60 TL üzerinden 150.000 adet satın almıştır. Bu durumda, (T) aracı kurumu, açığa satıştan sonraki ilk alış işlemi dikkate alarak $(400.000 \text{ TL} - 380.000 \text{ TL}) = 20.000 \text{ TL}$ üzerinden tevkifat yapacaktır.

Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde *ağırlıklı ortalama fiyat* bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı *ilk giren ilk çıkar* yöntemine göre belirlenecektir.

Veraset Yoluyla veya İvazsız Olarak Edinilen Menkul Kıymetlerde Alış Bedeli Olarak Dikkate Alınacak Tutar

Veraset ve İntikal Vergisi (VİV) Kanunu'nun 10 uncu maddesinde, veraset ve intikal vergisi

matrahının, *intikal eden malların Vergi Usul Kanunu'na göre bulunan değerleri* olduğu belirtilmiştir.

VUK 294 üncü maddesine göre, bir vergiye matrah olan servet veya servet unsuru mahiyetindeki hisse senetleri ve tahviller *borsa rayici* ile, borsada kayıtlı olmayanlar ise *emsal bedeliyle* değerlendirilmektedir.

Bu durumda, mirasçılara veraset yoluyla intikal eden hisse senedi ve tahviller ölüm tarihinde, diğer suretle vuku bulan bedelsiz intikallerde ise bu kıymetler *hukuken iktisap edildiği tarihte* elde edilmiş kabul edilecek ve söz konusu kıymetlerin alış bedeli olarak da *miras bırakanın ölümü veya hukuki iktisabın gerçekleştiği tarihteki borsa rayici*, borsaya kayıtlı olmayanlar için ise bu tarihteki *emsal bedeli* esas alınacaktır.

Buna göre, veraset yoluyla iktisap edilen Geçici 67 nci madde kapsamındaki menkul kıymetlerin varislerce satılması halinde, *satış bedeli* ile yukarıda belirtilen şekilde hesaplanan *alış bedeli* arasındaki fark üzerinden, Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Sermaye artırımları dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin alış tarihi ve bedelleri

Sermaye ve kâr yedeklerinin sermayeye eklenmesi dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin alış tarihi olarak *daha önceden sahip olunan hisse senetlerinin alış tarihi* esas alınacaktır.

Bedelli sermaye artırımını sebebiyle, *rüçhan hakkı* kullanılmak suretiyle *itibari değerleri* ödenerek sahip olunan hisse senetleri yönünden de *alış tarihi* olarak, *sahip olunan eski hisse senetlerinin alış tarihi* esas alınacaktır.

Şirketlerin *sermaye yedekleri* ile sermaye artırımında bulunmaları halinde, bu işlem sonrasında gerek önceden sahip olunan, gerekse sermaye artırımını dolayısıyla alınan hisse senetlerinin alış bedeli, *daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedelinin, sermaye artırımını sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi* suretiyle tespit edilecektir.

Kâr yedekleri kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde, bu işlem dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli, *daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli ile yeni alınan hisse senetlerinin itibari değerleri toplamının sermaye artırımını sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi* suretiyle hesaplanacaktır.

Hisse senedi sahipleri tarafından *rüçhan hakkı* kullanılmak suretiyle *itibari değerleri* ödenerek sahip olunan hisse senetleri yönünden de alış bedeli; *daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli ile yeni alınan hisse senetleri için ödenen bedelin toplamının sermaye artırımını sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi* suretiyle hesaplanacaktır.

ÖRNEK (Bedelsiz Sermaye Artırımı):

Bay (A), 10/02/2015 tarihinde (Z) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 2.000 adedini toplam 15.000 TL bedel ödeyerek satın almıştır. (Z) A.Ş. tamamı sermaye yedeklerinden karşılanmak suretiyle 15/06/2015 tarihinde % 50 oranında sermaye artırımına gitmiştir. Bay (A)'ya, bu işlem dolayısıyla 1.000 adet hisse senedi verilmiştir.

Bu durumda Bay (A)'nın *bedelsiz* sermaye artırımını sonrasında sahip olduğu her bir hisse senedine tekabül eden *maliyet bedeli*, ödenen 15.000 TL'nin, sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle, $(15.000 : 3.000 =) 5$ TL olarak belirlenecektir.

Söz konusu hisse senetlerinin 2.000 adedinin 05/11/2015 tarihinde 16.000 TL'ye satılması durumunda ise, tevkifat matrahı $(16.000 - 10.000 =) 6.000$ TL olacaktır.

ÖRNEK (Bedelli Sermaye Artırımı):

Bayan (X), (Z) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 1.000 adedini 06/02/2015 tarihinde 4.000 TL ödemek suretiyle satın almıştır. (Z) A.Ş., 03/07/2015 tarihinde % 50 oranında bedelli sermaye artırımına gitmiş olup, *rüçhan hakkı* kullanım fiyatı 1 TL olarak açıklanmıştır. Bayan (X), *rüçhan hakkını* kullanmak suretiyle 500 TL ödeyerek 500 adet hisse senedi elde etmiştir.

Bayan (X)' in sermaye artırımını dolayısıyla elde etmiş olduğu hisse senetlerinin maliyet bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin maliyet bedeli ile yeni alınan hisse senetleri için ödenen

bedelin toplamının, sermaye artırım sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle şu şekilde hesaplanacaktır;

$$4.000 + 500 = 4.500 \text{ TL}$$

$$4.500 / 1.500 = 3 \text{ TL}$$

Bayan (X)'in söz konusu hisse senetlerinden 800 adedini 01/11/2015 tarihinde 5.000 TL'ye satması durumunda tevkifat matrahı (5.000- 2.400=) 2.600 TL olarak belirlenecektir.

Rüçhan Hakkı Kuponlarının Satışı Halinde Maliyet Bedeli

Sahip olunan bir hisse senedine ilişkin yeni pay alma (rüçhan) kuponunun, hisse senedinden bağımsız olarak satışı halinde kupon maliyeti, mevcut hisse senetlerinin alış bedeli ile rüçhan hakkı kullanılarak alınan hisse senetleri için ödenen bedel (rüçhan hakkı kullanma maliyeti) toplamının, mevcut ve elde edilecek hisse senedi sayısına bölünmesi sonucu bulunacak tutarla rüçhan hakkı kullanma fiyatı arasındaki farkın sermaye artırım oranıyla çarpılması suretiyle hesaplanacaktır.

$$\begin{array}{rcl} \text{Mevcut hisse senetlerinin alış bedeli} & + & \\ \text{Kupon Maliyeti} = \frac{(\text{rüçhan hakkı kullanma maliyeti} - \text{Mevcut hisse senetlerinin sayısı}) * \text{Rüçhan hakkı kullanma fiyatı}}{\text{elde edilecek hisse senetleri sayısı}} & - & \text{Sermaye Artırım Oranı} \end{array}$$

Kupon maliyeti, hisse senedinin orijinal maliyetinden düşülerek, *elde tutulmaya devam edilen hisse senetlerinin maliyeti* izlenebilecektir.

ÖRNEK:

Bayan (X), (Z) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 1.000 adedini 06/02/2015 tarihinde 10.000 TL ödemek suretiyle satın almıştır. (Z) A.Ş., 01/07/2015 tarihinde % 50 oranında *bedelli* sermaye artırımına gitmiştir. Rüçhan hakkı kullanım fiyatı 1 TL olarak açıklanmıştır.

Bayan (X)'in sermaye artırımını nedeniyle elde ettiği rüçhan hakkı kuponunu satması halinde kupon maliyeti $\{ [(10.000+500)/(1.000+500)] - 1 \} * \% 50 = 3 \text{ TL}$ olacaktır.

Elde tutulmaya devam edilen hisse senetlerinin maliyeti ise (10-3=) 7 TL'dir.

Kupon maliyetinin baz/referans fiyat formülleri kullanılarak aşağıdaki şekilde hesaplanması mümkündür.

$$\text{Kupon maliyeti} = (\{ [10 + (1 * \% 50)] / (1 + 0,5) \} - 1) * \% 50 = 3 \text{ TL}$$

Kuponlu Tahvillerde Alış Bedeli

Kuponlu bir tahvilin satın alınmasında, işlemiş faizin bulunması halinde işlemiş faiz tutarı kupon alış bedeli, *temiz işlem fiyatı* (**Temiz Fiyat=Sözleşme fiyatı-İşlemiş faiz**) ise tahvilin alış bedeli olarak kabul edilir.

Bir tahvil için **işlemiş faiz**; *temiz işlem fiyatı üzerine eklenmesi gereken ve son kupon tarihinden sonra tahvili elde tutma süresiyle orantılı kupon faizini ifade eder ve son kupon tarihinden valör tarihine kadar geçen gün sayısının kupon dönemi gün sayısına oranı ile ödenecek kupon faizinin çarpılması* suretiyle hesaplanır. Söz konusu hesaplama, Borsa İstanbul tarafından kabul edilen esaslar çerçevesinde yapılır.

Borsa İstanbul tarafından açıklanan *işlemiş faiz* tutarları dikkate alınarak da işlem yapılabilir.

ÖRNEK (Temiz fiyatın nominal bedelin altında olması halinde, itfa/alım-satım kazançlarında tevkifat matrahı):

Hazine tarafından 06/12/2011 ihraç tarihli 100.000 TL nominal bedelli 3 yıl vadeli ve 6 ayda bir % 7,5 kupon ödemeli Devlet tahviline ait nakit akımları aşağıdaki gibidir:

Devlet Tahvilinin:	Kupon Ödeme / Valör Tarihi	Kupon Ödemesi (TL)	Tevkifat Matrahı (TL)
1. Kupon	06/06/2012	7.500	-
2. Kupon	05/12/2012	7.500	-
3. Kupon	04/06/2013	7.500	3.420,33
4. Kupon	03/12/2013	7.500	7.500
Kıymet Satışı	10/02/2014	-----	3.079,67
5. Kupon	03/06/2014	7.500	7.500
6. Kupon+Anapara	02/12/2014	7.500+100.000	8.579,67 (7.500+1.079,67)

Bay (A), (X) Bankası aracılığıyla 13/03/2015 valör tarihli olarak söz konusu menkul kıymetten 103.000 TL (kirli fiyat) tutarında alım yapmış olup, bu tahvili itfaya kadar elinde tutması durumunda her bir kupon dönemi itibarıyla tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Son kupon tarihi	: 05/12/2014
Valör tarihi	: 13/03/2015
Ödenecek ilk kupon tarihi	: 04/06/2015
Kupon dönemi gün sayısı	: 182
Geçen gün sayısı	: 99 (05/12/2014-13/03/2015)
Kupon Faizi	: 7500
İşlemiş Faiz	: 4.079,67
Kirli Fiyat	: 103.000 (99/182) x 7.500
Temiz Fiyat	: 98.920,33 (103.000 – 4.079,67)
İlk Kupon (3. Kupon) Ödemesinde Tevkifat Matrahı	= Kupon ödemesi-İşlemiş Faiz = 7.500 – 4.079,67 = 3.420,33 TL

4. ve 5. kupon ödemelerinde matrah, kupon ödemesi olan 7.500 TL olacaktır.

Son dönem kupon ödemesinde ise tevkifat matrahı şöyle hesaplanacaktır.

Son dönem tevkifat matrahı = Kupon ödemesi +(Ana para – Alış Temiz Fiyatı)

$$\begin{aligned}
 &= 7.500 + (100.000 - 98.920,33) \\
 &= 7.500 + 1.079,67 \\
 &= 8.579,67
 \end{aligned}$$

Bu hesaplamalar çerçevesinde tevkifat matrahları yukarıdaki tabloda yer almaktadır.

Bay (A)'nın, söz konusu menkul kıymeti, 10/02/2016 valör tarihli olarak 102.000 TL'ye (X) Bankasına geri satması halinde ise tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Tevkifat Matrahı = Satış Fiyatı – Alış Temiz Fiyatı

$$= 102.000 - 98.920,33$$

$$= 3.079,67$$

Tahvil alış bedelinin itfa bedeli ve işlemiş faiz tutarının üzerinde olması

Kuponlu bir tahvilin satın alınmasında, satın alma bedelinin itfa bedeli ile varsa işlemiş faiz tutarının üzerinde olması, başka bir deyişle temiz fiyatın itfa bedelini aşması durumunda fazla olan kısım izleyen dönemlere ilişkin faiz kuponlarının maliyeti (alış bedeli) olarak dikkate alınacaktır.

ÖRNEK: (Temiz fiyatın nominal bedelin üzerinde olması halinde, itfa/alım-satım kazançlarında tevkifat matrahı)

Hazine tarafından 06/12/2012 ihraç tarihli 100.000 TL nominal bedelli 3 yıl vadeli ve 6 ayda bir % 7,5 kupon ödemeli Devlet tahviline ait nakit akımları aşağıdaki gibidir:

Devlet Tahvilinin:	Kupon Ödeme / Valör Tarihi	Kupon Ödemesi (TL)	Tevkifat Matrahı (TL)
1. Kupon	06/06/2013	7.500	-
2. Kupon	05/12/2013	7.500	-
3. Kupon	04/06/2014	7.500	2.940,25
4. Kupon	03/12/2014	7.500	7.019,92
Kıymet Satışı	10/02/2015	-----	1.039,83
5. Kupon	03/06/2015	7.500	7.019,92
6. Kupon+Anapara	02/12/2015	7.500+100.000	7.019,92

Bay (A), (X) Bankası aracılığıyla 13/03/2015 valör tarihli olarak söz konusu menkul kıymetten 106.000 TL (kirli fiyat) tutarında alım yapmış olup, bu tahvili itfaya kadar elinde tutması durumunda her bir kupon dönemi itibarıyla tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Son kupon tarihi	: 05/12/2014
Valör tarihi	: 13/03/2015
Ödenecek ilk kupon tarihi	: 04/06/2015
Kupon dönemi gün sayısı	: 182
Geçen gün sayısı	: 99 (05/12/2014-13/03/2015)
Kupon Faizi	: 7500
İşlemiş Faiz	: 4.079,67 (99/182) x 7.500
Kirli Fiyat	: 106.000
Temiz Fiyat	: 101.920,33 (106.000 – 4.079,67)
Nominal fiyat üzeri ödeme:	1.920,33 (101.920,33-100.000)
Kalan kupon sayısı	: 4
Kupon başına fazla ödeme:	480,08 (1.920,33/4)

İlk Kupon (3. Kupon) Ödemesinde Matrah = Kupon Ödemesi – (İşlemiş Faiz + Kupon Başına Fazla Ödeme)

$$= 7.500 - (4.079,67 + 480,08)$$

$$= 2.940,25 \text{ TL}$$

Sonraki Kupon Ödemelerinde Matrah = Kupon Ödemesi – Kupon Başına Fazla Ödeme

$$= 7.500 - 480,08$$

$$= 7.019,92 \text{ TL}$$

Bay (A)'nın, söz konusu menkul kıymeti, 10/02/2016 valör tarihli olarak 102.000 TL'ye (X) Bankasına geri satması halinde ise *tevkifat matrahı* aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Tevkifat Matrahı = Satış Fiyatı – (Alış Temiz Fiyatı- Önceki kupon ödemelerinde dikkate alınan kupon başına fazla ödeme tutarı)

$$= 102.000 - [101.920,33 - (480,08 \times 2)]$$

$$= 1.039,83 \text{ TL}$$

Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları

Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına ilişkin işlemlerde, tevkifat matrahının tespitinde *alış ve satış bedeli* olarak *işlem tarihindeki Türk Lirası karşılıkları* esas alınacaktır.

Yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının yabancı bir para cinsinden ihraç edilmiş olması halinde ise, *tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmayacaktır*.

Kur olarak *işlem anında kullanılan kur*, böyle bir kurun bulunmadığı hallerde ise Merkez Bankası döviz alış kuru esas alınacaktır.

ÖRNEK:

Yatırımcı (A), (X) Bankası aracılığı ile 08/02/2015 ihraç tarihli, 3 yıl vadeli, 6 ayda bir kupon ödemeli döviz cinsinden Devlet tahvilinden 02/05/2015 tarihinde 100.000 \$ tutarında alım yapmıştır.

Yatırımcı (A), söz konusu Devlet tahvilini 15/06/2015 tarihinde (X) Bankası aracılığı ile 101.000 \$'a satmıştır.

Döviz olarak yapılan işlemlerde öncelikli olarak ilgili bankanın alım-satım tarihinde uyguladığı kur esas alınmakta olup, örneğimizde söz konusu kur, alım tarihinde 2.05 TL, satım tarihinde ise 2.10 TL olarak kabul edilmiştir.

Tevkifat matrahı tespit edilirken kur farkı dikkate alınmayacak, (X) Bankasınca Yatırımcı (A)'nın alım-satım kazancı olan (101.000 \$ - 100.000 \$) 1.000 \$'ın satış tarihindeki TL karşılığı olan (1.000 \$ x 2.10 =) 2.100 TL üzerinden eğer yatırımcı (A) dar mükellef sermaye şirketleri ise %0, dar mükellef diğer kurumsal ve bireysel yatırımcı ise %10, tam mükellef sermaye şirketi ise %0, dar mükellef diğer kurumsal ve bireysel yatırımcı ise %10 oranında tevkifat yapılacaktır.

Yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak yapılan ve işlem anında kuru bulunmayan alış ve satış işlemlerinde, *TCMB döviz alış kurunun* dikkate alınması gerekmektedir.

Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri

Geçici 67 nci maddenin (14) numaralı fıkrasında, bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte

ekonomik veya finansal göstergeye dayalı olarak düzenlenenler de dâhil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin bu madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı addolunacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm uyarınca, bankalar veya aracı kurumlar, bu nitelikte bir işlem yapmaları halinde; vadeli işlem veya opsiyon sözleşmesinin hükmünden yararlanıldığı anda, sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri ile işlem fiyatına göre oluşan değeri arasındaki fark üzerinden sözleşmenin sona erdiği tarih itibarıyla;

- dar mükellef sermaye şirketleri için %0,
- dar mükellef diğer [kurumsal ve bireysel] yatırımcılar için %10⁵¹,
- tam mükellef sermaye şirketleri için %0,
- tam mükellef [kurumsal ve bireysel] yatırımcılar için %10⁵²

oranında tevkifat yapacaklardır.

Bu kazancın bir kısmının sözleşmenin devamı sırasında lehdara ödenmesi halinde, tevkifat yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak, *sözleşme sona ermeden* sözleşmeden doğan kazancın ilgisine (lehdara) ödenmesi sırasında *sözleşme sonunda doğacak verginin ödenmesini güvenceye alacak önlemler* banka ve aracı kurumca alınacaktır.

Türev ürün sözleşmesi bir bütün olarak dikkate alınacak olmakla birlikte; birden fazla yılla yayılan türev ürünlere ilişkin sözleşmeden doğan kâr ya da zararın, dönemsel olarak ödenmesinin öngörüldüğü hallerde, *her ödeme dönemi itibarıyla* lehdara yapılan ödemelerden *tevkifat yapılacaktır*. Sözleşme dönemleri itibarıyla doğan zararlar ise *takvim yılı aşılmamak kaydıyla* mahsup edilebilecektir.

Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 31.12.2008 tarihine kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için ise tevkifat oranı **sıfır** olarak uygulanmış olup 01.01.2009 tarihinden itibaren tevkifat oranı **%10** olarak belirlenmiştir. Ancak 2009/14580 sayılı BKK ile; 01.01.2009 tarihinden itibaren yapılacak işlemlere uygulanmak üzere tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen değer artışı kazançlarından kesilecek tevkifat oranı **sıfır** olarak belirlenmiştir. 2010/926 sayılı BKK sonrası Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında hisse senedine dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri dışında kalan sözleşmeler için dar mükellef sermaye şirketleri için **%0**, dar mükellef diğer [kurumsal ve bireysel] yatırımcılar için **%10**⁵³, tam mükellef sermaye şirketleri için **%0**, [kurumsal ve bireysel] yatırımcılar için **%10**⁵⁴ olarak uygulanacaktır.

Tam ve dar mükellef kurumların (Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmayanlar hariç) aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançları için tevkifat yapılmayacaktır.

⁵¹ Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır.

⁵² Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır.

⁵³ Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır.

⁵⁴ Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır.

Tablo 6: Vadeli İşlemlerde Stopaj Oranları

Yatırımcı Tipi	Piyasa Türü	
	Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası	Tezgâh Üstü
Tam Mükellef Gerçek Kişi	% 10 tevkifat	% 10 tevkifat
Tam Mükellef Sermaye Şirketi (Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetimine tabi fonlar dahil)	% 0 tevkifat	Tevkifata tabi değil
Diğer Tam Mükellef Kurum	% 10 tevkifat	Tevkifata tabi değil
Dar Mükellef Gerçek Kişi	% 10 tevkifat	% 10 tevkifat
Dar Mükellef Sermaye Şirketi ile münhasıran menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı getirileri ile değer artışı kazançları elde etmek ve bunlara bağlı hakları kullanmak amacıyla faaliyette bulunan mükelleflerden 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonları ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen dar mükellefler (işyeri/daimî temsilcisi olmayan ve banka ve benzeri finans kurumu da olmayan)	% 0 tevkifat	% 0 tevkifat
Dar Mükellef Sermaye Şirketi ve münhasıran menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı getirileri ile değer artışı kazançları elde etmek ve bunlara bağlı hakları kullanmak amacıyla faaliyette bulunan mükelleflerden 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonları ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenenler <u>dışında kalan</u> dar mükellefler (işyeri/daimî temsilcisi olmayan ve banka ve benzeri finans kurumu da olmayan)	% 10 tevkifat	% 10 tevkifat
Türkiye’de İşyeri veya Daimî Temsilcisi Olan Dar Mükellef Kurumlar	% 0 tevkifat	Tevkifata tabi değil
Dar Mükellef Kurum (banka ve benzeri finans kurumu olanlar)	% 0 tevkifat	Tevkifata tabi değil

Türkiye’de işyeri veya daimî temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmasalar dahi, banka ve benzeri finans kurumlarınca bu kapsamda elde edilen gelirler, tevkifata tabi olmayacaktır.

Banka ve benzeri finans kurumları dışında kalan *dar mükellef kurumların* ise bu düzenleme çerçevesinde tevkifat kapsamı dışında kalabilmeleri için, *Türkiye’de işyeri veya daimî temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmaları* gerekmektedir.

Vadeli işlem veya opsiyon sözleşmeleri dolayısıyla ödenen komisyonlar ve BSMV, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsaları ile bu borsalar dışında 01/10/2010 tarihinden itibaren hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılanlar dışında kalan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilecek gelirlerin Geçici 67 nci madde uygulaması karşısındaki durumu tablo halinde gösterilmiştir.

ÖRNEK:

Bay (A)'nın, 07/06/2015 tarihinde (X) Bankasıyla yaptığı 3 ay vadeli forward USD alım sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme tutarı	: 1.000.000 USD
Vade	: 3 Ay
İşlem anındaki spot kur	: 2, 1400
Forward kur	: 2,1500
Vadede spot kur	: 2,1200

Bu veriler doğrultusunda Bay (A), üç ayın sonunda 2,1500 kuru üzerinden 1.000.000 USD karşılığında 2.150.000 TL ödeyecektir. Vade tarihindeki *spot* kur, sözleşmedeki *forward* kurdan düşük olduğundan bu işlem zararla sonuçlanacak olup, tevkifat yapılması söz konusu değildir.

Bay (A), oluşan zararını, takvim yılı aşılılmamak kaydıyla izleyen dönemlerde oluşan aynı türden kazançlarından mahsup edebilecektir.

Vadedeki spot kurun 2,1200 değil 2,1600 olması durumunda ise Bay (A)'nın bu işlemi kârla sonuçlanacak ve tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Tevkifat Matrahı = Sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri
(Vadedeki spot kur) - Sözleşmeye baz alınan kıymetin işlem fiyatına göre oluşan değeri
(Forward kur)

$$\text{Tevkifat Matrahı} = 1.000.000 \text{ USD} * (2,1600 - 2,1500) \\ = 10.000 \text{ TL}$$

ÖRNEK:

Bay (B), (Y) Bankasıyla 6 ay vadeli opsiyon sözleşmesi yaparak USD alış, TL satış hakkı elde etmiştir. Bu sözleşmeye ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme Tutarı	: 2.000.000 USD	
Vade	: 6 Ay	
İşlem anındaki spot kur	: 2,1000 Opsiyon Kuru	: 2,0300
Opsiyon Primi	: 20.000 USD (2.000.000* %1)	
Vadede spot kur	: 2,0100	

Bu durumda vade tarihindeki spot kur, opsiyon kurundan düşük olduğu için Bay (B) dezavantajlı durumda olacak ve opsiyon hakkını kullanmayacaktır. Bay (B)'nin opsiyon hakkını kullanmamaktan dolayı bir kâr veya zararı söz konusu olmamakla birlikte, bu işlem nedeniyle ödediği 20.000 USD tutarındaki *opsiyon primi*, sözleşme tarihindeki kur üzerinden Türk Lirasına çevrilerek, bu işlemten kaynaklanan zarar takvim yılı aşılılmamak kaydıyla izleyen dönemlerde oluşan aynı türden kazançlarından mahsup edilebilecektir.

$$\text{Opsiyon Primi} = 20.000 \text{ USD} * 2,1000 \\ = 42.000 \text{ TL}$$

Vadedeki spot kurun 2,0100 yerine 2,0700 olması durumunda, Bay (B) avantajlı durumda olduğundan opsiyon hakkını kullanacaktır.

Bay (B)' nin bu işlemine ilişkin tevkifat matrahı şöyle hesaplanacaktır:

Tevkifat Matrahı= (Sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri

- Sözleşmeye baz alınan kıymetin işlem fiyatına göre oluşan değeri) – Opsiyon Primi

Tevkifat Matrahı = 2.000.000 USD *(2,0700-2,0300) - Opsiyon Primi

=80.000 TL - 42.000 TL

= 38.000 TL

ÖRNEK:

Bay (C), opsiyon primi olarak 3 ay vadeli USD alış, TL satış hakkını bankaya satmıştır. Bu sözleşmeye ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme Tutarı	: 1.000.000 USD
Vade	: 3 ay
İşlem anındaki spot kur	: 1,5400
Opsiyon Kuru	: 1,5800
Opsiyon Primi	: 10.000 USD (1.000.000* % 1)
Vadede spot kur	: 1,5500

Bu durumda, vade tarihindeki spot kur, opsiyon kurundan düşük olduğundan, Banka dezavantajlı durumda olacak ve opsiyon hakkını kullanmayacaktır. Bay (C)' nin bankayla yapmış olduğu opsiyon sözleşmesi dolayısıyla elde etmiş olduğu opsiyon primi ise, bu sözleşmeden doğan kazanç olarak değerlendirilecek ve Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapılacaktır.

Opsiyon Primi = 10.000 USD*1,5400

= 15.400 TL

Tevkifat Matrahı = Opsiyon Primi = 15.400 TL

ÖRNEK:

Bay (D), 15/01/2014 tarihinde; (XY) Bankasına olan 10.000.000 USD tutarındaki 1 yıl vadeli 3 ayda bir LİBOR faiz ödemeli borcuna karşılık olmak üzere, (Z) Bankası ile % 5 faiz oranı ile 1 yıl vadeli 3 ayda bir faiz ödemeli *swap sözleşmesi* düzenlemiştir.

Sözleşme Tutarı : 10.000.000 USD
 Sözleşme tarihi : 15/01/2014
 Sabit Faiz : % 5
 Değişken Faiz : USD LİBOR

Faiz değişim tarihleri LİBOR :

15/04/2014 % 5.50
 15/07/2014 % 4.75
 15/10/2014 % 5.25
 15/01/2015 % 6.00

Faiz değişim miktarları ve Bay (D)'nin stopaj matrahı aşağıdaki şekilde olacaktır.

15/04/2014	5.50	125.000	137.500	12.500	12.500
15/07/2014	4.75	125.000	118.750	(6.250)	0
15/10/2014	5.25	125.000	131.250	6.250	0
15/01/2015	6.00	125.000	150.000	25.000	25.000

Bu durumda, Bay (D) 15/04/2014 tarihinde *değişken* faizden *sabit* faize geçmiş olması nedeniyle avantajlı durumda olduğundan, (Z) Bankasının 12.500 USD'yi işlem tarihindeki kur üzerinden TL'ye çevirerek bu tutar üzerinden Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapması gerekmektedir.

Ancak, sözleşme gereği (Z) Bankası (XY) Bankasına 137.500 USD faizi tam olarak ödemek zorunda olduğundan, müşteri lehine fazladan ödenen 12.500 USD karşılığı Türk Lirasına isabet eden stopaj tutarının müşteriden ayrıca tahsili yoluna gidilecektir.

15/07/2014 tarihinde Bay (D) 6.250 USD zarar ettiğinden herhangi bir tevkifat yapılması söz konusu olmayacaktır.

15/10/2014 tarihinde ise Bay (D) swap işleminden dolayı 6.250 USD kârlı olacaktır. Ancak, önceki üç aylık dönemde *aynı tür işlem*den oluşan zarar mahsup edilecek olup, bu dönemde de herhangi bir tevkifat yapılmayacaktır.

15/01/2015 tarihinde ise Bay (D)'nin yine yapılan *swap* işleminden dolayı avantajlı olması nedeniyle (Z) Bankası 25.000 USD'yi işlem tarihindeki kur üzerinden TL'ye çevirmek suretiyle yukarıda açıklandığı şekilde tevkifata konu edecektir.

Örneklerde geçen **spot kur** ibaresi, işleme taraf olan banka tarafından kullanılan *işlem anındaki kuru*, böyle bir kurun bulunmaması halinde ise *Merkez Bankası döviz alış kurunu* ifade etmektedir.

ÖRNEK:

Bay (E)'nin, 10.000.000 USD tutarındaki 2 yıl vadeli 3 ayda bir LIBOR faiz ödemeli borcundan doğan yükümlülüğünü yerine getirebilmek amacıyla 30/07/2010 tarihinde, (Z) Bankası ile % 4 faiz oranı üzerinden yapmış olduğu 2 yıl vadeli, 6 ayda bir faiz ödemeli swap sözleşmesine ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

Sözleşme Tutarı : 10.000.000 USD
 Sözleşme Tarihi : 30/7/2010
 Sabit Faiz : % 4
 Değişken Faiz : USD LIBOR

Faiz Ödeme Tarihleri:

Bay (E)	(Z) Bankası	LIBOR	Döviz Kuru
	28/10/2010	% 5,1	1,60
31/1/2011	31/01/2011	% 4,5	1,62
	29/04/2011	% 2,6	1,64
29/7/2011	29/07/2011	% 3,8	1,67
	28/10/2011	% 4,0	1,66
31/1/2012	31/1/2012	% 4,1	1,61
	30/4/2012	% 3,9	1,67
31/7/2012	31/7/2012	% 4,0	1,71

FAİZ ÖDEME TARİHLERİ		LIBOR	(Z) BANKASI TARAFINDAN BAY (E)'YE ÖDENEN FAİZ	BAY (E)'NİN (Z) BANKASINA ÖDEDİĞİ FAİZ	TEVKİFAT MATRAHI	TEVKİFAT TUTARI
BAY (E)	(Z) BANKASI					
	28/10/2010	% 5,1	127.500 USD (127.500*1,60= 204.000)		204.000 TL	20.400 TL
31/1/2011	31/1/2011	% 4,5	112.500 USD (112.500*1,62= 182.250)	200.000 USD (200.000*1,62 = 324.000)	(141.750)	-
	29/4/2011	% 2,6	65.000 USD (65.000*1,64= 106.600)		(35.150)	
29/7/2011	29/7/2011	% 3,8	95.000 USD (95.000*1,67= 158.650)	200.000 USD (200.000*1,67= 334.000)	(210.500)	-
	28/10/2011	% 4,0	100.000 USD (100.000*1,66= 166.000)		(44.500)	-
31/1/2012	31/1/2012	% 4,1	102.500 USD (102.500*1,61= 165.025)	200.000 USD (200.000*1,61= 322.000)	(156.975)	-
	30/4/2012	% 3,9	97.500 USD (97.500*1,67= 162.825)		5.850 TL	-
31/7/2012	31/7/2012	% 4,0	100.000USD (100.000*1,71= 171.000)	200.000 USD (200.000*1,71= 342.000)	(165.150)	-

Bu durumda, bir *takvim yılı aşılmamak suretiyle* ödemelerin çakıştığı tarihler itibarıyla net kazanç tutarının hesaplanması gerekeceğinden, aynı takvim yılı içinde başkaca ödemelerin çakıştığı bir tarih bulunmaması nedeniyle 28/10/2010 tarihi itibarıyla (Z) Bankası tarafından Bay (E) lehine ödenen 204.000 TL faiz tutarı üzerinden, % 10 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Karşılıklı ödemelerin çakıştığı 31/01/2011 tarihi itibarıyla Bay (E) zararlı durumda olup, 141.750 TL tutarındaki zarar izleyen üçer aylık tevkifat dönemlerine aktarılmıştır.

Zarar mahsubu sonucunda ödemelerin ikinci kez çakıştığı 29/07/2011 tarihinde de Bay (E) zarar etmiş (210.500 TL) olup, bu zarar tutarının izleyen üçer aylık döneme aktarılması sonucu 28/10/2011 tarihinde de tevkifata konu net kazanç tutarı doğmamıştır. Bu tarih itibarıyla ortaya çıkan toplam 44.500 TL zarar tutarı ise izleyen takvim yılına aktarılamayacağından, *ihtiyari beyan* yoluyla mahsup yoluna gidilebilecektir.

İzleyen takvim yılında karşılıklı ödemelerin çakıştığı 31/01/2012 tarihinde Bay (E) 156.975 TL zararlı durumda olup, daha önceki dönemlerde de yapıldığı üzere, bu zarar tutarının izleyen üçer aylık dönemlerdeki kazanç tutarından mahsup edilmesi sonucunda, ödemelerin tekrar çakıştığı 31/07/2012 tarihi itibarıyla da Bay (E)'nin tevkifata konu bir kazancı doğmamıştır.

Dolayısıyla, Bay (E) bu işlemle ilgili olarak 28/10/2010 tarihinde 20.400 TL vergi ödemiş olup, sözleşmenin kalan dönemlerinde ise takvim yılı aşılmamak suretiyle zarar tutarlarının izleyen üçer aylık tevkifat dönemlerine aktarılması sonucunda tevkifata tabi kazanç doğmamıştır.

ÖRNEK:

Dar mükellef Bayan (F)'nin (lehdar), 15.000.000 EURO tutarındaki 2 yıl vadeli 6 ayda bir LIBOR faiz ödemeli borcuna ilişkin yükümlülüğünü yerine getirebilmek amacıyla, 30/08/2010 tarihinde Türkiye'de bulunan (Y) Bankası ile % 5 faiz oranıyla yapmış olduğu *2 yıl vadeli 6 ayda bir faiz ödemeli swap* sözleşmesine ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

Sözleşme Tutarı : 15.000.000 EURO

Sözleşme Tarihi : 30/8/2010

Sabit Faiz : % 5

Değişken faiz : EURO LIBOR

Faiz Değişim Tarihleri:	LIBOR	Döviz Kuru
28/2/2011	% 4,7	1,59
29/8/2011	% 4,8	1,76
29/2/2012	% 5,3	1,73
31/8/2012	% 5,6	1,78

FAİZ ÖDEME TARİHLERİ	LIBOR	(Y) BANKASI TARAFINDAN BAYAN (F)'YE ÖDENEN FAİZ	BAY (F)'NİN (Y) BANKASINA ÖDEDİĞİ FAİZ	TEVKİFAT MATRAHI	TEVKİFAT TUTARI
28/2/2011	% 4,7	352.500 EURO (352.500*1,59=560.475)	375.000 EURO (375.000*1,59=596.250)	(35.775)	-
29/8/2011	% 4,8	360.000 EURO (360.000*1,76=633.600)	375.000 EURO (375.000*1,76=660.000)	(26.400)	-
29/2/2012	% 5,3	397.500 EURO (397.500*1,73=687.675)	375.000 EURO (375.000*1,73=648.750)	38.925 TL	3.892,50 TL
31/8/2012	% 5,6	420.000 EURO (420.000*1,78=747.600)	375.000 EURO (375.000*1,78=667.500)	80.100 TL	8.010 TL

Dar mükellef Bayan (F)'nin yapmış olduğu swap sözleşmesi dolayısıyla 29/02/2012 tarihinde elde etmiş olduğu 38.925 TL gelir ile 31/8/2012 tarihinde elde etmiş olduğu 80.100 TL gelir üzerinden % 10 oranında tevkifat yapılacaktır.

Alım-satım işlemlerinin bir kısmının zararlar sonuçlanması

Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrasında, *üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım-satım işlemi yapılması* halinde, tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemlerin *tek bir işlem* olarak dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm uyarınca alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması kaydıyla, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesiyle (varsa) beyan edilip ödenmesi gereken vergi hesaplanacaktır.

Tevkif suretiyle kesilen verginin ödenmesi gereken vergiden fazla olması (bir kısım işlemlerin zararlı olması dolayısıyla) halinde fazla kesilen vergi müşterinin hesabına aktarılacaktır.

Üç aylık dönem sonucunun zarar olması halinde ise, bu zarar izleyen üç aylık döneme takvim yılı aşılmamak kaydıyla devredilebilecektir. Takvim yılının son üç aylık döneminde oluşan zarar tutarının izleyen döneme aktarılması mümkün değildir.

“Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı”nın değerlendirilmesinde aşağıdaki sınıflandırma esas alınacaktır:

- 1) Sabit getirili menkul kıymetler
- 2) Değişken getirili menkul kıymetler
- 3) Diğer sermaye piyasası araçları
- 4) Yatırım fonları katılma belgeleri ve yatırım ortaklıkları hisse senetleri

Söz konusu sınıflandırmanın yapılmasında dövize, altına veya başka bir değere endeksli olma niteliği göz ardı edilerek, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının temelde *ne tür getiriye (sabit/değişken) sahip olduğu* dikkate alınmıştır.

Dolayısıyla, literatürde "*Sabit Getirili Menkul Kıymetler*" içerisinde yer alan tahvil ve bonoların *değişken faizli, dövize, altına veya başka bir değere endeksli* olması durumu değiştirmeyeceğinden, söz konusu tahvil ve bonoların da *sabit getirili* menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, *aynı tür* menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları sınıflandırmasında, "*Yatırım Fonları Katılma Belgeleri*" *ayrı bir sınıf* olarak değerlendirilecektir.

Menkul kıymetlerle yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde sınıflandırma, işlemle ilişkilendirilen menkul kıymetin dâhil olduğu gruba göre yapılacaktır.

Menkul kıymete bağlı olmaksızın yapılan işlemler ise III. Gruptaki *vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri* kapsamında değerlendirilecektir.

Özetle; Geçici 67 nci madde kapsamında *aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı* işlemleriyle ilgili olarak ortaya çıkan ve *bir takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen üçer aylık dönemlere devri* öngörülen zararların mahsubu açısından önem taşıyan bu sınıflandırmaya göre, menkul kıymetlere bağlı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri menkul kıymetin dâhil olduğu sınıf içinde değerlendirilecek, menkul kıymete bağlı olmaksızın yapılan işlemler ise "*III. Diğer menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları*" sınıfı kapsamında değerlendirilecektir.

ÖRNEK:

Bay A'nın, 2015 yılının ilk üç ayında (Z) Aracı Kurumu vasıtasıyla yapmış olduğu alım-satım işlemlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir. Örneğimizde, Devlet tahvilinin 01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edildiği varsayılmıştır.

Menkul Kıymet Türü	Alış Bedeli (TL)	Satış Bedeli (TL)	Kâr/Zarar (TL)
Hazine bonosu	80.000	70.000	-10.000
Hisse senedi	10.000	12.000	2.000
Hisse senedi	15.000	20.000	5.000
M.K.Y.O. Hisse senedi	10.000	15.000	5.000
Hisse senedi	10.000	5.000	-5.000
Hisse senedi	30.000	45.000	15.000
Devlet Tahvili	90.000	85.000	-5.000

Örneğimizde, (Z) Aracı Kurumunca Bay (A)'nın hisse senetleri alım-satım kazançları üzerinden işlem bazında % 0 oranında tevkifat yapılacaktır.

Bay (A)'nın üç aylık dönem içinde yapmış olduğu işlemlerin konsolide edilmesi neticesinde hisse senetleri alım-satımından (22.000-5.000=) 17.000 TL, menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri alım satımından 5.000 TL *kâr* elde ettiği, Devlet tahvili/Hazine bonosu alım-satımının ise 15.000 TL *zararla* sonuçlandığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, değişken getirili hisse senetleri ile menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetlerinin farklı türden menkul kıymet olması nedeniyle, bu kıymetlere ilişkin kârlar konsolide edilmeyecek olup, sabit getirili tahvil/bonoların da değişken getirili hisse senetleri ile farklı türden menkul kıymet olması sebebiyle bu kıymetler arasında zarar mahsubu yapılamayacaktır.

Bay (A)'nın, *takvim yılı aşılmamak şartıyla izleyen üç aylık dönemlerde* tahvil/bono alım satımından kazanç elde etmesi durumunda, tahvil/bono alım-satımından kaynaklanan zarar mahsup edilebilecektir.

Diğer taraftan, hisse senetleriyle ilgili olarak tevkif yoluyla kesilen verginin ödenmesi gereken vergiden fazla olması (bir kısım işlemlerin zararlı olması dolayısıyla) sebebiyle fazla kesilen tutar müşterinin hesabına aktarılacaktır.

Örnekten de anlaşılacağı üzere zarar mahsubu, aynı tür menkul kıymetlere ilişkin olmak şartıyla *alım-satım kazançlarına* uygulanacaktır. Dolayısıyla, alım-satım kazançlarındaki zararın itfa gelirlerine mahsubu mümkün değildir.

İhtiyari Beyan

Geçici 67 nci maddenin (7) ve (11) numaralı fıkralarında, tevkifata tabi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce *yıllık* veya *münferit* beyanname verilmeyeceği ancak, *dar* mükellefler de dâhil olmak üzere, *Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar için takvim yılı itibarıyla ihtiyari olarak yıllık beyanname verilebileceği* belirtilmiş olup, (7) ve (11) numaralı fıkralar aşağıda yer almaktadır.

“(7) (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkra hükümleri uyarınca tevkifata tâbi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dâhil edilmez. Söz konusu fıkra hükümleri uyarınca tevkifata tabi tutulsun tutulmasın dar mükellef gerçek kişi veya kurumlarca Hazine, 4749 sayılı Kanuna göre kurulan varlık kiralama şirketleri ve tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle

ödenmiş olan vergiler, 94 üncü madde kapsamında tevkif edilen vergilerin tâbi olduğu hükümler çerçevesinde tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir. Şu kadar ki, (2) ve (3) numaralı fıkralar kapsamında tevkif suretiyle ödenen verginin, işlemde doğan kazancın tâbi olduğu tevkifat oranı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşan kısmı yıllık beyannamede hesaplanan vergiden mahsup edilmez.

(11) Dar mükellefler de dâhil olmak üzere, bu madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançları için takvim yılı itibarıyla yıllık beyanname verilebilir. Beyan edilen gelirden, aynı türden menkul kıymetler için yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilir. Beyan edilen gelir üzerinden % 15 (2006/10731 sayılı BKK'na göre 23/07/2006 tarihinden geçerli olmak üzere %10, 2008/14272 sayılı BKK'na göre 14.11.2008 tarihinden geçerli olmak üzere MKYO haricindeki hisse senetlerinde %0 oranında vergi hesaplanır. Hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilir, mahsup edilemeyen tutar genel hükümler çerçevesinde *red ve iade* edilir. Şu kadar ki, mahsup edilemeyen zararlar izleyen takvim yıllarına devredilemez."

Geçici 67 nci madde kapsamında *tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen* menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar için, sadece tam veya dar mükellef gerçek kişiler tarafından, takvim yılı itibarıyla *ihtiyari* olarak yıllık beyanname verilebilecektir.

Geçici 67 nci maddenin 7 nci fıkrasında **gerçek kişilerce** yıllık veya münferit beyanname verilmeyeceği, 11 inci fıkrasında ise geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen kazançlar için ihtiyari beyanın mümkün olabileceği belirtildiğinden, sadece 7 nci fıkra çerçevesinde *yıllık* beyanname vermesi engellenen tam mükellef gerçek kişilerle, *münferit* beyanname vermesi engellenen dar mükellef gerçek kişilerin *ihtiyari* beyanname vermesi mümkün bulunmaktadır.

Söz konusu beyan, sadece Geçici 67 nci madde kapsamındaki menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının *elden çıkarılmasına* ilişkin olup, *faiz ve iffa* gelirlerinin beyanı söz konusu değildir. Alım-satım işlemlerine ilişkin olarak beyan edilecek kazançlardan, *aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin* olması şartıyla *yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir*. Dolayısıyla, mükellefin ihtiyarî olarak yıllık beyanname verme tercihini belirleyecek faktör, yıl içinde *indirim konusu yapılabilecek işlem zararlarının mahsup* edilebilme imkanındır.

Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin alım-satımına konu edilmesi durumunda *sadece alım satımdan elde edilen kazanç veya oluşan zarar*, diğer sermaye piyasası araçları kategorisi altında *ihtiyari* beyana konu edilebilecektir.

İhtiyari beyanda uygulanacak olan vergi oranı 23/07/2006 tarihinden geçerli olmak üzere % 10'dur. Ancak, bu oran 14.11.2008 tarihinden geçerli olmak üzere MKYO hisse senetleri hariç hisse senetlerinde %0 olarak gerçekleşecektir. Beyannameye dâhil edilen menkul kıymet alım-satımından doğan kâr/zarara ilişkin tevkif suretiyle ödenmiş vergiler, beyannamenin "Yıl İçinde Tevkif Edilen Vergiler" satırına aktararak mahsup edilecektir.

İhtiyari beyan, tam mükelleflerce ikametgâhlarının bulunduğu yer vergi dairesine, öteden beri mükellef olanlar için ise bağlı oldukları vergi dairesine yapılacaktır.

Dar mükellef gerçek kişiler ise ihtiyari beyanlarını İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne yapacaklardır.

"GVK Geçici 67/11'inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi", GVK 92 nci maddede belirtilen süre içerisinde ilgili vergi dairesine verilecektir.

Mahsup sonucu ödenmesi gereken bir vergi olması halinde; bu tutar, aynı Kanunun 117 nci maddesi gereğince, Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenecek, iadesi gereken bir tutarın kalması halinde ise bu tutarın iadesi 252 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğinde belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılacaktır.

Beyan yoluyla mahsup edilemeyen zararların, başka gelir unsurlarındaki kazançta mahsubu yapılamayacağı gibi, ertesi yıllara devredilmesi de söz konusu değildir.

İhtiyari Beyanda Uygulanacak Vergi Oranı

Geçici 67 nci maddenin ilk halinde, tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar için takvim yılı itibarıyla verilecek yıllık beyanname beyan edilen gelire % 15'lik tek oran uygulanmaktaydı.

Yapılan düzenlemeyle, Geçici 67 nci maddenin (11) numaralı fıkrasında yer alan oran 23/07/2006 tarihinden geçerli olmak üzere % 10'a indirilmiştir.

ÖRNEK:

Tarih	Menkul Kıymet Türü	Kar/Zarar (TL)	Tevkifat Matrahı (TL)	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (TL)
Şubat 2006	Hisse Senedi	100	100	15	15
Mart 2006	Tahvil	200	200	15	30
Nisan 2006	Hisse Senedi	50	50	15	7,5
Mayıs 2006	Tahvil	-150	-	15	-
Ağustos 2006	Hisse Senedi	150	150	10	15
Eylül 2006	Tahvil	-100	-	10	-
Ekim 2006	Hisse Senedi	-100	-	10	-
Kasım 2006	Tahvil	-100	-	10	-

Bay (A)'nın, 2006 yılında (X) Bankası aracılığıyla yapmış olduğu menkul kıymet alım-satımına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Örneğimizde, Bay (A)'nın ihtiyari beyanname vermesi durumunda; aynı türden menkul kıymetlere ilişkin yıl içinde oluşan zararlar mahsup edilebilecektir. Dolayısıyla, değişken getirili hisse senetleri ile sabit getirili tahvillerin alım-satımından doğan kâr/zarar işlemlerinin kendi içerisinde mahsubu sonucu vergiye tabi kazanç belirlenecek olup, bu kazancın 23/07/2006 tarihine kadar olan kısmına % 15, bu tarihten sonraki kısmına ise % 10 oranı uygulanarak, hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilecektir.

Bu durumda hesaplama aşağıdaki gibi olacaktır.

Menkul Kıymetin Türü	Kâr Zarar (TL)	Beyan Edilen Gelir (TL)	Vergi Oranı (%)	Hesaplanan Vergi (TL)	Toplam (TL)	Yıl İçinde Tevkif Edilen Vergi (TL)	İade Tutarı (TL)
Hisse Senedi	200	150	15	22,5	27,5	37,5	10
		50	10	5			
Tahvil	- 150	0	-	-	-	30	30

Bay (A)'nın 2006 yılında hisse senetlerinin alım-satımından elde ettiği 200 TL tutarındaki kârın 150 TL'lik kısmının söz konusu Cumhurbaşkan Kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı 23/07/2006 öncesi döneme, 50 TL'lik kısmının ise bu tarihten sonraki döneme ilişkin olması nedeniyle farklı vergi oranları uygulanmıştır.

ÖRNEK:

Bay (A)'nın, 2006 yılında (X) Bankası aracılığıyla yapmış olduğu menkul kıymet alım-satımına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Tarih	Menkul Kıymet Türü	Kar/Zarar (TL)	Tevkifat Matrahı (TL)	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (TL)
Şubat 2006	Hisse Senedi	180	180	15	27
Mart 2006	Tahvil	200	200	15	30
Nisan 2006	Hisse Senedi	50	50	15	7,5
Mayıs 2006	Tahvil	-150	-	15	-
Ağustos 2006	Hisse Senedi	100	100	10	10
Eylül 2006	Tahvil	-100	-	10	-
Ekim 2006	Hisse Senedi	-100	-	10	-
Kasım 2006	Tahvil	100	-	10	-

Bu durumda benzer hesaplama aşağıdaki gibi olacaktır.

Menkul Kıymetin Türü	Kâr Zarar (TL)	Beyan Edilen Gelir (TL)	Vergi Oranı (%)	Hesaplanan Vergi (TL)	Yıl İçinde Tevkif Edilen Vergi (TL)	İade Tutarı (TL)
Hisse Senedi	230	230	15	34,5	44,5	10
Tahvil	50	50	15	7,5	30	22,5

Bay (A)'nın 2006 yılında tahvil alım-satımından elde ettiği 50 TL'lik kârın, Cumhurbaşkan Kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı 23/07/2006 öncesi döneme ilişkin olması nedeniyle beyan edilen gelire % 15'lik oran uygulanmıştır.

Öte yandan, 257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin "2.4.1.12. İhtiyari beyan" bölümünde yer alan açıklamalar gereğince, beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergilerin mahsubu sonucunda kalan tutarlar genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilecektir. *Mahsup ve iadenin yapılabilmesi için tevkif yoluyla kesilen vergilerin beyannameye dahil edilen kazançlara ilişkin olması şarttır.*

Virman İşlemlerinde Tarih ve Maliyet Bildirimi

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının başka bir banka veya aracı kuruma naklinin istenmesi halinde, nakli gerçekleştirecek banka veya aracı kurum nakli istenen kıymetle ilgili *alış bedeli* ve *alış tarihini* naklin yapılacağı kuruma bildirecektir. Bildirilecek alış bedelinin *komisyon tutarlarını* da içermesi gerekmektedir.

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının bir banka veya aracı kurumdaki bir hesaptan herhangi bir banka veya aracı kuruma naklinin istenmesi durumunda (virman işlemleri) nakli gerçekleştirilecek olan kıymet *ilk giren ilk çıkar* (FIFO) yöntemine göre tespit edilecektir.

Bildirilecek tarih ve bedel, kıymetin satılması halinde *tevkifat matrahının tespitinde esas* alınacak bedel ve tarih olacaktır.

Kuponlu menkul kıymetlerde ise bildirilecek bedel *kirli alış fiyatı* olacak, söz konusu menkul kıymetlerle ilgili olarak virmandan sonra yapılacak işlemlerde işleme aracılık yapan banka veya aracı kurum, kendisine virman edilen *kirli fiyat* üzerinden *temiz işlem fiyatı* ve varsa *kupon başına fazla ödeme tutarını* hesaplamak suretiyle *tevkifat matrahına* ulaşacaktır.

Naklin yapıldığı banka veya aracı kurum tevkifat matrahının tespitinde bu tarih ve bedeli kullanmak zorundadır.

01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve bonolar ile bu tarihten önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili virman işlemlerinde, söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının 01/01/2006 tarihinden önce ihraç veya iktisap edilmiş olduğunun belirtilmesi yeterli olacaktır.

Virman İşlemlerinde Tevkifat

Geçici 67 nci maddenin uygulamasıyla ilgili olarak yayımlanan 257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “2.8. Maliye Bakanlığına yapılacak bildirimler” başlıklı bölümünde, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla *mülkiyet devrini öngörecektir şekilde diğer bir müşteri hesabına aktarılması* işlemlerinin vergilendirme açısından *alım-satım işlemi* kabul edilerek tevkifata tabi tutulacağı, tevkifata tabi tutulan bu işlemlerin ayrıca Maliye Bakanlığına bildirilmesine gerek bulunmadığı belirtilmiştir.

Buna göre, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının, bir sözleşmeye dayanarak *teminat* gösterilmesi veya *ödünç* işlemlerine konu olması durumları dışında, müşterilerin talimatıyla *diğer bir müşteri hesabına aktarılması* işlemleri, “*mülkiyetin devri*” kabul edilerek tevkifat yapılacaktır.

Virman İşlemlerinde İlk Giren İlk Çıkar Yönteminin Uygulanması

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının bir banka veya aracı kurumdaki bir hesaptan, herhangi bir banka veya aracı kuruma naklinin istenmesi durumunda (virman işlemleri) nakli gerçekleştirilecek olan kıymet *ilk giren ilk çıkar* (FIFO) yöntemine göre tespit edilecektir.

İşlemden Sonra Eski Tarihli Menkul Kıymetlerin Virmanlanması

Tevkifat matrahı hesaplanarak işlemin tamamlanmasından sonra, bu hesaplamayı etkileyecek olan geçmiş tarihli bir menkul kıymetin müşteri portföyüne dahil olması veya virmanın geç ulaşması durumunda, geriye dönülerek düzeltme işlemi yapılmasına, yani tevkifat matrahının portföye dahil olan menkul kıymetler de dikkate alınmak suretiyle yeniden hesaplanmasına gerek bulunmamaktadır.

Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Aracının Fiziken Bir Banka veya Aracı Kuruma Teslim Edilmesi

Gerçek ve tüzel kişilerin fiziken elde tuttıkları menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını bir banka veya aracı kuruma teslim etmeleri halinde, *alış bedeli* ve *edinme tarihi* olarak, tevsik edilmesi kaydıyla, *kıymet sahibinin beyanı* esas alınacaktır.

Kıymetin alış tarihi veya bedelinin tevsik edilmesinde, *aracı kurum* veya *bankalar* tarafından ya da *ihracı gerçekleştiren kurum* tarafından düzenlenen belgeler kullanılacaktır.

Bu kapsamda, aracı kurum veya bankalarca düzenlenen *menkul kıymet giriş çıkış fişi, işlem*

sonuç formu, menkul kıymet hesap ekstresi ve ihracı kuruluşlarca düzenlenen dağıtım listesi ile menkul kıymet teslim belgesi ve benzeri belgeler, “tevsik edici belge” olarak kabul edilecektir.

Ancak, alış bedelinin tevsik edilemediği fiziken teslimlerde menkul kıymetin alış bedeli olarak; *bu kıymetin teslim alındığı yılda, fiziken teslim tarihine kadar borsada işlem gördüğü günün son seansında alındığı kabul edilecek olup, bu seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi, borsada işlem görmemesi durumunda ise bir yıl önce alındığı kabul edilerek yine bu yıl içinde işlem gördüğü son seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi esas alınacaktır.*

Diğer taraftan, söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak alış bedelinin, yukarıdaki şekilde belirlenememiş olması durumunda, yargı mercilerince bilirkişi raporuna göre tespit edilmiş bir değer bulunması halinde, alış bedeli olarak bu değer esas alınabilecektir.

Fiziken Teslimlerde Maliyet Bildirimi

257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “2.4.1.14. Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının fiziken bir banka veya aracı kuruma teslim edilmesi” başlıklı bölümünde; menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının fiziken bir banka veya aracı kuruma teslim edilmesi halinde *alış bedeli* olarak, tevsik edilmesi kaydıyla, *kıymet sahibinin beyanının* esas alınacağı ve kıymetin *alış tarihi* veya *bedelinin* tevsik edilmesinde, aracı kurum veya bankalar tarafından ya da ihracı gerçekleştiren kurum tarafından düzenlenen belgelerin kullanılacağı belirtilmiştir.

Ancak, alış bedelinin tevsik edilemediği fiziken teslimlerde menkul kıymetin alış bedeli olarak, bu kıymetin teslim alındığı yılda, fiziken teslim tarihine kadar borsada işlem gördüğü günün son seansında alındığı kabul edilecek olup, bu seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi, borsada işlem görmemesi durumunda ise bir yıl önce alındığı kabul edilerek yine bu yıl içinde işlem gördüğü son seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi esas alınacaktır.

Diğer taraftan, söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak alış bedelinin, yukarıdaki şekilde belirlenememiş olması durumunda, yargı mercilerince bilirkişi raporuna göre tespit edilmiş bir değer bulunması halinde alış bedeli olarak bu değer esas alınabilecektir.

Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Aracının İtfası Halinde Tevkifat Matrahı

Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının itfası halinde, *tevkifat matrahı; alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark* olacaktır.

Alış veya itfa işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınması mümkün değildir.

Dönemsel Getirilerde Tevkifat Matrahı

Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının, herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan dönemsel getirilerinde, tevkifat matrahı; *dönemsel getiri tutarı* olacaktır. Bu işlem sırasında varsa *ödenen komisyon* veya *BSMV* tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Ödünç İşlemlerinde Tevkifat Matrahı

Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının *ödünç* işlemine konu olması halinde *ödünç veren tarafın lehine kalan tutar* üzerinden tevkifat yapılacaktır. Bu işlem sırasında varsa ödenen komisyon veya banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Öte yandan, *ödünç* işleme konu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak ödünç veren tarafın elde ettiği gelirlere ilişkin tevkifat, *kazancı nihai olarak elde eden kişi veya kuruma* *ödemeyi gerçekleştiren*, piyasa üyesi banka ya da aracı kurum tarafından yapılacaktır.

Ödünç işlemine konu olan ve ödünç alanın da elden çıkarmış olduğu hisse senetlerine ilişkin olarak bir temettü dağıtımı yapılması durumunda, ödünç sözleşmesi uyarınca, ödünç alan tarafından ödünç verene, temettü kaybını telafi etmek amacıyla ödeme yapılabilmektedir. Temettü ödemeleri

Geçici 67 nci madde kapsamına girmemekle birlikte söz konusu gelir (temettü telafi tazminatı), *ödünç veren tarafın lehine kalan bir gelir* niteliği taşıdığından Geçici 67 nci madde kapsamında *tevkifata tabi* tutulacaktır.

Birden fazla banka veya aracı kurumla çalışılması

Birden fazla banka veya aracı kurum kullanılmak suretiyle işlem yapılması halinde, *her banka veya aracı kurum kendi işlemleri ile ilgili olarak elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapacaktır.*

Birden fazla hesap kullanılması ve müşterek hesaplar

Aynı banka veya aracı kurum bünyesinde birden fazla hesap kullanılmak suretiyle işlem yapılması halinde, *tüm hesaplar tek bir hesap olarak kabul edilecek*, ancak müşterinin talep etmesi halinde bu hesaplar ayrı ayrı değerlendirilebilecektir.

Geçici 67 nci maddenin uygulanmasında müşterek hesaplar tek bir hesap olarak kabul edilmekte olup, aynı banka veya aracı kurumda hem bireysel hem de müşterek hesap veya birden fazla müşterek hesap kullanılmak suretiyle işlem yapılması durumunda söz konusu hesaplar birbiriyle ilişkilendirilmeksizin tevkifat matrahı tespit edilecektir.

Tevkifat dönemi, beyan ve ödeme

Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası uyarınca, bankalar ve aracı kurumlar tarafından takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla tevkifat yapılacaktır. Tevkifat matrahı tespit edilirken işlem günündeki bilgiler esas alınacak olup, tevkifat alım-satım ilişkili takas tarihinde yapılacaktır.

Söz konusu üçer aylık **tevkifat dönemleri** aşağıda belirtildiği gibi olacaktır.

Birinci dönem;	Ocak-Şubat-Mart
İkinci dönem;	Nisan-Mayıs-Haziran
Üçüncü dönem;	Temmuz-Ağustos-Eylül
Dördüncü dönem;	Ekim-Kasım-Aralık.

Banka ve aracı kurumlar, tevkif ettikleri vergileri internet ortamında, şekli ve muhteviyatı Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek bir beyanname ile tevkifat dönemini *izleyen ayın 26'ncı günü akşamına kadar* bağlı oldukları vergi dairesine beyan edecek ve 26 ncı günü akşamına kadar ödeyeceklerdir.

Söz konusu beyan ve ödeme, bankalar ve aracı kurumların genel müdürlükleri tarafından genel müdürlüğün bağlı olduğu vergi dairesine yapılacaktır.

Hazine ve Maliye Bakanlığına Yapılacak Bildirimler

Aşağıda belirtilen durumlarda *banka veya aracı kurumun* yapılan işlem ile ilgili olarak Hazine ve Maliye Bakanlığına *bilgi vermesi* gerekmektedir:

- Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının *başka bir kişi veya kurum adına nakledilmesi* (aynı banka veya aracı kurum nezdinde veya bir başka banka veya aracı kuruma).
- Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının sahibi tarafından *fiziken teslim alınması*.
- Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının sahibi tarafından *fiziken teslim edilmesi*.

Söz konusu bildirimler, Tebliğ ekinde yer alan “Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Aktarım Bildirimi” ile “Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Fiziken Teslim Edilmesi/Alınması Halinde Yapılacak Bildirim” formlarındaki bilgileri içerecek şekilde üçer aylık tevkifat dönemlerini izleyen ayın sonuna kadar internet ortamında yapılacaktır.

Bildirim sorumluluğu, bankalar ve aracı kurumların genel müdürlükleri (merkezleri) tarafından yerine getirilecektir.

Ancak, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla mülkiyet

devrini öngörecek şekilde diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri alım-satım işlemi kabul edilerek tevkifata tabi tutulacağından, tevkifata tabi tutulan işlemlerin ayrıca Hazine ve Maliye Bakanlığına bildirilmesine gerek bulunmamaktadır.

Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının, bir sözleşmeye dayanarak teminat gösterilmesi veya ödünç işlemlerine konu olması durumları dışında, müşterilerin talimatıyla diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri “mülkiyetin devri” kabul edilerek tevkifat yapılacaktır.

Banka ve aracı kurumlarca tevkifatsız olarak satın alınan menkul kıymetlerde yapılacak tevkifat

Banka veya aracı kurumlar, bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını, Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi tutulmaksızın satın almaları halinde, kendilerine satış yapanlar adına satış bedeli ile alış bedeli arasındaki fark üzerinden, Geçici 67 nci maddenin (3) numaralı fıkra hükmü uyarınca %10 oranında vergi tevkifatı yapacaklardır.

Satışı gerçekleştirilen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının daha önce bir banka veya aracı kurum aracılığıyla alınmamış olması halinde, tevkifat yapılacak tutarın belirlenmesinde alış bedeli yerine ihraç bedeli, ihraç bedelinin çoklu fiyatlı olması durumunda ihalede oluşan en yüksek fiyat esas alınacaktır.

Bu fıkra kapsamında yapılacak tevkifatlar da Geçici 67 nci maddenin birinci fıkrası hükümleri çerçevesinde beyan edilecektir.

Ancak, hisse senetleri, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymet yatırım fonları (MKYF) katılma belgeleri (borsa yatırım fonları hariç), Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetler bu fıkra kapsamında tevkifata tabi olmayacaklardır. Ayrıca, tanım gereği Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmeyen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları için de (3) numaralı fıkra kapsamında tevkifat yapılması söz konusu değildir.

ÖRNEK:

Yatırımcı (A), 01/03/2012 tarihinde banka aracılığı olmaksızın halka açık (Y) A.Ş.’ye ait 55.000 TL ihraç bedelli tahvil almıştır. Söz konusu tahvilin itfa tarihi 02/03/2016 olup, Yatırımcı (A) 03/11/2012 tarihinde bu tahvili (X) Bankasına 63.000 TL’ye satmıştır.

Bankası, tevkifatsız olarak Yatırımcı (A)’dan satın aldığı söz konusu tahvilden Yatırımcı (A)’nın elde etmiş olduğu alım-satım kazancı olan (63.000 TL- 55.000 TL=) 8.000 TL üzerinden %10 oranında tevkifat yapacaktır.

Yabancı Para Cinsinden İhraç Edilen Menkul Kıymetlerde Tevkifat Matrahının Tespiti

257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “2.4.1.9. Yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları” başlıklı bölümünde; *tevkifat matrahı* belirlenirken kur olarak, *işlem anında kullanılan kur*un, böyle bir kurun bulunmadığı hallerde ise *TCMB döviz alış kurunun* esas alınacağı belirtilmiştir.

Dolayısıyla, yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak yapılan ve işlem anında kuru bulunmayan alış ve satış işlemlerinde, *TCMB döviz alış kurunun* dikkate alınması gerekmektedir.

Aynı Tür Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları Sınıflandırması

257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “2.4.1.11. Alım-Satım İşlemlerinin Bir Kısımının Zararla Sonuçlanması” başlıklı bölümünde, Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrasında, üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım-satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemlerin tek bir işlem olarak dikkate alınacağı belirtilerek, *aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının* gruplandırılmasında esas alınmak üzere *üç sınıf* ihdas edilmiştir.

Söz konusu sınıflandırmanın yapılmasında dövize, altına veya başka bir değere *endeksli* olma niteliği göz ardı edilerek, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının temelde ne tür getiriye (sabit/değişken) sahip olduğu dikkate alınmıştır.

Dolayısıyla, literatürde “Sabit Getirili Menkul Kıymetler” içerisinde yer alan tahvil ve bonoların değişken faizli, dövize, altına veya başka bir değere endeksli olması durumu değiştirmeyeceğinden, söz konusu tahvil ve bonoların da sabit getirili menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, 5527 sayılı Kanun ve 2006/10731 sayılı BKK ile yapılan düzenlemeler çerçevesinde, aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları sınıflandırmasında, “Yatırım Fonları Katılma Belgeleri” ayrı bir sınıf olarak değerlendirilecektir.

Hatalı İşlemler ve Düzeltilmesi

Tevkifat matrahının belirlenmesinde yanlış müşteri hesabına kayıt, hatalı fiyat veya miktar girişi gibi hatalı işlemlerin tespit edilmesi durumunda söz konusu işlemlerin geriye dönük olarak düzeltilmesi, izleyen işlemlerin bu düzeltilmiş bilgiler doğrultusunda yapılması gerekmektedir.

Hatalı işlemin ilgili döneme ilişkin beyanname verildikten *sonra* tespit edilmesi durumunda ise VUK hükümleri çerçevesinde *düzeltilme beyannamesi* verilmesi mümkün bulunmaktadır.

2.9. Yatırım Fon ve Ortaklıklarının Vergilendirilmesi

2.9.1. Türkiye’ye Yerleşik Olan Yatırım Fon ve Ortaklıklarının Vergilendirilmesi

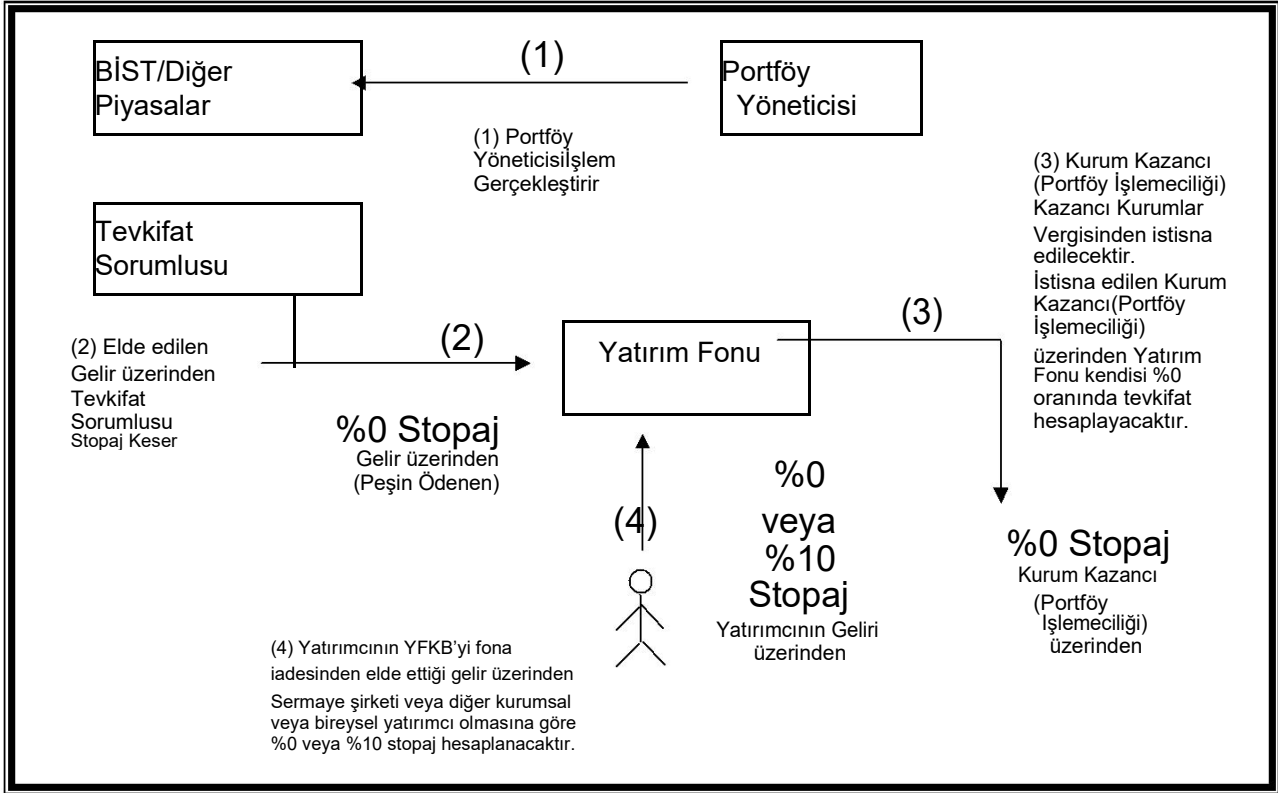
GVK Geçici 67 nci maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan *yatırım fonları* ile *yatırım ortaklıklarının Geçici Madde 67 kapsamında elde ettikleri gelirler* üzerinden tevkifat sorumluları tarafından hesaplanan **stopaj oranı %0**’dır.

Bilindiği üzere, yatırım fonları ile yatırım ortaklıklarının faaliyetleri kapsamında elde ettikleri kurum kazançları “**portföy işletmeciliği kazancı**” olarak tanımlanmıştır. KVK uyarınca, yatırım fonları ile yatırım ortaklıklarının *portföy işletmeciliği kazançları* KV’den *istisna* edilmiştir.

2006/10731 sayılı BKK uyarınca, kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın **%0** oranında vergi tevkifatına tâbi tutulacaktır. Bu kazançlar üzerinden GVK 94 üncü madde uyarınca ayrıca bir tevkifat yapılmayacaktır. Bu kapsamda, **YF ve YO’ların vergi yükü “0” olmuştur.**

GVK Geçici Madde 67 kapsamında 5527 sayılı Kanunla gerçekleştirilen değişiklik ve 2006/10731 sayılı BKK uyarınca daha önceden GVK Geçici Madde 67 kapsamında MKYF *katılma belgelerinin fona iadesinden* veya borsa YF katılma belgeleri ve borsa YO hisse senetlerinin satışından elde edilen gelirler ise stopaj kapsamına alınmış ve vergileme yatırımcı bünyesinde mükellefiyet türüne göre (tam mükellefler sermaye şirketleri için %0, diğer tam mükellef kurumsal ve bireysel yatırımcılar için %10, dar mükellef sermaye şirketleri için %0⁵⁵, diğer dar mükellef kurumsal ve bireysel yatırımcılar için %10) tevkifat yoluyla gerçekleşmiştir). Sürekli olarak portföyünün en az %51’i BİST’te işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmamaktadır.

⁵⁵ Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı vardır

2.9.2. Dar Mükellefiyete Tabi Yatırım Fonlarının Vergilendirilmesi

5281 sayılı Kanunla KVK'nun 2 nci maddesinin 2 numaralı fıkrasının kaldırılmasıyla, Türkiye'de münhasıran portföy işletmeciliği faaliyetinde bulunan dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının GVK ve KVK uygulamasında vergisel açıdan Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonu kabul edilmesine, 01/01/2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere son verilmiştir.

Ancak, 31/12/2005 tarihine kadar Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonu addolunan dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının vergilendirme açısından bu statüleri, hisse senetleri hariç 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilen menkul kıymetlerle sınırlı olmak üzere bunların tamamen itfa edilip dolaşımdan kalktığı tarihe kadar, 31/12/2005 tarihinde portföylerinde bulunan hisse senetleri için bu senetlerin ilk defa elden çıkarıldığı tarihe kadar devam edecektir.

Buna göre, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve hazine bonolarının, gerek bu tarih itibarıyla dar mükellef yatırım fonlarının portföylerinde bulunması, gerekse bu tarihten sonra portföye dâhil edilmesi durumunda, bu kâğıtların dolaşımdan kalktığı tarihe kadar mezkur fonlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacak olup, vergilendirme 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre yapılacaktır.

31/12/2005 tarihinde portföylerinde bulunan hisse senetlerinin ilk defa elden çıkarıldığı tarihe kadar mezkur fonlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacak olup, vergilendirme 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre yapılacaktır.

Dolayısıyla, dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının 31/12/2005 tarihi itibarıyla portföylerinde bulunan menkul kıymetlere ilişkin portföy işletmeciliği kazançları kurumlar vergisinden istisna olup, bu kurumlar portföylerindeki hisse senedi ağırlığına göre öteden beri olduğu üzere GVK'nun 94 üncü maddesine göre %0 veya %10 oranında vergilendirilmeye devam edilecektir.

Geçiş dönemi için ve yalnızca vergilendirme bakımından fon statüleri devam ettirilen dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının, portföy yönetim şirketi statüsünde değerlendirilen portföylerine, 01/01/2006 tarihinden itibaren alınan hisse senetleri ile bu tarihten sonra ihraç edilecek menkul kıymetlerin dâhil edilmesi mümkün olmadığı gibi bu fonlarca bu tarihten sonra yapılacak hisse senetleri satışları da öncelikle fon statüsünde değerlendirilen portföye 01/01/2006 tarihinden önce alınmış hisse

senetlerinden yapılmış kabul edilecektir. Ancak, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilmiş tahvil ve Hazine bonolarının elden çıkarılması veya elde tutulmasından elde edilen kazançlar, bu senetler tamamen itfa edilinceye kadar fon statüsünde değerlendirilen portföy kısmında izlenecektir.

Elden Çıkarma ve İtfa Kazançları Üzerinden Tevkifat

Dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının 01/01/2006 tarihinden sonra müşterileri adına alım satımını yapacakları 01/01/2006 tarihinden itibaren ihraç edilecek menkul kıymetler ve bu tarihten itibaren satın alacakları hisse senetlerini fon portföylerine almaları da mümkün olmayacağından, fon nezdinde herhangi bir tevkifat da söz konusu olmayacaktır.

Bu kurumlar aracılığı ile müşterileri adına alınan menkul kıymetler, doğrudan adına işlem yapılan müşteri tarafından alım-satımı yapılmış veya elde tutulmuş kabul edilecektir. Bu nedenle, söz konusu kişilerin, GVK'nun Geçici 67 nci maddesinin (13) numaralı fıkrasında tanımlanan menkul kıymetlerin alım-satımı ve elde tutulması nedeniyle elde ettikleri kazançlar üzerinden aynı maddenin (1) ve (4) numaralı fıkraları uyarınca tevkifat yapılacaktır.

Buna göre, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilen menkul kıymetlerin, gerek bu tarih itibarıyla dar mükellef yatırım fonlarının portföylerinde bulunması, gerekse bu tarihten sonra portföye dâhil edilmesi durumunda, bu kâğıtların dolaşımdan kalktığı tarihe kadar mezkur fonlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacaktır.

Öte yandan, 31/12/2005 tarihi itibarıyla fon portföyünde herhangi bir menkul kıymet bulunmayan fonlar, bu tarih itibarıyla tasfiye edilmiş kabul edilecektir.

Fon portföyünün 01/01/2006 tarihinden sonra boşalması durumunda da fon statüsünün kalkacağı tabidir.

Ayrıca, 31/12/2005 tarihinde yatırım fonu statüsü bulunmayan dar mükellef kurumların 01/01/2006 tarihinden itibaren fon statüsünde faaliyette bulunmaları söz konusu değildir.

2.9.3. Yabancı Fon Kazançlarının ve Bu Fonların Portföy Yöneticiliğini Yapan Şirketlerin Vergisel Durumu

KVK'na 6322 sayılı Kanunun 35 inci maddesiyle “*Yabancı fon kazançlarının vergilendirilmesi*” başlıklı 5/A maddesi eklenmiştir.

Bu maddede, yabancı fonlar ile bu fonların aracılık işlemlerini yürüten portföy yöneticiliği yetki belgesine sahip tam mükellef şirketlerin (portföy yöneticisi şirketler) vergisel durumları düzenlenmiştir.

Yabancı Fonların Kazançlarına İlişkin Düzenlemeler ve Uygulama

KVK 2 nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen yabancı fonların, portföy yöneticisi şirketler aracılığıyla organize bir borsada işlem görsün veya görmesin;

- Her türlü menkul kıymet ve sermaye piyasası aracı,
- Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi,
- Varant,
- Döviz,
- Emtiaya dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi,
- Kredi ve benzeri finansal varlıklar,
- Kıymetli maden borsalarında yapılan emtia

işlemleri ile ilgili elde ettikleri kazançları için aşağıda belirtilen şartların sağlanması durumunda; portföy yöneticisi şirketler, bu fonların daimi temsilcisi sayılmayacak ve bunların iş yerleri de bu fonların iş yeri veya iş merkezi olarak kabul edilmeyecektir.

Dolayısıyla, yabancı fonların bu kapsamda elde ettikleri kazançları için beyanname verilmeyecek ve diğer kazançlar nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu kazançlar beyannameye dahil edilmeyecektir.

Bu uygulamanın, yabancı fonların Türkiye kaynaklı gelirleri üzerinden yapılacak vergi kesintisine etkisi yoktur.

Türkiye’de bulunan taşınmazlar, aktif büyüklüğünün %51’inden fazlası taşınmazlardan oluşan şirketlere ait hisse senetleri veya ortaklık payları veya bunlara ilişkin vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, nakdi uzlaşmayla sonuçlananlar dışında emtiaya dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, sigorta sözleşmeleri ve bunlara ilişkin vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlar bu uygulama kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Uygulamanın Şartları

Portföy yöneticisi şirketlerin, bu fonların daimi temsilcisi, iş yerlerinin de fonların iş yeri veya iş merkezi olarak kabul edilmemesi için *aşağıda sayılan şartların birlikte gerçekleşmesi* gerekmektedir.

Söz konusu şartların gerçekleşmemesi halinde, yabancı fonların kazançları genel hükümlere göre vergilendirilecek ve duruma göre portföy yöneticisi şirketler yabancı fonun daimi temsilcisi, bunların iş yerleri de bu fonların iş yeri veya iş merkezi olarak değerlendirilebilecektir.

1) Fon Adına Tesis Edilen İşlemlerin Portföy Yöneticisi Şirketin Mutat Faaliyetleri Arasında Yer Alması

Portföy yöneticisi şirketin fon adına yaptığı işlemlerin, portföy yönetimi kapsamında mutat olarak yürüttüğü faaliyetlerden olması gerekmektedir.

2) Yabancı Fon İle Portföy Yöneticisi Şirket Arasındaki İlişkinin Bağımsız Olarak Faaliyet Gösteren Kişilerdeki Gibi Olması

Portföy yöneticisi şirketin, ticari, hukuki ve finansal özellikleri dikkate alındığında, yabancı fon ile arasındaki ilişkinin, emsallere uygun koşullarda birbirlerinden bağımsız olarak faaliyet gösteren kişilerdeki gibi olması şarttır.

3) Portföy Yöneticiliği Hizmeti Karşılığı Alınacak Bedelin Emsale Uygun Olması ve Transfer Fiyatlandırması Raporu Verilmesi

Portföy yöneticisi şirket tarafından, verilen hizmet karşılığında emsallere uygun bedel alınması ve *transfer fiyatlandırması raporunun* kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi içerisinde Gelir İdaresi Başkanlığına (GİB) verilmesi gerekmektedir.

Transfer fiyatlandırması raporunun süresinde verilmemesi durumunda, bu raporun ilgili olduğu hesap dönemi için *portföy yöneticisi* şirket, “fonun Türkiye’deki daimi temsilcisi” sayılır ve bu dönemde fon tarafından elde edilen kazançlar genel hükümlere göre vergilendirilir.

Transfer fiyatlandırması raporu verilmiş olmasına rağmen emsaline nazaran daha düşük bir bedel alınması durumunda ise sadece portföy yöneticisi şirket adına transfer fiyatlandırmasına yönelik olarak gerekli tarhiyat yapılacak, yabancı fona ilişkin ise herhangi bir işlem yapılmayacaktır.

4) Portföy Yöneticisi Şirketin Yabancı Fon Üzerindeki Hak Sahipliği Oranının %20’yi Aşmaması

Portföy yöneticisi şirket ve ilişkili olduğu kişilerin yabancı fonun kazançları üzerinde, sağladığı hizmet mukabilinde her ne ad altında olursa olsun hesaplanan bedeller düşüldükten sonra, doğrudan veya dolaylı olarak %20’den fazla hak sahibi olmaması gerekmektedir.

Portföy Yöneticisi Şirketin Yabancı Fondan Elde Ettiği Kazançlar

Yukarıda belirtilen şartları birlikte sağlamak kaydıyla portföy yöneticisi şirketin yabancı fondaki pay sahipliğinden doğan kazançları *kurumlar vergisinden* müstesnadır.

Yabancı fon tarafından portföy yöneticisi şirkete yapılan *yönetim ücreti, teşvik, prim, performans ücreti* gibi ödemeler ise her halükârda kurum kazancına dahil edilerek vergilendirilecektir.

Portföy yöneticisi şirket ve ilişkili olduğu kişilerin yabancı fonun kazançları üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak %20’den daha fazla hak sahibi olması halinde ise istisnadan faydalanılması mümkün olmayıp, %20’lik hak sahipliğine isabet eden kazançlar da dahil ilgili fondan elde edilen kazançların tamamı genel hükümlere göre vergilendirilir.

Fonun Katılımcı ve Kurucuları Arasında Doğrudan veya Dolaylı Olarak Bulunan Tam Mükellef Gerçek Kişi Veya Kurumlara İlişkin Bildirim

Portföy yöneticisi şirketin yabancı fondaki pay sahipliğinden doğan kazançları hariç olmak üzere; fonun katılımcı ve kurucuları arasında doğrudan veya dolaylı olarak tam mükellef gerçek kişi veya kurumların kazanç payının %5'i geçmesi durumunda, tam mükellef gerçek kişi veya kurum kurucu veya katılımcılarının tamamının portföy yöneticisi şirket tarafından Gelir İdaresi Başkanlığına bildirilmesi gerekmektedir.

Bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ya da eksik yerine getirilmesi halinde, tam mükellef gerçek kişi veya kurum kurucu ya da katılımcılarının fondan elde ettikleri kazançları nedeniyle *vergi ziyana* sebebiyet verilmesi durumunda bunlar adına tarh edilecek vergi ve kesilecek cezalardan portföy yöneticisi şirket de müştereken ve müteselsilen sorumlu olacaktır.

2.9.4. MKYF ile MKYO'ların Portföy Kazançları Üzerinden Yapılacak Vergi Tevkifatı

GVK Geçici 67 nci maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca, Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan **MKYF** (borsa yatırım fonları hariç) **ile MKYO'ların KV'den istisna edilmiş olan portföy kazançları, dağıtılın veya dağıtılmasın % 15 oranında vergi tevkifatına tâbi** tutulmakta idi.

Söz konusu tevkifat oranı, 2006/10731 sayılı BKK'nın 1 inci maddesinin (b) bendi gereğince yeniden düzenlenmiştir.

Bu düzenleme çerçevesinde; Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan MKYF'ler ile MKYO'ların KV'den istisna edilmiş olan portföy kazançları üzerinden 01/01/2006 tarihinden itibaren 2006/10731 sayılı BKK'nın RG'de yayımlandığı 23/07/2006 tarihine kadar % 15 oranında, 23/07/2006 tarihinden 01/10/2006 tarihine kadar % 10 oranında, 01/10/2006 tarihinden itibaren ise % 0 oranında tevkifat yapılacaktır.

Dolayısıyla, bu fon ve ortaklıkların portföy kazançlarına, yukarıda belirtilen tarihler itibarıyla belirlenecek kıst dönemler dikkate alınarak, bu kıst dönemlere ilişkin tevkifat oranları uygulanacaktır.

Ancak, portföy kazançları üzerinden yapılacak tevkifat uygulamasına “*borsa yatırım fonları, konut finansman fonları ve varlık finansman fonları*” 5527 sayılı Kanun gereğince 01/10/2006 tarihinden itibaren dahil edileceğinden, söz konusu fonların portföy kazançları üzerinden de 01/10/2006 tarihinden itibaren **% 0** oranında tevkifat yapılacaktır.

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan MKYF ve MKYO'ların gerek 01/01/2006 tarihinden önce, gerekse bu tarihten sonra oluşan *portföy kazançları* üzerinden 01/10/2006 tarihinden itibaren **% 0** oranında tevkifat yapılacaktır. Öte yandan, söz konusu fon/ortaklıkların 31/12/2005 tarihinde mevcut olan portföyleri ile ilgili olarak 01/01/2006- 01/10/2006 tarihleri arasında oluşan portföy kazançları üzerinden 257 Seri No.lu Tebliğin “7. Menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıklarının vergilendirilmesi” başlıklı bölümünde açıklandığı üzere, eski hükümler çerçevesinde tevkifat yapılacağı tabiidir.

Diğer taraftan, 257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “7.2 Dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının vergilendirilmesi” başlıklı bölümünde açıklandığı üzere, 31/12/2005 tarihine kadar “Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonu” olarak addolunan *dar mükellefiyete tabi* yatırım fonlarının vergilendirme açısından bu statülerinin 31/12/2005 tarihli portföyleri ile ilgili olarak devam edeceği, mezkur fonlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacağı, vergilendirmenin 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre yapılacağı belirtilmiştir.

2006/10731 sayılı BKK'nın 1 inci maddesinin (b) bendine, 03.06.2020 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 02.06.2020 tarihli ve 2604 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile eklenen düzenleme ile serbest (döviz) fonlarının portföy işletmeciliği kazançları üzerinden %15 oranında tevkifat yapılacaktır. Hisse senedi yoğun fonlar dışındaki fonlarda stopaj oranı gerçek kişiler ile vakıf ve dernek gibi tüzel kişiler tarafından elde edilen gelirlerde %10 olarak uygulanmaktadır. Bu uygulama aynen devam ettiği için, yatırımcılar tarafından döviz fonlarından gelir elde edildiğinde, ilgili aracı kurum/banka/saklamacı kuruluş tarafından stopaj yapılması gerekecektir. Bu da gerçek kişiler ile vakıf ve dernek gibi tüzel kişiler tarafından yapılan döviz fonu yatırımlarında, hem fon bünyesindeki portföy

kazançları üzerinden %15, hem de yatırımcının gelirinin realize olduğu (katılma payının fona iade edildiği veya satıldığı) dönemde %10 stopaj yapılacağı anlamına gelmektedir.

Bununla birlikte, söz konusu düzenleme yayımı tarihinden yürürlüğe girmiş olup, serbest (döviz) fonlarının 3 Haziran 2020 tarihinden itibaren portföy işletmeciliğinden doğan kazançları üzerinden elde edilecek gelirlerinde belirlenmiş yeni oran üzerinden stopaj yapılacaktır.

2.9.5. MKYF ile MKYO'ların Gelirleri Üzerinden Yapılacak Vergi Tevkifatı

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları (MKYF) ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının (MKYO), Geçici 67 nci maddenin (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkralarında belirtilen gelirleri üzerinden % 15 oranında tevkifat yapılmakta idi.

Söz konusu tevkifat oranı, 2006/10731 sayılı BKK'nın 1 inci maddesinin (c) bendi gereğince yeniden düzenlenmiştir.

Bu düzenleme çerçevesinde; Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının Geçici 67 nci maddenin (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkralarında belirtilen gelirleri üzerinden 01/01/2006 tarihinden 2006/10731 sayılı BKK'nın RG'de yayımlandığı 23/07/2006 tarihine kadar % 15 oranında, 23/07/2006 tarihinden 01/10/2006 tarihine kadar % 10 oranında, 01/10/2006 tarihinden itibaren ise % 0 oranında tevkifat yapılacaktır.

Ancak, *portföy kazançları* üzerinden yapılacak tevkifat uygulamasına “*borsa yatırım fonları, konut finansman fonları ve varlık finansman fonları*” 5527 sayılı Kanun gereğince 01/10/2006 tarihinden itibaren dahil edileceğinden, söz konusu fonların portföy kazançları üzerinden 01/10/2006 tarihinden itibaren yapılacak % 0 oranındaki tevkifat uygulamasına paralel olarak, bu fon/ortaklıkların Geçici 67 nci maddenin (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkralarında belirtilen gelirleri üzerinden de 01/10/2006 tarihinden itibaren **% 0 oranında tevkifat** yapılacaktır.

Emeklilik yatırım fonları Geçici 67 nci madde kapsamında vergilendirilmediğinden, öteden beri devam ettiği şekilde, gerek fon bünyesinde, gerekse fonun gelirleri üzerinden söz konusu madde kapsamında *tevkifat yapılmayacaktır*.

2.9.6. MKYF ve MKYO'larda Giderlerin Dağıtımı

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan MKYF ve MKYO'lar 31/12/2005 tarihinde mevcut olan portföylerini, bu tarihten sonra alıp satacakları menkul kıymetlerden ayrı olarak izlemek zorundadırlar.

Bu durumda, fon ve ortaklıkların genel giderleri (fon yönetim ücretleri vb.) yukarıdaki şekilde izlenen portföy kısımlarının toplam portföy bileşimi ağırlığına göre dağıtılacaktır. İlgili portföy bileşiminde yer alan menkul kıymetlerle doğrudan ilişkilendirilen giderler ise, sadece ilgili kısım portföy kazançlarından indirilecektir.

ÖRNEK:

(X) MKYF'nin 15/03/2006 tarihinde, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç/iktisap edilmiş menkul kıymetlerle ilgili I. Kısım portföyü 4.000.000 TL, 01/10/2006 tarihine kadar alım-satımı yapılan menkul kıymetlerden oluşan II. Kısım portföyü 6.000.000 TL olmak üzere toplam 10.000.000 TL'lik portföy bileşimi bulunmaktadır.

Anılan Fon, ilgili dönemde 50.000 TL fon yönetim ücreti ödemiş ve II. Kısım portföyde bulunan menkul kıymetlerle ilgili olarak 1.000 TL gider yapmıştır.

Bu durumda, I. Kısım toplam portföy bileşiminin % 40'ını, II. Kısım ise % 60'ını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, fon yönetim ücretinin 20.000 TL'si Portföyün I. Kısım; 30.000 TL'si ise II. Kısım ile ilişkilendirilecektir.

	Portföy Bileşimi (TL)	Oran(%)	Genel Giderler (TL)
I.Kısım Portföy	4.000.000	40	20.000
II.Kısım Portföy	6.000.000	60	30.000
TOPLAM	10.000.000	100	50.000

II. Kısım portföyde bulunan menkul kıymetlerle ilgili olarak yapılan 1.000 TL gider ise sadece ilgili portföyle ilişkilendirilecektir.

2.10. Hazine Tarafından Yurt Dışında İhraç Edilen Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

2.10.1. Yasal Düzenlemeler

Gelirin toplanması ve beyanı ile yıllık beyanname verilmeyen haller, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bir kısım gelirlerin beyannameye dahil edilip edilmeyeceği hususları, GVK'nun 85 ve 86 ncı maddelerinde, DT ve HB faiz gelirleri ile bu kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlara yönelik hükümler ise aynı Kanunun 75, 76, Mükerrer 80 ve 81 ile Geçici 59 uncu maddelerinde düzenlenmiştir.

Söz konusu maddelerdeki düzenlemelere aşağıda yer verilmiştir:

“Gelirin toplanması ve beyan

Madde 85- Mükellefler, ikinci maddede yazılı kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratları için bu Kanunda aksine hüküm olmadıkça yıllık beyanname verirler. Bu Kanuna göre beyanı gereken gelirlerin yıllık beyannamede toplanması zorunludur.

Tacirlerle çiftçiler ve serbest meslek erbabı ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerinden kazanç temin etmemiş olsalar bile, yıllık beyanname verirler. Bu hüküm şirketlerin faaliyet ve tasfiye dönemlerine şamil olmak üzere kollektif şirket ortakları ile komanditeler hakkında da uygulanır.

Yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve iratlar:

1. Mükellefin bunları Türkiye’de hesaplarına intikal ettirdiği yılda;
 2. Türkiye’de hesaplara intikal ettirilmemesinin mükellefin iradesi dışındaki sebeplerden ileri geldiği tevsik olunan hallerde, mükellefin bunlara tasarruf edebildiği yılda;
- elde edilmiş sayılır.*

Toplama yapılmayan haller

Madde 86- Aşağıda belirtilen gelirler için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

1. Tam mükellefiyette;

- a) Gerçek usulde vergilendirilmeyen zirai kazançlar, bu Kanunun 75 inci maddesinin (15) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratları, kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısmı,
- b) Tek işverenden alınmış ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş 103 üncü maddede yazılı tarifenin dördüncü gelir diliminde yer alan tutarı aşmayan ücretler (birden fazla işverenden ücret almakla beraber, birinciden sonraki işverenden aldıkları ücretlerinin toplamı, 103 üncü maddede yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı ve birinci işverenden alınan dâhil ücret gelirleri toplamı 103 üncü maddede yazılı tarifenin dördüncü gelir diliminde yer alan tutarı aşmayan mükelleflerin, tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretleri dâhil),,
- c) Vergiye tabi gelir toplamının [(a) ve (b) bentlerinde belirtilenler hariç] 103 üncü maddede yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı aşmaması koşuluyla, Türkiye’de tevkifata tabi tutulmuş olan; birden fazla işverenden elde edilen ücretler, menkul sermaye iratları ve gayrimenkul sermaye iratları,
- d) Bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon lirayı (313 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2022 yılı için 3.800 TL.) aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları.

2. Dar mükellefiyette, tamamı Türkiye’de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan; ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlar.

Geçici Madde 59- 31/12/2007 tarihine kadar, 26/07/2001-31/12/2005 tarihleri arasında ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının; 2001 yılında 50 milyar lirası, 2002 ve izleyen yıllarda bu tutarın veya artırılmış tutarın her yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmasıyla bulunacak tutar gelir vergisinden müstesnadır. Bu istisnadan yararlananlar, mükerrer 80 inci ve geçici 56 ncı maddelerde

yer alan istisnalardan ayrıca yararlanamaz.

Ticari işletmelere ait olan bu tür gelirler hakkında bu madde hükmü uygulanmaz.”

Ayrıca GVK 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde, her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirlerin *MSİ* olduğu belirtilmiştir.

Yine aynı Kanunun “İrat sayılmayan haller” başlıklı 76 ncı maddesinde de 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 5, 6, 7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde yer alan menkul sermaye iratlarına (döviz cinsinden açılan hesaplara ödenen faiz ve kar payları, dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç) *indirim oranının uygulanması* suretiyle bulunacak kısmın, bu iratların beyanı sırasında indirim olarak dikkate alınacağı belirtilmiştir.

Değer artışı kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin hükümler ise GVK’nun Mükerrer 80 ve müteakip maddelerinde yer almaktadır.

Bu hükümler çerçevesinde Eurobondlardan elde edilen itfa gelirleri ile alım-satım kazançlarının vergilendirilmesi aşağıdaki şekilde yapılacaktır.

2.10.2. Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

GVK’nun 75 inci maddesinde; ticari, zirai veya mesleki faaliyet dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde edilen kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar **menkul sermaye iradı** olarak değerlendirilmekte olup, yukarıda da belirtildiği üzere, her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir.

Vergi uygulaması bakımından, Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetler de (Eurobond) DT ve HB gibi değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda, Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri, GVK’nun 94 üncü maddesinin 7/a bendine göre % 0 (Sıfır) oranında tevkifata tabi tutulmakta olup, vergi uygulamasında **tevkifat oranı sıfır olarak belirlenmiş kazançlar, “tevkifatlı” kabul edilmektedir.**

Eurobondların döviz cinsinden ihraç edilmesi nedeniyle, elde edilen faiz gelirlerine indirim oranı uygulanmamaktadır.

Bu durumda, gerek 01/01/2006 tarihinden önce gerekse bu tarihten sonra ihraç edilen Eurobondların elde tutulması sürecinde elde edilen faiz gelirlerinin tam ve dar mükellef gerçek kişiler yönünden vergilendirilmesi aşağıdaki gibi olacaktır.

2.10.2.1. Tam Mükellef Gerçek Kişiler

GVK’nun 3 üncü maddesine göre, *tam mükellef gerçek kişiler* Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların *tamamı* üzerinden vergilendirilmektedir.

Tam mükellef gerçek kişilerce elde edilen faiz gelirinin 26/07/2001 tarihinden *önce* ihraç edilen Eurobondlara ilişkin olması halinde, bu gelirlere Geçici 59 uncu maddedeki istisna uygulanmayacak olup, faiz gelirinin 103 üncü maddede yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan beyan sınırını aşması halinde, tamamının yıllık beyanname ile beyan edilmesi gerekmektedir.

31/12/2007 tarihine kadar uygulanmak üzere, 26/07/2001-31/12/2005 tarihleri arasında ihraç edilen Eurobondlardan faiz geliri elde edilmesi durumunda ise, Geçici 59 uncu maddeye göre ilgili yıl için belirlenmiş istisna tutarı düşülecek olup, kalan tutarın beyan sınırını aşması halinde bu tutarın tamamı beyan edilecektir.

Tam mükellef gerçek kişilerce elde edilen faiz gelirinin 01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edilen Eurobondlara ilişkin olması halinde, bu gelirlere Geçici 59 uncu maddedeki istisna uygulanmayacak, beyan sınırının aşılması halinde, tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

Eurobondların döviz cinsinden ihraç edilmesi nedeniyle, bu kıymetlerin itfası sırasında oluşan *değer artışları irat sayılmadığı gibi*, elde edilen gelirlere *indirim oranı uygulaması da söz konusu*

değildir. Bu uygulamada Eurobondların ihraç tarihinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

2.10.2.2. Dar Mükellef Gerçek Kişiler

GVK'nun 6 ncı maddesine göre, Türkiye'de yerleşik olmayan gerçek kişiler (*dar mükellefler*) *sadece Türkiye içinde elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden* vergilendirilmekte olup, aynı Kanunun 7 nci maddesinde de "kazancın Türkiye'de elde edilmesi", *sermayenin Türkiye'de yatırılmış olmasına* bağlanmıştır.

Diğer taraftan, GVK'nun 86 ncı maddesinin 2 numaralı fıkrasına göre, dar mükellef gerçek kişiler tarafından elde edilen ve tamamı Türkiye'de tevkiif suretiyle vergilendirilmiş olan menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmemekte, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmemektedir.

Dolayısıyla, dar mükellef gerçek kişilerce Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri, Türkiye'de tevkiif suretiyle vergilendirilmiş kabul edildiğinden, bu kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyeceği gibi, diğer gelirlerin beyanı halinde de beyannameye dahil edilmeyecektir.

2.10.3. Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi

GVK'nun Mükerrer 80 inci maddesine göre, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *elden çıkarılmasından* sağlanan kazançlar *değer artışı kazancı* (DAK) olarak vergilendirilmektedir.

Söz konusu menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen değer artışı kazançlarında vergilendirmeye esas alınacak kazanç, GVK'nun Mükerrer 81 inci maddesine göre elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan kıymetin *maliyet bedeli* ile *elden çıkarılma dolayısıyla yapılan giderlerin* ve *ödenen vergi ve harçların* indirilmesi suretiyle bulunacaktır.

Eurobondların elden çıkarılmasından doğan kazanç; elden çıkarma karşılığında *elde edilen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığından*, bunların *alımında ödenen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığı* ve varsa *alım-satım giderlerinin* düşülmesi suretiyle hesaplanacaktır.

GVK'nun Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, bankalar ve aracı kurumlar tarafından menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *alış ve satış bedelleri arasındaki fark ile alış ve itfa bedelleri arasındaki fark ve dönemsel getiriler üzerinden tevkiifat yapılması* gerekmekte ancak, Hazine tarafından ihraç edilen Eurobondların itfası ve alım-satımı neticesinde elde edilen gelirler madde kapsamında yer almamaktadır.

Bu durumda, gerek 01/01/2006 tarihinden önce gerekse bu tarihten sonra Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının tam ve dar mükellef gerçek kişiler yönünden vergilendirilmesi aşağıdaki gibi olacaktır.

2.10.3.1. Tam Mükellef Gerçek Kişiler

Tam mükellef gerçek kişilerce, 26/07/2001 tarihinden önce ihraç edilen Eurobondlardan değer artışı kazancı elde edilmiş olması halinde, GVK'nun Geçici 59 uncu maddesinde yer alan istisna uygulanmayacak olup, maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak kazançtan anılan Kanunun Mükerrer 80 inci maddesinde yer alan istisna düşüldükten sonra kalan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir.

Kazancın tespitinde *maliyet bedeli*, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunca belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki (TEFE) artış oranında artırılarak tespit edilecektir. 2006 yılının Ocak ayından itibaren toptan eşya fiyat endeksi yerine, üretici fiyat endeksi (ÜFE) yayımlanmaktadır. Bu nedenle 01/01/2006 tarihinden sonra yapılan endekslemelerde toptan eşya fiyat endeksi yerine, üretici fiyat endeksi dikkate alınacaktır.

Öte yandan, 5281 sayılı Kanunla Mükerrer 81 inci maddeye eklenen hükümle, 01/01/2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere, *endekslemenin yapılabilmesi için artış oranının % 10 veya üzerinde olması* şartı getirilmiş olmakla birlikte, 01/01/2006 tarihinden önce ihraç

edilen eurobondların elden çıkarılması durumunda, artış oranı % 10'dan az olsa dahi kazancın tespiti sırasında endeksleme yapılabilecektir.

01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edilen Eurobondlardan *alım-satım kazancı* elde edilmesi durumunda da Geçici 59 uncu ve Mükerrer 80 inci maddelerdeki *istisna uygulanmayacak, maliyet bedeli endekslemesi* yapıldıktan sonra bulunacak kazanç, tutarı ne olursa olsun beyan edilecektir.

2.10.3.2. Dar Mükellef Gerçek Kişiler

GVK'nun 7 nci maddesine göre, *diğer kazanç ve iratlar için bu kazancı doğuran işin veya muamelenin Türkiye'de ifa edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi*, kazanç ve iradın Türkiye'de elde edildiğini göstermektedir. Aynı maddede değerlendirmeden maksadın, ödemenin Türkiye'de yapılması veya ödeme yabancı memlekette yapılmışsa, Türkiye'de ödeyenin veya nam ve hesabına ödeme yapılanın hesaplarına intikal ettirilmesi veya kârından ayrılması olduğu belirtilmektedir.

Bu kapsamda, yurt dışında ihraç edilen Eurobondların yine yurt dışında yerleşik kişiler tarafından Türkiye'de yerleşik bir kuruluştaki hesap açılması suretiyle Türkiye'de alım-satımının yapılması halinde elde edilen değer artış kazançları Türkiye'de vergiye tabi bulunmaktaydı.

GVK'nun 101 inci maddesine göre; *menkul malların ve hakların elden çıkarılmasından doğan "diğer kazanç ve iratların"*, mal ve hakların Türkiye'de elden çıkarıldığı yerin vergi dairesine, kazancın iktisap olunduğu tarihten itibaren 15 gün içinde *münferit beyanname* ile beyan edilmesi zorunludur.

Bu çerçevede, dar mükelleflerin değer artışı kazancı elde etmeleri halinde vergilendirmeye esas kazanç, *dar mükellef gerçek kişi* veya daimi temsilcisi tarafından kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içerisinde *münferit beyanname* ile beyan edilmektedir.

Kanunun 107 nci maddesinde ise dar mükellefiyette; mükellefin Türkiye'de daimi temsilcisi mevcutsa mükellef hesabına daimi temsilci (Türkiye'de birden fazla daimi temsilcisinin mevcudiyeti halinde, mükellefin tayin edeceği, tarhiyat tarihine kadar böyle bir tayin yapılmamışsa temsilcilerden herhangi birisi), daimi temsilci mevcut değilse kazanç ve iratları yabancı kişiye sağlayanlar, tarhiyata muhatap tutulmaktaydılar.

Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen borçlanma senetlerinin (Eurobondların) yurt dışında yerleşik ve dar mükellefiyet esasında vergilendirilen gerçek kişi veya kurumlarca, Türkiye'de yerleşik kurumlara satış işleminin yapılmış olması durumunda; alım yapan, kendisine satışı yapan dar mükellef gerçek kişi veya kurumun bu işlemde ne kadar kazanç elde ettiğini bilecek durumda olmayan Türkiye'de yerleşik kurumların, yabancı gerçek kişi veya kuruma kazanç sağlayan kişi olarak kabul edilmesi ve bu çerçevede bu alış işlemi nedeniyle tarhiyata muhatap tutulması söz konusu değildi.

07/07/2006 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 5527 sayılı Kanunla, GVK'nun Geçici 67 nci maddesinin (7) numaralı fıkrasına eklenen cümlede, anılan maddenin (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkraları uyarınca tevkifata tabi tutulsun tutulmasın, dar mükellef gerçek kişi veya kurumlarca Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmeyeceği belirtilmiştir. Bu çerçevede, dar mükellef gerçek kişi veya kurumların Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağladıkları kazançlar münferit veya özel beyan konusu yapılmayacaktır.

Bu uygulamada, Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin ihraç tarihinin bir önemi bulunmamaktadır.

2.10.4. Konu ile İlgili Özellik Arz Eden Hususlar

Burada sadece Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond) elde tutulması ve elden çıkarılması durumunda yapılacak vergilendirme işlemleri konusunda açıklama yapılmış olup birden fazla gelir unsurundan gelir elde edilmesi durumunda, 11/02/2004 tarih ve 16 numaralı Gelir Vergisi Sirkülerinde yapılan açıklamaların dikkate alınması gerekmektedir.

Tam mükellefiyete tabi mükelleflerin yabancı memleketlerde elde ettikleri kazanç ve iratlar için mahallinde ödedikleri benzer vergiler Gelir Vergisi Kanununun 123 üncü madde hükümleri çerçevesinde, Türkiye'de tarh edilen gelir vergisinin yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve

iratlara isabet eden kısmından indirilebilecektir.

Dar mükellef gerçek kişiler için yapılan vergilendirmede, çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları (ÇVÖA) da dikkate alınacaktır.

Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden (Eurobond) ticari işletmelerce elde edilen faiz geliri ve değer artış kazancının tespitinde ise *ticari kazanç* hükümleri uygulanacaktır.

2.11. Darphane Sertifikaları Üzerinden Elde Edilecek Kazançların Vergilendirilmesi

2022 yılında Sermaye Piyasası Kurulu tarafından VII-128.3 Varantlar ve Yatırım Kuruluşu Sertifikaları Tebliği kapsamında, fiziki teslimatı mümkün olan, belli nitelikteki altın ve gümüşü temsil eden sertifikaların kamu kurumları tarafından ihraç edilerek altına dayalı tasarrufların ekonomiye kazandırılması amacıyla bir sermaye piyasası aracı olarak darphane sertifikaları düzenlenmiştir. Bu düzenleme kapsamında yine 2022 yılı içinde T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü'ne 5.000 kg miktarında 0,995 saflıkta nominal ihraç tavanlı altın için sertifika ihraç etme yetkisi verilmiştir. Buna göre darphane sertifikaları, 0,995 saflıkta 5 ton altın ihraç tavanı kapsamında her biri 0,995 saflıkta 0,01 gram altını temsil edecek şekilde vadesiz olarak ihraç edilen ve sahibine KAP'ta yayınlanan İzahname kapsamında fiziki altına dönüşüm imkânı tanıyan sermaye piyasası aracı olarak tanımlanmıştır.

15 Eylül 2022 tarihli Resmî Gazete 'de yayımlanan 6036 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile GVK'nun Geçici 67 nci maddesinde yer alan bazı kazanç ve iratlardan yapılacak tevkifat oranlarının belirlendiği 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının eki kararda değişiklik yapılmıştır. Böylelikle 22/07/2006 tarihli ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının eki kararın 1. maddesinin birinci fıkrasına; (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde yer alan "Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilen altına dayalı devlet iç borçlanma senetleri" ibaresinden sonra gelmek üzere ", Darphane Sertifikaları" ibaresi, (ç) bendinde yer alan "Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilen altına dayalı devlet iç borçlanma senetleri" ibaresinden sonra gelmek üzere ", Darphane Sertifikaları" ibaresi, eklenmiştir.

(a) bendinde yapılan düzenleme ile Darphane Sertifikalarından elde edilen kazançlar için **stopaj oranı %0 olarak belirlenmektedir**. (ç) bendine yapılan ekleme ile de GVK'nun Geçici 67 nci maddesinin 11 numaralı fıkrası uyarınca, mükellefler tarafından verilecek ihtiyari beyannamede beyan edilen darphane sertifikalarından elde edilecek kazançlara da **%0 oranında** vergi hesaplanmaktadır.

2.12. GVK Geçici 67 nci Madde Kapsamındaki Vergileme Rejimi

Geçici 67 nci maddede, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler ile mevduat faizleri, repo gelirleri ve katılım bankalarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine yönelik düzenlemelere yer verilmiş olup, söz konusu maddede yer alan hükümlere ilişkin ayrıntılı açıklamalar, **257 ve 258 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği**nde yapılmıştır.

Bu bölümde söz konusu tebliğler doğrultusunda sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlerin nasıl vergilendirildiği ve bu vergilendirme sırasında *tevkifatla sorumlu olan sermaye piyasası kurumlarının görevleri* açıklanacaktır.

2.12.1. Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elden Çıkarılması ve Elde Tutulması Sürecinde Elde Edilen Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat

GVK'nun Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrası hükmü ile bankalar ve aracı kurumlar,

- Alım-satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *alış ve satış bedelleri arasındaki fark*,

- Alımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *alış ve ifta bedelleri arasındaki fark*,

- Menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının *tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri* (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),

- *Aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinde, ödünç veren tarafın lehine kalan tutar*

üzerinden vergi tevkifatı yapmakla sorumlu tutulmuşlardır.

2.12.1.1. Tevkifat Yapmakla Sorumlu Olanlar

GVK'nun Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen tevkifat, Bankalar Kanunu kapsamında Türkiye'de faaliyette bulunan *bankalar* ve TCMB ile Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında Türkiye'de faaliyette bulunan *aracı kurumlar* tarafından gerçekleştirilecektir.

Banka ve aracı kurumlarca menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak yapılacak tevkifat, her kurumun sorumluluğu kendisine gelen bilgi-belge ile sınırlı tutulacaktır. Bu durumda eksik, yanlış veya yanıltıcı bilgi nedeniyle *ziyaa uğratılan vergi* cezalı olarak, bildirim yapan kişi- kurum/kuruluş adına tarh edilecektir.

Bankalar veya aracı kurumlarca gerçekleştirilecek tevkifat, *elde edilmesine aracılık ettikleri kazançlar* ile ilgilidir. Dolayısıyla, bu kurumların kendi portföylerinde bulunan menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri kazançlar tevkifat kapsamında olmayacaktır.

Örneğin, bir bankanın Hazine tarafından düzenlenen ihaleden kendi portföyü için satın almış olduğu Devlet tahvilini itfaya kadar elinde tutmak suretiyle elde ettiği faiz geliri üzerinden tevkifat yapılmayacaktır. Söz konusu tahvilin itfadan önce bir gerçek veya tüzel kişiye satılması durumunda da bankanın elde edeceği gelir tevkifat kapsamında değildir. Aynı şekilde, bir bankanın kendi portföyünde bulunan bir menkul kıymeti başka bir bankaya satması durumunda da banka tarafından elde edilen gelir üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.

Diğer taraftan, bankanın başka bir banka/aracı kurumu aracı kılmak suretiyle menkul kıymet satın alması durumunda bu menkul kıymetlerle ilgili olarak elde edeceği gelirden sorumlularca tevkifat yapılacağı tabidir.

2.12.1.1.1. Saklamacı Kuruluşların Tevkifat Sorumluluğu

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarına yatırım yapan kişi veya kurumlar, satın aldıkları kıymete ilişkin saklama hizmetini, Takasbank-MKK dışında saklama hizmeti veren saklamacı kuruluşlardan sağlayabilmektedir. Bu kuruluşlar müşterilerinin menkul kıymet hareketlerinin kaydının tutulması, bunların maliyet ve satış fiyatı bilgileri ile dönemsel getirilerinin takip ve tahsiline ilişkin işlemlerin yürütülmesini onlardan aldıkları yetki çerçevesinde ve müşterileri adına yürütmektedirler.

Takasbank- MKK dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcıların, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlere ilişkin tevkifat sorumluluğu, saklama hizmeti veren kuruluşlarca yerine getirilecektir.

Saklama hizmeti veren kuruluşlarca yapılacak vergi tevkifatı aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde gerçekleştirilecektir:

- Alış veya satış işlemini gerçekleştiren aracı kurum, işlemini gerçekleştirdiği menkul kıymetlerle ilgili tarih, alış maliyeti veya satış fiyatına ilişkin bilgileri *işlemin gerçekleştiği gün* itibarıyla detaylı bir şekilde müşterinin belirttiği *saklamacı kuruluşa* bildirecektir.

- Saklamacı kuruluşlar, saklama hizmeti verdikleri müşterileri hesabına bir alış yada satış bilgisi geldiğinde, her bir müşteri için, gelen bilgileri işlem tarihi, maliyeti ve satış fiyatı verilerini izleyecek şekilde kayda alacaktır. Alım-satım işleminin tamamlanması sonucunu doğuran ikinci işleme ilişkin bilgiler saklamacı kuruluşa bildirildiğinde ise, saklamacı kuruluşça, *ilk giren ilk çıkar* (FIFO) yöntemi veya *gün içi işlemlerde ağırlıklı ortalama fiyat* (AOF) bilgisi kullanılarak tespit edilecek kazanç üzerinden tevkifat yapılacaktır.

- Saklama hizmeti veren kuruluşların bu kapsamda yapacakları vergi tevkifatıyla ilgili sorumlulukları kendilerine gelen bilgi ve belge ile sınırlı olacaktır.

İtfa ve/veya *kupon* ödemesine konu tahvil ve bonolarda, bu menkul kıymetlere ilişkin itfa gelirlerinin, fiziken veya hesaben nezdinde bulunduran saklamacı kuruma ödenmesi esnasında, ödemeyi

yapanlarca tevkifat yapılmayacaktır. Saklamacı kuruluşlarca, tahsil edilen bu gelirler üzerinden nihai sahibine ödeme aşamasında tevkifat yapılacaktır.

Ayrıca, Takasbank nezdindeki hesaplarda bulunan tahvil ve bonoların itfa ve kupon ödemelerinde tahsile aracılık eden başka bir aracı kurum, banka veya saklamacı kuruluşun bulunmaması durumunda, menkul kıymetlerle ilgili itfa ve kupon ödemelerindeki tevkifatın kendisine *bildirilen alış maliyeti* bilgisi esas alınarak Takasbank tarafından yapılacaktır.

2.12.1.1.2. Tezgâh Üstü İşlemlerde Tevkifat

Saklamacı kuruluşlar nezdinde bulunan menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla mülkiyet devrini öngörecektir şekilde, hukuki ve ekonomik tasarruf imkanının aynı veya başka bir saklamacı kuruluş nezdindeki diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri “alım-satım işlemi” addedilecektir. Bu işlemler teşkilatlanmış piyasalarda tescil edilip edilmediğine bakılmaksızın alım-satım işlemlerinde olduğu gibi tevkifata tabi tutulacaktır.

Toplam bir bedel karşılığı yapılan virman işlemlerinde; *toplam bedelin, aktarılan menkul kıymet adedine bölünmesi* ile bulunacak tutar, bedelsiz virmanlarda ise *müşterinin yazılı olarak bildirdiği fiyat işlem fiyatı* olarak kabul edilecektir. Aynı zamanda müşterinin bildirdiği bu fiyat alıcı için de söz konusu menkul kıymetin **alış maliyeti** kabul edilecektir. Müşterinin herhangi bir fiyat bildirmediği işlemlerde, saklamacı kuruluşlar; menkul kıymetler için bu kıymetlerin Borsa İstanbul’da işlem gördüğü ilk seansta (ilk seansta işlem görmemesi halinde ikinci seansta) oluşan ağırlıklı ortalama fiyatlara göre tevkifat matrahını hesaplayacaklar ve takas günü itibarıyla tevkifatı yapacaklardır. Esas alınan bu fiyatlar aynı zamanda alıcının maliyet fiyatı olacaktır.

Menkul kıymetlerin, “mülkiyetin şekil değiştirerek devri” sonucunu doğuran, *American Depository Receipt (ADR)*, *Global Depository Receipt (GDR)* ya da *Depository Receipt (DR)* gibi yurt dışı piyasalarda menkul kıymet olarak işlem görebilecek özel amaç araçları haline getirilerek bu araçların yurt dışındaki başka bir hesaba gönderilmesi tarihine kadar oluşan elde tutma kazancı, yine bu tarihten bu araçların tekrar yurda getirilerek menkul kıymetlere dönüştürülüp elden çıkarılması tarihine kadar oluşan elde tutma kazançları, diğer tezgâh üstü işlemlerde oluşan kazançlar gibi tevkifata tabi tutulacaktır. Bu işlemlere ilişkin tevkifat matrahının tespitinde; söz konusu menkul kıymetlerin, özel amaçlı bu araçlar haline getirildiği tarihte elden çıkarılmış olduğu kabul edilecek olup, yukarıdaki esaslara göre belirlenecek fiyat bilgileri bu tarihten önceki maliyetler için hasılat kabul edilecektir. Bunların yeniden yurda getirilip menkul kıymetlere dönüştürülerek satılmasında ise; yurtdışına çıkış tarihinde hasılat olarak dikkate alınan tutarları bundan sonraki elden çıkarmalar için maliyet olarak dikkate alınacaktır.

Yukarıda belirtilen tezgâh üstü işlemlerin, saklamacı kuruluşlar dışındaki herhangi bir banka ya da aracı kurum nezdinde yapılmış olması halinde de, yukarıda belirtilen esaslara göre tevkifat yapılacağı tabidir.

2.12.1.1.3. Takasbank- MKK Dışındaki Saklamacı Kuruluşlardan Saklama Hizmeti Alan Yatırımcı Talimatlarını Yerine Getiren Banka ve Aracı Kurumların Yapacağı İşlemler

Takasbank- MKK dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcıların alım ve satım işlemlerine aracılık eden banka ve aracı kuruluşlar, müşterinin işlem talimatı verirken Takasbank- MKK dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve yaptığı işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşu tarafından yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmesi halinde; gerçekleştirdikleri işlemlere ilişkin kendilerinin aldıkları komisyonlar da dahil fiyat ve maliyet bilgilerini ve bu işlemten doğabilecek tevkifatın saklamacı kuruluşça yapılacağını işlemin gerçekleştiği tarih itibarıyla müşterilerin belirttiği saklamacı kuruluşlara bildireceklerdir.

Bu müşteriler bakımından banka ve aracı kuruluşların tevkifat sorumluluğu bulunmamaktadır.

İşlem talimatı veren müşterinin, işlem talimatı verirken veya bu tarihten önce yapacağı bir sözleşme ile bundan böyle kendisi adına yapılacak tüm işlemleri için Takasbank-MKK dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve bu işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşunca yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmemesi halinde, söz konusu işleme ilişkin tevkifat

yükümlülüğü, bu Tebliğde belirtilen genel esaslara göre banka veya aracı kurum tarafından yerine getirilecektir.

2.12.1.1.4. Beyan ve Ödeme

Saklamacı kuruluşlarca tevkif edilecek vergi, bu kuruluşların bağlı oldukları vergi dairesine beyan edilerek ödenecektir.

Geçici 67 nci madde kapsamında üçer aylık dönemler itibarıyla yapılan tevkifat, ilgili üç aylık dönemleri izleyen ayın 26'ncı günü akşamına kadar beyan edilip, 26 ncı günü akşamına kadar ödenecektir.

Ancak, yurtdışında yerleşik yabancı yatırımcılar açısından saklama hizmeti veren kuruluşlarca yapılacak tevkifat tutarları, takvim yılının ilk üç aylık dönemine münhasır olmak üzere Haziran ayının 26 ncı günü akşamına kadar beyan edilip, 26 ncı günü akşamına kadar ödenecektir.

2.12.1.2. Gelirleri Üzerinden Tevkifat Yapılacaklar

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan *borsa yatırım fonları* ve *emeklilik yatırım fonları* dışında kalan gerçek veya tüzel kişilerin elde ettikleri gelirler tevkifat kapsamında olacaktır.

Tevkifatın gerçekleştirilmesinde, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır.

Elde edilen gelirlerin vergiden istisna olup olmamasının da tevkifat uygulamasında bir önemi bulunmamaktadır.

2.12.1.3. Tevkifata Tabi Gelirler

Tevkifata tabi olacak gelirler;

- menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *alım-satımı* sonucunda oluşan getiriler,
- menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *itfası* dolayısıyla oluşan getiriler,
- menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *dönemsel getirileri* (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),
- menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının *ödünc* işlemlerinden sağlanan getiriler olarak belirlenmiştir.

2.12.1.4. Genel Düzenlemenin İstisnaları

Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca,

- Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan MKYF'ların (borsa yatırım fonları hariç) katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesinden elde edilen gelirler,
 - MKYO'ların hisse senetlerinin alım-satımından elde edilen gelirler,
 - Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin alım-satımı, itfası sırasında elde edilen gelirler ve bunların dönemsel getirileri,
 - Hisse senetleri kâr payları,
 - Tam mükellef kurumlara ait olup, Borsa İstanbul'da işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler,
- tevkifat kapsamında olmayacaktır.

Öte yandan, tam mükellef kurumlara ait olup, Borsa İstanbul'da işlem gören ve bir yıllık süreden sonra elden çıkarılan hisse senetleri için GVK'nun *değer artışı kazançlarının vergilendirilmesine* ilişkin Mükerrer 80 inci madde hükümleri uygulanmayacak olup, dolayısıyla bu gelirler için değer artışı

kazancı kapsamında *yıllık* beyanname de verilmeyecektir.

Bunlar dışında,

- Geçici 67 nci maddenin (9) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca, 01/01/2006 tarihinden *önce* ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirler,

- Geçici 67 nci maddenin (10) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca, 01/01/2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler,

tevkifata tabi olmayacaktır.

2.12.1.5. Tevkifat Matrahının Tespiti

2.12.1.5.1. Alım-Satım İşlemlerinde Tevkifat Matrahı

Alım-satım işlemlerinde **tevkifat matrahı** *alış bedeli ile satış bedeli arasındaki tutar* olacaktır. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen *komisyonlar* ile *BSMV* tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılması söz konusu değildir.

Komisyon İadeleri

Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyon bedellerinin bir kısmı, işlem hacmine ya da başka bir nedene bağlı olarak iade edilebilmektedir. İade edilen bu tutarlar komisyonun doğduğu işleme bağlı olmaksızın, iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin tevkifat matrahına dahil edilecektir.

Aynı Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Aracından Değişik Tarihlerde Alımlar Yapıldıktan Sonra Bunların Bir Kısımının Elden Çıkarılması

Aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması durumunda *ilk giren ilk çıkar* yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak *alış bedeli* belirlenecektir. Aynı gün içinde yapılan alım satım işlemlerinde *ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi* dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı *ilk giren ilk çıkar* (FIFO) yöntemine göre belirlenecektir.

ÖRNEK:

Bay (A), borsada işlem gören (Z) A.Ş'ye ait hisse senedinden (X) Bankası aracılığıyla aşağıda belirtilen tarihlerde ve miktarlarda alım/satım yapmıştır.

Tarih	Açıklama	Miktar (Adet)	Birim Alış/Satış Bedeli (TL)	Toplam Tutar (TL)
3.01.2006	Hisse Alışı	10.000	5	50.000
2.02.2006	Hisse Alışı	5.000	4	20.000
8.05.2006	Hisse Satışı	6.000	6	36.000
9.05.2006	Hisse Alışı	8.000	4,5	36.000
12.05.2006	Hisse Satışı	12.000	5	60.000
22.05.2006	Hisse Alışı	20.000	5,5	110.000

Bay (A)'nın ilk giren ilk çıkar yöntemine göre 08.05.2006 tarihinde satmış olduğu hisse senetlerine tekabül eden maliyet bedeli $(6.000 \times 5) = 30.000$ TL, 12.05.2006 tarihinde satmış olduğu hisse senetlerine tekabül eden maliyet bedeli ise $[(4.000 \times 5) + (5.000 \times 4) + (3.000 \times 4,5)] = 53.500$ TL olmaktadır. İlk giren ilk çıkar yöntemine göre 08.05.2006 tarihinde gerçekleştirilen hisse senedi satışına ilişkin tevkifat matrahı $(36.000 - 30.000) = 6.000$ TL, 12.05.2006 tarihinde gerçekleştirilen satışa ilişkin matrah ise $(60.000 - 53.500) = 6.500$ TL olarak hesaplanacaktır. Bu durumda, (X) Bankası Bay (A)'nın alım-satım kazancı olan 6.000 TL ve 6.500 TL üzerinden işlem bazında % 15 oranında tevkifat

yapacaktır.

Bu ve bundan sonra yer alan diğer örneklerdeki alım-satım bedelleri içinde komisyon bedellerinin de bulunduğu varsayılmıştır.

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının *teminat* gösterilmesi veya *ödünç* işlemlerine konu olması halinde, söz konusu kıymetler müşteri portföyü içinde değerlendirilecektir. Ancak, maliyet hesaplamasında *ödünç* işlemine konu olan kıymetler portföy dışında, *teminat* gösterilen kıymetler ise portföy içinde varsayılacaktır.

ÖRNEK:

Bay (A)'nın X Aracı Kurumunda yaptığı işlemler aşağıdaki gibidir.

Hisse Senedi	İşlem	Adet	Bakiye	Fiyat
Akbnk	Alış	100	100	2
Akbnk	Ödünç Verme	-40	60	2
Akbnk	Teminat Verme	-60	0	2
Akbnk	Alış	100	100	3
Akbnk	Satış	-100	0	4

Satışı yapılan 100 adet hissenin alım maliyeti

$$= 60 \times 2 + 40 \times 3$$

$$= 240 \text{ TL}$$

Matrah = Satış Bedeli - Alış Maliyeti

$$= 100 \times 4 - 240$$

$$= 160 \text{ TL}$$

Maliyet hesaplamasında ödünç işlemine konu olan kıymetler portföy dışında, teminat gösterilen kıymetler ise portföy içinde varsayılacağından matrah yukarıdaki gibi hesaplanacaktır.

Bir Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Aracının Alımından Önce Elden Çıkarılması

Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının alımından önce elden çıkarılması durumunda yani açığa satış işlemlerinde, *elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi* esas alınarak üzerinden tevkifat yapılacak tutar belirlenecektir.

ÖRNEK:

Bayan (B), (T) aracı kurumu vasıtasıyla (X) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 100.000 adedini 08.05.2006 tarihinde 4 TL üzerinden açığa satmıştır.

Bayan (B), aynı hisse senedi ile ilgili olarak 09.05.2006 tarihinde 3,80 TL üzerinden 100.000 adet ve 11.05.2006 tarihinde ise 3,60 TL üzerinden 150.000 adet satın almıştır.

Bu durumda, (T) aracı kurumu, açığa satıştan sonraki ilk alış işlemini dikkate alarak $(400.000 \text{ TL} - 380.000 \text{ TL}) = 20.000 \text{ TL}$ üzerinden tevkifat yapacaktır.

Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenecektir.

Sermaye Artırımları Dolayısıyla Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Alış Tarihi ve Bedelleri

Sermaye ve kâr yedeklerinin sermayeye eklenmesi dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin *alış tarihi* olarak, *daha önceden sahip olunan hisse senetlerinin alış tarihi* esas alınacaktır.

Bedelli sermaye artırımı sebebiyle rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetleri yönünden de alış tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin alış tarihi esas alınacaktır.

Şirketlerin sermaye yedekleri ile sermaye artırımında bulunmaları halinde, bu işlem sonrasında gerek önceden sahip olunan gerekse sermaye artırımı dolayısıyla alınan hisse senetlerinin alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedelinin, sermaye artırımı sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle tespit edilecektir.

Kâr yedekleri kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde, bu işlem dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin *alış bedeli* ile yeni alınan hisse senetlerinin *itibari değerleri toplamının* sermaye artırımı sonrasında sahip olunan *toplam hisse senedi sayısına bölünmesi* suretiyle hesaplanacaktır.

Hisse senedi sahipleri tarafından *rüçhan hakkı* kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetleri yönünden de alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin *alış bedeli* ile yeni alınan hisse senetleri için *ödenen bedelin toplamının* sermaye artırımı sonrasında sahip olunan *toplam hisse senedi sayısına bölünmesi* suretiyle hesaplanacaktır.

ÖRNEK (Bedelsiz Sermaye Artırımı):

Bay (A), 10.02.2006 tarihinde (Z) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 2.000 adedini toplam 15.000 TL bedel ödeyerek satın almıştır. (Z) A.Ş. tamamı sermaye yedeklerinden karşılanmak suretiyle 15.06.2006 tarihinde % 50 oranında sermaye artırımına gitmiştir. Bay (A)'ya, bu işlem dolayısıyla 1.000 adet hisse senedi verilmiştir.

Bu durumda Bay (A)'nın bedelsiz sermaye artırımı sonrasında sahip olduğu her bir hisse senedine tekabül eden maliyet bedeli, ödenen 15.000 TL'nin, sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle $(5.000 / 3.000 = 5 \text{ TL})$ olarak belirlenecektir.

Söz konusu hisse senetlerinin 2.000 adedinin 05.11.2006 tarihinde 16.000 TL'ye satılması durumunda ise, tevkifat matrahı $16.000 - 10.000 = 6.000 \text{ TL}$ olacaktır.

ÖRNEK (Bedelli Sermaye Artırımı):

Bayan (X), (Z) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 1.000 adedini 06.02.2006 tarihinde 4.000 TL ödemek suretiyle satın almıştır. (Z) A.Ş., 03.07.2006 tarihinde % 50 oranında bedelli sermaye artırımına gitmiş olup, *rüçhan hakkı* kullanım fiyatı 1 TL olarak açıklanmıştır.

Bayan (X), *rüçhan hakkı* kullanmak suretiyle 500 TL ödeyerek 500 adet hisse senedi elde etmiştir. Bayan (X)' in sermaye artırımı dolayısıyla elde etmiş olduğu hisse senetlerinin maliyet bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin maliyet bedeli ile yeni alınan hisse senetleri için ödenen bedelin toplamının, sermaye artırımı sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle şu şekilde hesaplanacaktır;

$$4.000 + 500 = 4.500 \text{ TL}$$

$$4.500 / 1.500 = 3 \text{ TL}$$

Bayan (X)' in söz konusu hisse senetlerinden 800 adedini 01.11.2006 tarihinde 5.000 TL'ye satması durumunda tevkifat matrahı $5.000 - 2.400 = 2.600 \text{ TL}$ olarak belirlenecektir.

Rüçhan Hakkı Kuponlarının Satışı Halinde Maliyet Bedeli

Sahip olunan bir hisse senedine ilişkin yeni pay alma kuponunun, hisse senedinden bağımsız olarak satışı halinde kupon maliyeti, mevcut hisse senetlerinin *alış bedeli* ile *rüçhan hakkı* kullanılarak alınan hisse senetleri için ödenen bedel (*rüçhan hakkı kullanma maliyeti*) toplamının, mevcut ve elde edilecek *toplam hisse senedi sayısına bölünmesi* sonucu bulunacak “tutarla *rüçhan hakkı kullanma fiyatı*” arasındaki farkın, sermaye artırım oranıyla çarpılması suretiyle hesaplanacaktır.

Kupon Maliyeti = (	Mevcut hisse senetlerinin alış bedeli + <i>rüçhan hakkı kullanma maliyeti</i>	-	Rüçhan hakkı kullanım fiyatı	) x	Sermaye Artırım Oranı
	Mevcut hisse senetlerinin sayısı+ elde edilecek senetleri sayısı				

Kupon maliyeti, hisse senedinin orijinal maliyetinden düşülerek elde tutulmaya devam edilen hisse senetlerinin maliyeti izlenebilecektir.

ÖRNEK:

Bayan (X), (Z) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 1.000 adedini 06/02/2006 tarihinde 10.000 TL ödemek suretiyle satın almıştır. (Z) A.Ş., 01/07/2006 tarihinde % 50 oranında bedelli sermaye artırımına gitmiştir. Rüçhan hakkı kullanım fiyatı ise 1 TL olarak açıklanmıştır.

Bayan (X)'in sermaye artırımı nedeniyle elde ettiği rüçhan hakkı kuponunu satması halinde kupon maliyeti $\{ [(10.000+500)/(1.000+500)] - 1 \} \times \% 50 = 3$ TL olacaktır.

Elde tutulmaya devam edilen hisse senetlerinin maliyeti ise $(10-3) = 7$ TL'dir.

Kupon maliyetinin baz/referans fiyat formülleri kullanılarak aşağıdaki şekilde hesaplanması da mümkündür.

$$\text{Kupon maliyeti} = \left(\frac{[10 + (1 \times \% 50)]}{(1 + 0,5)} - 1 \right) \times \% 50$$

$$= 3 \text{ TL}$$

Kuponlu Tahvillerde Alış Bedeli

Kuponlu bir tahvilin satın alınmasında, işlemiş faizin bulunması halinde işlemiş faiz tutarı kupon alış bedeli, temiz işlem fiyatı (Temiz Fiyat=Sözleşme fiyatı-İşlemiş faiz) ise tahvilin alış bedeli olarak kabul edilir.

Bir tahvil için işlemiş faiz, *temiz işlem fiyatı üzerine eklenmesi gereken ve son kupon tarihinden sonra tahvili elde tutma süresiyle orantılı kupon faizini* ifade eder ve son kupon tarihinden valör tarihine kadar geçen gün sayısının kupon dönemi gün sayısına oranı ile ödenecek kupon faizinin çarpılması suretiyle hesaplanır. Söz konusu hesaplama, Borsa İstanbul tarafından kabul edilen esaslar çerçevesinde yapılır.

Borsa İstanbul tarafından açıklanan işlemiş faiz tutarları dikkate alınarak da işlem yapılabilir.

ÖRNEK (Temiz Fiyatın Nominal Bedelin Altında Olması Halinde, İtfa/Alım-Satım Kazançlarında Tevkifat Matrahı):

Hazine tarafından 06/12/2006 ihraç tarihli 100.000 TL nominal bedelli 3 yıl vadeli ve 6 ayda bir % 7,5 kupon ödemeli Devlet tahviline ait nakit akımları aşağıdaki gibidir:

Devlet Tahvilinin:	Kupon Ödeme / Valör Tarihi	Kupon Ödemesi (TL)	Tevkifat Matrahı (TL)
1.Kupon	06/06/2007	7.500	-
2.Kupon	05/12/2007	7.500	-
3.Kupon	04/06/2008	7.500	3.420,33
4.Kupon	03/12/2008	7.500	7.500
Kıymet Satışı	10/02/2009	-----	3.079,67
5.Kupon	03/06/2009	7.500	7.500
6.Kupon+Anapara	02/12/2009	7.500+100.000	8.579,67 (7.500+1.079,67)

Bay (A), (X) Bankası aracılığıyla 13/03/2008 valör tarihli olarak söz konusu menkul kıymetten 103.000 TL (kirlili fiyat) tutarında alım yapmış olup, bu tahvili itfaya kadar elinde tutması durumunda her bir kupon dönemi itibarıyla tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Son kupon tarihi : 05/12/2007

Valör tarihi : 13/03/2008

Ödenecek ilk kupon tarihi : 04/06/2008

Kupon dönemi gün sayısı : 182

Geçen gün sayısı : 99 (05/12/2007-13/03/2008)

Kupon Faizi : 7.500

İşlemiş Faiz	: 4.079,67	(99/182) x 7.500
Kirli Fiyat	: 103.000	
Temiz Fiyat	: 98.920,33	(103.000 – 4.079,67)

$$\begin{aligned}\text{İlk Kupon (3. Kupon) Ödemesinde Tevkifat Matrahı} &= \text{Kupon ödemesi} - \text{İşlemiş Faiz} \\ &= 7.500 - 4.079,67 \\ &= 3.420,33 \text{ TL}\end{aligned}$$

4. ve 5. kupon ödemelerinde matrah, kupon ödemesi olan 7.500 TL olacaktır.

Son dönem kupon ödemesinde ise tevkifat matrahı şöyle hesaplanacaktır.

$$\begin{aligned}\text{Son dönem tevkifat matrahı} &= \text{Kupon ödemesi} + (\text{Ana para} - \text{Alış Temiz Fiyatı}) \\ &= 7.500 + (100.000 - 98.920,33) \\ &= 7.500 + 1.079,67 \\ &= 8.579,67\end{aligned}$$

Bu hesaplamalar çerçevesinde tevkifat matrahları yukarıdaki tabloda yer almaktadır.

Bay (A)'nın, söz konusu menkul kıymeti, 10/02/2009 valör tarihli olarak 102.000 TL'ye (X) Bankasına geri satması halinde ise tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

$$\begin{aligned}\text{Tevkifat Matrahı} &= \text{Satış Fiyatı} - \text{Alış Temiz Fiyatı} \\ &= 102.000 - 98.920,33 \\ &= 3.079,67 \text{ TL}\end{aligned}$$

Tahvil Alış Bedelinin İtfa Bedeli ve İşlemiş Faiz Tutarının Üzerinde Olması

Kuponlu bir tahvilin satın alınmasında, satın alma bedelinin itfa bedeli ile varsa işlemiş faiz tutarının üzerinde olması, başka bir deyişle temiz fiyatın itfa bedelini aşması durumunda fazla olan kısım izleyen dönemlere ilişkin faiz kuponlarının maliyeti (alış bedeli) olarak dikkate alınacaktır.

ÖRNEK (Temiz Fiyatın Nominal Bedelin Üzerinde Olması Halinde, İtfa/Alım-Satım Kazançlarında Tevkifat Matrahı):

Hazine tarafından 06/12/2006 ihraç tarihli 100.000 TL nominal bedelli 3 yıl vadeli ve 6 ayda bir % 7.5 kupon ödemeli Devlet tahviline ait nakit akımları aşağıdaki gibidir:

Devlet Tahvilinin:	Kupon Ödeme / Valör Tarihi	Kupon Ödemesi (TL)	Tevkifat Matrahı (TL)
1.Kupon	06/06/2007	7.500	-
2.Kupon	05/12/2007	7.500	-
3.Kupon	04/06/2008	7.500	2.940,25
4.Kupon	03/12/2008	7.500	7.019,92
Kıymet Satışı	10/02/2009	-----	1.039,83
5.Kupon	03/06/2009	7.500	7.019,92
6.Kupon+Anapara	02/12/2009	7.500+100.000	7.019,92

Bay (A), (X) Bankası aracılığıyla 13/03/2008 valör tarihli olarak söz konusu menkul kıymetten 106.000 TL (kirli fiyat) tutarında alım yapmış olup, bu tahvili itfaya kadar elinde tutması durumunda her bir kupon dönemi itibarıyla tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Son kupon tarihi	: 05/12/2007
Valör tarihi	: 13/03/2008
Ödenecek ilk kupon tarihi	: 04/06/2008
Kupon dönemi gün sayısı	: 182

Geçen gün sayısı	: 99	(05/12/2007-13/03/2008)
Kupon Faizi	: 7.500	
İşlemiş Faiz	: 4.079,67	(99/182)x7.500
Kirli Fiyat	: 106.000	
Temiz Fiyat	: 101.920,33	(106.000 – 4.079,67)
Nominal fiyat üzeri ödeme	: 1.920,33	(101.920,33 – 100.000)
Kalan Kupon sayısı	: 4	
Kupon başına fazla ödeme	: 480,08	(1.920,33/4)
İlk Kupon (3. Kupon) Ödemesinde Matrah = Kupon Ödemesi – (İşlemiş Faiz + Kupon Başına Fazla Ödeme)		

$$= 7.500 - (4.079,67 + 480,08)$$

$$= 2.940,25 \text{ TL}$$

Sonraki Kupon Ödemelerinde Matrah = Kupon Ödemesi – Kupon Başına Fazla Ödeme

$$= 7.500 - 480,08$$

$$= 7.019,92 \text{ TL}$$

Bay (A)'nın, söz konusu menkul kıymeti, 10/02/2009 valör tarihli olarak 102.000 TL'ye (X) Bankasına geri satması halinde ise tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Tevkifat Matrahı = Satış Fiyatı – (Alış Temiz Fiyatı- Önceki kupon ödemelerinde dikkate alınan kupon başına fazla ödeme tutarı)

$$= 102.000 - [101.920,33 - (480,08 \times 2)]$$

$$= 1.039,83 \text{ TL}$$

Dövize, Altına veya Başka Bir Değere Endeksli Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Araçları

Dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına ilişkin işlemlerde, tevkifat matrahının tespitinde alış ve satış bedeli olarak *işlem tarihindeki Türk Lirası karşılıkları* esas alınacaktır.

Yabancı Para Cinsinden İhraç Edilen Menkul Kıymetler veya Diğer Sermaye Piyasası Araçları

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının yabancı bir para cinsinden ihraç edilmiş olması halinde ise, *tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmayacaktır*.

Kur olarak işlem anında kullanılan kur, böyle bir kurun bulunmadığı hallerde ise Merkez Bankası döviz alış kuru esas alınacaktır.

ÖRNEK:

Bay (A), (X) Bankası aracılığı ile 08/02/2006 ihraç tarihli, 3 yıl vadeli, 6 ayda bir kupon ödemeli döviz cinsinden Devlet tahvilinden 02/05/2006 tarihinde 100.000 \$ tutarında alım yapmıştır.

Bay (A), söz konusu Devlet tahvilini 15/06/2006 tarihinde (X) Bankası aracılığı ile 101.000 \$'a satmıştır.

Döviz olarak yapılan işlemlerde öncelikli olarak ilgili bankanın alım-satım tarihinde uyguladığı kur esas alınmakta olup, örneğimizde söz konusu kur, alım tarihinde 1.35 TL, satım tarihinde ise 1.45 TL olarak kabul edilmiştir.

Tevkifat matrahı tespit edilirken kur farkı dikkate alınmayacak, (X) Bankasınca Bay (A)'nın

alım-satım kazancı olan (101.000 \$ - 100.000 \$=) 1.000 \$'ın satış tarihindeki TL karşılığı olan (1.000 \$ x 1.45 =) 1.450 TL üzerinden % 15 oranında tevkifat yapılacaktır.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri

Geçici 67 nci maddenin (14) numaralı fıkrasında, bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergeye dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin bu madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı addolunacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm uyarınca, bankalar veya aracı kurumlar, bu nitelikte bir işlem yapmaları halinde; vadeli işlem veya opsiyon sözleşmesinin hükmünden yararlanıldığı anda, sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri ile işlem fiyatına göre oluşan değeri arasındaki fark üzerinden sözleşmenin sona erdiği tarih itibarıyla % 15 oranında tevkifat yapacaklardır.

Bu kazancın bir kısmının sözleşmenin devamı sırasında lehdara ödenmesi halinde tevkifat yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak, sözleşme sona ermeden sözleşmeden doğan kazancın ilgisine (lehdara) ödenmesi sırasında sözleşme sonunda doğacak verginin ödenmesini güvenceye alacak önlemlerin banka ve aracı kurumca alınacağı tabidir.

Türev ürün sözleşmesi bir bütün olarak dikkate alınacak olmakla birlikte; birden fazla yıla yayılan türev ürünlere ilişkin sözleşmeden doğan kâr ya da zararın, dönemsel olarak ödenmesinin öngörüldüğü hallerde, her ödeme dönemi itibarıyla lehdara yapılan ödemelerden tevkifat yapılacaktır. Sözleşme dönemleri itibarıyla doğan zararlar ise *takvim yılı aşılmamak kaydıyla* mahsup edilebilecektir.

Tam ve dar mükellef kurumların (Türkiye’de işyeri veya daimî temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmayanlar hariç) 2006 yılında aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançları için tevkifat yapılmayacaktır. Söz konusu sözleşmelerin vadesinin 2007 ve sonraki yıllara sarkması durumunda da bu sözleşmelerden doğan kazançlar üzerinden tevkifat yapılmayacağı tabidir.

Türkiye’de işyeri veya daimî temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmasalar dahi banka ve benzeri finans kurumlarınca bu kapsamda elde edilen gelirler tevkifata tabi olmayacaktır. Banka ve benzeri finans kurumları dışında kalan dar mükellef kurumların ise bu düzenleme çerçevesinde tevkifat kapsamı dışında kalabilmeleri için Türkiye’de işyeri veya daimî temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmaları gerekmektedir.

Vadeli işlem veya opsiyon sözleşmeleri dolayısıyla ödenen komisyonlar ve banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde indirim kalemi olarak dikkate alınacaktır.

ÖRNEK:

Bay (A)'nın, 07/06/2006 tarihinde (X) Bankasıyla yaptığı 3 ay vadeli *forward USD alım sözleşmesine* ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme tutarı	: 1.000.000. USD
Vade	: 3 Ay
İşlem anındaki spot kur	: 1,3200
Forward kur	: 1,3600
Vadede spot kur	: 1,2900

Bu veriler doğrultusunda Bay (A), üç ayın sonunda 1,3600'lık kur üzerinden 1.000.000 USD karşılığında 1.360.000 TL ödeyecektir. Vade tarihindeki spot kur forward kurdan düşük olduğundan bu işlem *zararla* sonuçlanacak olup, tevkifat yapılması söz konusu değildir. Bay (A), oluşan *zararını, takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerde oluşan aynı türden kazançlarından mahsup edebilecektir.*

Vadedeki spot kurun 1,2900 değil 1,3700 olması durumunda ise Bay (A)'nın bu işlemi kârla sonuçlanacak ve tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Tevkifat Matrahı = Sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri (Vadedeki spot kur) - Sözleşmeye baz alınan kıymetin işlem fiyatına göre oluşan değeri (Forward kur)

$$\begin{aligned} \text{Tevkifat Matrahı} &= 1.000.000 \text{ USD} \times (1,3700 - 1,3600) \\ &= 10.000 \text{ TL} \end{aligned}$$

ÖRNEK:

Bay (B), (Y) Bankasıyla 6 ay vadeli *opsiyon sözleşmesi* yaparak USD alış, TL satış hakkı elde etmiştir. Bu sözleşmeye ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme Tutarı	: 2.000.000 USD
Vade	: 6 Ay
İşlem anındaki spot kur	: 1,3400
Opsiyon Kuru	: 1,4300
Opsiyon Primi	: 20.000 USD (2.000.000* %1)
Vadede spot kur	: 1,4000

Bu durumda vade tarihindeki spot kur, opsiyon kurundan düşük olduğu için Bay (B) dezavantajlı durumda olacak ve opsiyon hakkını kullanmayacaktır. Bay (B)'nin opsiyon hakkını kullanmamaktan dolayı bir kâr veya zararı söz konusu olmamakla birlikte, bu işlem nedeniyle ödediği 20.000 USD tutarındaki *opsiyon primi, sözleşme tarihindeki kur üzerinden Türk Lirasına çevrilecek* olup, bu işlemten kaynaklanan zarar *takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerde oluşan aynı türden kazançlarından mahsup edilebilecektir.*

$$\begin{aligned} \text{Opsiyon Primi} &= 20.000 \text{ USD} \times 1,340 \\ &= 26.800 \text{ TL} \end{aligned}$$

Vadedeki spot kurun 1,4000 yerine 1,4800 olması durumunda Bay (B) avantajlı durumda olduğundan, opsiyon hakkını kullanacaktır.

Bay(B)'nin bu işlemine ilişkin tevkifat matrahı şöyle hesaplanacaktır:

Tevkifat Matrahı = (Sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri - Sözleşmeye baz alınan kıymetin işlem fiyatına göre oluşan değeri) – Opsiyon Primi

$$\begin{aligned} \text{Tevkifat Matrahı} &= 2.000.000 \text{ USD} \times (1,4800 - 1,4300) - \text{Opsiyon Primi} \\ &= 100.000 \text{ TL} - 26.800 \text{ TL} \\ &= 73.200 \text{ TL} \end{aligned}$$

ÖRNEK:

Bay (C), opsiyon primi olarak 3 ay vadeli USD alış, TL satış hakkını bankaya satmıştır. Bu sözleşmeye ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme Tutarı	: 1.000.000 USD
Vade	: 3 ay
İşlem anındaki spot kur	: 1,3400
Opsiyon Kuru	: 1,3800
Opsiyon Primi	: 10.000 USD (1.000.000* % 1)
Vadede spot kur	: 1,3500

Bu durumda, vade tarihindeki *spot kur*, *opsiyon kurundan düşük* olduğundan Banka dezavantajlı durumda olacak ve opsiyon hakkını kullanmayacaktır. Bay (C)'nin bankayla yapmış olduğu opsiyon sözleşmesi dolayısıyla elde etmiş olduğu opsiyon primi ise, bu sözleşmeden doğan kazanç olarak değerlendirilecek ve Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapılacaktır.

$$\begin{aligned}\text{Opsiyon Primi} &= 10.000 \text{ USD} * 1,340 \\ &= 13.400 \text{ TL}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Tevkifat Matrahı} &= \text{Opsiyon Primi} \\ &= 13.400 \text{ TL}\end{aligned}$$

ÖRNEK:

Bay (D), 15/01/2006 tarihinde; (XY) Bankasına olan 10.000.000 USD tutarındaki 1 yıl vadeli 3 ayda bir LİBOR faiz ödemeli borcuna karşılık olmak üzere, (Z) Bankası ile % 5 faiz oranı ile 1 yıl vadeli 3 ayda bir faiz ödemeli *swap sözleşmesi* düzenlemiştir.

Sözleşme Tutarı	: 10.000.000 USD
Sözleşme tarihi	: 15/01/2006
Sabit Faiz	: % 5
Değişken Faiz	: USD LİBOR
Faiz değişim tarihleri	: LİBOR :
15/04/2006	% 5.50
15/07/2006	% 4.75
15/10/2006	% 5.25
15/01/2007	% 6.00

Faiz değişim miktarları ve Bay (D)'nin *stopaj matrahı* aşağıdaki şekilde olacaktır.

Faiz Değişim Tarihleri	LİBOR (%)	Müşteriden Alınan Faiz (USD)	(XY) Bankasına Ödenen Faiz (USD)	Müşteri Lehine Fark (USD)	Stopaj Matrahı (USD)
15/04/2006	5.50	125.000	137.500	12.500	12.500
15/07/2006	4.75	125.000	118.750	(6.250)	0
15/10/2006	5.25	125.000	131.250	6.250	0
15/01/2007	6.00	125.000	150.000	25.000	25.000

Bu durumda, Bay (D) 15/04/2006 tarihinde *değişken faizden sabit faize geçmiş* olması nedeniyle avantajlı durumda olduğundan (Z) Bankasının 12.500 USD'yi işlem tarihindeki kur üzerinden TL'ye çevirerek bu tutar üzerinden % 15 oranında *tevkifat* yapması gerekmektedir. Ancak, sözleşme gereği

(Z) Bankası (XY) Bankasına 137.500 USD faizi tam olarak ödemek zorunda olduğundan, müşteri lehine fazladan ödenen 12.500 USD karşılığı Türk Lirasına isabet eden % 15 oranındaki stopaj vergi tutarının müşteriden ayrıca tahsili yoluna gidilecektir.

15/07/2006 tarihinde Bay (D) 6.250 USD zarar ettiğinden herhangi bir tevkifat yapılması söz konusu olmayacaktır.

15/10/2006 tarihinde ise Bay (D) swap işleminden dolayı 6.250 USD kârlı olacaktır. Ancak, önceki üç aylık dönemde aynı tür işlemten oluşan zarar mahsup edilecek olup, bu dönemde de herhangi bir tevkifat yapılmayacaktır.

15/01/2007 tarihinde ise Bay (D)'nin yine yapılan swap işleminden dolayı avantajlı olması nedeniyle (Z) Bankası 25.000 USD'yi işlem tarihindeki kur üzerinden TL'ye çevirmek suretiyle yukarıda açıklandığı şekilde tevkifata konu edecektir.

Örneklerde geçen **spot kur**, işleme taraf olan banka tarafından kullanılan işlem anındaki kuru, böyle bir kurun bulunmaması halinde ise TCMB döviz alış kurunu ifade etmektedir.

Alım-Satım İşlemlerinin Bir Kısımının Zararla Sonuçlanması

Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrasında, üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım-satım işlemi yapılması halinde, tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemlerin tek bir işlem olarak dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm uyarınca alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması kaydıyla, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesiyle (varsa) beyan edilip ödenmesi gereken vergi hesaplanacaktır. Tevkif suretiyle kesilen verginin ödenmesi gereken vergiden fazla olması (bir kısım işlemlerin zararlı olması dolayısıyla) halinde fazla kesilen vergi müşterinin hesabına aktarılacaktır.

Üç aylık dönem sonucunun zarar olması halinde ise, bu zarar izleyen üç aylık döneme takvim yılı aşılmamak kaydıyla devredilebilecektir. Takvim yılının son üç aylık döneminde oluşan zarar tutarının izleyen döneme aktarılması mümkün değildir.

Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının değerlendirilmesinde aşağıdaki sınıflandırma esas alınacaktır.

- 1) *Sabit getirili* menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları
- 2) *Değişken getirili* menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları
- 3) *Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri*

Menkul kıymetlerle yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde *sınıflandırma, işlemle ilişkilendirilen menkul kıymetin dahil olduğu gruba göre yapılacaktır*. Menkul kıymete bağlı olmaksızın yapılan işlemler ise III. Gruptaki vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri kapsamında değerlendirilecektir.

ÖRNEK:

Bay A'nın, 2007 yılının ilk üç ayında (Z) Aracı Kurumu vasıtasıyla yapmış olduğu alım-satım işlemlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir. Örneğimizde, Devlet tahvilinin 01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edildiği varsayılmıştır.

Menkul Kıymet Türü	Alış Bedeli (TL)	Satış Bedeli (TL)	Kar/Zarar (TL)
Hazine bonusu	80.000	70.000	-10.000
Hisse senedi	10.000	12.000	2.000
Hisse senedi	15.000	20.000	5.000
Devlet Tahvili	90.000	85.000	-5.000
Hisse senedi	10.000	5.000	-5.000
Hisse senedi	30.000	45.000	15.000

Örneğimizde, (Z) Aracı Kurumunca Bay (A)'nın hisse senetleri alım-satım kazançları üzerinden işlem bazında % 15 oranında tevkifat yapılacaktır.

Bay (A)'nın üç aylık dönem içinde yapmış olduğu işlemlerin konsolide edilmesi neticesinde hisse senetleri alım-satımından $22.000 - 5.000 = 17.000$ TL *kâr* elde ettiği, Devlet tahvili/Hazine bonusu alım-satımının ise 15.000 TL *zararla* sonuçlandığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, *değişken getirili hisse senetleri* ile *sabit getirili tahvil/bonoların* farklı türden menkul kıymet olması sebebiyle, bu kıymetler arasında zarar mahsubu yapılamayacaktır.

Bay (A)'nın, takvim yılı aşılmamak şartıyla izleyen üç aylık dönemlerde tahvil/bono alım-satımından kazanç elde etmesi durumunda, tahvil/bono alım-satımından kaynaklanan zarar mahsup edilebilecektir.

Diğer taraftan, hisse senetleriyle ilgili olarak tevkif yoluyla kesilen verginin ödenmesi gereken vergiden fazla olması (bir kısım işlemlerin zararlı olması dolayısıyla) sebebiyle fazla kesilen $5.000 \times \%15 = 750$ TL müşterinin hesabına aktarılacaktır.

Örnekten de anlaşılabileceği üzere *zarar mahsubu, aynı tür menkul kıymetlere ilişkin olmak şartıyla alım-satım kazançlarına uygulanacaktır.* Dolayısıyla, ***alım-satım kazançlarındaki zararın itfa gelirlerine mahsubu mümkün değildir.***

İhtiyari Beyan

Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya *münferit beyanname* ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar için *takvim yılı itibarıyla, yıllık beyanname* verilebilecektir.

Söz konusu beyan sadece menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının *alım-satımı kazançlarına ilişkin* olarak yapılacak olup, faiz ve itfa gelirlerinin beyanı söz konusu değildir. Alım-satım işlemlerine ilişkin olarak beyan edilecek kazançlardan, aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir.

Beyan edilen gelire, GVK'nun 103 üncü maddesinde yer alan artan oranlı vergi tarifesine değil, % 15'lik tek oran uygulanacaktır.

Beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilecek, mahsup edilemeyen tutar ise genel hükümler çerçevesinde *red ve iade* edilecektir. Mahsup ve iadenin yapılabilmesi için, tevkif yoluyla kesilen vergilerin beyannameye dahil edilen kazançlara ilişkin olması şarttır.

Öte yandan, beyan yoluyla mahsup edilemeyen zararların *başka gelir unsurlarındaki kazançla mahsubu* yapılamayacağı gibi, *ertesi yıllara devredilmesi* de söz konusu değildir.

Virman İşlemlerinde Tarih ve Maliyet Bildirimi

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının başka bir banka veya aracı kuruma naklinin (virman) istenmesi halinde, *nakli gerçekleştirecek banka veya aracı kurum nakli istenen kıymetle ilgili alış bedeli ve alış tarihini naklin yapılacağı kuruma bildirecektir*. Bildirilecek “alış bedeli”nin komisyon tutarlarını da içermesi gerekmektedir.

Bildirilecek tarih ve bedel, kıymetin satılması halinde *tevkifat matrahının tespitinde* esas alınacak bedel ve tarih olacaktır.

Kuponlu menkul kıymetlerde ise bildirilecek bedel *kirli alış fiyatı* olacak, söz konusu menkul kıymetlerle ilgili olarak virmandan sonra yapılacak işlemlerde işleme aracılık yapan banka veya aracı kurum, kendisine virman edilen *kirli fiyat* üzerinden *temiz işlem fiyatı* ve varsa *kupon başına fazla ödeme tutarını* hesaplamak suretiyle tevkifat matrahına ulaşacaktır.

Naklin yapıldığı banka veya aracı kurum tevkifat matrahının tespitinde bu tarih ve bedeli kullanmak zorundadır.

01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve bonolar ile bu tarihten önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili virman işlemlerinde, söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının 01/01/2006 tarihinden önce ihraç veya iktisap edilmiş olduğunun belirtilmesi yeterli olacaktır.

Tezgâh üstü işlemlerde menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının mülkiyet devrini öngörecektir şekilde aktarılması halinde 257 sıra sayılı GVK tebliğinin 2.1.1.4 (Tezgâh Üstü İşlemlerde Tevkifat) bölümünde yer alan açıklamalar çerçevesinde işlem yapılacaktır.

Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Aracının Fiziken Bir Banka veya Aracı Kuruma Teslim Edilmesi

Gerçek ve tüzel kişilerin fiziken elde tuttıkları menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını bir banka veya aracı kuruma teslim etmeleri halinde, *alış bedeli ve tarihi* olarak; tevsik edilmesi kaydıyla *kıymet sahibinin beyanı* esas alınacaktır.

Kıymetin alış tarihi veya bedelinin tevsik edilmesinde, *aracı kurum* veya *bankalar* tarafından ya da *ihracı gerçekleştiren kurum* tarafından düzenlenen belgeler kullanılacaktır.

Bu kapsamda, aracı kurum veya bankalarca düzenlenen *menkul kıymet giriş çıkış fişi, işlem sonuç formu, menkul kıymet hesap ekstresi* ve ihraççı kuruluşlarca düzenlenen *dağıtım listesi* ile *menkul kıymet teslim belgesi* ve benzeri belgeler “tevsik edici belge” olarak kabul edilecektir.

Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Aracının İtfası Halinde Tevkifat Matrahı

Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının **itfası halinde, tevkifat matrahı alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark** olacaktır.

Alış veya itfa işlemleri sırasında *ödenen komisyonlar* ile *BSMV* tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınması mümkün değildir.

Dönemsel Getirilerde Tevkifat Matrahı

Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının, herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan dönemsel getirilerinde, tevkifat matrahı dönemsel getiri tutarı olacaktır. Bu işlem sırasında varsa ödenen komisyon veya BSMV tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Dönemsel getirilerin başka bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olması halinde, tevkifat matrahının 257 sıra sayılı GVK tebliğinin 2.4.1 (Alım-Satım İşlemlerinde Tevkifat Matrahı) veya 2.4.2 (Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Aracının İtfası Halinde Tevkifat Matrahı) bölümünde yapılan açıklamalar çerçevesinde hesaplanması gerekmektedir.

Ödünç İşlemlerinde Tevkifat Matrahı

Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının *ödünç işlemine konu olması halinde ödünç veren tarafın lehine kalan tutar üzerinden tevkifat yapılacaktır*. Bu işlem sırasında varsa ödenen komisyon veya BSMV tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Öte yandan, ödünç işleme konu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak *ödünç veren tarafın elde ettiği gelirlere ilişkin tevkifat, kazancı nihai olarak elde eden kişi veya kuruma ödemeyi gerçekleştiren, piyasa üyesi banka ya da aracı kurumlar tarafından yapılacaktır*.

Birden Fazla Banka veya Aracı Kurumla Çalışılması

Birden fazla banka veya aracı kurum kullanılmak suretiyle işlem yapılması halinde *her banka veya aracı kurum kendi işlemleri ile ilgili olarak elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapacaktır*.

Birden Fazla Hesap Kullanılması ve Müşterek Hesaplar

Aynı banka veya aracı kurum bünyesinde *birden fazla hesap* kullanılmak suretiyle işlem yapılması halinde *tüm hesaplar tek bir hesap olarak kabul edilecek*, ancak müşterinin talep etmesi halinde bu hesaplar ayrı ayrı değerlendirilebilecektir.

Geçici 67 nci maddenin uygulanmasında *müşterek hesaplar tek bir hesap olarak kabul edilmekte* olup, aynı banka veya aracı kurumda hem bireysel hem de müşterek hesap veya birden fazla müşterek hesap kullanılmak suretiyle işlem yapılması durumunda söz konusu hesaplar birbiriyle ilişkilendirilmeksizin tevkifat matrahı tespit edilecektir.

Tevkifat Oranı

Geçici 67 nci maddenin 1 inci fıkrası kapsamında *bankalar ve aracı kurumlar* tarafından yapılacak **tevkifatın oranı % 15** olarak belirlenmiştir.

Tevkifat Dönemi

Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası uyarınca, bankalar ve aracı kurumlar tarafından **takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla tevkifat yapılacaktır**. Tevkifat matrahı tespit edilirken *işlem günündeki bilgiler esas alınacak* olup, *tevkifat alım-satım ilişkili takas tarihinde* yapılacaktır.

Söz konusu üçer aylık *tevkifat dönemleri* aşağıda belirtildiği gibi olacaktır:

Birinci dönem;	Ocak-Şubat-Mart
İkinci dönem;	Nisan-Mayıs-Haziran
Üçüncü dönem;	Temmuz-Ağustos-Eylül
Dördüncü dönem;	Ekim-Kasım-Aralık.

Beyan ve Ödeme

Banka ve aracı kurumlar, tevkif ettikleri vergileri internet ortamında, şekli ve muhteviyatı Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek bir beyanname ile *tevkifat dönemini izleyen ayın yirminci günü akşamına kadar* bağlı oldukları vergi dairesine *beyan edecek ve yirmialtıncı günü akşamına kadar ödeyeceklerdir*.

Söz konusu beyan ve ödeme bankalar ve aracı kurumların genel müdürlükleri tarafından, genel müdürlüğün bağlı olduğu vergi dairesine yapılacaktır.

Hazine ve Maliye Bakanlığına Yapılacak Bildirimler

Aşağıda belirtilen durumlarda banka veya aracı kurumun yapılan işlem ile ilgili olarak Hazine ve Maliye Bakanlığına bilgi vermesi gerekmektedir.

Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının *başka bir kişi veya kurum adına nakledilmesi* (aynı banka veya aracı kurum nezdinde veya bir başka banka veya aracı kuruma).

Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının sahibi tarafından *fiziken teslim alınması*.

Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının sahibi tarafından *fiziken teslim edilmesi*.

Söz konusu bildirimler, Tebliğ ekinde yer alan “ Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Aktarım Bildirimi” ile “Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Fiziken Teslim Edilmesi/Alınması Halinde Yapılacak Bildirim” formlarındaki bilgileri içerecek şekilde üçer aylık tevkifat dönemlerini izleyen ayın sonuna kadar internet ortamında yapılacaktır.

Bildirim sorumluluğu, bankalar ve aracı kurumların genel müdürlükleri (merkezleri) tarafından yerine getirilecektir.

Ancak, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla mülkiyet devrini öngörecektir şekilde diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri alım-satım işlemi kabul edilerek tevkifata tabi tutulacağından, tevkifata tabi tutulan bu işlemlerin ayrıca Hazine ve Maliye Bakanlığına bildirilmesine gerek bulunmamaktadır.

GVK 75 inci Maddesinin (5) Numaralı Bendinde Yazılı Menkul Sermaye İratları Üzerinden Yapılacak Tevkifat

Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrasında yapılan düzenleme ile tahvil ve bonoların elde tutulma süresi veya itfası sırasında elde edilen gelirler üzerinden, itfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsiline aracılık eden banka veya aracı kurumlar tarafından tevkifat yapılması öngörülmüştür.

İtfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsilinde banka veya aracı kurum kullanılmadığı durumlarda elde edilen getiriler üzerinden yapılacak tevkifata ilişkin düzenleme de maddenin (2) numaralı fıkrasında yapılmıştır.

Söz konusu düzenlemede, *banka veya aracı kurumlara kendi portföylerinde yer alan kıymetler dolayısıyla yapılan ödemeler üzerinden tevkifat yapılmaması* öngörülmüştür.

Bu kapsamda GVK 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca, banka veya aracı kurumlara veya bunlar aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilere ödenenler hariç, % 15 oranında vergi tevkifatı yapılacaktır.

GVK 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratları arasında tanımlanmış olmakla beraber, *Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen gelirler için Geçici 67 nci maddenin (2) numaralı fıkrası kapsamında tevkifat yapılmayacaktır.*

Banka veya aracı kurumlar aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilere ödenenler, tevkifatın banka veya aracı kurum aracılığıyla yapılacak olması dolayısıyla tevkifat kapsamı dışında tutulmuşlardır. *Tevkifatın banka veya aracı kurumca gerçekleştirilemediği durumlarda, ödeme banka veya aracı kurum aracılığıyla yapılırsa dahi, ihraç edenlerce tevkifat yapılacaktır.*

Temel olarak tevkifatın yapılmasında esas alınacak matrah GVK 75 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirlenmiş olan gelirdir. Bununla beraber menkul kıymetin bir banka veya aracı kurum aracılığıyla alınmış olması halinde tevkifatta, itfa bedeli ile alış bedeli arasındaki fark esas alınacaktır.

İtfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsilinde banka veya aracı kurum kullanılmadığı durumlarda elde edilen getiriler üzerinden ödemeyi yapanlarca gerçekleştirilecek *tevkifatlar aylık olarak muhtasar beyanname ile beyan edilecektir.*

Bu gelirler üzerinden GVK 94 üncü maddesi ve KVK 24 üncü maddesi uyarınca ayrıca tevkifat yapılmayacaktır.

ÖRNEK:

Bay (A), 01/03/2006 tarihinde banka aracılığı olmaksızın halka açık (Z) A.Ş.’den 70.000 TL tutarında tahvil satın almıştır. Söz konusu tahvillerin itfa tarihi 03/03/2008 olup, itfa tutarı 100.000 TL’dir.

Bu durumda, Bay (A)’nın itfa kazancı olan 100.000 TL – 70.000 TL = 30.000 TL üzerinden (Z) A.Ş. tarafından % 15 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Banka ve Aracı Kurumlarca Tevkifatsız Olarak Satın Alınan Menkul Kıymetlerde Yapılacak Tevkifat

Banka veya aracı kurumlar, bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını, Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi tutulmaksızın satın almaları halinde, kendilerine satış yapanlar adına, satış bedeli ile alış bedeli arasındaki fark üzerinden, Geçici 67 nci maddenin (3) numaralı fıkra hükmü uyarınca % 15 oranında vergi tevkifatı yapacaklardır.

Satışı gerçekleştirilen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının daha önce bir banka veya aracı kurum aracılığıyla alınmamış olması halinde, tevkifat yapılacak tutarın belirlenmesinde “alış bedeli” yerine *ihraç bedeli* esas alınacaktır. İhraç bedelinin çoklu fiyatlı olması durumunda *ihalede oluşan en yüksek fiyat* esas alınacaktır.

Bu fıkra kapsamında yapılacak tevkifatlar da Geçici 67 nci maddenin birinci fıkrası hükümleri çerçevesinde beyan edilecektir.

Ancak, hisse senetleri, Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan *MKYF katılma belgeleri* (borsa yatırım fonları hariç) ve *Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetler bu fıkra kapsamında tevkifata tabi olmayacaklardır*. Ayrıca, tanım gereği Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmeyen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları için de (3) numaralı fıkra kapsamında tevkifat yapılması söz konusu değildir.

ÖRNEK:

Bay (A), 01/03/2006 tarihinde banka aracılığı olmaksızın halka açık (Y) A.Ş.’ye ait 55.000 TL ihraç bedelli tahvil almıştır.

Söz konusu tahvilin itfa tarihi 02/03/2009 olup, Bay (A) 03/11/2006 tarihinde bu tahvili (X) Bankasına 63.000 TL’ye satmıştır.

(X) Bankası, tevkifatsız olarak Bay (A)’dan satın aldığı söz konusu tahvilden Bay A’nın elde etmiş olduğu alım-satım kazancı olan 63.000 TL- 55.000 TL = 8.000 TL üzerinden % 15 oranında tevkifat yapacaktır.

Mevduat Faizleri ve Repo Gelirleri Üzerinden Yapılacak Tevkifat

Geçici 67 nci maddenin (4) numaralı fıkrasında, GVK 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (7), (12) ve (14) numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarından, ödemeyi yapanlarca % 15 oranında vergi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda;

- *Mevduat Faizleri* (Bankalara, bankelere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan *vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler*, bunlar dışında kalan kişi ve kuruluşlardan *devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekil ve ad altında olursa olsun topladıkları paralara sağladıkları gelirler* ve menfaatler ile bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan aracı kurumlar arasındaki *borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler* de mevduat faizi sayılır.) (75/7),

- *Faizsiz olarak kredi verenlerce ödenen kâr payları* ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi (KZOB) karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca (katılım bankalarınca) *kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları* (75/12),

- GVK 75 inci maddesinin 2 nci fıkrasının (5) numaralı bendinde yer alan *menkul kıymetlerin geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması* karşılığında sağlanan menfaatler (*repo kazançları*) (75/14),

üzerinden ödemeyi yapanlarca % 15 oranında tevkifat yapılacaktır.

Diğer taraftan, Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan borsa yatırım fonları (BYF) ve emeklilik yatırım fonlarının (EYF) elde ettikleri kazançlar üzerinden bu fıkra kapsamında tevkifat yapılmayacaktır.

Tevkifatın gerçekleştirilmesinde, gelir sahibinin *gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam*

mükellef olmasının, *vergi mükellefiyeti* bulunup bulunmamasının, *vergiden muaf* olup olmamasının veya elde edilen *gelirlerin vergiden istisna* olup olmamasının da tevkifat uygulamasında bir önemi bulunmamaktadır.

Yapılan tevkifatlar, GVK 98 inci ve 119 uncu maddelerinde belirtildiği üzere, *izleyen ayın yirminci günü akşamına kadar muhtasar beyanname ile beyan edilerek yirmi altıncı günü akşamına kadar ödenecektir.* Bu gelirler üzerinden GVK 94 üncü maddesi ve KVK 24 üncü maddesi uyarınca ayrıca tevkifat yapılmayacaktır.

ÖRNEK:

Bay (A) 01/08/2005 tarihinde (Z) Bankasında 6 ay vadeli mevduat hesabı açtırmış olup, vade sonu olan 02/02/2006 tarihinde 10.000 TL faiz geliri elde etmiştir.

Söz konusu hesabın vadesi 01/01/2006'dan sonraki bir tarihi taşıdığından elde edilen faiz geliri üzerinden Geçici 67 nci maddenin (4) numaralı fıkrasına göre % 15 oranında tevkifat yapılacaktır.

Öte yandan, *bankalar arasındaki mevduat hesaplarına yürütülen faizler* ile 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan *aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendi paralarına ödenen faizler* üzerinden de *tevkifat yapılmayacaktır.* Zira, banka ve aracı kurumlarca bu tür işlemlerden elde edilen faiz gelirleri *kurum kazancına dahil edilerek beyan* edilmektedir.

Ancak, bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen *banka ve aracı kurum müşterilerine ait paralara ödenen faizlerdeki vergi tevkifatı, kazancı nihai olarak elde eden kişi veya kuruma ödemeyi gerçekleştiren, piyasa üyesi aracı kurumlar ve bankalar tarafından yapılacaktır.* Aynı uygulama, nakit teminatlardan elde edilen faiz kazançları için de geçerli olacaktır.

2.12.1.6. Geçici 67 nci Madde Kapsamında Tevkifata Tabi Tutulan Gelirlerin Beyanı

2.12.1.6.1. Gerçek Kişiler

Ticari Faaliyet Kapsamında Elde Edilmeyenler

Geçici 67 nci maddeyle getirilen düzenleme ile çeşitli finansal araçlardan elde edilen getirilerin aynı düzeyde kaynaktan vergilenmesi, ticari faaliyetlere dahil olmayan gelirler için kaynaktan yapılan bu vergilemenin nihai vergileme olması öngörülmüştür.

Bu çerçevede, gerçek kişilerce elde edilen ve Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan kazançlar için tutarı ne olursa olsun *yıllık* veya *münferit* beyanname verilmeyecektir. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye de bu gelirler dahil edilmeyecektir. Geliri elde edenin tam veya dar mükellef olması durumu değiştirmeyecektir.

Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan *MKYF katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesinden elde edilen gelirler* ile *MKYO hisse senetlerinin alım-satımından elde edilen kazançlar için de yıllık beyanname verilmeyecektir.*

Ticari Faaliyet Kapsamında Elde Edilenler

Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan gelirlerin ticari faaliyet kapsamında elde edilmesi halinde, bu gelirler ticari kazancın tespitinde dikkate alınacaktır. Tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, genel hükümler çerçevesinde ticari kazançla ilgili olarak verilen beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Mahsup sonrası arta kalan bir tutarın bulunması halinde bu tutar genel hükümler çerçevesinde *red ve iade* edilecektir.

ÖRNEK:

(A) Market İşletmesi işletme fonlarını değerlendirerek 02/03/2006 tarihinde banka aracılığı olmaksızın halka açık (Z) A.Ş.'ye ait 100.000 TL ihraç bedelli tahvil satın almıştır.

Söz konusu tahvilin itfa tarihi 01/03/2008 olup, Bay (A) 03/11/2006 tarihinde bu bonoları (X) Bankasına 110.000 TL'ye satmıştır.

Tevkifat matrahı, menkul kıymetin daha önce bir banka veya aracı kurumdan alınmamış olması nedeniyle, satış bedeli ile ihraç bedeli arasındaki fark olacaktır. Bu durumda (X) Bankası, (A) Ticari İşletmesi adına, satış bedeli ile ihraç bedeli arasındaki fark olan 110.000 TL – 100.000 TL = 10.000 TL üzerinden % 15 oranında tevkifat yapacaktır.

(A) Ticari İşletmesi, tevkif yoluyla ödemiş olduğu 1.500 TL vergiyi, 2006 yılına ilişkin yıllık gelir vergisi beyannamesi üzerinden hesaplanan gelir vergisine mahsup edebilecektir.

Ancak, tevkif suretiyle ödenen verginin işlemten doğan kazancın tabi olduğu tevkifat oranı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşan kısmı, beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilemeyecektir.

2.12.1.6.2. Kurumlar

Kurumların tevkifata tabi tutulmuş olan gelirleri kural olarak kurum kazancının tespitinde dikkate alınacak ve tevkif yoluyla alınan vergiler genel hükümler çerçevesinde verilen beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilecektir.

Ancak, dar mükellef kurumların,

- Türkiye'deki işyerlerine atfedilmeyen veya daimî temsilcilerinin aracılığı olmaksızın elde edilen ve GVK Geçici 67 nci maddesi kapsamında tevkifat yapılmış kazançları,

- Daimî temsilcileri aracılığıyla elde ettikleri ve tamamı GVK Geçici 67 nci maddesi kapsamında tevkifata tâbi tutulmuş kazançları

için *yıllık* veya *özel* beyanname verilmeyecektir.

Diğer bir ifadeyle bu durumlarda tevkif suretiyle yapılan vergileme nihai vergileme olacaktır.

2.12.1.7. MKYF ve MKYO'ların Vergilendirilmesi**2.12.1.7.1. Türkiye'ye Yerleşik Olan MKYF ve MKYO'ların Vergilendirilmesi*****Portföy Kazançları Üzerinden Tevkifat***

Geçici 67 nci maddenin (8) numaralı fıkrası uyarınca, Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan MKYF (borsa yatırım fonları hariç), MKYOların KV'den istisna edilmiş olan *portföy kazançları* ile serbest (döviz) fonları, *dağıtılsın veya dağıtılmasın, % 15 oranında vergi tevkifatına tâbi* tutulacaktır. Bu kazançlar üzerinden GVK 94 üncü maddesi uyarınca ayrıca bir tevkifat yapılmayacaktır.

Bu fon ve ortaklıklar 01/01/2006 tarihinden önce iktisap edilen hisse senetleri ile bu tarihten önce ihraç edilen tahvil ve Hazine bonolarının elden çıkarılması veya elde tutulması sürecinde doğan ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazançlarının bu kısmı için; bu kısım portföyün en az % 25'i hisse senetlerinden oluşması halinde öteden beri devam ettiği üzere GVK 94 üncü maddesine göre % 0 (Sıfır), aksi durumda ise % 10 oranında tevkifat yapılacaktır.

Söz konusu fon ve ortaklıkların, 01/01/2006 tarihinden itibaren ihraç / iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılması veya elde tutulması sonucu elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan portföy kazançları üzerinden Geçici 67 nci madde kapsamında % 15 oranında tevkifat yapılacağı tabidir.

Elden Çıkarma ve İtfa Kazançları Üzerinden Tevkifat

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıklarının GVK Geçici 67 nci maddesinin (13) numaralı fıkrasında tanımlanan menkul kıymetlerin alım-satımı ve elde tutulması nedeniyle elde ettikleri kazançlar üzerinden aynı maddenin (1) ve (4) numaralı fıkraları uyarınca tevkifat yapılacaktır.

Portföy kazançları üzerinden yapılan tevkifat tutarından, bu kurumların menkul kıymetlerin alım-satımı ve elde tutulması nedeniyle elde ettikleri gelirler üzerinden tevkif suretiyle alınmış vergiler mahsup edilecek, mahsup edilemeyen bir tutarın kalması halinde de bu tutar kendilerine *red ve iade* edilecektir. Bu uygulama, Geçici 67 nci maddeye göre yapılacak tevkifatlar için de geçerlidir.

Öte yandan, 01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkartılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkartılması suretiyle sağlanan gelirler için Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapılmayacaktır.

ÖRNEK:

Türkiye'de yerleşik (X) MKYO, 2006 yılında aşağıdaki gelirleri elde etmiştir.

1- Portföyün en az % 25'i hisse senetlerinden oluşan (A Tipi) portföy kazançları,

a-01/01/2006 tarihinden önce iktisap edilen hisse senetlerinin satımından 15.000 TL

b-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen Hazine bonolarının elden çıkarılmasından 30.000 TL

c-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve Hazine bonolarının elde tutulmasından 45.000 TL

d-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvilin 2006 yılı içinde alım-satımından 25.000 TL

e-01/01/2006 tarihinden sonra iktisap edilen hisse senetlerinin satımından 60.000 TL

f-01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edilen Hazine bonolarının elden çıkarılmasından 75.000 TL

g-01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edilen tahvil ve Hazine bonolarının elde tutulmasından 90.000 TL

2- Portföyün % 25'inden azı hisse senetlerinden oluşan (B Tipi) portföy kazançları,

a-01/01/2006 tarihinden önce iktisap edilen hisse senetlerinin satımından 95.000 TL

b-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen Hazine bonolarının elden çıkarılmasından 40.000 TL

c-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve Hazine bonolarının elde tutulmasından 65.000 TL

d-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvilin 2006 yılı içinde alım-satımından 35.000 TL

e-01/01/2006 tarihinden sonra iktisap edilen hisse senetlerinin satımından 70.000 TL

f-01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edilen tahvil ve Hazine bonolarının elden çıkarılmasından 80.000 TL

g- 01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edilen tahvil ve Hazine bonolarının elde tutulmasından 20.000 TL

Buna göre, Türkiye’de yerleşik (X) MKYO’nun 2006 yılında elde ettiği *portföy kazançları* üzerinden yapılacak *tevkifat* aşağıdaki gibi hesaplanacaktır. (Fon yönetim gider payları ihmal edilmiştir.)

01/01/2006 tarihinden önce iktisap veya ihraç edilen menkul kıymetin						01/01/2006 tarihinden sonra iktisap veya ihraç edilen menkul kıymetin			
	A Tipi		B Tipi		Hesaplanan Vergi (A+B)		Tevkifat Matrahı (A+B) Tipi	Tevkifat Oranı	Hesaplanan Vergi (A+B)
	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı					
a-	15.000	0	95.000	10	9.500	e-	130.000	15	19.500
b-	30.000	0	40.000	10	4.000	f-	155.000	15	23.250
c-	45.000	0	65.000	10	6.500	g-	110.000	15	16.500
d-	25.000	0	35.000	10	3.500	Top	395.000	15	59.250
Top.	115.000	0	235.000	10	23.500				

Bu durumda, (X) MKYO KV’den istisna olan *portföy kazançları* üzerinden menkul kıymetin ihraç/iktisap tarihine bağlı olarak GVK 94 ve Geçici 67 nci maddelerine göre yukarıdaki gibi tevkifat yapması gerekmektedir.

ÖRNEK:

Türkiye’de faaliyet gösteren (Z) MKYF’nin 15/02/2006 tarihindeki portföy bileşimi 01/01/2006 tarihinden önce ihraç/iktisap edilmiş menkul kıymetleri de izleyecek şekilde *I. Kısım* ve *II. Kısım* olmak üzere aşağıdaki gibi oluşmuştur.

I. Kısım

II. Kısım

31/12/2005 tarihinden önce ihraç/iktisap edilmiş kıymetleri gösteren portföy				01/01/2006 tarihinden itibaren ihraç/iktisap edilmiş kıymetleri gösteren portföy				
Menkul Kıymet	Adedi -1.000	Fiyat (TL)	Tutarı (1.000 TL)	Menkul Kıymet	Adedi -1.000	Fiyatı (TL)	Tutarı (1.000 TL)	Alım/İhraç Tarihi
A hisse senedi	1.000	50	50.000	A hisse senedi	2.000	40	80.000	16.01.2006
B hisse senedi	4.000	50	200.000	B hisse senedi	3.000	50	150.000	17.01.2006
Devlet Tahvili	2.000	95	190.000	Devlet Tahvili	200	100	20.000	17.01.2006
Hazine Bonosu	3.000	90	270.000	Hazine Bonosu	1.000	90	90.000	18.01.2006
TOPLAM			710.000	TOPLAM			340.000	

(Z) MKYF, 01/01/2006 tarihinden önce ihraç/iktisap edilmiş menkul kıymetler ile bu tarihten itibaren ihraç/iktisap edilmiş menkul kıymetlere sahip olduğundan bu iki portföy bileşimini ayrı ayrı izlemesi gerekmektedir. Söz konusu fonun 01/01/2006 tarihinden sonra hisse senedi satın alması durumunda, bu hisse senetlerinin I. Kısım portföye dahil edilmesi mümkün bulunmamakta olup, her halükarda II. Kısım portföyde izlenmesi gerekmektedir.

Söz konusu fonun 20/01/2006 tarihinde (B) hisse senedinden 3.000 adedini satması durumunda, söz konusu hisse senetleri hem I. Kısım hem de II. Kısım portföyde bulunmasına rağmen I. Kısımdan çıktığı varsayılacaktır. Bu durumda I. Kısım portföyün bileşimi değişerek % 25’i ve daha fazlası hisse senedinden oluşan (A) tipinden çıkarak (B) tipine dönüşecek olup, vergilemede bu hususun dikkate alınması gerekmektedir.

2.12.1.7.2. Dar Mükellefiyete Tabi Yatırım Fonlarının Vergilendirilmesi

Portföy Kazançları Üzerinden Tevkifat

KVK 2 nci maddesinin 2 numaralı fıkrasının 5281 sayılı Kanunla kaldırılmasıyla, Türkiye’de münhasıran portföy işletmeciliği faaliyetinde bulunan dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının GVK ve KVK uygulamasında vergisel açıdan *Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonu* kabul edilmesine 01/01/2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere son verilmiştir.

Ancak, 31/12/2005 tarihine kadar *Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonu* addolunan *dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının* vergilendirme açısından bu statüleri, hisse senetleri hariç 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilen menkul kıymetlerle sınırlı olmak üzere bunların tamamen itfa edilip dolaşımdan kalktığı tarihe kadar, 31/12/2005 tarihinde portföylerinde bulunan hisse senetleri için bu senetlerin ilk defa elden çıkarıldığı tarihe kadar devam edecektir.

Buna göre, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve hazine bonolarının, gerek bu tarih itibarıyla dar mükellef yatırım fonlarının portföylerinde bulunması, gerekse bu tarihten sonra portföye dahil edilmesi durumunda, bu kağıtların dolaşımdan kalktığı tarihe kadar mezkur fonlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacak olup, vergilendirme 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre yapılacaktır.

31/12/2005 tarihinde portföylerinde bulunan hisse senetlerinin ilk defa elden çıkarıldığı tarihe kadar mezkur fonlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacak olup, vergilendirme 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre yapılacaktır.

Dolayısıyla, *dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının* 31/12/2005 tarihi itibarıyla portföylerinde bulunan menkul kıymetlere ilişkin portföy işletmeciliği kazançları kurumlar vergisinden istisna olup, bu kurumlar portföylerindeki hisse senedi ağırlığına göre öteden beri olduğu üzere GVK 94 üncü maddesine göre % 0 veya % 10 oranında vergilendirilmeye devam edilecektir.

Geçiş dönemi için ve yalnızca vergilendirme bakımından fon statüleri devam ettirilen dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının, portföy yönetim şirketi statüsünde değerlendirilen portföylerine, 01/01/2006 tarihinden itibaren alınan hisse senetleri ile bu tarihten sonra ihraç edilecek menkul kıymetlerin dahil edilmesi mümkün olmadığı gibi bu fonlarca bu tarihten sonra yapılacak hisse senetleri satışları da öncelikle fon statüsünde değerlendirilen portföye 01/01/2006 tarihinden önce alınmış hisse senetlerinden yapılmış kabul edilecektir. Ancak, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilmiş tahvil ve Hazine bonolarının elden çıkarılması veya elde tutulmasından elde edilen kazançlar, bu senetler tamamen itfa edilinceye kadar fon statüsünde değerlendirilen portföy kısmında izlenecektir.

Elden Çıkarma ve İtfa Kazançları Üzerinden Tevkifat

Dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının 01/01/2006 tarihinden sonra müşterileri adına alım satımını yapacakları 01/01/2006 tarihinden itibaren ihraç edilecek menkul kıymetler ve bu tarihten itibaren satın alacakları hisse senetlerini fon portföylerine almaları da mümkün olmayacağından, fon nezdinde herhangi bir tevkifat da söz konusu olmayacaktır.

Bu kurumlar aracılığı ile müşterileri adına alınan menkul kıymetler, doğrudan adına işlem yapılan müşteri tarafından alım-satımı yapılmış veya elde tutulmuş kabul edilecektir. Bu nedenle, söz konusu kişilerin, GVK Geçici 67 nci maddesinin (13) numaralı fıkrasında tanımlanan menkul kıymetlerin alım-satımı ve elde tutulması nedeniyle elde ettikleri kazançlar üzerinden aynı maddenin (1) ve (4) numaralı fıkraları uyarınca tevkifat yapılacaktır.

Buna göre, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilen menkul kıymetlerin, gerek bu tarih itibarıyla dar mükellef yatırım fonlarının portföylerinde bulunması, gerekse bu tarihten sonra portföye dahil edilmesi durumunda, bu kağıtların dolaşımdan kalktığı tarihe kadar mezkur fonlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacaktır.

Öte yandan, 31/12/2005 tarihi itibarıyla fon portföyünde herhangi bir menkul kıymet bulunmayan fonlar, bu tarih itibarıyla tasfiye edilmiş kabul edilecektir.

Fon portföyünün 01/01/2006 tarihinden sonra boşalması durumunda da *yatırım fonu* statüsünün kalkacağı tabidir.

Ayrıca, 31/12/2005 tarihinde *yatırım fonu* statüsü bulunmayan *dar mükellef kurumların* 01/01/2006 tarihinden itibaren fon statüsünde faaliyette bulunmaları söz konusu değildir.

ÖRNEK:

A-Türkiye’de faaliyette bulunan (Y) *Dar Mükellef MKYO*, 2006 yılında aşağıdaki gelirleri elde etmiştir. Portföyün en az % 25’i hisse senetlerinden (A Tipi) portföy kazançları,

a-01/01/2006 tarihinden önce iktisap edilen hisse senetlerinin satımından 25.000 TL

b-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen Hazine bonolarının elden çıkarılmasından 40.000 TL

c-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve Hazine bonolarının elde tutulmasından 55.000 TL

d-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvilin 2006 yılı içinde alım-satımından 35.000 TL

B-Türkiye’de faaliyette bulunan (Z) *Dar Mükellef MKYO*, 2006 yılında aşağıdaki gelirleri elde etmiştir. Portföyün % 25’inden az hisse senetlerinden oluşan (B Tipi) portföy kazançları,

e-01/01/2006 tarihinden önce iktisap edilen hisse senetlerinin satımından 105.000 TL

f-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve Hazine bonolarının elden çıkarılmasından 50.000 TL

g-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve Hazine bonolarının elde tutulmasından 75.000 TL

h-01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvilin 2006 yılı içinde alım-satımından 45.000 TL

Buna göre, Dar Mükellef (Y ve Z) MKYF/MKYO’nun 2006 yılında elde ettiği portföy kazançları üzerinden yapılacak tevkifat aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

01/01/2006 tarihinden önce iktisap veya ihraç edilen menkul kıymetin (A Tipi)				01/01/2006 tarihinden önce iktisap veya ihraç edilen menkul kıymetin (B Tipi)			
	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı	Hesaplanan Vergi		Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı	Hesaplanan Vergi
a-	25.000	0	0	e-	105.000	10	10.500
b-	40.000	0	0	f-	50.000	10	5.000
c-	55.000	0	0	g-	75.000	10	7.500
d-	35.000	0	0	h-	45.000	10	4.500
Top	130.000	0	0	Top	275.000	10	27.500

Bu durumda, Dar Mükellef MKYF/MKYO’nun *KV’den istisna portföy kazançları* üzerinden GVK 94 üncü maddesine göre yukarıdaki gibi tevkifat yapılması gerekmektedir.

2.12.1.8. 01/01/2006 Tarihinden Önce İhraç Edilen Tahvil ve Bonolardan Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

GVK Geçici 67 nci maddenin (9) numaralı fıkrası hükmü uyarınca 01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde Geçici 67 nci madde hükümleri *uygulanmayacaktır*.

Dolayısıyla, bu kıymetlerin elde tutulması sürecinde veya elden çıkarılması sonucunda oluşan gelirler için bankalar veya aracı kurumlarca Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapılmayacaktır. Bu kıymetlerle ilgili olarak 2006 yılı veya sonrasında elde edilen getiriler, GVK’da bu gelirlerin vergilendirilmesine yönelik olarak 31/12/2005 tarihi itibarıyla yer alan hükümler çerçevesinde vergilendirilmeye devam edilecektir.

Buna göre, 01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirler, dar mükellef kurumlar tarafından özel beyanname ile beyan edilecektir. Söz konusu

menkul kıymetlerin elde tutulma sürecinde elde edilen gelirlerinin de bu beyannameye dahil edilmesi zorunludur.

Uygulama söz konusu kıymetlerin itfasına kadar devam edeceğinden bu kıymetlerin elde edilme tarihi önem taşımamaktadır. Diğer bir ifadeyle 01/01/2006 tarihinden sonra satın alınsa da 01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilmiş devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelirler için Geçici 67 nci madde hükmü uygulanmayacaktır.

ÖRNEK:

Bayan (A), 07/07/2004 tarihinde ihraç edilen Devlet tahvilini 10/01/2005 tarihinde iktisap etmiş, bu tahvillerin bir kısmını 02/06/2006 tarihinde elden çıkarmış, diğer kısmını ise itfa tarihi olan 05/07/2006 tarihine kadar bekleterek faiz geliri elde etmiştir.

Söz konusu tahvilin ihraç tarihi 01/01/2006 tarihinden önce olduğundan, Bayan (A)'nın elde etmiş olduğu gerek faiz geliri gerekse alım-satım kazancı GVK'nun 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümlerine göre değerlendirilecektir. Dolayısıyla, bu gelirler için Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapılmayacaktır.

ÖRNEK:

Bayan (A), 13/07/2005 tarihinde ihraç edilen Devlet tahvilini 05/01/2006 tarihinde iktisap etmiş ve bu tahvilleri 02/06/2006 tarihine kadar elinde tutarak (X) Bankasına satmıştır.

Söz konusu tahvilin ihraç tarihi 01/01/2006 tarihinden önce olduğundan, Bayan (A)'nın elde etmiş olduğu alım-satım kazancı GVK'nun 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümlerine göre değerlendirilecektir. Bu gelirler için Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapılmayacaktır.

2.12.1.9. 01/01/2006 Tarihinden Önce İktisap Edilmiş Olan Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elden Çıkarılmasından Veya Elde Tutulma Sürecinde Elde Edilen Gelirler

GVK Geçici 67 nci maddenin (10) numaralı fıkrası uyarınca 01/01/2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler için de bankalar veya aracı kurumlarca tevkifat yapılmayacak olup, bu gelirlerin vergilendirilmesinde, 31/12/2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanacaktır.

01/01/2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan gelirler, dar mükellef kurumlar tarafından **özel beyanname** ile beyan edilecektir.

ÖRNEK:

Bay (A), (X) A.Ş.'ye ait hisse senedini 26/12/2005 tarihinde 20.000 TL'ye satın almış, 17/02/2006 tarihinde ise bu hisse senetlerini 25.000 TL'ye elden çıkararak 5.000 TL değer artış kazancı elde etmiştir.

Bay (A), ayrıca 01/01/2006 tarihinden önce iktisap ettiği (Y) A.Ş.'nin hisse senetleri ile ilgili olarak 19/06/2006 tarihinde 5.000 TL kâr payı almıştır.

Bay (A), (X) A.Ş.'ye ait hisse senetlerini 01/01/2006 tarihinden önce iktisap ettiği ve kâr payları Geçici 67 nci madde kapsamında olmadığı için 2006 yılında elde ettiği kâr payı (MSİ) ve *değer artışı kazancı* (DAK) dolayısıyla 31/12/2005 tarihinde geçerli olan eski hükümlere göre vergilendirileceğinden, bu gelirleri için Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapılmayacaktır.

2.12.1.10. Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmalarının Uygulanması

Geçici 67 nci maddede düzenlenmiş olan tevkifat uygulamalarında, tevkifata konu geliri elde etmiş olan kişinin mukim olduğu ülke ile yapılmış ve yürürlükte olan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (ÇVÖA) hükümleri önem arz etmektedir.

Dar mükellef kişi/kurumların, Geçici 67 nci madde kapsamında Türkiye'deki finansal araçlara kendileri veya yurt dışındaki portföy yönetim şirketleri vasıtasıyla yatırım yapabilmeleri ve çifte

vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanabilmeleri için vergi kimlik numarası (VKN) almaları gerekmektedir.

Vergi kimlik numarası alınabilmesi için dar mükellef gerçek kişilerin pasaportlarının noter onaylı bir örneği ya da vergi dairesi yetkililerince onaylanmak üzere, aslı ve fotokopisini, dar mükellef kurumların ise kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğini ilgili vergi dairesine ibraz etmeleri gerekmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları için nüfus cüzdanının ibrazı yeterli olacaktır.

Bankalar ve aracı kurumların bu şekilde toplu olarak vergi kimlik numarası alabilmeleri için, dar mükellef gerçek kişi ve kurumlarca vergi dairesine sunulması gereken bu belgeleri, "Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu"na ekleyerek İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne göndermeleri gerekmektedir.

Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanılabilmesi için ise ilgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış *mukimlik belgesinin* aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin ilgili vergi dairesine, banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla veya doğrudan ibraz edilmesi gerekmektedir. **Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesi, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olup, söz konusu belgenin her yıl yenilenmesi gerekmektedir.**

Ülkemiz ile yapılan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının hükümlerinden yararlanmak suretiyle Türkiye'de elde ettiği kazançta tevkifat uygulanmamasını veya düşük oranda tevkifat uygulanmasını talep eden diğer ülke mukiminin, Anlaşmaya taraf devlette o dönemde mukim olarak tam mükellefiyet esasında tüm dünya kazançları üzerinden vergilendirildiğini belirten, Anlaşmanın 3 üncü maddesinde tanımlanan yetkili makam tarafından düzenlenerek imzalanmış mukimlik belgesinin aslını ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğini tevkifat uygulamasından önce ilgili vergi dairesine, banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla veya doğrudan ibraz etmesi gerekmektedir. Tevkifat uygulamasından önce bu belgenin ibraz edilmemesi halinde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri dikkate alınmadan % 15 oranı uygulanmak suretiyle tevkifat yapılacaktır. Ancak bu durumda dahi sonradan söz konusu Mukimlik Belgesinin ibrazı ile Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri ve iç mevzuat hükümleri doğrultusunda yersiz olarak tevkif suretiyle alınan verginin iadesi talep edilebilecektir.

Bu durumda iade işlemi, vergi dairesince, gelir sahibine ödenmek üzere tevkifatı yapmakla sorumlu olan banka ve aracı kurum adına yapılacaktır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı gerekli gördüğü hallerde, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları hükümlerinden yararlanacak kişi ve kurumlardan, alım-satımını yaptıkları veya getirisini tahsil ettikleri Türk menkul kıymetleri bakımından, uygulanacak anlaşma hükümlerine göre gerçek hak sahibi (Beneficial owner) olduklarına dair ilgili ispat edici belgelerin ibrazını da isteyebilecektir. Bu belgeleri Hazine ve Maliye Bakanlığının tayin edeceği sürede ibraz etmeyen veya bu belgeler ile veya başkaca bir suretle gerçek hak sahibi olmadığı tespit edilenler bakımından zamanında tahakkuk ve tahsil edilmeyen vergiler için vergi ziyayı doğmuş sayılacaktır.

2.12.2. Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlardan Yapılacak Vergi Tevkifatı

GVK Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında, banka ve aracı kurumların menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirler üzerinden yapmakla yükümlü oldukları % 15 oranındaki tevkifat, dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından elde edilen gelirlere uygulanmak üzere % 0 olarak belirlenmiştir.

Dolayısıyla, Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası gereğince, *dar mükellef gerçek kişi ve kurumların menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarından 07/07/2006 tarihinden itibaren Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlarına sıfır oranında tevkifat uygulanacaktır.*

2.12.3. Geçici 67 nci Maddenin (1) Numaralı Fıkra Hükümlerinin Uygulanmayacağı Gelirler

GVK Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında bankalar ve aracı kurumlarca tevkifata tabi tutulacak menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirler yer

verilmiş, anılan fıkranın altıncı paragrafında ise bu fıkra hükümlerinin uygulanmayacağı gelirler belirlenmiştir.

5527 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan MKYF katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi ile MKYO hisse senetlerinin alım satımından elde edilen gelirler Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifat uygulamasına dahil edilmiş, sürekli olarak portföyünün en az % 51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler ise tevkifat kapsamı dışına çıkarılmıştır.

5527 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeler çerçevesinde, Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkra hükümlerinin uygulanmayacağı gelirler şunlardır:

- Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond) alım-satımı, itfası sırasında elde edilen getirileri ve bunların dönemsel getirilerinin tahsili,

- Hisse senetleri kâr payları,

- Tam mükellef kurumlara ait olup, Borsa İstanbul'da işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler,

- Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler,

tevkifat kapsamında olmayacaktır.

Yukarıdaki hüküm kapsamında istisna edilen gelir kalemlerini kâr payı gelirleri (MSİ) ve uzun vadeli yatırımlardan elde edilen değer artışı kazançları (DAK) olarak gruplandırmak mümkündür. Kâr payı gelirlerinin istisna edilme nedeni, başka bir madde kapsamında stopaja tabi olması nedeniyle mükerrer vergilendirme olmaması içindir. “Bir yıldan uzun süre elde tutma” ve “Portföyün en az %51'inin borsada işlem gören paylardan oluşması” şartları ise, uzun vadeli hisse senedi yatırımlarını teşvik amaçlı bir düzenlemedir.

YF katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirlerin tevkifat kapsamı dışında tutulabilmesi için, satışı yapılan yatırım fonu katılma belgesinin satış tarihi ile alım tarihi arasında geçen 1 yıllık sürede, söz konusu fon katılma belgesinin fon iç tüzüğüne göre sürekli olarak portföyünün en az % 51'inin Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşması gerekmektedir.

Değişken fonlarla ilgili olarak ise, Takasbank tarafından günlük olarak açıklanan bilgiler çerçevesinde, fon portföyünün % 51'inin Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşması şartının ihlal edilmesi durumunda, ertesi günden itibaren söz konusu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapılacaktır. Bu uygulamada, açıklanan bilgilerle ilgili olarak Takasbank'ın sorumluluğu, kendisine gelen bilgi-belge ile sınırlıdır.

Ayrıca, Geçici 67 nci maddeye 5527 sayılı Kanunla getirilen hüküm gereğince, tevkifata tabi tutulsun tutulmasın dar mükellef gerçek kişi ve kurumlarca Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmeyecektir.

2.12.4. Portföy Kazançları Üzerinden Yapılacak Vergi Tevkifatı

Geçici 67 nci maddenin (8) numaralı fıkrasında yapılan değişiklikle, Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan MKYF ile MKYO'ların KV'den istisna edilmiş olan portföy kazançları üzerinden yapılacak tevkifat uygulamasına borsa yatırım fonları (BYF), konut finansman fonları (KFF), varlık finansman fonları (VFF) ve serbest (döviz) fonları da dahil edilmiştir.

2.12.5. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri

GVK Geçici 67 nci maddesinin (14) numaralı fıkrasında yapılan değişiklikle, tam mükellef kurumlar ile Türkiye'de işyeri veya daimi temsilcisi aracılığıyla faaliyette bulunan dar mükellef

kurumların (Banka ve benzeri finans kurumları için Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunma şartı aranmaz) aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançlar için tevkifat yapılmamasına ilişkin uygulama sürekli hale getirilmiştir.

Öte yandan, Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında tam ve dar mükellef gerçek/tüzel kişiler tarafından 2006 yılında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır. 2007 ve izleyen yıllarda ise 5527 sayılı Kanun ve 2006/10731 sayılı BKK gereğince tevkifat yapılacağı tabiidir.

2.12.6. Yetki

Cumhurbaşkanı, Geçici 67 nci maddede yer alan tevkifat oranlarını her bir kazanç ve irat türü ile bunları elde edenler itibarıyla, yatırım fonlarının katılma belgelerinin fona iade edilmesinden elde edilen kazançlar için fonun portföy yapısına göre ayrı ayrı **sıfıra kadar indirmeye veya % 15’e kadar artırmaya yetkili** kılınmıştır.

EK 1: 2024 YILINDA TAM MÜKELLEF KURUMLAR TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ

HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş hisse senetleri	- Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)⁵⁶ - Kurumlar Vergisi Kanunundaki istisna şartlarının yerine getirilmesi halinde, kazancın %75'i kurumlar vergisinden istisna olur.
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş hisse senetleri	1) BİST'te işlem gören; - Menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetlerinden elde edilen kazançlar sermaye şirketleri için için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Diğer hisse senetlerinin alım satım kazançları stopaj oranı %0'dır. - 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri stopaja tabi değildir. - Kurumlar Vergisine tabidir.(%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. - Kurumlar Vergisi Kanunu'ndaki istisna şartlarının yerine getirilmesi halinde, kazancın %75'i kurumlar vergisinden istisna olur. 2) BİST'te işlem görmeyen hisse senedi alım satım işlemlerinden sağlanan kazançlar; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar Vergisine tabidir.(%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Kurumlar Vergisi Kanunu'ndaki şartların yerine getirilmesi halinde, kazancın %75'i kurumlar vergisinden istisna olur.
HİSSE SENEDİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Stopaja tabi değildir. -Tam mükellef kurumlardan elde edilenler kurumlar vergisinden istisnadır. (Girişim sermayesi yatırım fonu katılma payları ile girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde ettikleri kâr payları dışında diğer fon ve yatırım ortaklıklarının katılma payları ve hisse senetlerinden elde edilen kar payları bu istisnadan yararlanamaz.)

⁵⁶ Kurumlar vergisi oranı, 7061 sayılı kanunla, 2018, 2019 ve 2020 yılları için %22'ye çıkarılmıştır.

MENKUL VE GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir. (GSYO hariç) (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)
DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU FAİZ GELİRLERİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu faizlerinden elde edilen kazançlar sermaye şirketleri için %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. Ancak bu oran, 22.12.2021-31.12.2025 arasında iktisap edilen DT ve HB için %0 olarak uygulanacaktır. - Altına dayalı devlet tahvilleri tüm yatırımcılar için %0 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilecektir.
DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu alım satım kazançları sermaye şirketleri için %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. Ancak bu oran, 22.12.2021-31.12.2025 arasında iktisap edilen DT ve HB için %0 olarak uygulanacaktır. - Altına dayalı devlet tahvilleri tüm yatırımcılar için %0 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN FAİZ GELİRLERİ	- %0 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)

REPO GELİRLERİ	- %15 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
MEVDUAT FAİZLERİ (TL ve DTH)	A) TL mevduat hesaplarına yürütülen faizler için stopaj oranları Tablo 4’de gösterilmiştir. B) Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler için stopaj oranları Tablo 3’de gösterilmiştir. - Kurumların mevduat faiz gelirleri de Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
OFF-SHORE MEVDUAT FAİZ GELİRLERİ	- Mevduatın yurtdışında yapılması nedeniyle, stopaj yoktur. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Yurtdışında ödenen vergiler mahsup edilebilir.
MENKUL KIYMET YATIRIM FONU KATILMA BELGELERİNDEN ELDE EDİLEN KAR PAYLARI	- Sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için %10 stopaja tabidir. - Hisse senedi yoğun fon niteliğinde haiz yatırım fonu katılma belgeleri ve borsa yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen kazançlar %0 oranında stopaja tabidir. - Değişken, karma, eurobond, dış borçlanma, yabancı, serbest fonlar ile unvanında “döviz” ifadesi geçen yatırım fonları hariç olmak üzere 23.12.2020 ile 30.04.2024 arası iktisap edilenler için % 0, 01.05.2024 ile 31.10.2024 arasında iktisap edilenler için % 7,5 oranı uygulanacaktır. - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir. - Sürekli olarak portföyünün en az %51’i BİST’de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)

BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI	- Sermaye şirketleri tarafından elde edilen kazançlar %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir. - Sürekli olarak portföyünün en az %51'i BİST'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A) Türkiye'de satılan tahviller; - Sermaye şirketleri tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. B) Yurtdışında satılan tahviller; - Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında satılan tahvillerden elde edilen faiz gelirlerinin tabi olduğu stopaj oranları Tablo 5'de gösterilmiştir. - Kurumlar vergisine tabidir (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)

ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A) Türkiye’de satılan tahviller; - Sermaye şirketleri tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. B) Yurtdışında satılan tahviller; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)
VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSALARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İŞLEMLERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası bünyesindeki hisse kontratlardan sağlanan kazançlar % 0 oranında stopaja tabidir. - Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası nezdinde yapılacak diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Söz konusu kontratlar için verilen teminatlar üzerinden elde edilen nema faizleri %15 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
BİST’TE İŞLEM GÖREN VARAN TLARDAN ELDE EDİLEN GELİRLER	- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan varantlardan elde edilen gelirler %0 oranında stopaja tabidir. - BİST’te işlem gören diğer varlıklara dayalı olarak yapılan varantlardan elde edilen gelirler sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar Vergisine tabidir (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)

BİST’TE İŞLEM GÖREN OPSİYON SÖZLEŞMELERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlarda stopaj oranı %0’dır. - BİST’de işlem gören ve diğer varlıklara dayalı olarak yapılan opsiyon sözleşmeleri dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
KİRA SERTİFİKALARINDAN ELDE EDİLEN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A) Türkiye’de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilen alım satım kazançları sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. Sermaye Piyasası Kurulu’nca onaylanmış finansman bonolarından ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen bir yıldan kısa vadeli kira sertifikalarından sağlanan gelirler ile bunların elden çıkarılmasından doğan kazançlar %15 oranında stopaja tabidir. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından 22.12.2021-31.12.2023 tarihleri arasında ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara %0 stopaj oranı uygulanır. - Kurumlar vergisine tabidir (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. B) Yurtdışında satılan kira sertifikaları; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.)

KİRA SERTİFİKALARI KİRA GELİRİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A) İhraç edilerek Türkiye’de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilen kira gelirleri sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından 22.12.2021-31.12.2023 tarihleri arasında ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara %0 stopaj oranı uygulanır. B) Yurtdışında satılan kira sertifikalarında uygulanacak stopaj oranları Tablo 5’deki gibidir. - Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
---	---

EK 2: 2024 YILINDA DAR MÜKELLEF KURUMLAR TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ

HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş hisse senetleri	- Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) 15 gün içinde özel beyanname ile beyan edilir. - Kurumlar Vergisi sonrası kalan tutar %15 oranında gelir vergisi stopajına tabidir. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir. - Alış bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir.
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş hisse senetleri	1) BİST’te işlem gören; -Menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetleri alım satım kazançları sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için % 10 oranında stopaja tabidir. - Diğer hisse senetlerinin alım satım kazançları stopaj oranı %0’dır. - 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlananlar stopaja tabi değildir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) BİST’te işlem görmeyen hisse senedi alım satım işlemlerinden sağlanan kazançlar; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabi olup, 15 gün içinde özel beyanname ile beyan edilir (% 20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 ve 2024 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.). - Kurumlar vergisi sonrası kalan tutar %15 oranında kâr dağıtımı stopajına tabidir. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir. - Alış bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir.
HİSSE SENEDİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Kâr dağıtımı yapan kurum tarafından % 10 kurum tarafından oranında stopaj yapılır. (22.12.2024 tarihinden itibaren %15) - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
MENKUL VE GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Kâr dağıtımı yapan kurum tarafından stopaj yapılır (%10). (GSYO için %0) - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU FAİZ GELİRLERİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu faizlerinden elde edilen kazançlar sermaye şirketleri için %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. Ancak bu oran, 22.12.2021-31.12.2023 arasında iktisap edilen DT ve HB için %0 olarak uygulanacaktır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu alım satım kazançları sermaye şirketleri için %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. Ancak bu oran, 22.12.2021-31.12.2023 arasında iktisap edilen DT ve HB için %0 olarak uygulanacaktır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN FAİZ GELİRLERİ	- %0 oranında stopaja tabidir. - Beyan edilmez.
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
REPO GELİRLERİ	- %15 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
MEVDUAT FAİZLERİ (TL ve DTH)	A) TL cinsinden mevduat faizleri üzerinden hesaplanan stopaj oranları Tablo 4’de yer almaktadır. B) Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler üzerinden hesaplanan stopaj oranları Tablo 3’de yer almaktadır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
OFF-SHORE MEVDUAT FAİZ GELİRLERİ	- Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.

MENKUL KIYMET YATIRIM FONU KATILMA BELGELERİNDEN ELDE EDİLEN KÂR PAYLARI	- Sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Değişken, karma, eurobond, dış borçlanma, yabancı, serbest fonlar ile unvanında “döviz” ifadesi geçen yatırım fonları hariç olmak üzere 23.12.2020 ile 30.04.2024 arası iktisap edilenler için % 0, 01.05.2024 ile 31.10.2024 arasında iktisap edilenler için % 7,5 oranı uygulanacaktır. - Hisse senedi yoğun fon niteliğine haiz yatırım fonu katılma belgeleri ve borsa yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen kazançlar %0 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Sürekli olarak portföyünün en az % 51’i BİST’te işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.
BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI	- Sermaye şirketleri tarafından elde edilen kazançlar %0 diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Sürekli olarak portföyünün en az % 51’i BİST’te işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A) Türkiye’de satılan tahviller; - Sermaye şirketleri tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise %10 oranında stopaja tabidir. B) Yurtdışında satılan tahvillerde uygulanan stopaj oranları Tablo 5’deki gibidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değildir. - Alış bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir. - Kurumlar vergisine tabi olup 15 gün içinde özel beyanname ile beyan edilir (% 20 olan oran 2021 için %25, 2022 için %23, 2023 için %25 olarak uygulanacaktır.) (2018, 2019 ve 2020 için: %22 olarak uygulanmıştır.) - Kurumlar vergisi sonrası kalan tutar % 15 oranında gelir vergisi stopajına tabi. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A) Türkiye’de satılan tahviller; - Sermaye şirketleri tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. B) Yurtdışında satılan tahviller; - Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSALARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İŞLEMLERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası bünyesindeki hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan sağlanan kazançlar % 0 oranında stopaja tabidir. - Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası nezdinde yapılacak diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Söz konusu kontratlar için verilen teminatlar üzerinden elde edilen nema faizleri %15 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
BİST’TE İŞLEM GÖREN VARAN TLARDAN ELDE EDİLEN GELİRLER	- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan varantlardan elde edilen gelirler %0 oranında stopaja tabidir. - BİST’te işlem gören diğer varlıklara dayalı olarak yapılan varantlardan elde edilen gelirler sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 stopaja tabidir. - Beyanname verilmez. Diğer gelirler için Beyanname verilmiş ise BİST’te İşlem gören varantlardan elde edilen gelirler bu beyannamedeki gelirlere dâhil edilmez.

BİST’TE İŞLEM GÖREN OPSİYON SÖZLEŞMELERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlarda stopaj oranı %0’dır. - BİST’de işlem gören ve diğer varlıklara dayalı opsiyon sözleşmeleri dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
KİRA SERTİFİKALARINDAN ELDE EDİLEN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A) Türkiye’de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilen alım satım kazançları sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. Sermaye Piyasası Kurulu’nca onaylanmış finansman bonolarından ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen bir yıldan kısa vadeli kira sertifikalarından sağlanan gelirler ile bunların elden çıkarılmasından doğan kazançlar %15 oranında stopaja tabidir. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından 22.12.2021-31.12.2023 tarihleri arasında ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara %0 stopaj oranı uygulanır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. B) Yurtdışında satılan kira sertifikaları; - Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
KİRA SERTİFİKALARI KİRA GELİRİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A) İhraç edilerek Türkiye’de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilen kira gelirleri sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından 22.12.2021-31.12.2023 tarihleri arasında ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlara %0 stopaj oranı uygulanır. B) Yurtdışında satılan kira sertifikalarında uygulanacak stopaj oranları Tablo 5’deki gibidir. - Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

EK 3: 2024 YILINDA TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİLER TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ

HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş hisse senetleri	- Stopaja tabi değil. - İvazsız olarak iktisap edilenler, BİST’te işlem görenlerden 3 aydan fazla elde tutulanlar ile BİST’te işlem görmeyenlerden tam mükellef kurumlara ait olan ve 1 yıldan fazla elde tutulanlar, vergiye tabi değil. - Kazancın safı tutarının hesaplanması sırasında, iktisap bedeli, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir. - Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 2024 için belirlenen istisna tutarını aşan kısım beyan edilir.
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş hisse senetleri	1) BİST’te işlem gören hisse senetlerinden; - Menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri %10 oranında stopaja tabi. - 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri stopaja tabi değil. - Diğer hisse senetleri stopaja tabi (%0) . - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) Banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilmeyen alım satım kazancı (örneğin borsaya kayıtlı olmayan hisse senetleri), Gelir Vergisi Kanunu’nun genel hükümlerine göre beyan edilecektir. 2 yıldan fazla elde tutulan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinden elde edilen kazançlar istisnadır.
HİSSE SENEDİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Kâr dağıtımı yapan kurum tarafından % 10 oranında stopaj yapılır. (22.12.2024 tarihinden itibaren % 15) - Tam mükellef kurumlardan elde edilen temettü gelirinin (stopaj öncesi) yarısının, varsa tevkif suretiyle vergilendirilmiş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte toplam tutarının beyan sınırını (2024 yılı için 230.000 TL) aşması halinde, temettü gelirinin yarısı yıllık beyanname ile beyan edilir. (Gelir Vergisi Kanunu’nun Geçici 62. maddesinde belirtilen kazançlar hariç) - Bu durumda, temettüyü dağıtan kurum tarafından yapılan stopajın tamamı beyanname üzerinde hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir.

MENKUL VE GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Kâr dağıtımı yapan kurum tarafından stopaj yapılır (%0). - Tam mükellef kurumlardan elde edilen temettü gelirinin yarısının, varsa tevkif suretiyle vergilendirilmiş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte toplam tutarının beyan sınırını (2024 yılı için 230.000 TL) aşması halinde, temettü gelirinin yarısı yıllık beyanname ile beyan edilir.
DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU FAİZ GELİRLERİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- %10 oranında stopaja tabi. Ancak bu oran, 22.12.2021-31.12.2023 arasında iktisap edilen DT ve HB için %0 olarak uygulanacaktır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- %10 oranında stopaja tabi. Ancak bu oran, 22.12.2021-31.12.2023 arasında iktisap edilen DT ve HB için %0 olarak uygulanacaktır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN FAİZ GELİRLERİ	- Stopaja tabi (%0). - İtfâ sırasında oluşan anapara kur farkı gelir sayılmaz. - Enflasyon indirimi uygulanmaz. - Elde edilen faiz gelirlerinin, stopaja tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte 230.000 TL'lik beyan sınırını (2024 yılı için) aşması durumunda, gelirin tamamı beyan edilir.
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - Alım satım kazancı Türk Lirası bazında hesaplanır. - İktisap bedeli, herhangi bir şarta bağlı olmaksızın, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranında artırılabilir. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir. - Eurobondlardan elde edilen alım satım kazançlarının, diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 2023 için belirlenen istisna tutarını aşan kısmı beyan edilir.
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - Alım satım kazancı Türk Lirası bazında hesaplanır. - ÜFE artış oranının % 10 veya üzerinde olması şartıyla, iktisap bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranında artırılabilir. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir.

	- Kazancın tutarı ne olursa olsun beyan edilir.
REPO GELİRLERİ	- %15 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
MEVDUAT FAİZLERİ (TL ve DTH)	- 02.01.2013 tarihinden itibaren açılan veya vadesi yenilenen; Döviz tevdiat hesaplarına ödenen faizlerden yapılan tevkifat oranları Tablo 3’de verilmiştir. - TL mevduatlara ödenen faizlerden yapılan tevkifat oranları Tablo 4’de verilmiştir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
OFF-SHORE MEVDUAT FAİZ GELİRLERİ	- Mevduat yurt dışında yapıldığından stopaja tabi değil. - Elde edilen faiz gelirin 13.000 TL’lik beyan sınırını (2024 yılı için) aşması halinde, gelirin tamamı gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecek.
MENKUL KIYMET YATIRIM FONU KATILMA BELGELERİNDEN ELDE EDİLEN KAR PAYLARI	- Hisse senedi yoğun fonlardan 18.05.2012 tarihinden itibaren sağlanan kazançlar % 0, diğerlerinden sağlanan kazançlar %10 oranında stopaja tabi. (23.12.2020 ile 30.04.2024 tarihi arasında iktisap edilen yatırım fonlarında (değişken, karma, eurobond, yabancı, serbest fonlar ile unvanında “döviz” ifadesi geçen fonlar hariç olmak üzere) uygulanacak stopaj oranı %0 olarak öngörülmüştür.) 01.05.2024 ile 31.07.2024 tarihi arasında iktisap edilen (değişken, karma, eurobond, dış borçlanma, yabancı, serbest fonlar ile unvanında "döviz" ifadesi geçen yatırım fonları hariç) yatırım fonlarından elde edilen gelir ve kazançlara %7,5 oranında stopaj uygulanacaktır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Sürekli olarak portföyünün en az % 51’i BİST’te işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar

	üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.
BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI	- Hisse senedi yoğun fonlardan 18.05.2012 tarihinden itibaren sağlanan kazançlar % 0, diğerlerinden sağlanan kazançlar %10 oranında stopaja tabi.(23.12.2020 ile 30.04.2024.04.2024 tarihi arasında iktisap edilen yatırım fonlarında (değişken, karma, eurobond, yabancı, serbest fonlar ile unvanında “döviz” ifadesi geçen fonlar hariç olmak üzere) uygulanacak stopaj oranı %0 olarak öngörülmüştür.) - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Sürekli olarak portföyünün en az %51’i BİST’te işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	1) Türkiye’de ihraç edilenlerden elde edilen faiz geliri; - %10 oranında stopaja tabi. (23.12.2020-31.12.2023 tarihleri arasında iktisap edilen, bankalar tarafından ihraç edilmiş tahvil ve bonolardan elde edilen gelirlerde vadesi; 6 aya kadar olanlarda %5, 1 yıla kadar olanlarda %3, 1 yıldan uzun olanlarda %0 stopaj uygulanacaktır.) - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) Tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirlerine, ihracı gerçekleştiren tam mükellef kurumlar tarafından yapılan tevkiyat oranları Tablo 5’de gösterilmiştir. -Yabancı para cinsinden ihraç edilen tahvillerin itfasında oluşan anapara kur farkı gelir sayılmaz. - Elde edilen faiz gelirlerinin, stopaja tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte 230.000 TL’lik beyan sınırını (2024 yılı için) aşması durumunda, gelirin tamamı beyan edilir. - Beyanname verilmesi durumunda ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan gelir

	vergisinden mahsup edilebilir.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	1) Türkiye’de ihraç edilenlerden elde edilen alım-satım kazançları; - %10 oranında stopaja tabi. (23.12.2020-31.12.2023 tarihleri arasında iktisap edilen, bankalar tarafından ihraç edilmiş tahvil ve bonolardan elde edilen alım-satım kazançlarında vadesi; 6 aya kadar olanlarda %5, 1 yıla kadar olanlarda %3, 1 yıldan uzun olanlarda %0 stopaj uygulanacaktır.) - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) Tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen alım-satım kazançları; - Stopaja tabi değil. - Alım satım kazancı Türk Lirası bazında hesaplanır. - ÜFE artış oranının % 10 veya üzerinde olması şartıyla, iktisap bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranında artırılabilir. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir. (1) - Kazancın tutarı ne olursa olsun beyan edilir.
VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSALARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İŞLEMLERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	VİOP’da ve VİOP dışında banka ve aracı kurum aracılığıyla; a) Hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan elde edilen kazançlar; - %0 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez b) Diğer kontratlardan sağlanan kazançlar - %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

YURTDIŞINDA YERLEŞİK KURUMLARCA YURTDIŞINDA OLUŞTURULAN YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - Kazanç TL olarak hesaplanır. - Kazancın safi tutarının hesaplanması sırasında, iktisap bedeli, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir. - Enflasyon indirimi uygulanmaz. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir. - Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 2022 için belirlenen istisna tutarını aşan kısım beyan edilir.
YURTDIŞINDA YERLEŞİK KURUMLARCA YURTDIŞINDA OLUŞTURULAN YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - Kazanç TL olarak hesaplanır. - Kazancın safi tutarının hesaplanması sırasında, iktisap bedeli, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE'deki artış %10'u aştığı takdirde ÜFE artış oranıyla endekslenebilir. - Enflasyon indirimi uygulanmaz. - Alım satım zararları, alım satım kârlarına mahsup edilir. - İstisna uygulanmaz.
ARACI KURULUŞ VARANTLARI	- BİST'te işlem gören ve hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı aracı kuruluş varantlarından elde edilen kazançlar %0 oranında stopaja tabi. - Diğer dayanak varlık ya da göstergelere dayalı olarak ihraç edilmiş varantlardan elde edilen kazançlar %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

EK 4: 2024 YILINDA DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİLER TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ

HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş hisse senetleri	- Stopaja tabi değil. - İvazsız olarak iktisap edilenler, BİST’te işlem görenlerden 3 aydan fazla elde tutulanlar ile BİST’te işlem görmeyenlerden tam mükellef kurumlara ait olan ve 1 yıldan fazla elde tutulanlar, vergiye tabi değil. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değil. - Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 2023 için belirlenen istisna tutarını aşan kısım beyan edilir.
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş hisse senetleri	1) BİST’te işlem gören hisse senetlerinden; - Menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri %10 oranında stopaja tabi. - 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri stopaja tabi değil. - Diğer hisse senetleri stopaja tabi (%0). - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) Banka ve aracı kurum vasıtasıyla elde edilmeyen alım satım kazancı (örneğin borsaya kayıtlı olmayan hisse senetleri), Gelir Vergisi Kanunu’nun genel hükümlerine göre beyan edilecektir. 2 yıldan fazla elde tutulan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinden elde edilen kazançlar istisnadır.
HİSSE SENEDİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Kâr dağıtımı yapan kurum tarafından %10 oranında stopaj yapılır. (22.12.2024 tarihinden itibaren % 15) - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
MENKUL VE GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Kâr dağıtımı yapan kurum tarafından stopaj yapılır (%0). - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU FAİZ GELİRLERİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- %10 oranında stopaja tabi. Ancak bu oran, 22.12.2021-31.12.2023 arasında iktisap edilen DT ve HB için %0 olarak uygulanacaktır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- %10 oranında stopaja tabi. Ancak bu oran, 22.12.2021-31.12.2023 arasında iktisap edilen DT ve HB için %0 olarak uygulanacaktır. - Stopaj nihai vergidir.

	- Beyan edilmez
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN FAİZ GELİRLERİ	- Stopaja tabi (%0). - Beyan edilmez.
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - Beyan edilmez.
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - Beyan edilmez.
REPO GELİRLERİ	- %15 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
MEVDUAT FAİZLERİ (TL ve DTH)	- 02.01.2013 tarihinden itibaren açılan veya vadesi yenilenen; Döviz tevdiat hesaplarına ödenen faizlerden yapılan stopaj oranları Tablo 3’de verilmiştir. - TL mevduatlara ödenen faizlerden yapılan tevkifat oranları Tablo 4’de verilmiştir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
OFF-SHORE MEVDUAT FAİZ GELİRLERİ	- Stopaja tabi değil. - Beyan edilmez.
MENKUL KIYMET YATIRIM FONU KATILMA BELGELERİNDEN ELDE EDİLEN KAR PAYLARI	- Hisse senedi yoğun fonlardan 18.05.2012 tarihinden itibaren sağlanan kazançlar % 0, diğerlerinden sağlanan kazançlar %10 oranında stopaja tabi. - Değişken, karma, eurobond, dış borçlanma, yabancı, serbest fonlar ile unvanında “döviz” ifadesi geçen yatırım fonları hariç olmak üzere 23.12.2020 ile 30.04.2024 arası iktisap edilenler için % 0, 01.05.2024 ile 31.10.2024 arasında iktisap edilenler için % 7,5 oranı uygulanacaktır - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Sürekli olarak portföyünün en az %51’i BİST’te işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.

BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI	- Hisse senedi yoğun fonlardan 18.05.2012 tarihinden itibaren sağlanan kazançlar % 0, diğerlerinden sağlanan kazançlar %10 oranında stopaja tabi - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Sürekli olarak portföyünün en az %51'i BİST'te işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	1) Türkiye’de ihraç edilenlerden elde edilen faiz geliri; - %10 oranında stopaja tabi. (23.12.2020-31.12.2023 tarihleri arasında iktisap edilen, bankalar tarafından ihraç edilmiş tahvil ve bonolardan elde edilen gelirlerde vadesi; 6 aya kadar olanlarda %5, 1 yıla kadar olanlarda %3, 1 yıldan uzun olanlarda %0 stopaj uygulanacaktır.) - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) Tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirlerine, ihracı gerçekleştiren tam mükellef kurumlar tarafından yapılan tevkiyat oranları Tablo 5’de gösterilmiştir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	1) Türkiye’de ihraç edilenlerden elde edilen alım-satım kazançları; - %10 oranında stopaja tabi. (23.12.2020-31.12.2023 tarihleri arasında iktisap edilen, bankalar tarafından ihraç edilmiş tahvil ve bonolardan elde edilen alım-satım kazançlarında vadesi; 6 aya kadar olanlarda %5, 1 yıla kadar olanlarda %3, 1 yıldan uzun olanlarda %0 stopaj uygulanacaktır.) - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) Tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen alım-satım kazançları; - Stopaja tabi değil. - Beyan edilmez.

VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSALARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İŞLEMLERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	VİOP’da ve VİOP dışında banka ve aracı kurum aracılığıyla; a) Hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan elde edilen kazançlar; - %0 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez b) Diğer kontratlardan sağlanan kazançlar - %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
YURTDIŞINDA YERLEŞİK KURUMLARCA YURTDIŞINDA OLUŞTURULAN YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - İşlem Türkiye’de yapılmışsa veya ödeme Türkiye’de yapılmışsa, kazançlar Türkiye’de vergilendirilir. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir. - Enflasyon indirimi uygulanmaz. - Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 2023 için belirlenen istisna tutarını aşan kısım beyan edilir.
YURTDIŞINDA YERLEŞİK KURUMLARCA YURTDIŞINDA OLUŞTURULAN YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - İşlem Türkiye’de yapılmışsa veya ödeme Türkiye’de yapılmışsa, kazançlar Türkiye’de vergilendirilir. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir. - Enflasyon indirimi uygulanmaz. - İstisna uygulanmaz.
ARACI KURULUŞ VARANTLARI	- BİST’te işlem gören ve hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı aracı kuruluş varantlarından elde edilen kazançlar %0 oranında stopaja tabi. - Diğer dayanak varlık ya da göstergelere dayalı olarak ihraç edilmiş varantlardan elde edilen kazançlar %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

EK 5: VERGİLERDE BEYAN (TARİH) VE ÖDEME ZAMANLARI

Mükellefiyet Şekli veya Beyanname Türü	Beyanname Verme Süresi (Tarih Zamanı)	Ödeme Süresi
Gelir Vergisi Beyannamesi	Mart ayının son günü akşamına kadar	1. Taksit Mart ayında 2. Taksit Temmuz ayında
Gelir V. Muhtasar Beyanname (GVK. md. 94 gereğince verilen)	1. Genel olarak, kesintinin yapıldığı ayı takip eden ayın 26'ncı kadar 2. Üç ayda bir verilen Beyannameler	1. 26'ncı günü akşamına kadar 2. Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarının 26'ncı günü akşamına kadar
Kurumlar Vergisi Beyannamesi	Hesap döneminin kapandığı ayı takip eden 4'üncü ayın son gününe kadar (Genel olarak Nisan ayında)	Tek ödeme halinde Nisan ayında
Kurumlar V. Muhtasar (KVK. md.31 gereğince)	Kesintinin yapıldığı ayı takip eden ayın 26'sına kadar	26'ncı günü akşamına kadar
Katma Değer Vergisi Beyannamesi	Her bir aylık dönemi takip eden ayın 26'sına kadar	26'ncı günü akşamına kadar
Damga Vergisi Beyannamesi	Ertesi ayın 26 ncı günü akşamına kadar	26'ncı günü akşamına kadar
Damga Vergisi - istihkaktan kesinti şekliyle ödeme	Ertesi ayın 26 ncı günü akşamına kadar	26'ncı günü akşamına kadar
Gider Vergisi Beyannamesi	Ertesi ayın 15'inci günü akşamına kadar	Beyanname verme süresi içinde